C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Pratchett Terry\Pratchett Terry - Úžasná Zeměplocha - 13 - Malí bohové.pdb

PDB Name: Pratchett - UZ 13 - Mali bohove
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 10.5.2006
Modification Date: 10.5.2006
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Terry Pratchett

Malí Bohové

Podívejme se spolu na želvu a orla.

Želva je tvor, který žije na zemi. Není možné žít tak blízko země a nebýt pod jejím vlivem. Obzor naší želvy není dál než několik centimetrů. Do vínku dostala právě takovou dávku rychlosti, jakou potřebuje k tomu, aby mohla honit zelený salát. Zatímco se kolem hnala evoluce, přežila želva díky tomu, že je minimálně nebezpečná jako zvíře a maximálně nedostupná jako potrava.

A pak tady máme orla. Je to tvor vzduchu a vysokých míst, jehož obzor je až na okraji světa. Zrak má natolik bystrý, že dokáže zahlédnout zahemžení malého pištícího tvorečka z výšky stovek metrů. Zosobněná síla, vtělené ovládání. Blesková smrt na křídlech. Zobák a paráty, které stačí k tomu, aby si pochutnal na čemkoliv, co je menší než on sám, a utrhl nějaké to sousto i z toho, co je větší.

A přece dokáže orel prosedět celé hodiny na skalní římse a pátrat pohledem v královstvích světa, dokud nezahlédne vzdálený pohyb. Pak začne zaostřovat, zaostřuje, až zaostří na malý krunýř, který se pracně posunuje kupředu mezi sporými křovisky tam dole v poušti. A pak se vznese…

O minutu později zjistí želva, že jí zem zmizela pod nohama. A poprvé v životě vidí svět ne z výšky pěti centimetrů, ale z výše sto padesáti metrů a pomyslí si: Jakého já to mám v orlovi skvělého přítele.

A vtom ji orel pustí.

A téměř pokaždé se želva zřítí a najde na zemi smrt. Každý ví, proč to želvy dělají. Přitažlivost je zvyk, kterého se těžko zbavujete. Nikdo neví, proč to dělají orlové. Želva je skvělé jídlo, ale když vezmeme v potaz námahu nutnou k jeho získání, je jednodušší jíst prakticky cokoliv jiného. Orlové prostě nacházejí potěšení v trápení želv.

Faktem je, že je tady jedna věc, kterou si orlové neuvědomují. Podílejí se na poměrně drsném systému přirozeného výběru.

Přijde den, kdy se želvy naučí létat.

Tenhle příběh se odehrává v pouštních zemích a je orientován do odstínů tmavohnědé a oranžové. Kde začíná a končí, to je poněkud složitější, ale alespoň jeden z jejích začátků můžeme umístit nad úroveň sněhu, tisíce kilometrů daleko, do hor v okolí Středu.

Jedna z filozofických otázek, které se neustále vracejí, zní:

"Vydá padající strom v pralese zvuk, když široko daleko není nikdo, kdo by ho slyšel?"

To nám zároveň říká velmi mnoho o podstatě filozofů, protože v každém pralese se někdo najde. Může to být třeba jen jezevec, který se zamyslí nad tím, co to zapraskalo, veverka, kterou zaskočí, že její momentální svět se obrátil vzhůru nohama, ale vždycky je tam někdo. A je třeba říci, že i kdyby to bylo v samém srdci pralesa, uslyší ten zvuk miliony malých bohů.

Věci se prostě dějí a navazují jedna na druhou. Nestarají se, kdo je při tom přistihne. Ale historie… ach, historie, to je něco docela jiného. Historii je třeba hlídat, pozorovat, zaznamenávat. Jinak to není historie. Jinak je to jen… jsou to pak jen věci, které se odehrávají jedna po druhé.

A samozřejmé je, že ji musíme kontrolovat. Jinak by se mohla změnit prakticky v cokoliv. Protože navzdory všeobecným teoriím, to jsou králové a data a bitvy. A tyhle věci se musí stát v příslušný čas. Je to velmi těžké. Je velmi jednoduché, aby generálův kůň ztratil podkovu v nevhodném okamžiku, aby někdo v podobném okamžiku přeslechl správný rozkaz nebo aby byl posel nesoucí životně důležité poselství sveden na scestí lidmi, kteří mají jak zbraně, tak dostatek užívaného obběživa. Pak ovšem existují ještě divoké příběhy, které se na těch výše uvedených přiživují, které se přiživují na stromu historie a pokoušejí se ho ohnout podle svého.

Proto má i historie své správce.

Ti žijí…, když tohle soudíme podle přirozeného běhu věcí, žijí tam, kam jsou vysláni, ale jejich duchovní domov je ve skrytém údolí, vysoko v horách Beraní hlavy, kde jsou ukládány knihy zabývající se historií.

Nejsou to spisky, kde by byly minulé události napíchány jako motýli na špendlíky. Jsou to naopak knihy, ze kterých se historie odvozuje. Je jich více než dvacet tisíc, každá z nich je tři metry vysoká, vázaná v deskách z olova a

písmo v nich je tak drobné, že je musíte číst přes zvětšovací sklo.

Když lidé tu a tam říkají "je psáno…", je psáno tady.

Metafor totiž existuje mnohem méně, než si lidé myslí.

Každý měsíc putuje opat a dva vybraní mniši do jeskyně, kde jsou knihy uloženy. Kdysi tuto povinnost vykonával opat sám, ale od jisté doby s ním chodí dva spolehliví mniši. Došlo k tomu po onom neštastném případě s 59. opatem, který stačil vyhrát milon tolarů, než ho jeho druhové, mniši, našli a zastavili.

Kromě toho je nebezpečné, když člověk vstupuje do jeskyně sám. Možnost koncentrovatelnosti historie, která se jako plískanice tiše snáší na zem je nepředstavitelná. V některých případech může být zdrcující. Čas je droga. Když ho užíváte příliš dlouho, zahubí vás.

493. opat složil vrásčité ruce a oslovil Lut-Tzeho, jednoho ze svých nejstarších mnichů. Čistý vzduch a pravidelný, klidný život v tajném údolí působiliy natolik blahodárně že byli všichni mniši nejstarší, a kromě toho, když denně pracujete s časem, víte, jak na něj.

"To místo se jmenuje Omnia," řekl opat "Leží na klačském pobřeží."

"Vzpomínám si," přikývl Lu-Tze "Mladý člověk jménem Janerad, je to on?"

"Věci tam se musí… velmi pozorně sledovat," řekl opat. "Jsou tady jisté tlaky. Svobodná vůle, předurčení… moc symbolů… bod, ze kterého není návratu… vždyť to znáš."

"Už jsem nebyl v Omnii… no… snad sedm set let," pokýval hlavou Lu-Tze "Vyprahlé místo. Člověk by si myslel, že v celé té zemi by se dohromady nenašla ani tuna dobré země."

"Takže se vydej na cestu," řekl opat.

"Vezmu si sebou své hory," řekl Lu-Tze "To podnebí jim tam udělá dobře."

Vzal si také koště a svou rohož na spaní. Mnichové historie neinklinují k vlastnictví předmětů. Dávno už zjistili, že jim většina věcí stejně nevydrží déle než nějaká dvě tři století.

Cest do Omnie mu trvala čtyři roky. Musel na ní přihlížet několika náhodným bitvám a atentátům, protože by to jinak byly jen náhodné události.

Psal se rok Rozmarného hada neboli rok dvě stě od Prohlášení proroka Hluboklese.

To ovšem znamenalo, že osmý prorok už má nejvyšší čas. To byla jedna z těch naprosto spolehlivých věcí v učení Velkého boha Oma. Jeho proroci byli velmi přesní. Člověk by si podle nich mohl řídit kalendář, kdyby ho měl ovšem patřičně rozsáhlý.

A jak už to tak pravidelně bývá v časech, kdy se další prorok očekává, Církev zdvojnásobila snahu dokázat že je svatá. Byl to podobný zmatek, jaký byste objevili v každém velkém podniku, kde každou chvíli očekávají auditory, ale směřoval spíš k tomu, najít všechny lidi podezřelé z toho, že nejsou dostatečně svatí, a odsoudit je k smrti tisíci co nejvynalézavějšími způsoby. Ve většině skutečně oblíbených náboženství je to spolehlivý barometr jejich všeobecné svatosti. Převládnou sklony k sebe-, ale hlavně tebeobviňování. Zjistí se, že všude kolem je více šikmých ploch, než byste našli na sáňkařském mistrovství, že musí být zničeny nejen kořeny a větve kacířství, ale i jeho paže, nohy, oči a jazyky. Že prostě nadešel čas pořádně spláchnout všechny bludy a hříchy. A že jedním z nejdokonalejších čistících prostředků je krev.

A stalo se v té době, že Velký bůh Om promluvil k Brutovi, vyvolenému:

"Sss!"

Bruta se zarazil s motykou napůl pozvednutou a rozhlédl se po chrámové zahradě.

"Prosím?"

Byl překrásný den na začátku prvojara. Modlitební mlýnky se šťastně otáčely ve svěžím horském větru. Po fazolových květech se líně potloukaly spokojené včely a hlasitě při tom bzučely, aby v každém náhodném přihlížejícím vyvolaly dojem, že tvrdě pracují. Vysoko na nebi kroužil orel.

Bruta nakonec pokrčil rameny a vrátil se ke své práci.

A tehdy znovu promluvil Velký bůh Om k Brutovi, vyvolenému:

"Sss!"

Bruta zaváhal. Někdo na něho zcela nepochybně mluvil ze vzduchu. Možná to byl démon. Bratr Nimrát byl velmi vzrušený a horlivý, došlo-li na démony. Na démony a nečisté myšlenky. Jedno prý vede k druhému. Bruta měl nejistý a velmi nepříjemný pocit, že ho navštívil jeden z těch dlouho diskutovaných démonů.

Bylo nutno zachovat se rozhodně a opakovat si Devět základních aforismů.

"Jsi hluchý, mladíku?"

Motyka dopadla na suchou, popraskanou zem. Bruta se otočil. Byly tady včely, orel a na vzdáleném konci zahrady starý bratr Lu-Tze, který se zasněným výrazem přehazoval hromadu hnoje. Bzukot modlitebních mlýnků, točících se kolem zdí, vléval Brutovi do mysli jistotu.

Udělal posuněk, kterým prorok Regmaau zaháněl zlé duchy.

"Odstup, démone, v myšlenkách tě nechávám za sebou," zamumlal.

"Já jsem za tebou."

Bruta se znovu pomalu otočil. Zahrada byla prázdná.

Dal se na útěk.

Mnoho příběhů začalo dávno před svým začátkem a Brutův příběh se zrodil o tisíce let dříve než Bruta sám.

Na světě existují biliony bohů. Je jich víc než sledích jiker. Většina z nich je příliš malých, než aby byli vidět, a nikdy je nikdo neuctíval, tedy rozhodně nic většího než řekněme třeba bakterie. A je známo, že bakterie se nemodlí a požadují jen velmi málo ve věcech zázraků.

Jsou to malí bohové - duchové míst, kde se křižují dvě mravenčí stezky, bohové mikroklimat mezi stonky trav. A většina z nich takovými zůstane.

Je to způsobeno tím, že jim nikdo nevěnuje víru.

Hrstka z nich se ale přece jen dostane k lepšímu postavení. Ten proces může spustit cokoliv. Pasák hledající zaběhlé jehně je najde hluboko v trnitém křoví a obětuje pár minut času, aby postavil malou mohylku z kamení jako poděkování duchu onoho místa. Někdo spojí podivně tvarovaný strom, pod nímž se vyspal, se zázračným vyléčením z vleklé choroby, která ho dlouho a úporně sužovala. Někdo vyryje spirálu do osamělého kamene. Protože bohové chtějí, aby v ně někdo věřil, a lidé zase chtějí bohy.

Tím to často končí. Jenže někdy to pak jde mnohem dál. Přibudou další kameny a na místě, kde kdysi stával strom, se vybuduje chrám. Bohové nabývají na síle a víra jejich uctívačů je žene vzhůru jako tisíce tun raketového paliva. Některé z nich zastaví až nebe.

A některé ani to ne.

Bratr Nimrát právě zápasil v soukromí své skromné cely s nečistými myšlenkami, když zaslechl vzrušený hlas ze společné ložnice noviců.

Stála tam socha znázorňující Velkého Oma v okamžiku, kdy se převtělil v blesk. Před ní teď ležel mladý Bruta, třásl se a z úst se mu draly útržky modliteb.

Na tom chlapci je občas něco strašidelného, pomyslel si Nimrát. Byl to ten způsob, jakým se na vás díval, když jste mluvili. Vypadal přitom, jako když vás opravdu poslouchá.

Vyšel z cely a strčil do mladíka koncem své hole.

"Vstaň, hochu! Copak děláš tady v ložnici uprostřed dne? Hmm?"

Bruta se jakýmsi zázračným způsobem dokázal otočit vleže na podlaze a teď chytil kněze za kotníky.

"Hlas! Ten hlas! Promluvil na mě!" zakvílel.

Nimrát si vydechl. Aha. Tohle pro něj byla důvěrně známá půda. Hlasy, to byla přesně Nimrátova chrámová lavice. Slyšel je neustále.

"Vstaň, chlapče," řekl mnohem laskavějším tónem.

Bruta vstal.

Jak už si Nimrát předtím několikrát stěžoval, byl Bruta na novice příliš starý. Bylo mu skoro deset. Dokážu to jen s chlapci do sedmi let, říkal vždycky Nimrát.

Bruta také jako novic zemře. Když se sestavovala nařízení, nepočítalo se s někým, jako byl Bruta.

Jeho široká, červená a poctivá tvář vzhlížela k představenému noviců.

"Sedni si na své lůžko, Bruto," řekl Nimrát.

Bruta okamžitě poslechl. Bruta neznal význam slova neposlušnost. Bylo to ovšem jen jedno z mnoha slov, jejichž význam neznal.

Nimrát si sedl vedle něj.

"Tak a teď, Bruto," začal laskavě, "víš, co se stane těm, kteří lžou, že ano?"

Bruta zčervenal a přikývl.

"Výborně. Tak mi řekni o těch hlasech."

Bruta v rukou žmoulal lem svého klášterního roucha.

"On to byl spíš jen jeden hlas, pane," vypravil ze sebe nakonec.

"-jeden hlas, pane," přikývl bratr Nimrát. "A co ten hlas říkal, hmm?"

Bruta upadl do rozpaků. Teď, když o tom přemýšlel, uvědomil si, že ten hlas neřekl nic moc. Jen promluvil. V každém případě to bylo velmi těžké vysvětlit bratru Nimrátovi, který měl zneklidňující zvyk zírat mluvčímu na rty a jako ozvěna opakovat jeho poslední slova. Také se neustále něčeho dotýkal stěn, nábytku, lidí, jako by měl strach, že vesmír zmizí ve chvíli, kdy se ho přestane dotýkat. Navíc měl tolik nervózních tiků, že když se chtěly uplatnit, musely se postavit do fronty. Bratr Nimrát se ale jistě zdál zcela normální každému, kdo v Citadele přežil déle než padesát let.

"No…" začal Bruta trochu zeširoka.

Bratr Nimrát zvedl kostnatou ruku. Bruta viděl, jak se pod kůží křižují modré žilky.

"A jsem si jistý, že víš i to, že existují dva druhy hlasů, které k tobě mohou v duchu hovořit," pokračoval představený noviců. To už mu začalo cukat jedno obočí.

"Ano, pane. Bratr Mordák nám o tom vyprávěl", přikývl Bruta pokorně.

"-o tom vyprávěl. Ano. Někdy, tak jak On ve své, nekonečné moudrosti uzná za vhodné, promluví k tomu, který byl vyvolen, a z toho se pak stane velký prorok," pokračoval Nimrát. "Tak a já teď musím předpokládat, že nemáš v úmyslu považovat se za vyvoleného, za člověka předurčeného stát se velkým prorokem, hmm?"

"Ne, pane."

"-ne pane. Ale pak jsou tady ještě ty druhé hlasy" naklonil se k Brutovi bratr Nimrát a jeho hlas, se začal chvět. "Žadonící, přemlouvající a svádějící, že? Takové, které číhají, aby nás zastihly nepřipravené?"

Bruta se trochu uklidnil. O tomhle už něco věděl. Všichni novici věděli o těchhle hlasech. Jenže ty obvykle hovořily o zcela jasných věcech, jako jsou jisté noční manipulace nebo všeobecná přitažlivost děvčat a žen. Bratr Nimrát slýchával ten druh hlasů, které v porovnání s tímhle zněly jako celé oratorium. Někteří z mazanějších noviců rádi přiváděli bratra Nimráta do stavu, kdy o hlasech mluvil. Říkal ostatně, že je to pro ně poučné. Na tom trval zvláště

tehdy, když se mu v koutcích úst začala objevovat bílá pěna.

Bruta poslouchal.

Bratr Nimrát byl představený noviců, ale nebyl představený všech noviců. Byl představený jen té skupiny, ve které byl Bruta. Byli tady ještě další. Možná že někdo v Citadele věděl, kolik jich opravdu je. Byl tam někdo, jehož povinností bylo vědět všechno.

Citadela zabírala celý střed města Kom ležícího v poušti mezi klačskými pouštěmi a pláněmi a džunglemi Jakazačistánu. Táhla se celé kilometry, chrámy, kostely, školy, dormitáře, zahrady a věže, prorůstající se navzájem tak, že to v člověku vzbuzovalo představu tisíců termitů, kteří si chtějí postavit termitiště na jednom a tom samém místě.

Když vyšlo slunce, jeho odraz ve dveřích ústředního chrámu plál jako požár. Byly bronzové a třicet metrů vysoké. Na nich, vyvedena zlatými literami zasazenými do olova, byla Přikázání. Zatím jich tam bylo pět set dvanáct a nebylo pochyb, že nový prorok k nim také připojí svůj díl.

Odražená sluneční záře letěla dolů, nad špičkami tisíců stanů, které si dole na pláni postavili silní ve víře, kteří v Citadele pracovali pro větší slávu Velkého boha Oma.

Pravděpodobně nikdo nevěděl, kolik tady bylo kněží. Některé věci mají občas sklony stát se kritickými. Ale jisté bylo, že tady byl pouze jediný představený, Nejvyšší jásem. To bylo jisté. A šest arcikněží. A třicet nižších jásemů. A stovky biskupů, diákonů, poddiákonů a kněží. A noviců jako krys v obilním skladišti. A řemeslníci a chovatelé býků a mučitelé a panny-svéstálky…

Nezáleželo na tom, co umíte, v Citadele se našlo místo pro každého.

A jestliže vaše nadání spočívalo v tom, že jste měli dar klást ty nesprávné otázky nebo prohrávat spravedlivé války, pak se pro vás to místo mohlo změnit v hranici očištění, nebo pekelnou jámu patřící kvizici.

Místo pro každého. A každý na svém místě.

Slunce pražilo do chrámové zahrady.

Velký bůh Om se pokoušel ukrýt ve stínu melounových listů. Byl tady, v těchto stěnách a s modlitebními věžemi, které se tyčily na všech stranách, pravděpodobně v bezpečí, ale jeden nikdy nemůže být dost opatrný. Už jednou měl nesmírné štěstí, ale kdyby se teď spolehl na to, že ho bude mít znovu, to už by chtěl trochu mnoho.

Když jste bohem, spočívá váš problém v tom, že se nemáte ke komu modlit.

Cílevědomě lezl směrem ke staříkovi, který přehazoval hnůj, a téměř vyčerpán se dostal na místo, kde už byl podle svého názoru na doslech.

Nabral dech a zvolal: "Hej, ty!"

Žádná odpověď. Dokonce ani jediná známka, že by ho stařec zaslechl.

Om ztratil božskou trpělivost a zaklel Lu-Tzeho v hnusného červa v nejhlubší žumpě pekelné a málem se zalkl zuřivostí, když viděl, že ho stařík nevzal na vědomí a klidně si dál kydá hnůj.

"Ať ďáblové nekonečna naplní tvé kosti sírou!" zaječel.

Ale ani to mu nijak nepomohlo.

"Hluchý starý pitomec," zavrčel si sám pro sebe Velký bůh Om.

Je však možné, že tady byl někdo, kdo znal všechno, co se o Citadele znát dalo. Vždycky se najde někdo, kdo shromažďuje vědění, ne z lásky k tomuto zboží, ale z téhož důvodu, z něhož straka sbírá všechno, co se leskne, nebo jepice shromažďuje malé úlomky dřeva a zrnka písku. A vždycky se najde někdo, kdo musí udělat všechny ty věci, které musí být udělány, ale které ostatní lidé dělat nechtějí, nebo o nichž dokonce předstírají, že neexistují.

Třetí věc, které si lidé u Vorbise všimli, byla jeho výška. Byl přes dva metry vysoký, ale hubený jako lunt. Vypadal jako člověk normálních proporcí, kterého dítě vymodelovalo z jílu a pak vyválelo do délky.

Druhá věc, které si lidé u Vorbise všimli, byly jeho oči. Jeho předkové pocházeli z hlubin pouště, z jistého kmene nomádů, kteří si vypěstovali velmi zvláštní rodový znak - měli tmavé oči. Nejen tmavé zorničky a duhovky, ale téměř černé celé oko. Bylo velmi těžké odhadnout, kam se vlastně dívá. Vypadalo to, jako kdyby měl pod víčky nasazené brýle proti slunci.

Ale první věc, které si lidé všimli, byla jeho lebka. Diákon Vorbis byl holohlavý úmyslně. Většina služebníků církve si v okamžiku, kdy byli vysvěceni, nechala narůst tak dlouhé vlasy a vousy, že by se jim v nich klidně mohl zaběhnout kozel. Ale Vorbis si všechno pečlivě holil. Zářil. A zdálo se, že nedostatek vlasového porostu mu dodává moc a sílu. Na nikoho nebyl zvlášť zlý. Nikdy nikomu nevyhrožoval. Ve většině lidí však vzbuzoval pocit, že jeho vnitřní vesmír dosahuje několik metrů za obal jeho těla a že každý, kdo se k němu přibližuje, vniká do nějakého velmi důležitého prostoru. Když za ním přicházeli jeho o padesát let starší nadřízení, cítili se většinou velmi provinile proto, že ho ruší v jeho důležitých myšlenkách.

Bylo téměř nemožné odhadnout, na co Vorbis myslí, a nikdo se ho na to nikdy nezeptal. Nejprostší důvod, proč to tak bylo, spočíval v tom, že Vorbis byl hlavou kvizice, a byl to právě on, kdo vykonával všechny ty věci, které bylo třeba vykonat, ale které by většina lidí raději nedělala.

Takových lidí se neptáte, na co myslí, už jen pro to, aby se náhodou neotočili a neřekli "na tebe".

Nejvyšší postavení, které mohl kdo v kvizici zaujímat, byla hodnost diákona. Toto pravidlo vzniklo před mnoha sty lety a mělo zabránit téhle odnoži Církve, aby náhodou nevyrostla ze služebních bot.

Jenže jak všichni říkali, kdyby byl Vorbis chtěl, se svou hlavou už dnes mohl být klidně arcikněžem, nebo dokonce Nejvyšším jásemem.

Vorbis se takovými maličkostmi nezatěžoval.

Znal svůj osud. Což mu ho nevyjevil sám Bůh?

"Tak," řekl bratr Nimrát a poklepal Brutovi na rameno. "Jsem si jistý, že teď uvidíš všechny věci v jasnějším světle."

Bruta cítil, jaká odpověď se od něj čeká.

"Ano, pane," přikývl, "určitě ano."

"-určitě ano. Je tvou svatou povinností takovým hlasům neustále vzdorovat," pokračoval Nimrát a přitom ho poklepával po rameni.

"Jistě, pane, budu jim vzdorovat. Zvláště když mě budou vybízet, abych udělal některé z těch věcí, o kterých jste mi říkal."

"-říkal. Výborně. Vý-bor-ně. A kdybys je zaslechl znovu, co uděláš? Hmm?"

"Přijdu a řeknu vám to," odpověděl poslušně Bruta.

"-vám to. Výborně. Vý-bor-ně. To rád slyším," přikyvoval spokojeně Nimrát. "To vždycky říkám svým chlapcům. Pamatujte si, že jsem vždycky tady, abych vám pomohl vypořádat se se všemi těmi malými problémy, které by vám mohly komplikovat život."

"Ano, pane. Mohu se teď vrátit do zahrady?"

"-do zahrady. Řekl bych, že ano. A už žádné hlasy, jasné, hochu?" Nimrát zahrozil prstem té ruky, kterou nepoklepával Brutu po rameni.

"Ano, pane."

"A co jsi vlastně dělal v zahradě?"

"Okopával jsem melouny, pane," odpověděl Bruta.

"Melouny? Aha, melouny," přikývl Nimrát pomalu. "Melouny. Melouny. No, tak to by věci samozřejmě tak trochu vysvětlovalo."

A víčka mu bláznivě zakmitala.

Nebylo to jenom v tom, že k Vorbisovi v hloubi jeho hlavy promlouval Velký bůh. K exkvizitorovi dříve nebo později promluvil každý. Byla to jen otázka vytrvalosti.

Vorbis v těchto dnech chodil pozorovat výslechy jen výjimečně. Exkvizitoři nemuseli. Poslal tam dolů pokyny a dostal zprávu. Jenže zvláštní okolnosti občas vyvolaly jeho zvláštní zájem.

Je potřeba říci jednu věc… ve sklepeních kvizice bývalo málo důvodů k smíchu. Ještě méně, když jste měli normální smysl pro humor. Nebyly tam dokonce ani malé cedulky s nápisy typu: Nemusíte být registrovaní sadisté, abyste tady mohli být zaměstnáni, ale pomůže vám to v práci!

Existovaly však jisté věci, z nichž bystře uvažující člověk snadno usoudil, že Stvořitel lidstva měl rozhodně velmi pokřivený smysl pro humor. Toto poznání by v srdci bystře uvažujícího člověka snadno vyvolalo zuřivost, která vybízí ke zdolání nebeských bran.

Například hrnky. Inkvizitoři neboli vyšetřovatelé dvakrát denně ustali v práci, aby si dali kávu. Jejich hrnky, které si každý z mužů donesl z domova, stály i s konvicí na vodu kolem ústřední výhně, ve které se současně rozpalovala železa, nože a ostatní nástroje.

Hrnky měly nápisy jako Na památku z posvátné jeskyně Velkého Janerada nebo Nejlepšímu tatimu na světě. Většina z nich už měla oťuknutý okraj a ani dva nebyly stejné.

Na stěně byly pohlednice. Bylo tradicí, že když jel někdo z vyšetřovatelů na dovolenou, poslal pohlednici zhotovenou otiskem z hrubého dřevořezu. Ty se v poledních letech hodně rozšířily a pravidelně zachycovaly nějakou místní scenerii, kterou jejich odesilatel navíc doplnil nějakým vtipným a většinou košilatým textem. Vedle nich byl na stěně připevněn dojemný dopis inkvizitora první třídy Ošmejda "Táty" Kvákola. Děkoval v něm všem mládencům za to, že sebrali celých sedmdesát osm obolů na dar, který dostal při příležitosti odchodu do penze, a za kytici, kterou při téže příležitosti zaslali paní Kvákolové. Dále psal, že nikdy nezapomene na dny strávené v mučírně č. 3 a že se těší na to, jak občas zajde na návštěvu. Ujišťoval bývalé kolegy, že kdyby měli nedostatek personálu nebo někdo potřeboval na dovolenou, rád zaskočí a vypomůže.

Z toho všeho vyplývá že: ani ten nejšílenější psychopat nedokáže udělat nic, co by nemohl pravidelně a oficiálně provozovat laskavý otec rodiny, jenž denně chodí do zaměstnání a vykonává svou práci.

Tohle si Vorbis vždy znovu a znovu s nadšením uvědomoval. Člověk, který věděl tohle, věděl všechno, co o lidech vědět potřeboval.

V tomto okamžiku seděl na konci lavice, na níž bylo připoutáno to, co se v technickém slova smyslu stále ještě dalo nazvat roztřeseným tělem bratra Saši, donedávna jeho sekretáře.

Zvedl oči k vyšetřovateli ve službě a ten přikývl. Vorbis se naklonil k sekretáři spoutanému řetězy.

"Tak mi je jmenuj," opakoval.

"…neznám…"

"Vím, že jsi jim dával opisy mé korespondence, Sašo. Jsou to zrádní kacíři, kteří se budou navěky smažit v pekle. Chceš se k nim připojit i ty?"

"…neznám jména…"

"Tolik jsem ti důvěřoval, Sašo. A ty jsi mě špehoval. Zradil jsi Církev."

"…žádná jména…"

"Pravda jest koncem bolesti, Sašo. Mluv."

"…pravda…"

Vorbis si povzdechl. A pak si všiml, že se ukazováček Sašovy ruky v těžkém okovu ohnul, narovnal a zase ohnul. Jako by ho volal.

Vorbis se naklonil blíže k tělu.

Saša otevřel to oko, které mu ještě zbývalo.

"…pravda…"

"Ano?"

"..želva kráčí…"

Vorbis se narovnal a ve tváři se mu nepohnul ani sval. Tvář se mu ostatně nepohnula nikdy, pokud sám nechtěl. Inkvizitor ho s hrůzou pozoroval.

"Rozumím," řekl Vorbis. Vstal a kývl na inkvizitora.

"Jak dlouho je tady dole?"

"Dva dny, pane."

"A dokážete ho ještě udržet při životě?"

"Pravděpodobně ještě další dva dny, pane."

"Udělejte to. Udělejte. Koneckonců," dodal, "je naší povinností uchovat život tak dlouho, jak jen je to možné. Nemám pravdu?"

Inkvizitor na něj vrhl nervózní úsměv člověka, který ví, že jediné chybné slovo by ho v okamžiku mohlo uvrhnout v řetězech na skřipec.

"Ehm… jistě, pane."

"Rouhání a lži, kam se člověk podívá," povzdechl si Vorbis. "A teď, abych hledal jiného sekretáře. Je to příliš bolestné."

Po dvaceti minutách se Bruta uvolnil. Zdálo se, že mámivé hlasy smyslného ďábla jsou ty tam. Pokračoval v okopávání melounů. Cítil, že je schopen melounům porozumět. Melouny vypadaly mnohem pochopitelněji než většina ostatních věcí.

"Hej, ty."

Bruta se narovnal.

"Neslyším tě, ó hnusný succube," odpověděl pevným hlasem.

"Ale jasně, že jo, hochu. Poslyš, víš, co od tebe chci? Musíš -"

"Vstrčím si prsty do uší a neuslyším tě."

"Jen si poslož. Klidně. Vypadáš při tom jako váza. Tak a teď poslyš"

"Broukám si melodii! Já si hlasitě broukám melodii!"

Bratr Breptil, který vyučoval hudbě, kdysi prohlásil, že Brutův hlas mu připomíná zklamaného supa, který objevil padlého osla příliš pozdě. Sborový zpěv byl pro novice povinný, ale po mnoha úpěnlivých žádostech bratra Breptila byla Brutovi udělena speciální výjimka. Pohled na Brutovu kulatou červenou tvář, svraštělou v úsilí potěšit, už stačil sám o sobě, ale naslouchat mu bylo mnohem horší. Brutův hlas byl mocný a plný upřímného přesvědčení a točil se kolem melodie sem a tam, aniž se jí ve skutečnosti nějak dotkl.

Místo zpěvu mu byly přiděleny melouny navíc. Vrány poposedávající na vrcholcích modlitebních věžiček se najednou rozlétly na všechny strany.

Když Bruta odzpíval celý chorál On dupe po hříšných podkovami ze žhavého železa, rozhodl se riskovat. Vytáhl si prsty z uší a rychle se zaposlouchal do okolních zvuků.

Kromě vzdalujících se protestů odlétajících vran bylo všude ticho.

Zabralo to. Odevzdej se do rukou božích, říkali. A on to vždycky dělal. Alespoň po celou tu dobu, co si pamatoval. Zvedl svou motyčku a s úlevou se obrátil ke svým melounům.

Motyka měla už už dopadnout, když Bruta zahlédl želvu.

Byla malá, z větší části žlutá a pokrytá nánosem prachu. Její krunýř byl ošklivě poškrábán. Měla jedno korálkové oko - druhé už padlo za oběť některému z nesčetných nebezpečí, neustále ohrožujících pomalého tvora, který navíc vidí vše z výše pouhých pěti centimetrů nad zemí.

Rozhlédl se. Zahrada byla hluboko v komplexu chrámových budov a navíc obklopená vysokou zdí.

"Jak jsi se sem dostal, ty malý tvorečku?" řekl.

"Cožpak umíš létat?"

Želva na něj vrhla monopohled. Bruta náhle pocítil stesk po domově. U nich doma v písečných kopcích bývalo takových želviček až až.

"Mohl bych ti dát kousek salátu," řekl Bruta. "Ale nevím, jestli mají želvy přístup do chrámových zahrad. Nejsi ty vlastně škůdce?"

Želva na něj dál upírala své korálkové oko. Téměř žádné jiné zvíře nedovede upírat pohled tak jako želva. Bruta cítil, že něco musí udělat.

"Taky jsou tady hrozny," řekl. "Myslím, že to nebude hřích, když ti jedno zrnko dám. Dala by sis víno, želvičko?"

"Jak by se ti líbilo být něčím velmi hnusným v nejhlubší žumpě chaosu?" odpověděla mu želva.

Vrány, které se mezitím napůl cesty vrátily a posedávaly na vnějších zdech zahrady, se daly na útěk, tentokrát aby se vyhnuly svaté písni Život hříšníků jest trnité hnízdo.

Bruta otevřel oči a znovu si opatrně vytáhl prsty z uší.

"Jsem tady pořád," upozornila ho želva. Bruta zaváhal. Velmi pomalu mu začalo docházet, že démoni a

succubové se nezjevují v podobě malé staré želvy. To by jim nebylo k ničemu. Dokonce i bratr Nimrát by musel přiznat, že když má dojít na bezuzdný erotismus, potřebujete k tomu víc než tělo jednooké želvy.

"Nevěděl jsem, že želvy umějí mluvit," řekl.

"Taky že neumějí," odpověděla mu želva. "Zkus mi odezírat ze rtů."

Bruta se sklonil níž.

"Vždyť ty žádné rty nemáš," podivil se nakonec.

"Nemám, stejně jako nemám hlasivky," souhlasila želva. "Posílám ti slova rovnou do hlavy, rozumíš?"

"Páni!"

"Rozumíš tomu, že?"

"Ne."

Želva obrátila oko k nebesům.

"To jsem měl hned vědět. No, na tom vlastně nezáleží. Nemusím plýtvat časem se zahradníky. Běž a okamžitě mi přiveď vašeho hlavouna. Vašeho nejvyššího nadřízeného, jasné?"

"Nadřízeného?" nechápal Bruta. Pak mu ruka vyletěla k ústům. "Nemyslíš… bratra Nimráta?"

"Co je to zač?" řekla želva.

"To je představený noviců!"

"Oh, pro mě!" vykřikla želva. "Ne," začala napodobovat zpěvavou intonaci Brutova hlasu. "Nemyslím představeného noviců. Myslím nejvyššího kněze, nebo jak si ten člověk říká. Předpokládám, že nějakého máte?"

Bruta nechápavě přisvědčil.

"Tak nejvyššího kněze, jasné?" oznamovala mu želva. "Nejvyššího. Kněze. Nejvyššího kněze!"

Bruta znovu přikývl. Věděl, že existuje nějaký nejvyšší kněz. Jenže potíž byla v tom, že sotva dokázal pochopit vztahy v hierarchii mezi sebou a bratrem Nimrátem, natož aby byl schopen najít jakoukoliv spojitost mezi novicem Brutou a jásemem. Teoreticky věděl, že jeden existuje, že tady někde funguje obrovská pyramida nadřízených, na jejímž vrcholku spočívá Nejvyšší patriarcha, a že on, Bruta, leží kdesi hluboko v jejích základech. Jenže to celé chápal asi tak, jak by mohla měňavka chápat postup řetězu evoluce mezi sebou a - například soudním znalcem. Samé chybějící články. Až nahoru.

"Já nemůžu jít a požádat -" váhal Bruta. Dokonce pouhá myšlenka, na to, že by měl oslovit jásema, ho vyděsila tak, že ztratil řeč. "Neznám ani nikoho, kdo by mohl nejvyššího kněze oslovit a požádat ho, aby si sem přišel promluvit s želvou!"

"Kéž by ses změnil v bahenní veš a sníjel se navěky v plamenech odplaty!" zaječela želva.

"Není třeba nadávat," uklidňoval ji Bruta. Želva se zalykala vztekem a zuřivě dupala nohama.

"To nebyly nadávky! To byl rozkaz! Já jsem Velký bůh Om!"

Bruta zamrkal.

Nakonec řekl: "Ne, to tedy nejsi. Já jsem Velkého boha Oma viděl," pokračoval, pak mávl rukou a nevědomky naznačil velké tělo a svaté rohy, "a ten nemá podobu želvy. Zjevuje se jako orel nebo lev nebo jako mocný býk. Ve Velkém chrámu je jeho socha. Je sedm loktů vysoký. Má na sobě bronz a takové ty věci. A zadupává do země hříšníky. Ty nemůžeš zadupávat hříšníky, když jsi želva. Rozumíš, jediné, co bys mohl dělat, by bylo vrhat na ně výhrůžné pohledy. Má rohy z opravdického zlata! Tam, co jsem bydlel předtím, tak tam byla ve vedlejší vesnici taky Omova socha, byla vysoká jen jeden loket, ale taky to byl býk. Proto vím, že ty nejsi Velký bůh - svaté rohy - Om."

Želva se vzdala.

"Kolik mluvících želv jsi už potkal?" prohlásila jízlivě.

"Nevím," odpověděl Bruta.

"Co to má znamenat, to tvoje , nevím'?"

"No, třeba mluvily všechny," odpověděl Bruta a demonstroval tak svou osobní, velmi svéráznou logiku, která ho dostala až k melounům navíc.

"Třeba zrovna nic neříkaly, když jsem tam byl."

"Já jsem Velký bůh Om," trvala želva na svém velmi výhrůžným a nebezpečným tónem hlasu, "a brzo z tebe bude velmi nešťastný kněz. Okamžitě běž a přiveď mi ho."

"Novic," odpověděl mu Bruta.

"Cože?"

"Novic, ne kněz. Oni mi nikdy nedovolí, abych se-"

"Doveď ho!"

"Ale já si myslím, že Nejvyšší jásem do zeleninové zahrady nikdy nechodí," zavrtěl Bruta pochybovačně hlavou. "Já si myslím, že on ani neví, co to meloun je."

"To je mi úplně jedno," odpověděla mu želva.

"Okamžitě ho přiveď, nebo rozpoutám strašlivé zemětřesení, vyjde krvavý měsíc, lidstvo postihne zimnice a vředy a jiné všeliké a rozličné choroby. To myslím smrtelně vážně," dodala.

"Uvidím, co v tom můžu udělat," odpověděl Bruta a pomalu ustupoval.

"A to jsem za těchto okolností ještě velmi slušný!" křičela za ním želva.

"A taky jsem chtěl říct, že nezpíváš tak docela špatně," vykřikla za Brutou, co ji dodatečně napadlo.

A "už jsem slyšel horší zpěv!" ve chvíli, kdy Brutovo rozevláté roucho mizelo v bráně.

"To mi připomíná dobu, kdy Pseudopolis zachvátila ta strašlivá epidemie," řekla si želva tiše pro sebe, když Brutovy kroky zanikly v dálce. "Jaký pláč a jaké skřípění zubů tam nastalo!" Pak si povzdechla: "To byly časy! Jó, to byly časy!"

Mnoho mužů si myslí, že do kněžského stavu byli povolání z vyšší moci, ale ve skutečnosti je tam povolal jejich vlastní vnitřní hlas, který říkal: "Je to lehké zaměstnání, v teple, pod střechou, nebo bys snad chtěl být oráčem jako tvůj otec?"

Jenže Bruta nebyl typ, který by jen tak věřil. On skutečně Věřil. Když se taková věc stane v bohabojné rodině, bývá to obvykle velmi trapné, ale Bruta měl jenom babičku a ta Věřila také. Věřila jako železo, které věří v ocel. Každý kněz se obává, aby se mu v jeho náboženském shromáždění podobná žena neobjevila. Je to ona, kdo vždycky zná všechny modlitby a zpěvy. V omniánské Církvi byly ženy trpěny na pobožnostech jen jako nutné zlo, musely tam zachovávat přísné mlčení a ukrývat se v oddělené části chrámu. To proto, aby náhodou pohled jedné poloviny lidstva nevyvolal v myšlenkách mužských příslušníků náboženského společenstva myšlenky podobné těm, které sužovaly bratra Nimráta dnem i nocí. Potíž byla v tom, že Brutova babička byla ten typ osobnosti, která se dovede promítnout i za olověnou desku a jejíž zatrpkle kousavá úcta má sílu a pronikavost vrtáku s diamantovou korunkou.

Kdyby se byla narodila jako muž, byl by omnianismus našel svého osmého proroka dřív, než ho vůbec očekával. Za této situace však s téměř strašlivou efektivností organizovala zapálené skupinky pro úklid chrámu, leštění svatých soch a kamenování žen podezřelých ze smilstva.

Tak Bruta vyrostl v jistotě a bezmezné víře v existenci Velkého boha Oma. Bruta vyrůstal ve vědění, že Omovy oči na něm spočívají neustále, zvláště pak na takových místech, jako je záchod. Věděl, že na něho ze všech stran útočí démoni a nezmocnili se ho jen proto, že jsou udržováni v uctivé vzdálenosti silou jeho víry a vahou babiččiny hole. Hůl bývala v těch vzácných okamžicích, kdy ji babička právě neužívala, ukryta za dveřmi. Mohl zpaměti citovat každý verš ze všech sedmi knih proroků a každé jednotlivé přikázání. Znal všechny zákony a písně. Zvláště zákony.

Omniánci byli bohabojní lidé.

Bylo mnoho, čeho se museli bát.

Vorbisův pokoj byl v horní Citadele, což bylo u obyčejného diákona velmi neobvyklé. On o to nežádal. Málokdy musel o něco žádat. Osud měl způsob, kterým vytvářel sám sebe.

Také ho občas navštěvovali muži úřadující na nejvyšších stupíncích církevní hierarchie.

Samozřejmě že ne některý z šesti arcikněží, nebo dokonce sám Nejvyšší jásem. Nebyli natolik důležití. Ti jednoduše jen seděli nahoře. Lidé, kteří pohánějí celou organizaci, se obvykle nacházejí o několik stupňů níž, kde se dá stále ještě nejen ovlivnit, ale i změnit chod věcí.

Lidé se rádi považovali za Vorbisovy přátele, a to hlavně kvůli už zmíněnému mentálnímu poli, které jim mnoha nenápadnými cestičkami naznačovalo, že nechtějí být jeho nepřáteli.

Právě teď s ním dva z nich seděli. Byl to nižší jásem generál Zape-č', člověk, který bez ohledu na to, co tvrdily oficiální listiny, řídil převážnou část Božské legie, a biskup Ožunka, sekretář rady nižších jásemů. Většina lidí si pomyslí, že to není nijak zvlášť vlivné postavení, ale v radách starých hluchých mužů není malých sekretářů.

Ani jeden z obou mužů tam ve skutečnosti nebyl. Oni s Vorbisem nemluvili. Bylo to jedno z těch posezení. Mnoho lidí s Vorbisem nemluvilo a mnozí sešli ze své cesty, aby se mu vyhnuli. V nedávné době bylo do Citadely povoláno několik opatů ze vzdálených klášterů. Cestovali tajně celé týdny nebezpečnou krajinou, jen aby se nemuseli s konečnou platností připojit ke stínům, které navštěvovaly Vorbisův pokoj. V posledních několika měsících měl Vorbis víc návštěv než proslulý Muž se železnou maskou.

Návštěvníci ani nemluvili. Ale kdyby byli přítomni a kdyby mluvili, vypadal by jejich rozhovor asi takto:

"A teď tedy k problému Efebe."

Biskup Ožunka pokrčil rameny.

"Říká se, že to je zcela bezvýznamné. Ti nejsou nebezpeční."

Oba muži upřeli pohledy na Vorbise, na člověka, který nikdy nezvýšil hlas. Bylo velmi těžké uhodnout, co si Vorbis myslí, mnohdy dokonce i potom, co vám to řekl.

"Skutečně? Tak k tomu jsme došli?" řekl. "Žádné nebezpečí? Potom, co udělali ubohému bratru Mordákovi? Po těch urážkách, kterými zahrnuli Oma? To jim nesmí projít. Co navrhujete?"

"Už žádný boj," řekl okamžitě generál Zape-č'.

"Bojují jako šílenci. Ne. Už jsme ztratili příliš mnoho mužů."

"Mají silné bohy," připojil se k němu biskup Ožunka.

"Mají ještě silnější luky," zamračil se Zape-č'.

"Není boha, kromě Oma," upozornil je Vorbis.

"Ta sebranka v Efebe věří, že uctívá bohy, ale neuctívají vlastně nic jiného než džiny a démony. Pokud se o tom vůbec dá mluvit jako o uctívání. Viděli jste tohle?"

Postrčil k nim po stole roličku pergamenů.

"Co je to?" nadhodil Zape-č' opatrně.

"Lež. Historie, která neexistuje a která nikdy neexistovala… ty… věci… slova…" Vorbis zaváhal a pokusil se vybavit ten správný výraz, který u něj během dlouhých let neužívání upadl do hlubin zapomenutí, "jako… pohádky pro děti, které jsou příliš malé… slova, která říkají ti lidé… to…"

"Aha. Divadlo," pochopil Zape-č'. Vorbisův pohled ho přišpendlil ke stěně.

"Ty o těch věcech něco víš?"

"Já - když jsem kdysi cestoval Klačem -" zakoktal se Zape-č'. Pak se ale viditelně sebral. Velel v boji statisícům mužů. Tohle neměl zapotřebí.

Zjistil, že nemá dost odvahy podívat se Vorbisovi do obličeje.

"Oni tančí tance," řekl nevýrazně. "Ve dnech, které považují za sváteční. Ženy mají rolničky na… svých… na těch… a zpívají písně. Všechny jsou o prvních dnech světa, kdy byli bohové-"

Hlas se mu vytratil. "Bylo to nechutné," dodal nepřesvědčivě. Luskl prsty, což byl zvyk, který se ho zmocnil vždycky, když měl nějaké starosti.

"Tahle… hra… v sobě měla i jejich bohy," pokračoval Vorbis. "Lidi v maskách. Věřili byste tomu. Oni mají boha vína. Opilého tlustého starce! A lidé budou tvrdit, že Efebe nás nijak neohrožuje, že není nebezpečné! A tohle -"

Hodil na stůl další, ještě silnější roličku pergamenů.

"Tohle je mnohem horší. Jestliže omylem uctívají falešné bohy, spočívá jejich omyl ve volbě falešných bohů, ale ne v jejich uctívání. Dobrá. Ale tohle -"

Ožunka pergameny pečlivě prostudoval.

"Jsem přesvědčený, že kopií je mnohem víc a jsou i v Citadele," pokračoval Vorbis. "Tahle patřila Sašovi. Myslím, že jste to byl vy, generále, kdo mi ho doporučil, že?"

"Vždycky na mě působil dojmem inteligentního a bystrého mladíka," odpověděl Zape-č'.

"Ale nebyl loajální," zavrtěl Vorbis hlavou. "A teď se mu dostalo zasloužené odměny. Můžeme litovat jen jediného - nepodařilo se nám ho přesvědčit, aby nám oznámil jména svých spolurouhačů."

Zape-č'e zaplavil náhlý pocit úlevy. Jeho oči se setkaly s Vorbisovým pohledem.

První přerušil ticho biskup Ožunka.

"De chelonian mobile," přečetl nahlas. ",A želva přece kráčí.' Co to znamená?"

"Už jen tím, že bych vám to řekl, bych mohl způsobit že se vaše duše budou smažit tisíc let v pekle", odpověděl mu Vorbis. Nespouštěl oči ze Zape-č'e, který teď nehybně seděl a upřeně hleděl na stěnu.

"Myslím si, že to je risk, který si klidně můžeme dovolit," rozvažoval Ožunka.

Vorbis se otřásl. "Ten člověk, který to napsal, se tady odvažuje tvrdit, že celý náš svět… cestuje nekonečnem a leží přitom na hřbetech čtyř velkých slonů," řekl nakonec.

Ožunkovi spadla dolní čelist.

"Na hřbetech slonů?" nechtěl věřit svým uším.

"Tvrdí to," přikývl Vorbis a přitom neustále pozoroval Zape-č'e.

"A na čem stojí ti sloni?"

"Autor říká, že ti sloni stojí na krunýři obrovské želvy," odpověděl mu Vorbis.

Ožunka se nervózně zašklebil.

"A na čem stojí ta želva?" vydralo se mu z úst.

"Nevidím důvod, proč bychom se měli dohadovat, na čem stojí nějaká želva," vyštěkl na něj Vorbis, "když víme, že neexistuje!"

"No jistě, jistě," pospíšil si Ožunka s odpovědí.

"To byla jenom ta moje hloupá zvědavost."

"Většina zvědavosti je hloupá," přikývl Vorbis.

"Často zavádí vědomí a myšlenky na nejisté cesty. A přesto muž, který tyhle věci napsal, si ještě teď chodí zcela volně po Efebe."

Ožunka se znovu podíval na pergamen.

"Tvrdí tady, že se plavil na lodi, která doplula k ostrovu na Okraji světa. Tam prý se podíval dolů a -"

"Samá lež," řekl Vorbis s neochvějným přesvědčením. "A i kdyby to nebyly lži, nebude v tom žádný rozdíl. Pravda leží uvnitř, ne někde venku. Ve slovech Velkého boha Oma, jak nám je sdělují jeho vybraní proroci. Oči nás mohou klamat, ale náš bůh nikdy."

Vorbis se znovu zadíval na generála. Zape-č'ovi vyrazil na čele pot.

"Ano?" řekl.

"Nuže… Efebe. Místo, kde mají šílení lidé šílené nápady. To každý ví. Možná že by bylo moudřejší nechat je utopit se ve vlastním bláznovství?"

Vorbis zavrtěl hlavou. "Naneštěstí mají divoké a nejisté myšlenky znepokojivý zvyk rychle se šířit a ještě rychleji zapouštět kořeny."

Zape-č' musel v duchu připustit, že to je pravda. Ze své vlastní zkušenosti věděl, že uspořádané a častokrát prověřené pravdy, jako je Omova neochvějná moudrost a spravedlnost, se mnoha lidem zdály poněkud nejasné. Bylo třeba je nejdříve zabít, než si uvědomili, po jak chybných cestách putovali, zatímco nebezpečné a mlhavé myšlenky a tušení měly často neodolatelný půvab pro jisté lidi, kteří se pak - pohladil si zamyšleně jizvu - ukryli v horách a shazovali na vás kamení, dokud jste je nevyhladověli. Ale i potom raději zemřeli, než by pochopili ten správný smysl. Zape-č' správný smysl pochopil brzo. Pochopil, že je nesmysl zbytečně umřít.

"Co navrhujete?" řekl.

"Rada chce s Efebe vyjednávat," ozval se Ožunka. "Pověřili mě, abych sestavil výpravu, která by se už zítra vydala na cestu."

"Kolik vojáků?" zeptal se Vorbis.

"Jen osobní stráž. Byl nám přece zaručen bezpečný průjezd," odpovídal Zape-č'.

"Byl nám zaručen svobodný průjezd," ušklíbl se Vorbis. "Jeho slova zněla jako dlouhá kletba. A jakmile za vámi zapadnou vrata jejich pevnosti…?"

Zape-č' chtěl dodat: "Jednal jsem s velitelem efebské posádky a vím, že je to čestný muž, přestože je to odporný hříšník a stvoření nižší než červ." Jenže to nebyly věci, které by považoval za moudré Vorbisovi říkat.

Místo toho řekl: "Budeme na stráži!"

"Dokázali bychom je překvapit?"

Zape-č' zaváhal. "My?"

"Jsem ochoten vést celou skupinu," přisvědčil Vorbis. Pozorný člověk by si snad všiml krátké výměny pohledů mezi ním a sekretářem. "Já… rád bych zase alespoň nakrátko opustil Citadelu. Změna vzduchu. Kromě toho bych byl nerad, aby v Efebe nabyli dojmu, že nějakým způsobem vyvolali pozornost vyšších členů naší svaté Církve. Samozřejmě mě také napadlo, jaké bychom asi měli možnosti, kdyby nás vyprovokovali -"

Zape-č'ovo lusknutí prsty zaznělo malou místností jako rána bičem.

"Dali jsme jim slovo-"

"Není míru s nevěřícími," upozornil ho Vorbis.

"Jenže jsou tady praktické důvody," upozornil ho Zape-č' tak ostře, jak si jen troufl. "Efebský palác je stavěný jako bludiště. To vím. Je plný pastí. Nikdo se do něj nedostane bez zkušeného místního průvodce."

"A jak se dovnitř dostane vůdce?" naklonil Vorbis hlavu ke straně.

"Předpokládám, že vede sám sebe," odpověděl generál.

"Podle mých zkušeností vždycky existuje nějaká jiná cesta. A Bůh nám ji v pravý čas ukáže, o tom není pochyb."

"Jisté věci by byly mnohem snazší, kdyby v Efebe vznikl chaos a nejistota," ozval se biskup Ožunka. "To ovšem zahrnuje jisté… základní postupy."

"A Efebe pro nás současně představuje klíč k celému posměrnému pobřeží," přikývl Vorbis.

"No"

"Mžil a pak Tsort," pokračoval neochvějně Vorbis.

Ožunka se pohledem vyhýbal Zape-č'ově tváři.

"Je to naše povinnost," uzavíral Vorbis. "Naše svatá povinnost. Nesmíme zapomenout na ubohého bratra Mordáka. Byl sám a neozbrojen."

Brutovy velké sandály poslušně pleskaly o kameny dlážděnou chodbou ke dveřím cely bratra Nimráta.

Pokoušel si v hlavě sestavit vhodnou zprávu. Pane, je tam želva, která vzkazuje - pane, ta želva se dožaduje - pane, hádejte, co mi řekla ta želva, co se schovává mezi melouny -

Brutu by ani ve snu nenapadlo myslet si o sobě, že je prorokem, ale měl celkem jasnou představu o tom, jak by dopadl každý rozhovor, který by zahájil nějakou podobnou větou.

Mnoho lidí předpokládalo, že je Bruta idiot. Vypadal jako idiot - širokou červenou tváří počínaje přes křivé nohy až po špičky plochých nohou. Měl také ve zvyku pohybovat rty, když se zabral do myšlenek, jako kdyby si každou větu opakoval. A to dělal proto, protože přesně to dělal. Myšlení nebylo nic, co by k Brutovi přicházelo snadno. Většina lidí myslí automaticky a myšlenky tančí jejich mozkem jako statická elektřina bouřkovým mračnem. Alespoň jemu to tak připadalo. Na druhé straně on musel myšlenky budovat kousek po kousku, stejně jako někdo buduje zeď. Ve svém krátkém životě už vyslechl tolik posměšků a narážek na své tělo podobné soudku a na své nohy, které jako by se chystaly každou chvilku vydat na opačnou stranu, že měl velmi silný sklon dokonale si rozmyslet všechno, co se chystal říci.

Bratr Nimrát ležel nehybně na zemi před sochou boha Oma, dupajícího po nehodných, a v uších měl zastrčené prsty. Už zase ho obtěžovaly hlasy.

Bruta zakašlal. Zakašlal znovu.

Bratr Nimrát zvedl hlavu.

"Bratře Nimráte?" zkusil to Bruta.

"Cože?"

"Ehm… bratře Nimráte?"

Bratr Nimrát si opatrně vytáhl prsty z uší.

"No?" nadhodil opatrně.

"Ehm. Je tam něco, co byste měl asi vidět. Tam. V zahradě. Bratře Nimráte?"

Představený noviců se posadil. Brutova tvář byla jediný rudě zářící obraz účasti.

"Co tím chceš říct?" podíval se na něj bratr Nimrát.

"V zahradě. To se těžko vysvětluje. Ehm. Já jsem zjistil to… , odkud vycházejí ty hlasy, bratře Nimráte. A vy jste mi řekl, abych vám něco takového určitě přišel ohlásit."

Starý kněz vrhl na Brutu přísný pohled. Ale jestli kde na světě existovala osoba bez viny jakéhokoliv postranního úmyslu, byl to Bruta.

Strach je podivná půda. Rodí hlavně poslušnost, která se podobá kukuřici, protože roste v řadách, a tak umožňuje snadno odstranit plevel. Jenže občas zplodí odpor, a ten, stejně jako brambory, roste a dozrává pod zemí.

Citadela měla rozsáhlé podzemí. Byly tady mučírny a chodby kvizice. Pak tady byly sklepy a odpadní stoky, zapomenuté místnosti; slepé uličky, tajné prostory za prastarými zdmi a v samotném kamenném podloží dokonce několik přírodních jeskyní.

Tohle je jedna z takových jeskyní. Kouř z ohně uprostřed mizí skulinou v kamenné klenbě, stoupá vzhůru a nakonec se ztrácí ve spleti komínů, světlíků a větracích průduchů kdesi v komplexu Citadely.

Kolem ohně sedí několik postav, které vrhají tančící stíny na okolní stěny. Všechny mají na hlavách masky a jsou oblečeny do nepopsatelných věcí - do hrubých šatů vyrobených ze starých hadrů. Nemají na sobě nic, co by se nedalo okamžitě po schůzce spálit, takže ani zkoumavé prsty všudypřítomné kvizice by nenašly nic podezřelého. Na

způsobu, jakým se většina z nich pohybovala, bylo něco, co dávalo tušit, že se jedná o muže zvyklé nosit zbraň. Malé náznaky, tu a tam. Poloha těla. Slovní obrat.

Na jedné stěně jeskyně byla kresba. Byl to zhruba ovál se třemi malými výběžky na horním konci - prostřední z nich byl o maličko větší než ostatní dva - a se třemi výběžky na konci dolním. I na dolním konci byl střední výběžek nejdelší, ale zatímco ten horní byl zaoblen, tenhle vybíhal do špičky. Dětská kresba želvy.

"Samozřejmě že pojede do Efebe," řekla jedna maska. "Neodváží se tam nejet. Bude muset přehradit řeku pravdy přímo u jejího pramene."

"Pak z ní ovšem musíme vylít tolik, kolik jen dokážeme."

"Musíme Vorbise zabít!"

"Ne v Efebe. Jestli se to má stát, musí se to stát tady. Aby se to lidé dozvěděli. Ale až budeme dost silní."

"Budeme vůbec někdy dost silní?" řekla další maska. Její nositel nervózně luskl prsty.

"I obyčejní pastevci už vědí, že něco není v pořádku. Pravda se zastavit nedá. Přehradit řeku pravdy? Vždycky se najde skulina, kterou pravda prosakuje, a ta skulina se neustále zvětšuje. Cožpak jsme se nedozvěděli pravdu o Mordákovi? Pch! Zabit v Efebe! To říká Vorbis."

"Jeden z nás se musí vydat do Efebe a zachránit Mistra. Pokud skutečně žije."

"Jistěže žije, jeho jméno je na Knize."

"Didactylos. Zvláštní jméno. Víte, myslím, že to znamená Dvouprstý."

"V Efebe si ho musí velmi vážit."

"Přiveďte ho sem, pokud to bude jen trochu možné. A vezměte s ním Knihu."

Zdálo se, že jedna z masek váhá. Znovu hlasitě luskla prsty.

"Ale půjdou lidé opravdu za Knihou? Lidé většinou potřebují víc než Knihu. Jsou to venkované. Neumějí ani číst."

"Ale umějí naslouchat!"

"Ale i tak… potřebují příklad… potřebují nějaký symbol…"

"My ho máme!"

Jako na povel se všichni přítomní otočili a upřeli pohledy na nezřetelnou kresbu, která se sice na stěně v nejasné záři ohně téměř ztrácela, ale o to jasněji jim vystupovala v myslích.

"Želva kráčí!"

"Želva kráčí!"

"Želva kráčí!"

Vůdce skupiny přikývl.

"A teď," řekl, "budeme losovat…"

Velký bůh Om se rozlítil k nepříčetnosti, nebo se o to alespoň velmi oduševněle pokusil. Jenže když nemáte hlavu v oblacích, ale jen pět centimetrů nad zemí, má míra nepříčetnosti jisté hranice. Musíme však přiznat, že on jich téměř dosáhl.

Tiše proklel brouka, což ovšem bylo jako nalít sklenici vody do rybníka. Stejně to nemělo žádný význam, protože brouk se klidně pachtil dál.

Proklel až do osmého kolena nejbližší meloun, ale nestalo se ani to nejmenší. Zkusil na něj přivolat strupovitost. Meloun si klidně seděl na své stopce a pomalu si dozrával.

Jen proto, že byl momentálně v nesnázích, myslel si celý svět, že se na něho může vytahovat. Dobrá, až se Om dostane zpět na své právoplatné místo a ke své původní moci, pomyslel si, budou podniknuty Kroky. Brouci a melouny si budou přát, aby nikdy nebyli stvořeni. A všem orlům se stane něco příšerného. A… a okamžitě bude vydáno svaté přikázaní, které se bude týkat rozšíření záhonů se zeleným salátem…

Ve chvíli, kdy se ten velký červený kluk vrátil s voskově vyhlížejícím mužem, nebyl Velký Om naložen na žádné společenské řečičky. Kromě toho, z želvího pohledu vypadá i ten nejkrásnější člověk jako pár obrovských nohou, na něž kdesi vysoko nasedá špičatá hlava s nozdrami obrácenými nesprávným směrem.

"Co je to?" zavrčel.

"To je bratr Nimrát," odpověděl mu Bruta. "Představený noviců. Je velmi důležitý."

"Cožpak jsem ti neříkal, že nechci, abys mi přivedl nějakého tlustého starého pederasta?" zaječel hlas v jeho hlavě. "Tvoje oči za to budou nabodnuty na žhavé hřeby!"

Bruta poklekl.

"Nemohu jít za nejvyšším knězem," vysvětloval s pokornou trpělivostí. "Novic nesmí vstoupit ani na půdu Velkého chrámu, jen při výjimečných příležitostech. Kdybych byl přistižen, byl bych o svých chybách poučen kvizicí. Tak praví zákon."

"Ty pitomý idiote!" vykřikla želva.

Nimrát došel k názoru, že nadešel čas, aby promluvil.

"Novici Bruto," řekl, "z jakého důvodu mluvíš na tu malou želvu?"

"Protože" - Bruta se odmlčel, "protože on mluví na mě… nebo ne?"

Bratr Nimrát vrhl pohled na malou jednookou hlavičku, která vyhlížela z krunýře.

Nimrát byl ve své podstatě laskavý člověk. Občas mu sice démoni a ďáblové vložili do hlavy znepokojující myšlenky, ale on už si dal pozor, aby mu tam ty myšlenky zůstaly, a nezasloužil si ani v nejmenším nadávku, kterou ho želva počastovala. Abychom řekli pravdu, i kdyby to slovo slyšel, byl by si pravděpodobně myslel, že má nejspíš něco společného s nohama. Kromě toho si velmi dobře uvědomoval, že je možné slyšet nejen hlasy démonů, ale občas i hlas

boží. Hlas želvy - to bylo něco i pro něho nového. Želva v něm vyvolala obavy o Brutu, kterého vždycky považoval za přátelského nekňubu, jenž bez nejmenšího odporu a stížností udělá přesně to, co se mu řekne. Samozřejmě že se mnoho noviců hlásilo dobrovolně například k čištění odpadních jímek a býčích klecí v podivné víře, že svatost a pokora mají něco společného s tím, že se člověk brodí po kolena ve špíně. Bruta se nikdy dobrovolně nehlásil, ale když se mu řeklo, aby něco udělal, udělal to, ne snad proto, aby se zavděčil, ale jednoduše proto, že se mu to řeklo. A teď tady rozmlouval se želvou.

"Myslím, že ti to musím říct, Bruto," ozval se nakonec Nimrát. "Ta želva nemluví."

"Vy ji neslyšíte, bratře?"

"Já ji neslyším, Bruto."

"Ona mi řekla, že je…" Bruta zaváhal, "ona mi tvrdí, že je Velký bůh."

Trhl sebou, protože babička by ho v téhle chvíli udeřila tím nejtěžším, co by měla po ruce.

"Aha. Dobrá, Bruto, tak se na to podívejme," odpověděl bratr Nimrát a několikrát zamrkal. "Takové věci nejsou u mladých mužů povolaných Církví tak docela neznámé. Skoro bych se odvážil říci, že i ty jsi slyšel hlas boží, když tě Církev povolala do svého lůna, nebo ne? Co, hmm?"

Používat v hovoru s Brutou metafory, to bylo plýtvání slovy. Jediný hlas, který si pamatoval, byl hlas jeho babičky. A on nebyl ani tak povolán jako vyslán. Ale i tak raději přikývl.

"A ve tvém svatém… nadšení… je jen přirozená tvá představa, že k tobě tvůj Velký bůh promlouvá," pokračoval bratr Nimrát.

Želva začala na svých krátkých nožkách divoce poskakovat.

"Rozdrtím tě blesky!" řičela.

"Myslím si, že věc, kterou potřebuješ, je pořádné zdravé cvičení," pokračoval Nimrát. "A spousta studené vody."

"Kéž by ses svíjel na hřebech zatracení!"

Nimrát se sehnul, zvedl želvu a obrátil ji na hřbet. Zoufale mrskala nohama ve vzduchu.

"Jak se sem asi dostala, co?"

"To opravdu nevím, bratře Nimráte," odpověděl poctivě Bruta.

"Kéž by ti ruce uhnily!" ječel hlas v jeho hlavě.

"Z takových, jako je ona, se připravuje moc dobré jídlo, abys věděl," zamyslel se představený noviců. Všiml si výrazu na Brutově tváři.

"Podívej se na to takhle," řekl. "Myslíš, že by se kdy Velký Om - svaté rohy - vtělil do tak nízkého tvora, jako je tohle? Do býka, prosím, do orla, jistě, a myslím, že občas i do labutě…, ale do želvy?"

"Aby tvým pohlavním orgánům vyrostla křídla a uletěly ti!"

"A koneckonců," pokračoval Nimrát, netečný k tajnému hlasu hučícímu v Brutově hlavě, Jaký by tak asi želva dokázala udělat zázrak? Hmm?"

"Aby byla tvá kolena rozdrcena v čelistech obrů!"

"Že by třeba proměnila salát ve zlato?" řekl bratr Nimrát přihlouplým tónem člověka, který nebyl obdařen smyslem pro humor. "Zašlapala do země nehodné mravence? Ahaha!"

"Haha," přidal se Bruta poslušně.

"Odnesu ji do kuchyně, aby ti tady nepřekážela," oznámil mu představený noviců. "Je z nich skvělá polévka. A pak už žádné hlasy neuslyšíš, na to se spolehni. Oheň vyléčí každou pošetilost, že?"

"Polévku?"

"Ehm…" začal Bruta opatrně.

"Aby tvé vnitřnosti namotali na trnovník a tahali za ně, dokud nezačneš litovat svých slov!"

Nimrát se rozhlédl zahradou. Zdálo se, že je plná melounů, dýní a okurek. Otřásl se.

"Spousta studené vody, to bude to pravé," pokýval hlavou. "Spousta a spousta!" Znovu zaostřil na Brutu. "Hmm?"

A vydal se ke kuchyním.

Velký bůh Om ležel břichem nahoru v koši, napůl pohřbený pod vrstvou voňavých bylinek a svazkem karotky. Koš stál v jedné z četných kuchyní Citadely.

Želva, kterou položíte na záda, se nejdříve pokusí obrátit tak, že vystrčí hlavu, jak nejdále to dokáže, a snaží se ji využít jako páku. Když to nezabere, začne zoufale mávat nohama pro případ, že by se jí podařilo rozkývat se natolik, aby se převrátila do normální polohy.

Na záda obrácená želva je devátá nejpolitováníhodnější věc v celém mnohovesmíru.

Želva obrácená na záda, která navíc ví, co ji v nejbližších chvílích očekává, tu je třeba zařadit přinejmenším na místo čtvrté.

Nejrychlejší způsob, jak zabít želvu určenou k vaření, je ponořit ji do vařící vody.

Kuchyně, skladiště a dílny různých řemeslníků, kteří patřili k laickým zaměstnancům, vyplňovaly velkou část Citadely jako včelí plástve.

Tohle byla jen jedna z nich, sklep se stropem, který se černal silným nánosem sazí a jehož středem byl obrovský klenutý krb. Na ohništi se s hukotem vzpínaly plameny. Psi běželi ve velkých dřevěných kolech, která otáčela rožni. Sekáčky se zvedaly, aby vzápětí dopadaly na řeznické špalky.

Na jedné straně rozlehlého ohniště už se mezi ostatními zčernalými nádobami začínala vařit voda v menším kotlíku.

"Červové pomsty aby vám ohlodali vaše špinavé nozdry!" zalykal se Om a divoce máchal nohama. Košík se zakýval.

Dovnitř vnikla chlupatá ruka a vytáhla svazek bylinek.

"Jestřábi aby vám játra rozklovali!"

Ruka se znovu vsunula dovnitř a vytáhla svazek mrkve.

"Abyste se tisíckrát pořezali!"

Znovu se do košíku vsunula ruka a uchopila Velkého boha Oma.

"Masožravou houbu na -!"

"Buď zticha!" sykl Bruta a rychle zastrčil želvu pod své roucho.

Pak se opatrně šoural dveřmi, aniž si ho někdo v tom univerzálním kulinářském chaosu všímal.

Najednou se k němu obrátil jeden z kuchařů a tázavě pozvedl obočí.

"Musím tohle odnést zpět," zahuhlal Bruta, vytáhl ze záňadří želvu a zamával jí kuchaři před očima. "Diákonovy příkazy."

Kuchař se zamračil, ale nakonec pokrčil rameny. Obyčejný člověk pohlížel na novice jako na nejnižší formu života, ale příkazy nadřízených bylo třeba poslouchat bez otázek, pokud ovšem dotazující nechtěl, aby on sám byl postaven před mnohem důležitější otázky, jako například, zda si myslí, že se dostane do nebe i potom, co bude upečen zaživa.

Když se nakonec přece jen dostali na dvůr, opřel se Bruta o stěnu a zhluboka si oddechl.

"Aby ti oční bulvy -" začala želva.

"Ještě jedno slovo," přerušil ho Bruta, "a jdeš zpět do košíku."

Želva umlkla.

"Jak to vypadá, budu mít už tak obtíže, protože jsem zameškal hodinu Srovnávací víry s bratrem Trudovincem," zamyslel se Bruta. "Jenže Velký bůh uznal za vhodné obdařit toho ubohého muže silnou krátkozrakostí a on si pravděpodobně vůbec nevšimne, že chybím. Jestli si ale všimne, budu mu muset přiznat, kde jsem byl, protože lhát bratrům je velký hřích a Velký Om by mě za to poslal na milion let do pekel."

"V tomhle případě bych mohl být milosrdný," zabručela želva. "Ne víc než nějaká ta tisícovka let někde na okraji."

"Moje babička mi řekla, že až umřu, přijdu stejně do pekla," pokračoval Bruta v samomluvě, aniž si želvího výroku všímal. "Protože je hříšné být vůbec naživu. To je logické, jelikož každý den svého života se člověk dopouští mnoha hříchů."

Podíval se na želvu.

"Vím, že nejsi Velký bůh Om - svaté rohy - protože kdybych se já, ubohý hříšník, dotkl Velkého boha Oma - svaté rohy - uhořely by mi okamžitě ruce až k ramenům. Velký bůh by se nikdy nestal želvou, přesně jak říká bratr Nimrát. Ale říká se v knize proroka Ceny, že když bloudil pouští, promlouvali k němu duchové země a vzduchu. Napadlo mě, jestli ty taky nejsi jedním z nich."

Želva na něj chvíli upírala znechucené oko. Pak řekla: "Ten chlap? Zarostlý až po oči? A oči mu pořád těkaly sem a tam?"

"Cože?" nechápal Bruta.

"Myslím, že si na něj vzpomínám," pokývala želva hlavou. "Když mluvil, těkal očima sem a tam. A žvanil v jednom kuse. Sám k sobě. Každou chvíli narazil do nějakého kamene."

"Bloudil tři měsíce pouští a divočinou," sdělil mu Bruta.

"Tak to by to vysvětlovalo," přikývla želva. "Tam toho k jídlu moc nenajdeš, takže ti vážně zbývají jen ty houby."

"Možná že jsi opravdu démon," řekl Bruta. "Sedmituch nám zakazuje vést rozpravy s démony. Na druhé straně prorok Frujnil říká, že když člověk vzdoruje démonům, jeho víra sílí -"

"Aby ti zub po zubu žhavými kleštěmi trhali!"

"Cože?"

"Přísahám sám při sobě, že jsem Velký bůh Om, největší ze všech bohů!"

Bruta popleskal želvu po krunýři.

"Počkej, démone, rád bych ti něco ukázal."

Cítil, že čím víc naslouchá, tím víc jeho víra sílí.

Tohle nebyla největší socha boha Oma, ale jedna z největších. Stála dole u vchodu do katakomb a byla tam umístěna pro výstrahu vězňům a svatokrádežníkům. Byla vyrobena ze snýtovaných železných plátů.

Katakomby byly v tomto okamžiku opuštěné, jen opodál bylo vidět dva novice, kteří před sebou postrkovali káru s nevábným nákladem.

"To je velký býk," řekla želva.

"To je podoba Velkého boha Oma v jednom z jeho božských vtělení!" oznámil jí Bruta pyšně. "A ty budeš tvrdit, že jsi on?"

"V poslední době jsem se necítil dobře," zabručela želva.

Natáhla vrásčitý krk ještě o kousek.

"Vzadu to má dvířka," řekla. "Proč má ta socha vzadu dvířka?"

"Aby se do sochy mohlo vložit všechno hříšné," vysvětlil jí Bruta.

"A proč má další dvířka na břiše?"

"Aby se z ní dal vybrat očištěný popel," odpověděl Bruta. "A hříšný kouř vystupuje z býčích nozder jako varování všem nehodným."

Želva natáhla krk směrem k řadě dveří se zamřížovanými okénky. Pak si prohlédla sazemi začerněné stěny. Obrátila pohled k teď prázdnému ohništi pod kovovým býkem. A došla k rozhodnutí. Zamrkala svým jediným okem.

"Lidi?" promluvila nakonec. "Vy tam pečete lidi?"

"Vidíš!" zvolal Bruta vítězoslavně. "Tím jsi právě dokázal, že nejsi Velký bůh! On by jistě věděl, že tam neupalujeme lidi. Upalovat tam lidi? To by bylo neslýchané!"

"Aha," uklidnila se želva. "Tak co tam potom -"

"Slouží k ničení svatokrádežných a hříšných knih, spisků a podobných nečistých věcí," vysvětloval Bruta.

"To je velmi důmyslné," přikývla želva.

"Hříšníci a zločinci jsou očišťováni ohněm v mučírnách kvizice. Někdy taky před Velkým chrámem," pokračoval Bruta. "Jenže to by Velký bůh věděl."

"Myslím, že jsem na to zapomněl," odpověděla želva tiše.

"Velký bůh Om - svaté rohy - by věděl, že on sám řekl prostřednictvím proroka Stěnostruha -" Bruta si odkašlal a nakrabatil čelo, což znamenalo, že se chystá vyslovit velmi vážnou věc: "Nechť svatý oheň zahubí nevěřící. Verš šedesát pět."

"To jsem řekl?"

"V roce Shovívavé zeleniny biskup Kriplefor obrátil na víru démona jen pouhou silou své víry," hovořil Bruta zapáleně. "Démon nakonec vstoupil do společenství Církve a stal se dokonce poddiákonem. Alespoň to se říká."

"Bojovat s někým," začala želva, "to mi nevadí."

"Tvůj prolhaný jazyk mě nepřesvědčí, démone," zavrtěl hlavou Bruta, "protože jsem silný ve své víře!"

Želva vztekle zafuněla.

"Kéž by tě nebe zdrtilo bleskem!"

Nad Brutovou hlavou se najednou objevil malý, velmi malý temný mráček a z něj vyletěl miniaturní blesk, který mu sežehl obočí. Byl asi stejně silný jako jiskřičky, které přeskakují v srsti koček za horkého a suchého letního dne.

"Au!"

"Teď už mi věříš?"

Nad střechami Citadely se prohánělslabý vánek. Byl odtamtud také skvělý výhled daleko do pouště.

Generál Zape-č' a biskup Ožunka počkali, dokud znovu nepopadli dech.

Pak se Zape-č' zeptal: "Jsme tady v bezpečí?"

Ožunka zvedl hlavu. Vysoko nad vyprahlými kopci kroužil orel. Generál se přistihl při myšlence, jak dobrý je asi sluch takového orla. Věděl, že orlové něčím vynikají. Je to sluch? Dokáže orel zaslechnout i toho nejmenšího tvora osm set metrů pod sebou, na povrchu tiché pouště? Ale i kdyby, k sakru, co má být? Vždyť mluvit přece neumí, ne?

"Pravděpodobně," odpověděl nakonec generálovi.

"Mohu vám věřit?" zeptal se Zape-č'.

"Mohu já věřit vám?"

Zape-č' zabubnoval prsty na parapet.

"Hm," odpověděl.

A v tom byla ta potíž. To byl problém všech tajných společností. Byly tajné. Kolik členů asi mělo Společenstvo Kráčející želvy? To nikdo přesně nevěděl. Jak se jmenoval ten muž vedle vás? To věděli jen dva členové společenstva, protože ti ho museli doporučit. Ale jaké tváře se skrývaly za všemi těmi maskami. Vědět bylo nebezpečné. Jestliže jste věděli, bylo jisté, že jakmile upadnete do rukou kvizice, řeknete dříve nebo později všechno. Proto jste se snažili vědět co nejméně. To zjednodušovalo hovory během schůzí a mimo ně je to prakticky znemožňovalo.

Přesně to byl problém všech opatrných konspirátorů v historii světů; jak konspirovat, jak získat nové přívržence, aniž by museli jednat se zatím nedůvěryhodnými, ale možnými budoucími členy společenstva. Bylo jisté, že každý z nově oslovených by při sebemenším nebezpečí ukázal rozžhaveným pohrabáčem obvinění na toho, kdo jej oslovil.

Krůpěje potu, které se navzdory vlahému vánku objevily na Ožunkově čele, naznačovaly, že sekretářovy myšlenky se ubírají stejnou cestou. Jenže stejně nic nedokazovaly. A pro Zape-č'e, zkušeného vojáka, se neumřít stalo zvykem.

Nervózně luskl prsty.

"Svatá válka," řekl nakonec. To bylo dost bezpečné. Ta věta neobsahovala nic, co by vyjadřovalo Zape-č'ův vlastní názor na celou věc. Neřekl proto "proboha, jakou zatracenou svatou válku, copak je ten chlap šílený? Nějaký pitomý misionář se dá zabít, jiný člověk napíše snůšku blábolů o tvaru světa a my kvůli tomu máme táhnout do války?". Kdyby ho zmáčkli, i kdyby ho natahovali a lámali, pořád ještě mohl tvrdit, že tou větou chtěl říci: "Konečně! Takovou příležitost, jak zemřít ve službě Velkému bohu Omovi, jedinému pravému bohu, nesmíme propást! Kupředu ve jménu boha, který zašlápne nevěřící svými podkovami z oceli!" Ne že by to nějak zvlášť pomohlo, ve chvíli, kdy jste se dostali do podzemních kobek kvizice, už vám nebyly příliš platné ani nevyvratitelné důkazy, protože samo obvinění mělo platnost nejpádnějšího důkazu. Ale mohlo to způsobit, že alespoň v jednom nebo dvou inkvizitorech to zanechalo dojem, že se mohli mýlit.

"No, Církev nebyla v posledním století nijak zvlášť militantní," ozval se Ožunka a upřel oči směrem do pouště.

"Většinu časují zabraly světské problémy říše." Konstatování. Nikde jediná skulinka, do které byste mohli zastrčit páku na lámání kostí.

"Byla tady ta křížová výprava proti opeklo-basunitům," zabručel Zape-č' nepřítomně. "A pokoření pelchiorských. A rozehnání příznivců falešného proroka Zeba. A usměrnění popelitů a očištění -"

"Ale to byla jen taková obyčejná politika," prohlásil biskup Ožunka.

"Hmm. Ano. Samozřejmě, to máte pravdu."

"A nikdo pochopitelně nemůže pochybovat o moudrosti rozhodnutí začít válku, která se vede k větší slávě Velkého boha."

"To jistě. O tom nemůže být pochyb," přikývl Zape-č', který měl možnost projít mnoho bojišť den po bitvě, kdy má každý nejlepší příležitost vidět, co takové slavné vítězství obnáší. Omniánci zakázali užívání veškerých omamných prostředků. V takových časech na vás prohibice doléhala zvláště tvrdě, protože jste se neodvážili ulehnout v hrůze ze svých snů.

"Neprohlásil náhodou Velký bůh ústy proroka Hluboklese, že není čestnější oběti, než je obětování se Bohu?"

"Jistěže ano," přikývl Zape-č'. Nemohl si nevzpomenout, že Hlubokles byl v Citadele biskupem padesát let předtím, než si ho Velký bůh vyvolil. Nikdy se na něj nevrhali zuřiví nepřátelé s mečem v ruce. Nikdy nemusel pohlédnout do očí protivníkovi, který by si přál jeho smrt - vlastně ne, okamžik, samozřejmě, že ano, díval se jim do očí téměř neustále, protože i Církev má svou hierarchii, intriky a politiku, ale jeho nepřátelé v té době nevládli potřebnými prostředky.

"Zemřít slavně pro svou víru, to je vznešená věc," připojil ke svým úvahám Ožunka, jako by ta slova četl z jakési tabule uložené v myšlenkách.

"Tak praví prorok," přikývl znechuceně Zape-č'. Velký bůh kráčí podivnými a tajemnými cestami, to věděl. Bezpochyby si vybíral své proroky, ale zdálo se, že mu musí být pomáháno. Byl příliš zaneprázdněn, než aby mohl vybírat sám. Zdálo se, že v poslední době je stále více shromáždění, víc přikyvování a že si svatí bratři mezi sebou vyměňují mnohem víc významných pohledů, a to dokonce i na bohoslužbách ve Velkém chrámu.

Jistě, byla tady ta šeptanda kolem mladého Vorbise - jak snadné bylo sklouznout od jedné myšlenky k druhé. To byl muž dotýkaný osudem. Malá Zape-č'ova část, ta, která většinu života prožila pod stanem, po které se často střílelo a která se často ocitala v těch hustých řežích, kde vás může stejně dobře zabít čepel nepřítele jako vlastního vojáka, dodala: no, když ne osudem, tak něčím určitě. Byla to ta generálova část, která po smrti stráví věčnost v pekle, ale už teď v tom měla velkou praxi.

"Víte, že když jsem byl mladší, hodně jsem cestoval?" nadhodil.

"Často jsem vás slyšel velmi zajímavě vypravovat o vašich cestách pohanskými zeměmi," přikývl Ožunka společensky. "Mnohokrát jste se zmiňoval o zvonech."

"Vyprávěl jsem vám někdy o Hnědých ostrovech?"

"Ano, to jsou ty, co leží až tam někde na kraji světa," přikývl Ožunka. "Vzpomínám si. Chléb tam roste na stromech a mladé ženy hledají v ústřicích malé bílé kuličky. Říkal jste, že se pro ně potápějí do moře a nemají na sobě ani -"

"Já si pamatuji něco jiného," řekl Zape-č'. Byla to podivná a velmi osamělá vzpomínka, tady, kde se až k obzoru prostírala jen pustá poušť a purpurové nebe. "Oceán je tam mocný. Jsou na něm obrovské vlny, mnohem větší než ty, které známe z Kruhového moře, rozumíte, ale muži se přesto vydávají na lov ryb. Plují daleko do moře na zvláštních plochých kusech dřeva. Když se pak chtějí vrátit na břeh, počkají si na vhodnou vlnu a pak… pak se na to dřevo postaví a vyhoupnou se na hřeben vlny a ta je nese celou cestu až na pláž."

"Mně se ze všeho nejvíc líbilo vaše vyprávění o těch mladých ženách, které se potápějí," řekl Ožunka.

"Někdy jsou vlny skutečně obrovské," pokračoval Zape-č', aniž ho vzal na vědomí. "Nic je nezastaví, ale když jste na jejich hřebeni, neutopíte se. To je jedna z věcí, které jsem se naučil."

Ožunka zachytil záblesk v generálově oku.

"Oh, ano," přitakal. "Jak úžasná je dobrota Velkého boha, který nám staví na oči tak dokonalé příklady."

"Největší umění spočívá v tom přesně odhadnout sílu vlny," přikývl Zape-č'.

"Co se stane těm, kteří ji odhadnou špatně?"

"Ti se většinou utopí. Často. Některé z těch vln jsou opravdu obrovské."

"Podle toho, co jsem slyšel, už vlny takové bývají." Orel jim stále ještě kroužil vysoko nad hlavami. Pokud něčemu z jejich rozhovoru rozuměl, nedával to najevo.

"To je velmi užitečná informace, kterou by si měl člověk uložit do paměti," řekl Ožunka a náhle se jeho obličej rozjasnil, "pro případ, že by se někdy dostal do pohanských krajů."

"To máte pravdu."

Z vrcholků modlitebních věží se rozezněly hlasy diákonů, pronikly do všech prostorů Citadely a ohlašovaly povinnosti nadcházející hodiny.

Bruta měl být ve své třídě. Jenže přednášející bratři na něj nebyli příliš přísní. Vždyť koneckonců díky své babičce znal nazpaměť všechny knihy Sedmituchovy a uměl všechny modlitby a zpěvy. Z toho postupně odvodili, že by mohl být prospěšný. Prospěšný tím, že bude dělat věci, které nikdo jiný dělat nechtěl.

Ted' okopával řádky fazolí jen proto, aby lépe vypadaly. Velký bůh Om, i když momentálně velmi malý bůh Om, si pochutnával na lístku zeleného salátu.

Celý svůj život, pomyslel si Bruta, jsem věděl, že Velký bůh Om - na tomto místě udělal nepříliš horlivě

znamení svatých rohů - je… je obrovská tvář někde na nebi, nebo když sestoupí na zem, je velký jako býk nebo lev nebo… nebo v každém případě něco obrovského. Něco, k čemu můžete vzhlížet.

Jenže želva - to tak nějak vůbec není totéž. Zkouším to ze všech sil…, ale není to to samé. A když začne mluvit o prorocích, jako kdyby to byli nějací… nějací podivínští, nebo dokonce bláznivíí stařici… to je jako divný sen.

Z deštného pralesa Brutovy mysli se vynořil motýl pochybnosti, zatřepotal opatrně křídlem a vůbec ho nezajímalo, co o podobných věcech říká teorie chaosu…

"Už se cítím trochu líp," ozvala se želva. "Líp, než jsem se cítil celé měsíce."

"Měsíce?" zeptal se Bruta. "Jak dlouho jsi… nemocný?"

Želva si přišlápla salátový list nohou.

"Co máme za den?!"

"Desátého zelence," odpověděl Bruta okamžitě.

"Ano? A rok?"

"Hm… Rozmarného hada… Co jako myslíš tím, který rok?"

"Pak je to… tři roky," odpověděla želva. "Tohle je dobrý salát. A to říkám já. Nahoře v kopcích k salátu nepřijdeš. Nějaký zakrslý banánovník, pár pichlavých keřů. Budiž, ještě jeden list."

Bruta utrhl z nedalekého salátu další zelený lístek a položil ho před želvu. A hle, stalo se tak, pomyslel si.

"A ty ses chystal stát se býkem?" zeptal se.

"Otevřu oči… oko… a jsem želva."

"Proč?"

"Jak to mám vědět? Nevím!" lhala želva.

"Ale… vždyť ty jsi… om… omnicognis… vševědoucí," nechápal Bruta

"To ovšem neznamená, že víš opravdu všechno."

Bruta se kousl do rtu. "Hm. Ale jo. Znamená."

"Jseš si jistý?"

"Jo."

"A já myslel, že to se řekne omnipotent."

"Ne, to znamená, že jsi všemocný. A to ty opravdu jsi. Alespoň tak se to praví v knihách proroka Janerada, jak jistě víš. Doufám, že víš," dodal Bruta.

"Kdo řekl, že jsem všemocný?"

"Ty sám jsi to řekl."

"Já to neřekl!"

"Dobrá, ale on řekl, žes to řekl."

"Já si dokonce ani nepamatuju nikoho, kdo by se jmenoval Janerad," zahuhlala želva plnou pusou.

"Promluvil jsi k němu na poušti" snažil se mu tak trochu připomenout Bruta. "Musíš si ho pamatovat. Měřil přes dva metry! Měl dlouhý hustý plnovous! Silnou poutnickou hůl! A na čele mu zářilo znamení svatých rohů! No?" Bruta mírně znejistěl. Ale mnohokrát viděl sochy a svaté ikony. Ty se nemohly mýlit.

"Někoho takového jsem v životě neviděl," zakýval hlavou malý bůh Om.

"No, možná byl o něco menší," připustil Bruta.

"Janerad. Janerad," opakovala si želva. "Ne… nemyslím, že bych…"

"Říkal, že jsi k němu promluvil z ohnivého sloupu," nevzdával se Bruta.

"Ahá, tenhle Janerad!" přikývla želva. "Ohnivý sloup. To ano."

"A nadiktoval jsi mu knihu Janerad," rozzářil se Bruta, "která obsahuje Pokyny cesty, Brány slávy, Přiznání pokory a Pravidla života a… sto devadesát tři kapitoly."

"Nemyslím, že to všechno jsem mu nadiktoval já," zavrtěla hlavou želva. "Sto devadesát tři kapitoly - to bych si určitě pamatoval."

"A co jsi mu tedy řekl?"

"No, co já si vzpomínám, tak jsem se mu zjevil jako plamenný sloup a houknul jsem na něj , koukej, co umím'!" odpověděla želva.

Bruta na ni němě zíral. Tvářila se, pokud se to tak dá u želvy nazvat, mírně rozpačitě.

"No, i bohové si občas rádi odpočinou," vysvětlovala želva.

"Ale vždyť statisíce lidí se celý svůj životy řídí Přiznáním pokory a Pravidly života!" vypravil ze sebe Bruta rozhořčeně.

"No a? Já jim v tom nebráním," odpověděl Om.

"Ale když jsi mu je nenadiktoval ty, tak kdo?"

"Mě se neptej, já nejsem vševědoucí." Bruta se chvěl spravedlivým hněvem.

"A prorok Hlubokles? Předpokládám, že Dovětky a Podotknutí mu taky daroval někdo jiný a náhodou, co?"

"No, já to nebyl -"

"Jsou vyryty na olověných tabulích vysokých tři metry!"

"No dobrá, a to jsem musel udělat já? Myslíš, že mám vždycky po ruce nějakou tu tunu olova pro případ, že náhodou někoho potkám v poušti, jo?"

"No, ale jak je to možné? Když jsi mu je nedal ty, tak kdo mu je dal?"

"Nevím. Proč bych to měl vědět? Já nemůžu být všude najednou."

"Ale ty jsi přece všudypřítomný."

"Kdo zase řekl tohle?"

"Prorok Mahotaki."
"Toho chlapa jsem v životě nepotkal!"
"Co? Cože? Takže mám věřit tomu, že jsi mu nedal Knihu stvoření, co?"
"Jakou Knihu stvoření?"
"To chceš říct, že nevíš?"
"Nevím!"
"Tak kdo mu ji dal?"
"Co já vím? Třeba si ji napsal sám!"
Bruta si v hrůze přitiskl dlaň na ústa.
"O e ouání!"
"Cože?"
"Řekl jsem, že je to rouhání!"
"Rouhání? A neřekl bys mi laskavě, jak se můžu rouhat? Já jsem bůh!"
"Já ti nevěřím!"
"Pch! Koleduješ si o další blesk?"
"Tomu ty říkáš blesk?"
Bruta byl v obličeji celý rudý a třásl se zlostí. Želva nakonec smutně svěsila hlavu.
"Dobře, dobře. Nebylo to nic moc, to připouštím. Jenže kdybych byl lepší, zbývaly by z tebe teď už jenom očouzené sandály." Vypadala nešťastně. "Já tomu nerozumím. Něco takového se mi nikdy předtím nestalo. Měl jsem v úmyslu převtělit se na týden v obrovského řvoucího bílého býka, a skončil jsem jako želva, a na tři roky. Proč? Nevím. A přitom se ode mě čeká, že budu vědět všechno. Alespoň podle všech těch proroků, o kterých tvrdíš, že jsem se s nimi setkal. Víš, že mě nikdy nikdo neslyšel? Pokoušel jsem se mluvit na pasáky a takové lidi, ale ti si mě ani nevšimli! Pomalu jsem si už začal myslet, že jsem želva, které se zdá, že je bohem. Tak špatné už to se mnou začínalo být!"
"Možná že to tak opravdu je," zamyslel se Bruta.
"Aby ti nohy opuchly jako štoudve!" vyštěkla želva.
"Ale - ale," koktal Bruta v rozčilení, "ty mi tady vlastně říkáš, že proroci byli… prostě jen obyčejní mužští, kteří sepsali nějaká slova!"
"No ale přesně to oni byli!"
"Jenže potom to nebyly tvoje myšlenky!"
"Víš, některé asi i byly," řekla želva. "Hodně jsem toho v posledních letech zapomněl."
"Ale když už jsi v želví podobě tři roky tady dole, tak kdo tam nahoře naslouchá modlitbám? Kdo přijímá oběti? Kdo soudí mrtvé?"
"Jo, to nevím. Kdo to dělal předtím?"
"Ty!"
"To jsem dělal já?"
Bruta si zastrčil prsty do uší a zahájil protiútok třetí slokou Aj, pohleď, jak malověrní prchají před hněvem Velikého Oma.
Po několika minutách vystrčila želva hlavu ze svého krunýře.
"Ty, poslyš," řekla, "předtím, než upálíte ty pohany zaživa… zpíváš jim před tím?"
"Ne!"
"Aha. Tak tedy milosrdná smrt. Mohl bych něco říci?"
"Jestli chceš začít znovu pokoušet mou víru -"
Želva se odmlčela. Om pátral ve své mlhavé paměti. Pak zaškrabal jednou drápkatou nožičkou v písku.
"Já… vzpomínám si na jeden den… bylo to v létě… tobě bylo… třináct…"
Suchý hlásek pokračoval a duněl mladíkovi v hlavě. Brutovy rty vytvořily pomalu se zvětšující "O".
Nakonec řekl: "Jak to víš?"
"Ty přece věříš, že Velký bůh Om pozoruje všechno, nebo ne?"
"Jenže ty jsi želva a nemohls -"
"Když ti bylo skoro čtrnáct a babička ti nabila za to, že jsi jí ukradl ze sklípku smetanu, což si tenkrát ani neudělal, zamkla tě ve tvém pokoji a ty jsi řekl: "Přál bych si, abys byla -"

Objeví se znamení, pomyslel si Vorbis. Člověku, který je očekával, se pokaždé nějaké to znamení objevilo. Moudrý muž se vždycky dokázal postavit k cestě boží.
Kráčel chodbami Citadely. Každý den si udělal chvilku času a prošel část dolních nebo suterénních pater, i když šel pokaždé v jiný čas a jinudy. Pokud by se u Vorbise vůbec dalo mluvit o nějaké radosti ze života, tedy o takové radosti, kterou můžeme pozorovat u normálních lidských bytostí, pak to bylo tohle. S radostí pozoroval členy kléru, když vysupěli zpoza rohu některé nedůležité chodby a zjistili, že stojí tváří v tvář hlavě kvizice, diákonu Vorbisovi. Vždycky to bylo stejné. Rychlé vyděšené nadechnutí, které signalizovalo špatné svědomí, Vorbis rád pozoroval, jak se jeho podřízeným na tváři zračí špatné svědomí. Od toho lidé svědomí mají. Svědomí je mazadlo, díky kterému se točí kolečka autority.
Obešel roh a spatřil na křivé stěně před sebou neuměle nakreslený ovál se čtyřma nepodařenýma nohama a ještě nepodařenější hlavou a ocasem.
Usmál se. Jak se zdálo, objevovaly se poslední dobou stále častěji. Jen ať pohanství kvete, ať zduří jako nezdravý vřed. Vorbis dobře věděl, jak zacházet se skalpelem.

Jenže ta dvou - třívteřinová úvaha způsobila, že minul místo, kde chtěl zahnout, a najednou se ocitl v plném slunečním světle.

V první chvíli nevěděl, kde je, přestože se ve spleti chodeb vyznal jako málokdo. Tohle byla jedna z vnitřních zahrad, ze všech stran obklopených vysokými zdmi. Před bohatým trsem ozdobného klačského obilí zvedaly ke slunci své červené a bílé hlavičky desítky fazolových květů. Mezi řádky fazolí se na prašné zemi hřály melouny. Za normálních okolností by si Vorbis jistě všiml a v duchu ocenil, jak dokonale je prostor využit, jenže za normálních okolností by jeho oči hned zpočátku nepadly na buclatého novice, který se s prsty zastrčenými v uších kolébá sem a tam v prachu.

Vorbis na něj chvíli zíral. Pak do Bruty strčil špičkou svého sandálu.

"Copak tě trápí, synu?"

Bruta otevřel oči.

Nebylo mnoho vyšších členů církevní hierarchie, které by poznal. Dokonce i Nejvyšší jásem pro něj byl jen neznámou tváří v davu. Jenže Vorbise exkvizitora - poznal každý. Něco z jeho osobnosti se vám vetřelo do vědomí už několik dnů před tím, než jste dorazili do Citadely. Boha bylo vhodné se obávat spíše z formální síly zvyku, ale z Vorbise měli všichni strach.

Bruta omdlel.

"Zvláštní," zavrtěl Vorbis hlavou.

Slabé zasyčení ho přinutilo otočit se.

Nedaleko vlastní nohy uviděl na zemi malou želvu. Když na ni upřel pohled, začala želva rychle couvat, ale celou dobu na něj upírala své jediné oko a zuřivě syčela.

Zvedl ji, pečlivě si ji prohlédl a znovu a znovu ji obracel v rukou. Pak se začal rozhlížet zahradou, až našel místo, kam sluneční paprsky dopadaly s plnou silou, a tam želvu opatrně položil na záda. Na okamžik se zamyslel, pak sebral z nedalekého záhonu několik oblázků a zaklínil je pod želví krunýř tak, aby ani sebe zuřivější pohyby nemohly malého tvorečka obrátit do přirozené polohy.

Vorbis věřil, že by člověk neměl promarnit žádnou příležitost k získání neobvyklých zkušeností, a v duchu si udělal poznámku, že pokud mu to práce dovolí, má se sem za několik hodin vrátit a podívat se, jak věci pokračují.

Pak soustředil svou pozornost na Brutu.

Pro ty, kdo se rouhali, tady bylo peklo. Pro ty, kdo pochybovali o příkazech svých nadřízených, tady bylo jiné peklo. Pro lháře tady bylo hned několik pekel. Pravděpodobně existovalo i nějaké peklo pro malé chlapce, kteří si přáli, aby byla jejich babička mrtvá. Existovalo prostě a jednoduše dost pekel na to, aby se po nich dala uspořádat hezky dlouhá okružní jízda.

Bylo to něco jako definice nekonečnosti, byl to vesmír času rozdělený Velkým bohem Omem tak, aby bylo jisté, že na každého připadne takový trest, jaký si zaslouží.

Omniánci měli velké množství pekel.

Bruta v této chvíli postupně procházel jedním každým z nich. Bratr Nimrát a bratr Vorbis pozorovali, jak se zmítá sem a tam na svém prostém lůžku a podobá se při tom velrybě vyplavené na břeh.

"To bude tím sluncem," řekl bratr Nimrát. Teď už vypadal dobře, mnohem lépe, protože prvotní šok, který zažil v okamžiku, kdy zjistil, že ho hledá hlavní exkvizitor, už odezněl. "Ten chudák chlapec pracoval celý den v zahradě. Dalo se skoro čekat, že se něco takového stane."

"Zkusili jste mu dát někdy pořádný výprask?" zeptal se bratr Vorbis.

"Je mi to líto, ale musím vám říci, že bít mladého Brutu je jako tlouci do slamníku," odpověděl Nimrát. "Říká sice při každé ráně ‚au!', ale mám podezření, že to dělá jen proto, že chce ukázat dobrou vůli. Je plný dobré vůle, tenhle chlapec. Je to ten, o kterém jsem vám vyprávěl."

"Nevypadá nijak zvlášť chytře," odpověděl Vorbis.

"A taky není," přisvědčil Nimrát.

Vorbis souhlasně přikývl. Novic obdařený nepatřičnou inteligencí, to bylo velmi nejisté požehnání. Někdy se totiž dala využít pro větší slávu Velkého Oma, ale často způsobovala… no, nedá se říci nepříjemnosti, protože Vorbis přesně věděl, co s takovou zaběhnutou inteligencí udělat, ale řekněme… byla to zbytečná práce.

"A přece jste mi vyprávěl, že jeho učitelé o něm říkají jen to nejlepší," řekl.

Nimrát pokrčil rameny.

"Je velmi poslušný," vysvětloval. "A, pak je tady ta jeho… ta paměť."

"Copak je s jeho pamětí?"

"Když řeknu, že je dobrá, bude to slabé slovo. Je úžasná. Pamatuje si do posledního slovíčka celé Knihy Sedmituchovy. Je to nejdokonalejší paměť, jaká se -"

"Hmm?" řekl Vorbis.

"Tedy samozřejmě tak dokonalá, jak ty věci v našem nedokonalém světě bývají," dokončil kulhavě.

"Mladý muž sečtělý v náboženských spisech," pokyvoval Vorbis hlavou.

"Ehm," odkašlal si Nimrát, "tak to není. On neumí číst. Ani psát."

"Aha. Takže líný mladý muž."

Diákon nebyl tím, kdo by se zdržoval v nejasných oblastech. Nimrátova ústa se pootevřela a hned zas zavřela, zatímco se jeho mozek snažil objevit ta správná slova.

"Ne," odporoval statečně. "On to zkouší. Víme jistě, že se snaží. Jenže, jak se zdá, není prostě schopný se naučit… nedokáže si vytvořit žádné spojení mezi zvukem a napsanými písmeny."

"Doufám, že alespoň za tohle jste mu dali pořádný výprask?"
"Nezdá se, že by to přineslo nějaký výsledek, diákone."
"Jak je potom možné, že je tak schopný žák?"
"On poslouchá," odpověděl Nimrát.
Nikdo nedokázal poslouchat tak jako Bruta, pomyslel si. Bylo velmi těžké ho učit. Bylo to, jako když se člověk ocitl ve velké prázdné jeskyni. Všechna vaše slova beze stopy mizela v bezedných hlubinách Brutovy hlavy. Už sama síla jeho soustředění dokázala některé neopatrné vyučující přivést do stavu traumatického mlčení, protože cítili, jak jejich slova zavíří vzduchem a jsou téměř magickou silou přitahována přímo k Brutovým boltcům.
"Naslouchá všemu," řekl Nimrát nakonec. "A pozoruje všechno. Všechno to uloží kdesi v sobě."
Vorbis se díval na Brutu.
"Za všechny ty roky jsem ho neslyšel říci jediné nelaskavé slovo," pokračoval Nimrát. "Ostatní novici si z něj občas tropí šprýmy. Pokřikují na něj Velký tupý vůl. Víte, jak to mezi novici občas chodí."
Vorbis pohledem přeletěl Brutovy ruce velké jako šunky a nohy podobné kmenům dvou mladých stromů.
Zdálo se, že se ponořil do hlubokých myšlenek.
"Neumí číst ani psát," řekl Vorbis po chvíli. "A přitom je výjimečně oddaný, říkáš?"
"Věrný a oddaný," přikývl Nimrát.
"A má skvělou paměť," zabručel Vorbis.
"To je víc než jen skvělá paměť," zavrtěl hlavou Nimrát. "To snad ani vůbec není paměť."
Zdálo se, že Vorbis dospěl k nějakému rozhodnutí.
"Až se dá do pořádku, pošli ho ke mně, bratře," řekl.
Nimráta se zmocnila panika.
"Chci si s ním jen promluvit," uklidňoval ho Vorbis. "Možná že se mi bude hodit."
"Vážně, pane
"Mám totiž dojem, že Velký bůh Om kráčí po tajemných cestách."

Jsme vysoko v oblacích. Nikde jediný zvuk, jen tichý šum orlích per.
Orel se nehnutě vznášel ve větru a pozorně sledoval budovy Citadely, které z té výšky vypadaly jako dětská hračka.
Někam to upustil a teď to nemohl najít. Spadlo to tamhle dolů, přímo na ten malý zelený čtvereček.

Ve fazolových květech bzučely včely. A slunce bušilo do převráceného krunýře malého boha Oma.
I želvy mají své peklo.
Byl tak unaven, že už téměř nedokázal pohnout ani nohou. Nebylo divu, protože celou tu dobu nemohl dělat nic jiného, jen hýbat nohama. A vystrkovat co nejdál hlavu v marné naději, že jí dosáhne na zem, vzepře se a podaří se mu obrátit.
Když nemáte žádné uctívače a věřící, zemřete, a toho se malý bůh bál ze všeho nejvíc. Jenže můžete taky umřít prostě tak, že umřete.
Tou částí vědomí, která ještě nebyla zachvácena myšlenkami na strašlivé horko, dokázal zachytit Brutovu hrůzu a ochromující úžas. Neměl to tomu chlapci dělat. Samozřejmě že ho nesledoval a nepozoroval, který bůh má na něco takového čas? Kdo by se staral o to, co lidé dělají? Víra, to je, oč tu běží. Zapátral jen tak trochu v hochově paměti, aby na něj udělal dojem jako salonní kouzelník, který někomu vytáhne z ucha vejce.
Jsem tady převrácený na záda, je mi čím dál tím větší teplo a brzo už umřu…
A přece… přece… ten zatracený krvežíznivý orel ho upustil na hromadu kompostu. Bude to nějaký šašek, tenhle orel. Kolem dokola je všechno postaveno z kamene, na kameni, v kamenité pláni a on, želva, dopadne na jediné místo, které dokázalo ztlumit jeho pád natolik, aby se nerozbil na kusy. A těsně vedle skutečného věřícího.
Zvláštní, vážně. Nutí vás to k úvaze, jestli se v tom neskrývá jakási božská prozíravost… , jenže ta božská prozíravost, to jste vy sami… a ještě k tomu na zádech, je vám čím dál tím větší horko a připravujete se na smrt… Ten člověk, který ho obrátil na záda. Ten výraz na jemném obličeji. Bude si ho pamatovat navěky. Nebyla to krutost, spíš výraz tvora pohybujícího se v docela jiné úrovni bytí. Výraz nekonečného míru…
Slunce najednou zakryl stín. Om zíral do obrácené tváře Lu-Tzeho, který si ho prohlížel s mírně zmatenou účastí. Potom se natáhl a obrátil želvu tou správnou stranou dolů. Nakonec zvedl své koště a bez jediného ohlédnutí se odšoural pryč. Om, celý skleslý, popadal dech, a když se mu to podařilo, poněkud se rozveselil. Někdo tam nahoře mě má rád. A jsem to já.

Seržant Svatkup došel až do vlastní ubikace a teprve potom rozbalil svůj kousek papíru.
Vůbec ho nepřekvapilo, že byl papír označen malým a jednoduchým obrázkem želvy. Měl štěstí.
Žil právě pro takové okamžiky. Někdo musí přivést autora pravdy, který má být symbolem pro celé hnutí. Nikdo jiný to ani být nemohl. Jediné, čeho litoval, bylo, že nemůže zabít Vorbise.
Ale to se musí stát na místě, kde to všichni uvidí. Jednoho dne. Před chrámem.
Jinak by tomu nikdo neuvěřil.

Om dusal po písečné pěšině.
Když Bruta zmizel, Om se chvilku zdržoval u kompostu. To je další věc, kterou želvy umějí skvěle - někde se zdržovat. Jsou to praktický světoví mistři ve zdržování se. Po čertech nepoučitelný mladík, pomyslel si. Ale dobře mi

tak, to mám z toho, že se vybavuju s kdejakým negramotným novicem.

No ano, ten hubený vysoký ho neslyšel. Ani kuchař. Jenže ten starý byl asi hluchý jako poleno. A co se týče kuchaře…

Om si uložil do paměti, že až se mu vrátí božské síly v plném rozsahu, zařídí, aby kuchaře potkal velmi speciální osud. Ještě si sice nebyl tak docela jistý, co to bude, ale zahrnovalo to spoustu vařící vody a během procesu do toho asi vstoupí několik svazků mrkve a jiné polévkové zeleniny.

Chvíli to pomyšlení hýčkal. Ale kam se s tím dostal? Nikam. Byl pořád v té mizerné, napůl zpustlé zahradě, a k tomu ještě jako želva. Věděl, jak se dostal sem - v hrůze zvedl oči k malé černé tečce vysoko na nebi, o níž mu oko paměti říkalo, že je to orel -, a věděl, že ven se musí dostat nějakou mnohem přízemnější cestou, a to co nejrychleji, pokud se ovšem nechce příštích šest měsíců ukrývat v melounovém listí.

Pak ho napadlo něco jiného. Skvělá polévka!

Až získá zpět své božské síly, stráví nějaký časek vymýšlením nových pekel. A taky vymýšlí nová Přikázání. "Nepojíš želvího masa!" To je ono! Byl překvapený, že ho něco takového nenapadlo dávno. To bylo velmi perspektivní.

A kdyby byl už před několika roky vymyslel něco jako: "Pod hrozbou zabití bleskem zvedneš každou želvu v nesnázích a odneseš ji, kam si řekne," a pozor, tohle je důležité, "zvláště jsi-li orel," nebyl by teď v tomhle maléru.

No, nic se nedá dělat, bude muset najít Nejvyššího jásema sám. Člověk, který zastává místo nejvyššího kněze, ho určitě uslyší.

A jistě tady někde bude. Nejvyšší patriarcha musí být k zastižení. Musí být také snadno k nalezení. A i když byl Om momentálně želva, byl pořád bohem! Takže jak může být těžké najít nejvyššího hodnostáře?

Jistě bude potřeba zamířit vzhůru. Hierarchie přece neznamená nic jiného. Nejvyššího hlavouna najdete tak, že jdete pořád nahoru. Želva se vydala na cestu. S lehkým kulháním, s krunýřem, který se pomalu kolébal ze strany na stranu, se Velký bůh Om vydal na průzkum Citadely vybudované pro jeho větší slávu.

Nemohl si nevšimnout, že během tří tisíc let se tady mnoho věcí změnilo.

"Já?" řekl Bruta. "Ale, ale -"

"Nemyslím, že by tě chtěl potrestat," uklidňoval ho Nimrát. "I když by sis trest opravdu zasloužil. Všichni bychom si ho zasloužili," dodal se svatým výrazem.

"Ale proč?"

"-proč? Řekl jen, že s tebou chce mluvit."

"Ale není věc, kterou by mohl exkvizitor chtít slyšet a já mu mohl říci!" zasténal Bruta.

"Poslyš. Jsem si jistý, že nemáš v úmyslu tázat se po pohnutkách přání svých diákonů?" řekl Nimrát.

"Ne. Ne. Jistěže ne!" odpovídal spěšně Bruta. Pak svěsil hlavu.

"Tak je to v pořádku, chlapče." Popleskal Brutu tak vysoko na zádech, kam dosáhl. "Jen tam zaběhni," zabručel. "Jsem si jistý, že bude všechno v pořádku." Protože byl příliš dlouho vychováván v zákonech pravdy a cti, nakonec ještě dodal: "Pravděpodobně."

V Citadele bylo jen málo schodů. Postup mnoha procesí, která se účastnila složitých rituálů Velkého Oma, vyžadoval dlouhé a pozvolné šikmé rampy. A pokud se někde nějaké schody objevily, byly široké a nízké, aby po nich mohl kráčet i velmi starý muž. A v Citadele bylo starých mužů opravdu mnoho.

Z pouště sem vítr neustále zanášel písek. Na schodech a nádvořích se tvořily návěje i přes veškerou snahu celé armády noviců vyzbrojených košťaty.

Jenže želví nohy jsou opravdu velmi neohrabané.

"Nižší schody stavěti budeš!" syčela a snažila se vyškrabat nahoru.

Ve vzdálenosti několika centimetrů kolem ní přeběhly nohy. Tohle byla jedna z hlavních cestovních tras Citadely vedoucí k Místu nářků a prošly po ní denně celé tisíce poutníků.

Jednou či dvakrát o její krunýř zavadil nepozorný sandál a otočil ho kolem dokola.

"Aby ti nohy upadly od těla a byly pohřbeny v termitišti!" zaječela zuřivě.

Trochu se mu ulevilo.

Narazila do něj další noha, tentokrát tak silně, že klouzal po dláždění. S hlasitým zařinčením se zastavil až o ozdobnou mříž, zasazenou v úpatí jedné stěny. Jedině bleskový výpad hlavy a pevné čelisti, kterými se zachytil jednoho železného prutu, ho zachránily před pádem do hlubiny. Takhle zůstal viset na mříži, vysoko nad úrovní jakéhosi sklepení.

Želvy mají neuvěřitelně silné žvýkací svaly. Pomalu se zakýval a zahrabal nohama. Dobrá. Želva, která žila v kamenité krajině, plné puklin a výmolů, byla na něco takového zvyklá. Musí jenom zaháknout nohu za…

Jeho pozornost upoutaly tiché zvuky zdola. Ozvalo se zacinkání kovu a pak velmi slabé zasténání.

Om stočil své jediné oko až do koutku. Mříž byla zasazena až pod strop velmi dlouhé a nízké místnosti. Prostor byl dokonale osvětlen díky světlíkům, které ostatně protkávaly celou Citadelu.

Na tom Vorbis trval. Inkvizitoři by neměli pracovat ve stínech, říkal, ale při dokonalém osvětlení.

Kde zcela jasně vidí, co dělají.

I Om to viděl zcela jasně.

Nějakou chvíli visel na mříži a nebyl s to odtrhnout zrak od řady lavic.

Vorbis všeobecně nepodporoval příliš mnoho rozžhavených železa, ostnatých řetězů a věcí s bodci a velkými šrouby, pokud to ovšem nebylo určeno pro veřejnou ukázku, nebo se nejednalo o důležitý postní den. Je úžasné, říkal

s oblibou, co se dá dokázat s jednoduchým, dobře nabroušeným nožem…

Jenže mnoho z inkvizitorů mělo raději staré pracovní postupy.

Po nějaké chvíli Om napjal žvýkací i krční svaly a velice pomalu se vytáhl nahoru. Jako tvor, který myslí na něco úplně jiného, zahákla želva nejprve jednu přední nohu za mříž a pak drápy druhé nohy za okraj kamenného dláždění.

Chvilku se namáhala, ale nakonec se přece jen vytáhla na denní světlo.

Odcházela pomalu a držela se těsně u stěny, aby se vyhnula lidským nohám. Neměla sice na vybranou, jinak než pomalu stejně chodit neuměla, ale teď šla pomalu proto, že přemýšlela. Pro většinu bohů je velmi těžké myslet a kráčet současně.

Na Místo nářků měl přístup kdokoliv. To byla jedna z velkých svobod omnianismu.

Bylo mnoho způsobů, jak se obrátit k Velkému bohu, ale ty většinou závisely na tom, kolik jste si mohli dovolit, což bylo správné a dobré a přesně tak, jak věci být mají. Koneckonců ti, kteří na tomto světě dosáhli úspěchu, dosáhli ho jen díky souhlasu Velkého boha, protože by bylo nesmyslné se domnívat, že ho dosáhli s jeho nesouhlasem. Podle stejného systému mohla pak kvizice pracovat a nemusela se obávat, že učiní nějakou chybu. Už samo podezření bylo důkazem. A jak by tomu mohlo být jinak? Velký bůh by jistě nepovažoval za správné vložit podezření do myslí svých kvizitorů, pokud by nebylo správné, aby se tam takové podezření objevilo. Když jste věřili ve Velkého Oma, byl život velmi jednoduchý. A občas také velmi krátký.

Jenže tady pořád existovali lehkověrní, hloupí a ti, kteří na tom byli kvůli nějaké chybě nebo přehlédnutí v tomto či minulém životě tak špatně, že si nemohli dovolit ani špetku kadidla. A Velký bůh ve své moudrosti a milosrdenství, filtrovaných přes své kněží, se o ně postaral.

Na Místě nářků se šeptaly modlitby a úpěnlivé prosby. Ty budou jistě slyšeny. V některých případech možná i vyslyšeny.

Za Místem nářků, což bylo náměstí sto metrů široké, se zvedal sám Velký chrám.

Tam - a o tom neměl nikdo ani stín pochybnosti naslouchal Velký Om.

Nebo někde hodně blízko…

Místo denně navštívily tisíce poutníků.

O Omův krunýř zavadil podpatek a odkopl ho ke stěně. Jak se Om odrazil od zdi, zasáhla okraj jeho krunýře berla, roztočila ho jako hozenou minci a vrhla přímo pod nohy davu. Zastavil se až o spací rohož jakési stařeny, která stejně jako mnoho dalších věřila, že účinnost jejích proseb se zvýší úměrně s délkou času, který na nádvoří stráví.

Bůh omámeně zamrkal. Tohle bylo skoro stejně děsivé jako orlové. Bylo to téměř tak hrozné jako to sklepení… ne, nic pravděpodobně nemohlo být tak strašné jako to sklepení.

Zachytil jen několik slov, než ho další noha odkopla jinam.

"Už tři roky po sobě postihlo naši vesnici strašlivé sucho… aspoň občas slabý déšť, Pane?"

Oma, který se točil na vrcholku svého krunýře jako dětská káča napadlo, jestli by příznivá odpověď zabránila lidem v tom, aby do něj dále kopali, a proto zamumlal: "Žádný problém."

Narazila do něj další noha a neviděného jej odrazila do pralesa nohou přítomných věřících. Svět se změnil v rozmazanou čmouhu.

Zachytil prastarý hlas prosáklý beznadějí, který právě říkal: "Pane, můj Pane, proč museli mého syna naverbovat do božské legii? Kdo se teď postará o hospodářství? Nemohl sis vzít nějakého jiného chlapce?"

"Nedělej si s tím starosti," vřískl Om.

Přesně pod ocas ho zasáhl okraj sandálu a posunul ho o dalších několik metrů ke středu náměstí. Nikdo se nedíval na zem. Všeobecně se věřilo, že když člověk projde náměstí s pohledem pevně upřeným na zlaté rohy na střeše chrámu, dodá to jeho modlitbám zvláštní sílu. Tam, kde někdo přítomnost želvy zaregistroval v podobě naraženého kotníku jedné nohy, zbavil se jí automaticky zásahem nohy druhé.

"… moje žena je těžce nemocná, trpí…"

"Vyřízeno!"

Kop -

"… kdybys mohl vyčistit studnu v naší vesnici, protože voda je zkažená…"

"Přání se splní!"

Kop -

"…každý rok přiletí kobylky a…"

"Slibuju, jenom do mě…"

Kop -

"…vyplul na moře a už je pět měsíců nezvěstný…"

"…už konečně přestaňte kopat!"

Želva se zastavila, nakloněná na pravý bok, a na okamžik se jí otevřel ničím nerušený výhled.

Najednou byla viditelná…

Velká část života zvířat se věnuje rozeznávání typických identifikačních vzorců, tvarů a podob, jež můžete rozdělit na ty, které loví vás, a na ty, které naopak lovíte vy sami. Pro lhostejné oko je les… prostě jen les. Pro oko holubice je to naprosto nedůležité, zeleně zbarvené pozadí, na němž se ostře odráží sokol, kterého jste si ovšem vy na jeho stromové větvi nevšimli. Vysoko kroužícímu supovi, podobnému malé tečce, připadá celé panoráma světa ve srovnání s jeho kořistí, která prchá travou, jako obyčejná šedá mlha.

Ze své pozorovatelny, za niž si zvolil svaté rohy přímo na vrcholku chrámu, se zvedl orel.

Tatáž vnímavost ke tvarům, která odhalila želvu orlovi v prázdném prostoru uprostřed zástupu lidí, však naštěstí přitáhla v téže chvíli želvino jediné oko vzhůru k nebi.

Orlové mají v podstatě velmi prostou mysl. Jakmile se v jejich mozku jednou usadí představa oběda, zůstává tam většinou tak dlouho, dokud není touha po jídle uspokojena.

Před Vorbisovým obydlím stáli dva příslušníci Božské legie. Když Bruta klepal nesměle na dveře, pozorovali ho ošklivými kosými pohledy, jako by hledali záminku, proč ho napadnout.

Dveře otevřel malý šedivý kněz a vpustil Brutu do nevelké a velmi skromně zařízené místnosti. Významně ukázal na židli.

Bruta si sedl. Kněz zmizel za závěsem. Bruta se stačil právě tak jednou rozhlédnout po místnosti, když vtom -

Pohltila ho temnota. Než se stačil pohnout, a Brutovy reflexy nebyly právě nejlépe koordinovány ani v těch nejobyčejnějších chvílích, ozval se mu u ucha hlas: "Tak, bratře, a teď jen žádnou paniku. Přikazuju ti, jen žádnou paniku."

Na tvář se mu přitiskla jakási látka.

"Stačí kývnout, chlapče."

Bruta kývl. Přes tvář vám natáhnou kápi. To věděli všichni novicové. V jejich ložnicích se vyprávěly různé historky. Na hlavu se vám natáhne kápě, aby inkvizitoři nevěděli, na kom to vlastně pracují…

"Dobrá. Ted' půjdeme do vedlejší místnosti. Dej pozor, ať nezakopneš."

Jakési ruce mu opatrně pomohly vstát a vedly ho napříč místností. V bezmezném zmatku zaznamenal, jak se o něj otřel závěs, pak sestoupili o několik schodů níž na podlahu posypanou pískem. Ruce s ním několikrát zatočily, důrazně, ale očividně bez zlého úmyslu, a vedly ho jakousi dlouhou chodbou. Ozvalo se zašustění dalšího závěsu a pak Bruta zaznamenal nedefinovatelný pocit velkého prostoru.

Potom, dlouho potom si Bruta uvědomil, že necítil strach. Někdo mu v komnatách hlavy kvizice natáhl na hlavu kápi a jej ani nenapadlo, že by měl cítit strach. Měl totiž víru.

"Hned za sebou máš židli, posaď se."

Bruta si sedl.

"Můžeš si stáhnout kápi."

Bruta si stáhl kápi.

Zamrkal.

V křeslech na vzdálenějším konci místnosti seděly tři postavy. Z každé strany křesel stál jeden legionář. Bruta poznal asketickou tvář diákona Vorbise; další ze sedících byl malý podsaditý muž a trojici doplňoval objemný tlouštík, ne masivně stavěný člověk jako třeba Bruta, ale doslova bečka sádla.

Nikde kolem nebyla ani stopa po rozpálených železech ani ostrých nožích.

Všichni tři muži upírali pohledy na Brutu.

"Novic Bruta?" zeptal se Vorbis.

Bruta přikývl.

Vorbis se krátce zasmál. Byl to ten druh smíchu, jakým se smějí velmi chytří lidé, když si o něčem myslí, že to vůbec není zábavné.

"Zajisté tě jednoho dne budeme oslovovat bratře Bruto," pokračoval. "Nebo dokonce otče Bruto? Myslím, že to dokáže člověka pěkně poplést. Bude lepší, když se tomu vyhneme. Myslím si, že bychom měli dohlédnout, aby se z tebe stal co nejdříve poddiákon Bruta, co si tom myslíš?"

Bruta si o tom raději nemyslel vůbec nic. Měl sice jistý dojem, že se tady probírá otázka jeho postupu, ale v hlavě mu zavládlo přechodné, ale o to úplnější zatmění mysli.

"No, tak dost už toho povídání," prohlásil nakonec Vorbis s mírnou podrážděností člověka, který si uvědomil, že během tohoto rozhovoru musí udělat pěkný kus práce. "Poznáváš tady ty učené otce sedící po mé levici a pravici?"

Bruta němě zavrtěl hlavou.

"Výborně. Rádi by ti položili několik otázek." Bruta stejně němě přikývl.

"Nemáš jazyk, chlapče?"

Bruta přikývl. Ale pak nabyl dojmu, že pouhé přikývnutí nestačí, a proto vyplázl onen diskutovaný orgán a nabídl ho trojici k prozkoumání.

Vorbis položil uklidňující ruku tlusťochovi na rameno.

"Myslím, že náš mladý přítel je maličko nesvůj," řekl chlácholivým tónem.

Pak se usmál.

"Tak a teď, Bruto - ten jazyk už můžeš schovat -, ti položím několik otázek. Rozumíš?"

Bruta přikývl.

"Když jsi dnes vstoupil do mého obydlí, byl jsi několik vteřin v předpokoji. Popiš mi ho, prosím."

Bruta na něj zíral vypoulenýma očima. Jenže v hlavě se mu bez vlastní vůle roztočila kolečka paměti a začala pumpovat slova do popředí jeho mysli a ta je zase plynule přečerpávala k jeho mluvidlům.

"Je to místnost asi tři čtvereční metry velká. Zdi jsou obílené. Zem je posypána pískem, s výjimkou rohu u dveří, kde je vidět dlažbu. Na protější stěně, asi dva metry vysoko, je okno. V okně jsou tři svislé mříže. Je tam trojnohá stolička. Je tam také ikona proroka Janerada vyřezaná ze dřeva nemluvínu a vykládaná stříbrnými listy. V dolním levém rohu rámu je škrábanec. Pod oknem je polička. Polička je prázdná, leží na ní jen malý podnos."

Vorbis si složil štíhlé prsty přímo před nosem.

"A na podnosu?" zeptal se.

"Promiňte, pane, nerozumím vám."

"Co bylo na tom podnosu, synu?"

Před Brutovýma očima zavířily obrazy.

"Na podnosu ležel náprstek. Bronzový. A dvě jehly. Taky tam byl kus nitě. Na niti byl uzel. Tři uzly. A taky tam leželo devět mincí. Potom tam byl stříbrný pohárek zdobený apaciovými listy. Byla tam taky dlouhá dýka, myslím, že ocelová, s černou rukojetí, na které bylo sedm zářezů. Pak tam byl malý kousek černé látky. Byla tam psací tyčinka a tabulka -"

Řekni mi něco víc o těch mincích," zabručel Vorbis.

"Tři z nich byly centy používané v Citadele," odpověděl okamžitě Bruta. "Na jedné byly svaté rohy a na jedné sedmicípá koruna. Čtyři mince byly malé a zlaté. Bylo na nich písmo, které… , které jsem nedokázal přečíst, ale myslím, že kdybyste mi dali psací tyčinku, dokázal bych je -"

"To je nějaký trik?" zeptal se tlustý muž.

"Ujišťuji vás," odpověděl Vorbis, "že chlapec neviděl tu místnost déle než vteřinu. Bruto… řekni nám o těch ostatních mincích."

"Ty další mince byly velké. Bronzové. Byly to derechmi z Efebe."

"Jak to víš? V Citadele se vyskytují jen velmi zřídka."

"Už jsem je jednou viděl, pane."

"A kdy to bylo?"

Brutova tvář se stáhla úsilím.

"Nejsem si docela jistý -" začal.

Tlustý muž se na Vorbise zašklebil.

"Pch," řekl.

"Myslím," řekl Bruta, "že to bylo odpoledne. Ale mohlo to taky být ráno. Asi to bylo kolem poledne. Třetího zelence, v roce Užaslého brouka. To do naší vesnice přijeli nějací obchodníci."

"Kolik ti v té době bylo let?" zeptal se Vorbis.

"Byly mně bez jednoho měsíce tři roky, pane."

"Já tomu nevěřím," zavrtěl popuzeně hlavou tlustý muž.

Brutova ústa se jednou nebo dvakrát nehlučně otevřela a zase zavřela. Jak to mohl ten tlusťoch vědět? Vždyť tam nebyl!

"Můžeš se mýlit, můj synu," řekl Vorbis. "Vždyť už jsi velký mladík… je ti kolik? Sedmnáct, nebo osmnáct let? Máme prostě pocit, že si nemůžeš vybavit podobu mincí, které jsi jen letmo zahlédl před, patnácti lety."

"My si prostě myslíme, že si to všechno vymýšlíš," ušklíbl se znovu tlusťoch.

Bruta mlčel. Proč by si měl něco vymýšlet? Vždyť mu to všechno samo sedělo tam uvnitř v hlavě.

"Pamatuješ si všechno, co jsi kdy v životě zažil a viděl?" zeptal se podsaditý muž, který si Brutu během předchozího hovoru pečlivě prohlížel. Bruta mu byl za to přerušení vděčný.

"Ne, pane. Ale většinu."

"Takže některé věci zapomínáš?"

"No… jsou spíš některé věci, které si nepamatuju." Bruta slyšel o zapomínání a zapomnětlivosti i když si něco takového dokázal jen velmi těžko představit. Ale i v jeho životě byly chvíle, zvláště v prvním roce jeho života, kdy mu paměť, neříkala nic. Nebylo to opotřebení paměti, ale velké zamčené i místnosti v budově vzpomínek. Nebyly to věci zapomenuté, právě tak jako zamčená místnost nepřestane existovat, ale je… prostě zamčená.

"A jakou máš vůbec první vzpomínku, synu?" zeptal se Vorbis.

"Udělalo se světlo a pak mě někdo plácnul," odpověděl Bruta.

Tři muži na něj chvíli tupě zírali. Pak se obrátili jeden k druhému. Bruta i přes pocit nejistoty a tísně zaslechl úryvky jejich šepotu.

"…můžeme ztratit?…" - "Hloupost a pravděpodobně démonická…" - "Jde o vysoké sázky…" - "Jedinou příležitost a budou po nás chtít, abychom…"

A tak dále. Rozhlédl se po místnosti. Zařízení nepatřilo v Citadele k důležitým věcem. Police, sedátka, stolky… Mezi novici se občas vyprávělo, že hodnostáři, kteří postoupili dost vysoko, mají zlatý nábytek, ale tady po něčem takovém nebylo ani památky. Místnost byla strohá a skromná jako kterákoliv podobná v obydlí noviců, i když budila celkově poněkud jiný dojem. Byl to dojem jednoduchosti podporované bohatstvím - ne vynucená strohost bídy, ale prostota dokonalé promyšlenosti.

"Synu."

Bruta se spěšně vrátil pohledem k trojici mužů. Vorbis se naposledy podíval na své společníky. Podsaditý muž přikývl. Tlustý muž pokrčil rameny.

"Bruto," začal Vorbis, "teď se vrať do své ložnice. Než odejdeš, dá ti jeden ze sloužících najíst a napít. Zítra ráno za úsvitu se ohlásíš u Brány rohů a pojedeš se mnou do Efebe. Víš přece o delegaci, která se má vydat na cestu do Efebe?"

Bruta zavrtěl hlavou.

Vorbis naklonil zamyšleně hlavu ke straně.

"Pravděpodobně není, proč bys o ní měl vědět. Jedeme tam, abychom prohovořili jisté politické záležitosti s Tyranem, rozumíš?"

Bruta zavrtěl hlavou.

"Výborně," přikývl Vorbis. "Skvěle. Oh, a Bruto?"

"Ano, pane?"

"Na naše dnešní setkání zapomeneš. V téhle místnosti jsi nikdy nebyl. My jsme tady nebyli."

Bruta na něj vyděšeně zíral. To byl přece nesmysl. Člověk nemůže věci zapomenout prostě tak, že si to bude přát. Některé věci se zapomenou samy třeba ty, které jsou v oněch zamčených místnostech -, ale to jen díky nějakému mechanismu, který se mu zatím nepodařilo ovládnout. O čem to ten muž mluví?

"Ano, pane," odpověděl nakonec. Zdálo se mu to nejjednodušší.

Bohové se nemají ke komu modlit.

Velký bůh Om se s krkem nataženým a neohrabanýma nohama pumpujícíma jako písty došoural k nejbližší soše. Jak se ukázalo, ta socha představovala jeho samotného jako býka, který zadupával do země hříšníky a malověrné, i když na druhé straně mu to zjištění příliš nepomohlo.

Bylo jen otázkou času, kdy orel přestane kroužit a spustí se dolů.

Om byl želvou teprve tři roky, ale s tou podobou získal i celý pytel instinktů a velká část z nich se točila kolem toho dravého stvoření, které přišlo na způsob, jak pojídat želvy.

Bohové se nemají ke komu modlit.

Om si velmi přál, aby tomu bylo jinak. Jenže každý někoho potřebuje.

"Bruto!"

Co se týkalo jeho nejbližší budoucnosti, cítil Bruta mírnou nejistotu. Diákon Vorbis ho zbavil jeho povinností novice, ale Bruta nevěděl, co teď bude celé odpoledne dělat.

Nakonec se vydal směrem do zahrady. Bylo potřeba přivázat fazole a tuhle nutnost velmi přivítal. U fazolí člověk alespoň ví, na čem je. Fazole po vás nechtějí nemožné věci, jako třeba zapomenout. Kromě toho, jestli má být nějaký čas pryč, měl by namulčovat melouny a vysvětlit Lu-Tzemu co a jak.

Lu-Tze patřil k zahradám.

Každé společenství má někoho, jako je on. Jsou to lidé, kteří zametají zapadlé chodby nebo se šourají mezi zadními policemi obchodních skladů (a jsou přitom jedinými lidmi, kteří vědí, kde je co uloženo) nebo mají záhadné, ale životně důležité vztahy ke kotelně. Každý je zná a nikdo si nevzpomíná, že by tady někdy nebyli. Nikdo taky neví, kam odcházejí, když už nejsou… tedy nejsou tam, kde obvykle jsou. Jen občas se někteří lidé hloubavější než ti ostatní, což v dnešní době ani není příliš těžké, na chvíli zastaví a zamyslí se nad nimi…, ale pak se zase věnují něčemu jinému.

Bylo zvláštní, že ačkoliv se Lu-Tze objevoval ve všech zahradách Citadely, nikdy se příliš nezajímal o samotné rostliny. Zabýval se spíše zemí, hnojem, rašelinou, kompostem, jílem a prachem a způsoby, jak zmíněné materiály míchat a přesouvat. Nejčastěji jste ho mohli vidět s březovým koštětem nebo s lopatou při přehazování nějaké hromady. Jakmile jednou někdo do něčeho nasel semena, ztrácel Lu-Tze o takový materiál zájem.

Když Bruta vešel do zahrádky, hrabal Lu-Tze cestičky. V hrabání cestiček neměl konkurenci. Zanechával na nich křížový vzor a jemné uklidňující křivky. Kdykoliv Bruta na čerstvě uhrabané cestičky vstoupil, cítil provinění.

S Lu-Tzem mluvil jen málokdy, protože na tom, co kdo Lu-Tzemu řekl, příliš nezáleželo. Stařík jen přikývl a pokaždé vycenil v úsměvu svůj jediný zub.

"Já teď budu muset na nějaký čas odjet," oznámil mu Bruta hlasitě a zřetelně. "Předpokládám, že sem pošlou někoho jiného, aby na zahrady dohlédl, ale je tady několik věcí, které je třeba udělat…"

Přikývnutí, úsměv. Stařík ho trpělivě následoval po pěšinkách mezi řádky, zatímco Bruta mluvil o fazolích a bylinách.

"Rozumíš?" ukončil po deseti minutách Bruta svůj monolog.

Přikývnutí, úsměv. Přikývnutí, úsměv a zakývání prstem.

"Cože?"

Přikývnutí, úsměv. Přikývnutí, úsměv, pokyn rukou, úsměv.

Lu-Tze prošel svou kolébavou krabí chůzí k malému místečku na konci zahrady, kde se ukrývaly jeho hromady, police s květináči a ostatní kosmetické pomůcky zahradní krásy. Bruta měl podezření, že tady stařík i nocuje.

Přikývnutí, úsměv, pokyn.

Na slunci vedle hromady hůlek k fazolím stál malý stolek z prken položených na kozách. Byl pokrytý slaměnou rohoží a na rohoži leželo půl tuctu špičatých kamenů, z nichž ani jeden nebyl vyšší než třicet centimetrů.

Kolem nich byla vybudována podivná konstrukce z hůlek. Úlomky slabých dřívek stínily některé části kamenů. Na jiná místa naopak soustřeďovala sluneční svit malá kovová zrcátka. Papírové kornouty nastavené v podivných úhlech usměrňovaly vítr do přesných bodů.

Bruta nikdy neslyšel o umění bonsají ani o tom, jak se s jejich pomocí dají vytvořit celá miniaturní pohoří.

"Jsou… jsou velice krásné," prohlásil nejistě.

Přikývnutí, úsměv, zvednutí malého kamene, natažení ruky, pobídnutí.

"Oh, to si přece nemůžu…"

Pobídnutí, pobídnutí, přikývnutí, úsměv. Bruta si vzal miniaturní horu. Byla podivně, neskutečně těžká - rukou ji cítil sotva jako půl kila, ale v jeho hlavě vážila tisíce malých, velmi malých tun.

"Oh. Děkuju ti. Děkuju ti mnohokrát." Přikývnutí, úsměv a uctivé popostrčení k odchodu.

"Je taková velice… horská."

Přikývnutí, úsměv.

"To tady na vrcholku ale nemůže být pravý sníh, nebo snad…"

"Bruto!"

Trhl sebou a zvedl hlavu. Jenže ten hlas přicházel zevnitř.
Ach ne, pomyslel si zoufale.
Vstrčil miniaturní horu Lu-Tzemu zpět do rukou.
"Díky, ale… můžete mi ji nechat u sebe?"
"Bruto!"
To všechno přece byl jen sen, ne? To předtím, než jsem začal být důležitý a promluvili se mnou diákonové.
"Ne, to tedy nebyl! Pomoz mi!"

Když orel proletěl nízko nad Místem nářků, rozprchli se prosebníci jako kuřata. Pták se obrátil jen metr dva nad zemí a usedl na sochu Velkého Oma dupajícího po malověrných. Byl to překrásný pták, zlatohnědý a se žlutýma očima, kterýma teď s lhostejným nesouhlasem pozoroval poplašený zástup.
"Je to znamení?" zeptal se starý muž s dřevěnou nohou.
"Určitě! Je to znamení!" vykřikla mladá žena vedle ně.
"Je to znamení!"
Dav se shlukl kolem sochy.
"Je to krvežíznivý ksindl" řekl slabý a nikým neslyšený hlas někde ve výši jejich kotníků.
"Ale čeho je to znamení?" ozval se starší muž, který na náměstí tábořil už třetí den.
"Jaké čeho? Je to prostě znamení!" Podíval se na něj popuzeně muž s dřevěnou nohou." Nemusí to být znamení něčeho. Je velmi podezřelé, když se někdo ptá, čeho je to znamení."
"Musí to být znamení něčeho," trval na svém starší muž. "To je přece slovesné tentononc. Podstatné jméno. Myslím."
Na okraji davu se najednou objevila vyhublá postava, která se sice pohybovala kradmo, ale s neobyčejnou rychlostí. Byla oblečena do dželiby pouštních kmenů, ale kolem krku měla popruh s velkým tácem. Ten vyvolával mnohovýznamnou atmosféru ulepených sladkých věciček pokrytých prachem.
"Mohl by to být posel samotného Velkého Oma," řekla žena.
"Je to jen obyčejný nenažraný orel, nic jiného," prohlásil rezignovaně slabý hlásek přicházející odkudsi z ozdobné spleti vražděných bronzových obětí na podstavci pomníku.
"Datle? Fíky? Šerbet? Svaté ostatky? Skvělé, právě čerstvé odpustky? Ještěrky? Na špejli?" šveholil muž hlasem plným naděje.
"Já myslím, že když se On objevil na světě, bylo to v podobě labutě nebo býka," řekl muž s dřevěnou nohou.
"Pch!" řekl neslyšený hlas.
"Taky o tom často přemýšlím," ozval se jakýsi mladý novic v pozadí davu. "Podívejte… tak třeba ta labuť… že? Nepostrádá trochu… to? Mužnost? Co?"
"Kéž by tě k smrti ukamenovali za tvé rouhání!" prohlásila žena zapáleně. "Velký bůh slyší každé neuctivé slovo, které řekneš!"
"Pch!" ozvalo se z podstavce sochy. Zatím muž s podnosem olejovitě klouzal zástupem a rty se mu neustále pohybovaly. "Klačská pochoutka? Vosy v medu? Pojďte si na ně, dokud jsou ještě studené!"
"No, na tom ale něco je," přidal se k novici starší muž pronikavým a neodbytným hlasem. "Tedy, víte, co chci říct? Že na orlovi je něco opravdu božského. Král ptáků, co?"
"Vždyť je to jenom trochu vypiplaný krocan," prohlásil znechucený hlas zpod sochy. "Mozek velký jako lískový ořech!"
"Velmi vznešený pták, tenhle orel. A chytrý," pokračoval starší muž. "Zajímavá věc: orel je jediný pták na světě, který jí želvy, věděli jste to? Chytí je, vyletí s nimi strašlivě vysoko a pak je pustí na nějaký kámen. Želva pukne jako ořech a orel si přijde na své. Úžasné!"
"Jednoho krásného dne," ozval se dutý hlas od podstavce sochy, "se zase dostanu do formy a ty budeš litovat, že jsi nedržel zobák! A budeš litovat dlouho. Mohlo by se i stát, že bych udělal nějaký čas navíc, abys mohl litovat ještě déle. Nebo… ne! Já tě proměním v želvu! Uvidíme, jak se ti to bude líbit, aha! Vzduch, který ti sviští kolem krunýře, a zem, která se každou vteřinou zvětšuje! To bude opravdu zajímavé!"
"To zní strašně," řekla žena a podívala se na orlovy planoucí oči. "Zajímalo by mě, co asi proletí tomu malému ubohému stvoření hlavou, když dopadne na zem?"
"Jeho krunýř, madam," zabručel Velký bůh Om a pokusil se vtisknout ještě dál pod bronzový převis.
Muž s podnosem vypadal sklíčeně. "Víte co? Něco vám povím," začal. "Dva sáčky kandovaných datlí za cenu jednoho, co tomu říkáte? Ať tratím!"
Žena se podívala na podnos.
"Vždyť vám na tom všem posedávají mouchy!" ošklíbla se.
"To jsou hrozinky, madam!"
"A proč tedy teď, když jsem nad tím mávla rukou, všechny odletěly?" dotazovala se žena.
Muž se podíval na svůj tác. Pak zvedl oči k její tváři.
"Zázrak!" zvolal a dramaticky zamával rukama. "Nastává čas zázraků!"
Orel nejistě poposedl.
Vnímal lidi jen jako pohyblivé součásti krajiny, které se daly vysoko v horách, a to ještě jen v období jehňat, spojit s létajícími kameny. Jinak byli v celém systému skalisek, keřů a stromů naprosto nedůležití a zanedbatelní. Jenže orel ještě nikdy v životě nebyl tak blízko takovému množství lidí. Jeho divoké žluté oči nejistě těkaly sem a tam.
V tom okamžiku se nad Místem nářků rozlehl jekot trub.

Orel se začal zmateně rozhlížet a jeho malý dravčí mozek se pokoušel vyrovnat s tím náhlým přetížením.

Rozepjal křídla a seskočil ze svatých rohů. Poutníci se mu pokoušeli uhnout z cesty, když v plavé křivce klesl až nad dláždění a začal se rychle zvedat vzhůru k věžím Velkého chrámu a horce rozpálenému nebi.

Zatím se dole začaly otvírat obě poloviny brány Velkého chrámu. Každé z křídel představovalo čtyřicet tun rytého bronzu a otvírala se dechem samotného Velkého Oma (alespoň se to říkalo), a to nejen majestátně, ale - a to bylo to nejsvatější - naprosto tiše.

Podrážky Brutových obrovských sandálů pleskaly po dláždění. Bruta vždycky vkládal do běhu nesmírné množství energie. Při běhu pohyboval nohama prakticky jen od kolen dolů a spodní část nohou mu kmitala tak rychle, že se podobala lopatkovému kolu.

Tohle už bylo trochu přespříliš. Objeví se tady želva, která o sobě tvrdí, že je bůh, a to přece nemůže být pravda, jenže to musí být pravda, alespoň podle toho všeho, co ví. A jeho, Brutu, vyslýchala kvizice. Nebo s ním dělali něco podobného. No, naštěstí to zdaleka nebolelo tak, jak se obával.

"Bruto!"

Náměstí, normálně šumící drmolenými modlitbami tisíců věřících, utichlo. Všichni poutníci obraceli tváře k chrámu. S myšlenkami rozvířenými událostmi dnešního dne se Bruta prodíral náhle ztichlým davem…

"Bruto!"

Většina lidí má tlumiče reality.

Je všeobecně známá skutečnost, že lidé svůj mozek využívají jen z devíti desetin, a jako většina takto všeobecně známých skutečností to není pravda. Ani ten nejhloupější stvořitel by si nepřidělával zbytečnou práci s výrobou lidské hlavy jen proto, aby měl kam umístit bůhvíkolik deka zbytečné šedé břečky, jejíž jediný význam by spočíval například v tom, že by ji malá, dnes už vymírající skupina jistých domorodců v neprozkoumaných údolích Jakazačistánu považovala za největší lahůdku na světě. Ne ne. Těch devět desetin je užíváno! A jedna z jejich funkcí je způsobit, že zázračné se zdá být obyčejným, a měnit neobvyklé v běžné.

Protože kdyby tomu tak nebylo, dopadlo by to i tak, že by lidé stojící dennodenně tváří v tvář zázračnosti veškerého bytí, chodili světem s širokými přihlouplými úsměvy podobnými těm, které mají na tvářích jiní jistí domorodci. Jsou to ti, k nimž občas úřední autority vyšlou trestnou výpravu, která velmi pečlivě zkoumá obsah jejich malých plastikových skleníků. Tihle domorodci chodí sem a tam, mají zmíněné přihlouplé úsměvy a téměř neustále říkají "no né!" nebo "ojojoj!". A žádný z nich moc nepracuje.

Bohové nemají rádi lidi, kteří moc nepracují. Lidé, kteří nejsou dostatečně zaměstnaní, by mohli začít přemýšlet.

Část mozku je určena právě k tomu, aby se něco takového nestalo. Je velmi výkonná. Dokáže to, že se lidé uprostřed zázraků nudí. A tahle část mozku v Brutově hlavě právě teď horečnatě pracovala.

Proto si okamžitě nevšiml, že se prodral poslední řadou lidí a vběhl do široké uličky. Pak se ale zastavil, a když se zmateně otočil, zjistil, že se k němu blíží procesí.

Nejvyšší jásem se vracel do svého obydlí potom, co odsloužil - nebo tedy přesněji řečeno odkýval hlavou ten čas, během nějž jeho kaplan odsloužil - bohoslužbu.

Bruta se zmateně otočil dokola a hledal únikovou cestu. Pak se těsně vedle něj ozvalo ironické zakašlání a on před sebou spatřil rozzuřené tváře dvou nižších jásemů a mezi nimi pobavenou a stařecky dobrosrdečnou tvář Nejvyššího jásema.

Stařec automaticky pozvedl ruku, aby Brutovi požehnal znamením svatých rohů, a pak už Brutu zvedli za lokty dva členové Božské legie (i když až na druhý pokus), rychle ho odnesli z cesty procesí a vhodili ho do přihlížejícího davu.

"Bruto!"

Bruta opatrně obešel náměstí, až se dostal k soše a celý zadýchaný se o ni opřel.

"Přijdu do pekla!" mumlal si. "Navěky do pekla!"

"A koho to zajímá? A teď… okamžitě mě odsud odnes!"

Teď už mu nikdo nevěnoval pozornost. Všichni pozorovali procesí. Dokonce i pozorování procesí se považovalo za svatý akt. Bruta poklekl a pohledem zapátral v bronzové spleti na podstavci sochy. Upíralo se na něj jedno korálkové oko.

"Jak ses tam dolů dostal?"

"Bylo to jen tak tak," odpověděla želva. "Řeknu ti ale jedno, až se dostanu zpět do své vlastní formy, dojde k zásadní rekonstrukci orlů."

"A co se ti ten orel vlastně pokouší udělat?" zeptal se Bruta.

"Chce si mě odnést do svého hnízda a pozvat mě na večeři," odsekla popuzeně želva. "Co myslíš, že mi chce udělat?" Zavládla krátká chvilka ticha, během níž želva zvažovala marnost sarkasmu, který na Brutu použila. Podobalo se to dobývání hradu sněhovými pusinkami.

"On mě chce sežrat," vysvětlil Om nakonec trpělivě.

"Ale vždyť ty jsi želva!"

"Hlavně jsem tvůj bůh!"

"Jenže dočasně v želví podobě. Tedy chtěl jsem říci v želvím krunýři."

"Z toho si orlové hlavu nedělají," oznámila mu želva zachmuřeně. "Zvednou tě, vynesou tě nějakou tu stovku metrů vysoko a pak… říí… pustí tě."

Brutovi se při té představě udělalo nevolno a z hrdla se mu vydralo něco jako "grr!".

"Ne. Zní to pak spíš jako… kŕáp… plesk. Jak si myslíš, že jsem se sem dostal?"

"Tebe sem upustil orel? Ale vždyť -"

"Spadl jsem přesně na tu hromadu kompostu ve tvé zahradě. Ale to jsou celí orli. Místo je postaveno na kameni, z kamene a vydlážděno kameny, a oni se stejně netrefí."

"To jsi měl vážně štěstí," pokýval Bruta hlavou.

"Šance milion k jedné."

"V býčí podobě jsem tyhle potíže nikdy neměl. Orly, kteří dokážou uzvednout býka, bys spočítal na prstech jedné ruky. A kromě toho," pokračovala nevrle želva, "je tady ještě něco horšího než ten orel. Je tady -"

"Víte, že se z nich dá uvařit skvělá polévka," řekl náhle nějaký hlas vedle Bruty.

Mladík se s provinilým výrazem zvedl a želvu přitom držel v ruce.

"Oh, dobrý den pane Kohl-Liku," řekl. Každý ve městě znal Kohl-Lika Ať tratím, obchodníka s podezřele novými pozůstatky svatých, podezřele starými a zatuchlými cukrátky na špejli, tvrdými fíky a datlemi s dávno prošlou záruční lhůtou. Byl svým způsobem přírodní síla, stejně jako třeba vítr. Nikdo nevěděl, odkud přichází nebo kam mizí na noc. Ale byl tady každého rána a prodával poutníkům ulepené věcičky na špejlích. A jak kněží rychle zjistili, v jeho počínání bylo mnoho dobrého. Většina poutníků do Citadely přicházela poprvé, a proto postrádali nezbytnou zkušenost potřebnou k obchodování s Kohl-Likem, která spočívala především v tom, že už jste s ním alespoň jednou obchodovali. Pohled na člověka, který se kdekoliv v Citadele nenápadně, ale velmi úporně snažil rozlepit čelisti, byl zcela běžný. Mnoho zbožných poutníků, kteří překonali tisíce kilometrů namáhavé a nebezpečné cesty, tak bylo nakonec přinuceno přednést své prosby znakovou řečí.

"Co takhle trochu šerbetu na zapití?" nabízel Kohl-Lik. "Jen centík za láhev, ať tratím."

"Co je to za hlupáka?" zeptal se Om.

"Já ji nebudu jíst," odpověděl Bruta Kohl-Likovi spěšně.

"Ahá, tak ty ji chceš naučit různé triky, co?" rozzářil se Kohl-Lik. "Skákat obručí a tak podobně co?"

"Zbav se ho," zavrčel Om. "Podívej, proč ho jednoduše nepraštíš do hlavy a tělo nezastrčíš pod tu sochu?"

"Sklapni," okřikl ho Bruta a znovu narazil na problémy, které vznikají ve chvíli, kdy mluvíte na někoho, koho neslyší nikdo jiný.

"No, nemusí být hned tak zle kvůli takové hlouposti," ušklíbl se Kohl-Lik.

"To jsem nemluvil na vás," snažil se Bruta uvést situaci na pravou míru.

"Takže to jsi mluvil na tu želvu, co?" zavrtěl hlavou Kohl-Lik. Bruta se zatvářil provinile.

"Moje stará bábina mluvila se svým tarbíkem," pokračoval Kohl-Lik. "Takoví domácí mazlíčci představují v těžkých životních situacích velkou pomoc. A samozřejmě taky v době hladu."

"Tento muž je počestný," řekl Om. "Dokážu číst v jeho mysli."

"Vážně to dokážeš?"

"Dokážu co?" zeptal se Kohl-Lik. Vrhl přitom na Brutu nejistý pohled. "No, alespoň ti bude dělat společnost na tvé cestě."

"Na jaké cestě?" zeptal se Bruta.

"Do Efebe. Tajná mise, která má vést rozhovory i s nevěřícími."

Bruta věděl, že je zbytečné se divit. V uzavřeném světě Citadely se novinky šířily jako lesní požár za vichřice.

"Aha," přikývl lhostejně, "ty myslíš tuhle."

"Říká se, že se jí má zúčastnit i generál Zape-č'," pokračoval Kohl-Lik. "A taky - ten druhý. Eminence grease."

"Diákon Vorbis je velmi hodný člověk," prohlásil Bruta. "Byl ke mně neobyčejně laskavý. Dal mi i napít."

"A čeho? Ale na tom vlastně nezáleží," řekl Kohl-Lik. "Samozřejmě, já osobně proti němu nemám ani to nejmenší," dodával rychle.

"Proč se vybavuješ s tím hloupým člověkem?" ptal se Om.

"Je to… je to můj přítel," odpověděl mu Bruta.

"Přál bych si, aby to byl můj přítel," přikývl s jistou závistí Kohl-Lik. "Pár takových přátel, a je po nepřátelích. Nemohl bych ti vnutit kandované sultánky? Na špejli?"

Bylo známo, že kdo spí o samotě, má sklony k hříchu a na základě toho spalo v Brutově ložnici třiadvacet noviců. Ten výrok byl pro novice záhadou, protože v důsledku dílčích úvah došli k názoru, že existuje celá škála hříchů, které se dají páchat jen ve společnosti. Jenže to bylo zřejmě tím, že dílčí úvahy patřily v Citadele k hříchům největším.

Lidé, kterým bylo dovoleno býti příliš sebou samými, se mohli ponořit do samostatného myšlení. A bylo známo, že kdo samostatně přemýšlí, ten nevyroste. Mimo jiné to také mohlo vést i k tomu, že vám dali useknout nohy.

Proto Bruta utekl do zahrady, zatímco na něho ječel bůh, který prozatím zmizel v kapse jeho roucha, kde byl utiskován klubkem konopného provázku, zahradnickými nůžkami a hrstí blíže neurčených semen.

Nakonec ho Bruta vylovil na světlo.

"Podívej, neměl jsem zatím možnost ti to říct," řekl Bruta. "Vybrali mě, abych se zúčastnil velmi důležitého poslání. Pojedu do Efebe s poselstvem k nevěřícím. Diákon Vorbis mě osobně vybral Je to můj přítel."

"Co je to zač?"

"Je to hlavní kvizitor. Exkvizitor. On… on se stará o to, abys byl správně uctíván."

Om vycítil v Brutově hlase zaváhání a vzpomněl si na mříž. A na tu strašlivou práci tam dole…

"On mučí lidi," řekl chladně.

"Oh ne! To dělají inkvizitoři. Ti pracují velmi dlouho, velmi těžce a za velmi malý plat, tak to alespoň říká bratr

Nimrát. Ne exkvizitor, ten jenom… zařizuje věci. Každý inkvizitor se chce jednoho dne stát exkvizitorem, tak to alespoň říká bratr Nimrát. Proto také pracují celé dny od rána do večera. Občas prý nezamhouří ani oka."

"Mučí lidi," trval na svém bůh. Ne, takový muž, jako byl ten v zahradě, by nikdy nezvedl nůž. To za něj udělají jiní. A Vorbis bude jistě dávat také přednost jiným metodám.

"Oni z lidí vyhánějí zlo a hříšnost," vysvětloval mu Bruta.

"Ale lidé… pravděpodobně… ten proces nepřežijí!"

"Jenže na tom nezáleží," odpověděl mu Bruta zapáleně. "Cokoliv se stane v tomto životě, není skutečné. Lidé tady možná zažijí trochu té bolesti, ale na tom vůbec nezáleží. Rozhodně ne, jestliže to zkrátí jejich posmrtný pobyt v pekle."

"Ale co když se exkvizitor mýlí?" řekla želva.

"Oni se nikdy nemýlí," zavrtěl hlavou Bruta. "Vede je ruka Velkého… vede je ruka… tvoje ruka… přední noha… tedy, chtěl jsem říct tvoje drápy," zaplétal se Bruta víc a víc.

Želva zamrkala svým jediným okem. Vzpomněla si na palčivost slunce, svou bezmocnost a tvář, která ji pozorovala ne s krutostí, ale se skutečným zájmem. Tu tvář Om pozná kdekoliv. A to vědomí za ní, tu ocelovou kouli vědomí.

"Ale co kdyby se přece jen něco zvrtlo?" nedala se želva odbýt.

"Já se v teologii moc nevyznám," řekl Bruta. "Ale Janeradův odkaz je v tomto bodě naprosto jasný. Ti lidé prostě něco provést museli, jinak bys na ně ve své moudrosti nezaměřil pozornost kvizice."

"Já?" zeptal se Om, který se v myšlenkách stále ještě zabýval tou tváří. "Je to jejich vina, že je někdo mučí. To jsem vážně řekl?"

" ‚Jsme souzeni stejně v životě jakož i ve smrti'… Janerad III, kapitola VI, verš 56. Moje babička říkala, že když lidé zemřou, tak než přijdou před tebe, musí přejít strašlivou poušť a ty pak vážíš jejich srdce na vahách," pokračoval Bruta. "A jestliže srdce váží méně než peříčko, jsou jejich majitelé ušetřeni pekla."

"I ty má boží dobroto," zavrtěla želva hlavou. Pak dodala: "Napadlo tě někdy, mladíku, že není možné, abych se staral o všechny ty svaté věci a současně chodil po tomhle světě s želvím krunýřem na zádech?"

"Ty dokážeš všechno, co chceš."

Om zvedl k Brutovi pohled.

On tomu opravdu věří, pomyslel si. Neumí lhát. Síla Brutovy víry v něm zahořela jako plamen. Pak Oma udeřila pravda stejně tvrdě jako země udeří želvu po útoku orla.

"Musíš mě vzít s sebou na to místo, o kterém jsi mluvil, do Efebe," řekl naléhavě.

"Udělám všechno, co řekneš," přikývl Bruta. "Chceš to místo zničit ohněm a kopytem?"

"Možná, možná," přitakal zamyšleně Om. "Ale ty mě tam musíš dopravit." Pokoušel se myslet klidně a vyrovnaně pro případ, že by Bruta zaslechl jeho myšlenky. Jen mě teď neopouštěj!

"Ale mohl by ses tam přece dostat mnohem rychleji, kdybych tě tady nechal," divil se Bruta. "Ti v Efebe jsou velmi špatní. Čím dříve bude Efebe vyčištěno, tím lépe. Můžeš přestat být želvou a letět tam jako hořící vichřice a sežehnout celé město!"

Hořící vichřice, pomyslel si Om. A želva vzpomínala na mlčící nekonečnou poušť, na žvanění a vzdychání bohů, kteří upadli v zapomnění a změnili se v obyčejné džiny, nebo dokonce pouhé hlasy ve vzduchu.

Bohové, kteří už neměli své věřící.

Ani jediného.

I jediný by stačil.

Bohové, kteří byli opuštěni.

Další věc, kterou si bůh uvědomil po Brutově plameni víry, byla, že to byl jediný plamen víry, který v Citadele toho dne zažil.

Zape-č' se pokoušel modlit.

Už dlouho to nezkoušel.

Oh, samozřejmě, bylo tady osm povinných modliteb každý den, ale teď, v černé jámě bezesné noci si uvědomil, co ty modlitby vlastně byly. Pouhý zvyk. Možná ještě tak čas k zamyšlení. A taky způsob, jak měřit čas.

Zapřemýšlel, zda se vůbec někdy skutečně modlil, zda otevřel své srdce a mysl něčemu tam venku nebo tam nahoře. Musel to snad někdy udělat, nebo ne? Možná když byl mladý. Ale tu dobu už si nepamatoval. Krev spláchla všechny vzpomínky.

Byla to jeho vina. Musela to být jeho vina. Byl už v Efebe předtím a velmi se mu zalíbilo. To město z bílého mramoru, které ze své skály nad mořem přehlíželo modré Kruhové moře. A navštívil i Mžilibabu, ty šílence žijící v malém říčním údolí, kteří věřili v bohy s podivnými hlavami a ukládali své mrtvé do pyramid. Byl dokonce až v Ankh-Morporku, kde byly ulice plné chrámů a další ulice plné jiných chrámů a v každém z nich sídlili jiní bohové, namačkaní jeden na druhého jako karty v paklíku. A žádný z jejich uctívačů netoužil zapálit sídlo jiného boha nebo upálit svého souseda jinověrce - rozhodně ne častěji, než bylo v Ankh-Morporku zcela běžné. Chtěli mít jen klid, aby se každý mohl dobrat nebe či pekla podle své chuti.

A on dnes večer příliš pil, dopřál si vína z tajné skrýše, jejíž objevení by ho doručilo během deseti minut do chřtánu a sklepení kvizice.

Ano, to se musí starému Vorbisovi přiznat. Kdysi bývala kvizice úplatná, ale dnes už ne. Hlavní exkvizitor se vrátil k základům. Teď tady vládla demokracie ostrých nožů. Ještě ostřejší, abychom už řekli všechno. Pátrání po kacířství bylo tím důslednější, v čím vyšších církevních kruzích se odehrávalo. Vorbis to řekl zcela jasně: čím vyšší

strom, tím tupější ho porazíme pilou…

Vraťte mi mou starou víru…

Znovu pevně sevřel víčka a v duchu se mu střídaly jen tři obrazy - rohy na střeše chrámu, nesouvislé úlomky ničení, které mělo nastat a… Vorbisova tvář.

Měl rád to bílé město.

I otroci tam byli spokojení. Měli tam totiž zákony, které určovaly, co s otroky dělat nesmíte. Otroci měli svou cenu.

Tam se dozvěděl o Želvě. Dávalo to všechno dokonalý smysl. Pomyslel si: všechno to znělo správně. Dávalo to smysl. Ale smysl sem, smysl tam, tyhle myšlenky ho předurčovaly peklu.

Vorbis o něm věděl. Jinak to ani nebylo možné. Špehové byli všude. Saša byl velmi užitečný. Kolik toho z něj asi Vorbis dostal? Řekl, co věděl?

Samozřejmě, že řekl všechno, co věděl…

V Zape-č'ovi se něco zlomilo.

Podíval se na svůj meč pověšený na stěně. A proč ne? Stejně nakonec stráví celou věčnost v tisíci pekel…

To vědomí mu dodávalo jistý pocit svobody. Když to poslední, co vám ještě mohli udělat, bylo všechno, pak většina z toho, co vám udělat mohli, už ve vás nevzbuzovala žádnou hrůzu. Když ho mají uvařit kvůli jehněti, ať už ho klidně upečou kvůli ovci.

Těžce se zvedl na nohy a po několika neohrabaných pokusech se mu podařilo stáhnout opasek s mečem ze stěny. Vorbisovo obydlí nebylo daleko, pokud se mu podaří zdolat schody. Jediná rána, to je všechno, co je třeba. Vorbise přesekne ve dví a ani se při tom nebude muset příliš snažit. A možná… možná, že se potom vůbec nic nestane. Bylo tady víc lidí, kteří smýšleli stejně jako on, byli tady - někde. Nebo, možná, že by se mu pak podařilo dostat se ke stájím a za úsvitu už by byl daleko. Třeba by se dostal do Efebe, kdyby se pustil pouští…

Došel ke dveřím a zašmátral po klice.

Ta se sama od sebe pohnula.

Dveře se otevřely dovnitř a Zape-č' se zapotácel zpět.

Na prahu stál Vorbis. V blikavém světle olejové lampičky bylo na jeho tváři vidět účastný zájem.

"Odpusťte, že přicházím v tak pozdní hodinu, můj pane," řekl. "Ale napadlo mě, že bychom si měli pohovořit. O zítřku."

Meč vypadl Zape-č'ovi se zařinčením z ruky.

Vorbis se naklonil kupředu.

"Není snad něco v pořádku, bratře?" zeptal se.

Usmál se a vstoupil do místnosti. Za ním tam vklouzli dva inkvizitoři v kápích.

"Bratře," opakoval Vorbis a zavřel dveře.

"Jak ti tam je?" zeptal se Bruta.

"Budu tady chřestit jako hrachové zrno v čajové konvici," zabručela želva.

"Mohl bych ti tam nacpat ještě nějaké seno. A podívej, sehnal jsem ti tohle."

Omovi spadla na hlavu hrst zeleného odpadu.

"To je z kuchyně," pochlubil se Bruta. "Okrojky a zelí. Ukradl jsem je," dodal, "ale pomyslel jsem si, že to vlastně ani není krádež, když to dělám pro tebe."

Nakyslý pach napůl shnilých listů vzbuzoval neodbytnou myšlenku, že Bruta spáchal svůj zločin v okamžiku, kdy už listy putovaly na hnojiště, ale to Om neřekl. Zatím. Teď ne.

"Výborně," zabručel.

Musí přece existovat i další, pomyslel si. Jistě. Třeba někde na venkově. Tohle místo je příliš vzdělané. Ale… byli tady přece všichni ti poutníci před chrámem. Nebyli to jenom venkovští lidé, byli to i oddaní věřící. Celé vesnice se spojily a daly dohromady prostředky, aby se mohl jeden jejich zástupce vydat na svatou pouť a předat prosby všech. Ale plamen tam nebyl. Cítil strach, hrůzu, touhu i naději. Každá z těch emocí měla svou příchuť. Ale plamen mezi nimi nebyl.

Orel ho upustil nedaleko Bruty. A on… procitl. Jen mlhavě si pamatoval celý ten čas v želví podobě. A teď si najednou uvědomil, že býval bohem. Jak daleko od Bruty by si na to ještě vzpomněl? Kilometr? Deset? Jaké by to asi bylo… cítit, jak jej vědomosti opouštějí, jak klesá zpět do nicoty, v níž nebude ničím jiným než obyčejným tupým obojživelníkem? Možná že by v něm i pak zůstala nějaká malá částečka, která by si naprosto bezmocně vzpomínala…

Otřásl se.

V této chvíli se Om nacházel v proutěné schránce, kterou měl Bruta pověšenou přes rameno. Takový příbytek by nebyl příjemný ani za těch nejlepších podmínek, a teď se ještě houpal a otřásal, jak Bruta dusal chladným šerem časného rána.

Netrvalo dlouho a objevili se první podkoní, kteří přiváděli koně. Bruta byl objektem mnoha podivných pohledů. On se na každého na oplátku usmíval. Připadalo mu to nejlepší.

Začal cítit hlad, ale neodvážil se své místo opustit. Bylo mu přece přikázáno, aby tady byl. Po nějaké chvíli ho však zvuky, které se ozývaly zpoza rohu, přinutily, aby se o něco posunul, aby viděl, co se děje.

Dvůr měl v tomto místě tvar velkého písmene "U", protože se otáčel kolem křídla jedné z budov Citadely, a tam za ohybem to vypadalo, jako když se připravuje na cestu další skupina.

Bruta velbloudy znal. Ve vesnici, kde žil se svou babičkou, jich dokonce několik bylo. Zdálo se, že tady jsou jich celé stovky. Hýkali a chrčeli jako špatně namazané pumpy a páchli jako tisíce mokrých koberců. Kolem pobíhali

muži v dželibách a občas některého z nich udeřili holí, což je doporučený způsob, jak zacházet s velbloudy.

Bruta se pomalu došoural k nejbližšímu zvířeti. Jakýsi muž mu právě připevňoval na hrb věnec vodních měchů.

"Dobré ráno, bratře," pozdravil Bruta.

"Táhni v prdel," zasyčel muž, aniž otočil hlavu.

"Prorok Hlubokles nám říká (kap. XXV, verš 6) : Zaplačme nad těmi, kteří znečistí kletbou ústa svá, protože jejich slova prachem budou," řekl Bruta.

"To říká? Fakt? Tak ten ať de taky do prdele," odpověděl mu muž konverzačním tónem.

Bruta zaváhal. Technicky vzato si ten muž právě obstaral věčný pobyt v tisíci peklech a alespoň měsíc dva ve sklepeních kvizice. Jenže Bruta si teprve teď všiml, že muž má na sobě uniformu Božské legie; meč byl napůl ukrytý pod volným oděvem pouštních kmenů.

K legionářům se člověk musel chovat jinak než k ostatním lidem, stejně jako k inkvizitorům. Jejich často velmi blízký styk s nevěřícími ovlivnil myšlení legionářů a uvedl jejich duše do smrtelného nebezpečí. Bruta se rozhodl, že bude velkodušný.

"A kam se v toto překrásné ráno chystáte se všemi těmi velbloudy, bratře?"

Voják přitáhl kožený popruh.

"Nejspíš do pekla," odpověděl a ošklivě se ušklíbl. "Hned po tobě."

"Skutečně? Podle slov proroka Regmaaua, netřeba muži k cestě do pekel velblouda, ano, ni koně, ni muly, anžto jemuť k jízdě tam vlastní jazyk stačí," řekl Bruta a dovolil, aby se v jeho hlase zachvěl jen slaboučký náznak nesouhlasu s vojáckým vyjadřováním.

"A řekl některý z těch starých proroků něco o pitomcích, kteří strkají tak dlouho nosy, kam nemají, dokud je někdo nevezme přes hlavu?" odplivl si voják.

" ‚Odsouzen budiž ten, kdo zvedne ruku svou na bratra svého a chovati se k němu jako k nevěřícímu bude,' " citoval Bruta. "To je Janerad, Přikázání XI, verš 16."

"Zmiz a zapomeň, že jsi nás tady kdy viděl, nebo se dostaneš do velikýho průseru, kámo. Seržant Adactar, kapitola I, verš I," odpověděl mu voják.

Bruta nakrčil čelo. Tenhle verš si nějak nedokázal vybavit.

"Běž pryč," přikázal mu boží hlas v hlavě. "Nestojíš přece o to dostat se do nepříjemností."

"Doufám, že budete mít příjemnou cestu," uzavřel Bruta rozhovor, "ať už máte namířeno kamkoliv."

Obešel roh budovy a zamířil zpět k bráně.

"To je muž, který bude muset strávit dlouhý čas alespoň v očistci," řekl spíš sám pro sebe. Bůh mlčel. Skupina, která se měla vydat do Efebe, se rychle shromažďovala. Bruta se postavil do pozoru a současně se snažil uhnout každému z cesty. Viděl několik jízdních vojáků, ale oproti těm, kteří za rohem sedlali velbloudy, byli tihle ve vyleštěné kroužkové zbroji a v černožlutých pláštích, které legionáři nosili jen při výjimečných příležitostech. Bruta si po myslel, že působí velmi impozantním dojmem.

Nakonec k němu přistoupil jeden z podomků.

"Já cestuji do Efebe," odpověděl Bruta.

Muž si ho změřil pohledem a pak se ušklíbl.

"Ty? Vždyť jsi nebyl ani vysvěcen! A ty bys měl cestovat do Efebe?"

"Ano."

"A co tě k té myšlence přivedlo?"

"Byl jsem to já, protože jsem ho o to požádal," ozval se Vorbis, který se náhle objevil muži za zády. "A tady stojí, on, který je nejposlušnější mých přání."

Bruta měl podomkovu tvář přímo před sebou.

Výraz na mužově tváři se změnil stejně jako hladina větrem rozbouřeného jezírka, na které nalejete sud oleje. Pak se sloužící otočil, jako kdyby měl nohy přibity na otočnou podložku.

"Můj pane Vorbisi," jeho hlas plynul jako nejdražší olivový olej.

"A teď bychom potřebovali nějaké zvíře," řekl Vorbis.

Podomkova tvář byla žlutá hrůzou.

"S potěšením. Vyberu toho nejlepšího hřeb-"

"Můj přítel Bruta je oddaným služebníkem Velkého Oma," podíval se na něj Vorbis úkosem. "On jistě nebude žádat víc než mulu, o tom nepochybuji. Co, Bruto?"

"Já - já neumím jezdit, můj pane," roztřásl se Bruta.

"Na mulu dokáže vylézt každý," odpověděl Vorbis, "a často mnohokrát i na krátké cestě. A teď, myslíte, že už jsme všichni?"

Pozvedl obočí a obrátil se k seržantovi stráže, který mu zasalutoval.

"Čekáme jen generála Zape-č'e, pane," hlásil.

"Aha. To je seržant Svatkup, že?"

Vorbis měl až neuvěřitelnou paměť na jména. Znal každého. Seržant mírně pobledl a bezchybně zasalutoval.

"Rozkaz, pane!"

"Vydáme se na cestu bez generála Zape- č'e," oznámil Vorbis.

"Seržantovy rty se zformovaly k vyslovení písmene "A", kterým začíná slovo "ale", avšak nakonec se ta osamocená hláska beze zvuku rozplynula.

"Generál Zape-č' má jiné povinnosti," oznámil mu Vorbis. "Jsou to povinnosti velmi naléhavé a neodkladné,

jejichž provedení se bez jeho účasti neobejde."

Zape-č' otevřel oči a všude bylo šero.

Nezřetelně viděl místnost kolem, ale jen jako směsici nejasných přímek a hran, které se volně vznášely ve vzduchu.

Meč…

Meč přece upustil, ale třeba by ho dokázal znovu najít. Popošel kupředu, a když ucítil jakýsi odpor ve výši kolen, sklopil oči.

Spatřil meč. Když se ho pokusil zvednout, prsty mu volně prošly rukojetí. Bylo to, jako když je opilý, ale věděl, že opilý není. Nebyl ani střízlivý. Byl… Najednou měl myšlenky křišťálově čisté.

Otočil se a podíval se na to, co mu před okamžikem bránilo v chůzi.

"Oh, řekl."

DOBRÉ RÁNO.

"Oh."

ZPOČÁTKU SE VŽDYCKY DOSTAVÍ JISTÝ ZMATEK. TO JE ALE TŘEBA PŘEDPOKLÁDAT.

Ke své hrůze viděl Zape-č' vysokou černou postavu, která právě odcházela stěnou.

"Počkej!"

Ze stěny vyhlédla lebka zahalená v černé kápi.

ANO?

"Ty jsi Smrť, že?"

JISTĚ.

Zape-č' shromáždil všechny zbytky své důstojnosti.

"Znám tě," vypravil ze sebe. "Stál jsem ti mnohokrát tváří v tvář."

NE, TO JSl TEDY NESTÁL.

"Ujišťuji tě -"

STÁL JSI TVÁŘÍ V TVÁŘ MUŽŮM. KDYBYS STÁL TVÁŘÍ V TVÁŘ MNĚ, UJIŠŤUJI TĚ, ŽE BYS… POZNAL BYS TO.

"Ale co se se mnou stane teď?"

Smrť pokrčil rameny.

COPAK TO NEVÍŠ? řekl a zmizel.

"Počkej!"

Zape-č' se rozeběhl ke zdi a ke svému úžasu zjistil, že mu zeď neklade žádný odpor. Teď se ocitl v opuštěné chodbě. Smrť zmizel.

Uvědomil si, že to není chodba; kterou by si pamatoval. Tahle byla plná stínů a skřípějícího písku pod nohama.

Tamta chodba neměla na konci jasnou záři, která ho přitahovala, jako magnet přitahuje železné piliny.

Nevyhnutelnému se nevyhnete, protože dříve či později dojdete na místo, kde se skrylo a čeká na vás.

A to bylo tady.

Zape-č' prošel září na konci chodby do pouště. Nebe bylo temné a plné velkých hvězd, ale černý písek, který se táhl do nekonečna, byl kupodivu jasně osvětlen.

Poušť. Po smrti poušť. Poušť. Zatím žádná pekla. Třeba ještě zbývala nějaká naděje.

Vzpomněl si na písničku z dětství. Kupodivu právě tahle nebyla o drcení. Nikdo nebyl rozdupán.

Nebyla ani o Omovi, strašlivém ve svém spravedlivém hněvu. Byla to taková jednoduchá lidová písnička, strašlivá ve svém beznadějném refrénu…

Musíš kráčet opuštěnou pouští…

"Kde je tohle místo?" zeptal se.

TOHLE NENÍ ŽÁDNÉ MÍSTO, odpověděl mu Smrť.

Musíš jí kráčet úplně sám…

"Co je na konci pouště?"

SOUD.

Nikdo ji za tebe nepřejde…

Zape-č' se rozhlédl po nekonečné holé pustině.

"Musím jí projít sám?" zašeptal. "Ale píseň říká, že je to strašná poušť -"

ANO? ALE TEĎ, KDYBYS MĚ LASKAVĚ OMLUVIL…

Smrť zmizel

Zape-č' se čistě ze zvyku zhluboka nadechl. Možná tam někde najde pár kamenů. Malý, který se dá sevřít v pěsti, a velký, za nímž se bude moci ukrýt, zatímco bude čekat na Vorbise…

I ta myšlenka byla vlastně jen zvyk. Pomsta? Tady?

Usmál se.

Měj trochu rozumu, člověče. Byl jsi voják. Tohle je poušť. V životě jsi takových přešel…

A přežil jsi díky tomu, že ses o nich něco naučil. Existují celé kmeny, které dokáží žít i v té nejstrašnější poušti. Olizují vodu z té strany dun, která leží ve stínu, a takové ty věci… Považují ji za domov. Přeneste je do zeleninové zahrady a budou si o vás myslet, že jste šílený.

Pak se ale znovu přihlásila jeho paměť: poušť je přesně to, co si myslíš, že je. A teď dokážeš myslet naprosto

jasně…

Tady žádné lži neplatí. Všechno předstírání je to tam. Tak to chodí v každé poušti. Nakonec zbudeš jen ty a to, v co věříš.

A v co jsem já vlastně věřil?

Všeobecně vzato, jestliže muž žil poctivě a čestně, ne tak, jak mu diktovali nějací kněží, ale podle toho, co sám v sobě cítil a považoval za čestné a poctivé, pak to s ním na konci musí víceméně dobře dopadnout.

Nebyla to nějaká zvláštní moudrost. Ale poušť se mu najednou zdála o něco přijatelnější.

Zape-č' vykročil.

Byla to malá mula a Bruta měl dlouhé nohy.

Kdyby jen trochu chtěl, mohl by zůstat stát a nechat zpod sebe mulu vykráčet.

Výprava nebyla uspořádána tak, jak by někdo čekal. Seržant Svatkup a jeho vojáci jeli většinou vepředu nebo po stranách cesty.

Za nimi následovali sluhové, úředníci a nižší kněží. Vorbis jel vzadu, na místě, které exkvizitorovi právem náleží, stejně jako ovčák jede až za stádem, aby mohl dohlížet na své ovečky.

Bruta jel s ním. Byla to čest, které by se byl velmi rád vyhnul. Bruta patřil k lidem, kteří se dokáží zapotit i za mrazivého dne, a teď se na něm usazoval prach jako nepříjemná, hrubá kůže. Jak se však zdálo, Vorbis se díky jeho přítomnosti z nějakého nepochopitelného důvodu bavil. Občas mu kladl otázky:

"Kolik kilometrů jsme ujeli, Bruto?"

"Sedm kilometrů a sedm estadů, pane."

"Ale jak to víš?"

To byla otázka, na kterou neuměl odpovědět. Jak věděl, že je nebe modré? Bylo to prostě něco, co měl v hlavě. Člověk neumí přemýšlet o tom, jak přemýšlí. To je, jako kdyby chtěl otevřít bednu páčidlem, které je uloženo uvnitř.

"A jak dlouho jsme na cestě?"

"O chvilku déle než sedmdesát devět minut."

Vorbis se zasmál. Brutu by zajímalo proč. Celá záhada nespočívala v tom, že on si pamatoval, ale v tom, že jak se zdálo, všichni ostatní zapomínali.

"Měli i tví předkové tuto úžasnou schopnost?"

Zavládlo ticho.

"Uměli to také?"

"Já nevím. Já si pamatuju jenom svou babičku. Ta měla dobrou paměť. Na něco." Na mé prohřešky rozhodně. "A také velmi skvělý zrak a sluch." To, co dokázala vidět a slyšet i přes dvě zdi, připomněl si, bylo neuvěřitelné.

Bruta se nešikovně otočil v sedle. Na cestě, zhruba půl druhého kilometru za nimi se zvedal oblak prachu.

"To asi přijíždí zbytek vojáků," prohlásil, aby řeč nestála.

Zdálo se, že to Vorbise šokovalo. Možná to bylo po mnoha letech poprvé, co se na něj ve zcela nevinném úmyslu někdo obrátil s nějakou poznámkou.

"Zbytek vojáků?" zeptal se Vorbis.

"Seržant Adactar a jeho muži na devadesáti osmi velbloudech s mnoha vodními měchy," odpověděl mu Bruta. "Zahlédl jsem je, než jsme se vydali na cestu."

"Nic takového jsi neviděl," podíval se na něj Vorbis. "Ti lidé k nám nepatří. Zapomeň na ně."

"Ano, pane." Znovu ten požadavek, aby udělal zázrak.

Po několika minutách vzdálený oblak prachu uhnul z cesty a pustil se po mírném svahu, který směřoval do nejodlehlejší pouště. Bruta ho kradmo pozoroval, ale nakonec zvedl pohled k písečnému pohoří, které vytvářely vysoké duny.

Nad nimi zahlédl malou kroužící tečku.

Ruka mu vyletěla k ústům.

Vorbis zaslechl, jak se Bruta prudce nadechl.

"Copak tě trápí, Bruto?" zeptal se.

"Vzpomněl jsem si na Boha," odpověděl Bruta bez přemýšlení.

"Na Boha bychom měli myslet neustále," přikývl Vorbis, "a věřit, že On je na naší cestě s námi."

"On je," řekl Bruta a absolutní jistota, která z jeho hlasu zaznívala, přinutila Vorbise k úsměvu.

Mladík napjal vnitřní sluch, aby zjistil, zda se neozve ten nespokojený hlas, ale neslyšel nic. Na jeden strašlivý okamžik Brutu napadlo, jestli mu náhodou želva z proutěné skříňky nevypadla, ale nakonec si uvědomil váhu, která napínala popruh.

"A právě tak musíme věřit, že On s námi bude i v Efebe mezi nevěřícími," řekl Vorbis.

"Jsem si jistý, že bude," přikývl Bruta.

"A připraví nás na příchod prorokův," pokračoval Vorbis.

Mračno prachu teď dospělo na vrcholek dun a zmizelo v mlčenlivém nekonečnu pouště.

Bruta se pokusil vystrnadit mrak prachu ze své mysli, ale bylo to totéž, jako kdybyste se pokoušeli vylít kbelík plný vody pod vodou. V téhle části pouště nikdo nepřežije. To nebyly jen nekonečné písečné duny a vedro. Ve žhavém srdci pustiny se skrývaly takové hrůzy, že se mu vyhýbaly i kmeny šílených nomádů. Oceán bez vody, hlasy bez úst…

Což ovšem neznamenalo, že nejbližší budoucnost také neukrývala nejrůznější hrůzy…

Bruta už moře viděl, i když Omniánci něco takového příliš rádi neviděli. Možná že to bylo proto, že okolní pouště skrývaly mnoho nebezpečí a překonávaly se podstatně hůře než moře. V každém případě držely lidi pěkně pohromadě. Ale někdy byly pouště skutečný problém a pak nezbývalo nic jiného než cestovat po moři.

Z'le-Y'sen nebylo nic než pár chatrčí kolem kamenného přístaviště, kde kotvila triréma, na jejímž stěžni vlála svatá korouhev. Když cestovala Církev, cestovali většinou velmi staří lidé, což znamenalo, že když cestovala Církev, cestovalo se ve velkém stylu.

Výprava zastavila na pahorku a shlížela na loď.

"Zpohodlněli jsme a změkli," řekl Vorbis. "To se s námi stalo, Bruto."

"Ano, otče Vorbisi."

"A tak jsme se otevřeli zhoubným vlivům. Moře, Bruto. Omývá pohanská pobřeží a vyvolává nebezpečné myšlenky. Lidé by neměli cestovat, Bruto. U nás, ve Středu, tam je pravda. Jakmile začneš cestovat, vplíží se ti do mysli hříšné pochybnosti."

"Ano, otče Vorbisi."

Vorbis si povzdechl.

"Za dnů Janeradových jsme se plavili v člunech zhotovených z kůží a pluli tam, kam nás nesly boží větry. Tak by měl cestovat svatý muž."

V Brutově mysli na okamžik vzplála jiskřička odporu, která mu našeptávala, že on osobně je ochoten riskovat jistou drobnou změkčilost, pokud mu umožní cestovat tak, že mezi vlnami a jeho nohama budou místo tenké kůže dvě bytelné paluby.

"Slyšel jsem, že se Janerad kdysi plavil na ostrov Erebos na mlýnském kameni," odhodlal se Bruta k dalšímu rozhovoru.

"Nic není nemožné pro silného ve víře," přikývl Vorbis.

"Jo? A zkusil jste někdy rozškrtnout sirku o kus sulcu, člověče?"

Bruta ztuhl. Bylo přece nemožné, aby Vorbis ten hlas neslyšel.

Hlas želvy se rozléhal zemí.

"Co je to za chytráka?"

"Kupředu," přikázal Vorbis. "Vidím, že náš přítel Bruta už se nemůže dočkat okamžiku, kdy stane na palubě." Jeho kůň vykročil.

"Kde jsme? Kdo je to? Je tady horko jako v pekle a věř, že vím, o čem mluvím."

"Teď nemůžu mluvit," sykl Bruta.

"To zelí tady smrdí jako močál! Budiž salát! Budiž kus melounu!"

Koně dorazili na molo a muži je jednoho po druhém vyváděli po můstku na loď. V té době se už proutěná schránka otřásala. Bruta kolem sebe neustále vrhal provinilé pohledy, ale jak se zdálo, nikdo si ničeho nevšiml. Navzdory jeho velikosti bylo velmi snadné Bruty si nevšimnout. Prakticky každý měl mnohem důležitější věci na práci než si všímat někoho, jako byl Bruta. Přestal si ho všímat dokonce i Vorbis a dal se do řeči s kapitánem.

Bruta si nakonec našel místo nedaleko toho špičatého konce, kde mu jedno z vyčnívajících dřev, na kterém byly připevněny plachty, poskytlo určité soukromí. Pak s určitou obavou otevřel proutěnou schránku.

Želva na něj promluvila z hlubin svého krunýře.

"Nějací orlové v dohledu?"

Bruta prozkoumal oblohou.

"Žádní."

Z krunýře vystřelila hlava.

"Ty -" začala.

"Nemohl jsem s tebou mluvit!" bránil se Bruta. "Celou tu dobu kolem mě byli lidé! Nemohl bys… třeba číst slova v mé hlavě? Nedokážeš číst mé myšlenky?"

"Myšlenky smrtelníků nejsou zdaleka tak jednoduché," utrhl se na něj Om. "To si myslíš, že je to jako číst slova, která se objevují na obloze? Pch! Je to stejné, jako kdyby ses pokoušel rozmotat chomáč mořských řas. Úmysly, ano. Emoce, ano. Ale ne myšlenky. Vždyť většinou nevíš ani ty sám, co si myslíš, jak bych to tedy mohl poznat já."

"Protože ty jsi Bůh," odpověděl Bruta s přesvědčením. "Hlubokles, kapitola LVI, verš 17: On zná každý kout lidské mysli, kteráž pro něj nemá tajemství."

"To řekl ten s těmi zkaženými zuby?"

Bruta svěsil hlavu.

"Poslyš," řekla želva, "jsem, co jsem. Když si lidi myslí něco jiného, nic s tím nenadělám."

"Ale věděl jsi o mých myšlenkách… tam… v zahradě," zamumlal Bruta.

Želva zaváhala. "To bylo něco jiného," řekla nakonec. "To nebyly obyčejné myšlenky. To byla vina."

"Věřím, ve Velkého boha Oma a v jeho spravedlnost," řekl Bruta. "A budu věřit, ať cokoliv řekneš a čímkoliv budeš."

"To rád slyším," řekla želva nadšeně. "Tu myšlenku si ulož do paměti. Kde jsme?"

"Na lodi," řekl Bruta. "Plujeme po moři. A houpeme se."

"Cestujeme do Efebe po moři? Copak se jim nelíbí na poušti?"

"Nikdo nemůže přejít poušť. Nikdo nedokáže žít v poušti."

"Já to dokázal."

"Je to jen krátká plavba, na několik dní." Brutův žaludek se začal vzpírat, a to loď sotva odrazila od mola. "A oni říkají, že Bůh -"

"- já -"

"- nám sesílá příznivý vítr."

"Že bych? Oh. Ano. Co se týče příznivého větru, klidně mi důvěřuj. Moře bude celou cestu klidné, neb zavládne vír nad vodami."

"Mír! Myslel jsem mír!"

Bruta se tiskl ke stěžni.

Po nějaké chvíli k němu přišel námořník, sedl si na kotouč lana a se zájmem si ho prohlížel.

"Můžete ho pustit, otče, řekl nakonec. "Stojí sám o sobě."

"To moře… ty vlny…" zamumlal Bruta opatrně, přestože už mu v žaludku nezbývalo nic, co by mohl vyzvrátit.

Námořník si zamyšleně odplivl.

"Jo," přikývl. "Jiné už nebudou, to aby se hodily k obloze."

"Ale celá loď skřípe!"

"No bodejť. To lodi dělávají."

"To znamená, že tohle není bouře?"

Námořník si soustrastně povzdechl a odešel.

Po nějaké chvíli se Bruta rozhodl riskovat a pustil se stožáru.

Nebylo to jen tou mořskou nemocí. On totiž především nedokázal určit, kde je. A přitom tohle Bruta vždycky věděl. Vědomí toho, kde se právě nachází, a jsoucnost Omova byly dvě neochvějné jistoty jeho života.

To měl společné se želvami. Pozorujte někdy želvu na pochodu a zjistíte, že se v pravidelných intervalech zastavuje a ukládá si do paměti zatím vykonanou cestu. Není to náhoda, že v jiných částech mnohovesmíru jsou malé přepravní prostředky kontrolovány elektrickým myslícím zařízením, kterému se říká "želva".

Bruta věděl, kde je, díky tomu, že si neustále pamatoval, kde byl - podvědomým počítáním kroků a registrací orientačních bodů. Kdesi hluboko uvnitř jeho hlavy se táhla niť paměti, která, kdybyste ji propojili přímo s tím, co poháněl jeho nohy, by Brutu dokázala odvést přes všechny kličky a okliky jeho života až na místo, kde se kdysi narodil.

Jakmile ztratil kontakt se zemí, jakmile se ocitl na nejisté mořské hladině, niť povolila.

Zatímco se Bruta potácel k nejbližšímu lodnímu zábradlí, Velký Om se zmítal a převaloval ve svém proutěném příbytku.

Každý kromě novice viděl, že se loď pohybuje po pokojné mořské hladině za dne, který sliboval klidnou plavbu. V brázdě za lodí křičeli mořští ptáci. Na jednom boku - na levoboku, pravoboku nebo na jiném takovém boku - se nad hladinu vynořilo hejno létajících ryb v marném pokusu uniknout pozornosti několika delfínů. Bruta upíral oči na šedá těla delfínů, kteří křižovali sem a tam dráhu lodi před kýlem, a to ve světě, kde nepotřebovali počítat.

"Ah, to je Bruta," ozval se Vorbisův hlas. "Krmíš ryby, jak vidím."

"Ne, pane," odpověděl Bruta. "Je mi špatně, pane."

Otočil se.

Nedaleko něj stál seržant Svatkup, svalnatý mladý muž se smrtelně vážnou tváří profesionálního vojáka. Seržant stál vedle někoho, komu se říkalo, jak si Bruta nejistě uvědomil, první mariňák, nebo nějak podobně. A s nimi tam stál i exkvizitor, kterému hrál na tváři mírně pobavený úsměv.

"On! To je on!" zaduněl Brutovi v hlavě želví hlas.

"Jak je vidět, nepatří náš mladý přítel mezi nejlepší námořníky," řekl Vorbis.

"On! To je on! Poznal bych ho kdekoliv!"

"Pane, přál bych si, abych vůbec nebyl námořníkem," řekl Bruta. Cítil, že se proutěná schránka kývá, jak v ní želva zuřivě poskakovala sem a tam.

"Zab ho! Najdi si něco ostrého! Hoď ho přes palubu!"

"Pojď s námi na příď, Bruto," mávl Vorbis rukou.

"Podle kapitána je tam k vidění mnoho zajímavých věcí."

Kapitán na tváři vykouzlil strnulý výraz člověka, který si může vybrat mezi kladivem a kovadlinou.

Vorbis byl ochoten kdykoliv dodat obojí.

Bruta nemotorně vykročil za trojicí a odvážil se zašeptat:

"Co se děje?"

"On! Ten holohlavý! Okamžitě ho hoď přes palubu!"

Vorbis se v té chvíli napůl otočil, zachytil Brutův zmatený výraz a usmál se.

"Věřím, že se nám tady rozšíří obzory," řekl. Obrátil se zpět ke kapitánovi a ukázal na velkého ptáka, který klouzal po povrchu vln..

"To je albatros," odpověděl okamžitě kapitán. Brázdí nebe od Středu k Okr-" pak se zakoktal. Vorbis však soustředěně pozoroval obraz, který se před ním otvíral.

"Ten mě otočil na slunci na záda! Podívej se na jeho myšlenky!"

"Chtěl jsem říci od jednoho konce světa na druhý, rok co rok," vzpamatoval se kapitán. Na čele mu vyrazily drobné kapičky potu.

"Opravdu?" podivil se Vorbis. "A proč?"

"To nikdo neví."

"Jen Bůh, samozřejmě, řekl Vorbis.

Kapitánova tvář nabyla nezdravě nažloutlého odstínu.

"Samozřejmě. Pochopitelně," přikyvoval.

"Bruto!" křičela želva. "Posloucháš mě?"

"A támhleto?" zeptal se Vorbis.

Námořník sledoval jeho nataženou paži.

"Oh. To jsou létající ryby. Jenže ony vlastně nelétají," vysvětloval horlivě. "Získají ve vodě rychlost, vyskočí nad hladinu a pak kousek plachtí vzduchem na ploutvích."

"Jeden ze zázraků božích," pokýval Vorbis hlavou. "Ta nekonečná pestrost, co?"

"Ano, jistě," přisvědčil kapitán. Tváří se mu pomalu šířil úsměv podobný spojenecké armádě.

"A ty věci támhle?" vyptával se exkvizitor.

"Tamty? To jsou delfíni," odpověděl kapitán. "Je to druh ryb."

"A často plují kolem lodí jako tihle?"

"Velmi často. Zvláště ve vodách v okolí Efebe."

Vorbis se opřel o zábradlí a mlčel. Svatkup upíral oči k obzoru a jeho tvář byla naprosto nehybná. Tak v rozhovoru vznikla přestávka, kterou se kapitán pokusil velmi hloupě vyplnit.

"Častokrát sledují loď celé dny," řekl.

"Znamenitě." Další odmlka podobná dehtovému jezírku připravenému polapit mastodonta bezmyšlenkovité poznámky. Dřívější exkvizitoři křičeli a doznání z lidí vynucovali. To Vorbis nikdy nedělal. Místo toho před nimi vykopal jámu hlubokého mlčení.

"Zdá se, že se jim lodě líbí," snažil se kapitán.

Pak vrhl nervózní pohled na Brutu, který se pokoušel vypudit z hlavy želví hlas. Bylo to marné.

Nakonec mu v tom pomohl Vorbis.

"To musí být na dlouhých plavbách velmi příhodné," prohlásil.

"Hm. Ano?" Kapitán se zatvářil nechápavě.

"Co se týče zásobování," vysvětlil krátce Vorbis.

"Můj pane, já tak docela nechápu -"

"Je to jako mít s sebou pojízdnou spižírnu," podíval se na něj Vorbis.

Kapitán se usmál. "Oh, to ne, můj pane. My je nejíme."

"Ne? Ale mně připadají velmi jedlí."

"Oh, snad, ale znáte to, co se odpradávna říká, pane."

"Něco se říká?"

"No, říká se, že když zemře námořník, vtělí se jeho duše do -"

Kapitán si najednou uvědomil, že se řítí do propasti, ale věta už pokračovala svou vlastní strašlivou setrvačností dál.

Na okamžik se rozhostilo ticho přerušované jen šuměním vln, vzdáleným šplouchánímdelfínů a bušením kapitánova srdce, které otřásalo nebesy.

Vorbis se u zábradlí narovnal.

"Jenže my samozřejmě obětí takových pověr nejsme," naklonil líně hlavu na stranu.

"To jistě ne, samozřejmě," chytal se kapitán této příležitosti jako tonoucí stébla. "Je to jen taková řeč, která se vede mezi prostými námořníky. Jestli ještě jednou uslyším něco takového, dám námořníka, který to řekne, okamžitě zbičovat -"

Vorbis se mu díval přes rameno. "Povídám! Ty tam!" zvolal.

Jeden z námořníků přikývl.

"Dones mi harpunu!"

Muž vrhl pohled nejdříve na něj, pak na kapitána a nakonec poslušně odběhl.

"Ale, ehm, tedy, no, Vaše Svatost by neměla, jaksi, víte, zkoušet něco takového," vypravil ze sebe zoufalý kapitán. "Hm. Jaksi to. Harpuna je v netrénovaných rukou nebezpečná zbraň a obávám se, aby si Vaše Svatost náhodou neublížila -"

"Ale tu harpunu přece nebudu používat já," usmál se na něj Vorbis.

Kapitán sklopil hlavu a natáhl ruku pro harpunu.

Vorbis mu poklepal na rameno.

"A pak," řekl, "nás pozveš na oběd. Co, seržante?"

Svatkup zasalutoval. "Jak říkáte, pane."

"Tak, tak."

Bruta ležel na zádech na hromadě plachet a lan uložených na okraji paluby. Bylo horko a vzduch páchl jako zkoncentrované pachy všech lodních palub světa.

Bruta neměl celý den v ústech. Nejdřív mu bylo tak špatně, že při pomyšlení na jídlo měl dojem, že umírá, pak se mu ulevilo a měl dojem, že umře, když okamžitě něco nesní, a ještě později by raději umřel, než by snědl, co věděl, že by dostal.

"Ale to, že je někdo krutý ke zvířatům, ještě neznamená, že… že je to taky zlý člověk," snažil se Bruta, ale tón jeho hlasu skřípal a naznačoval, že on sám příliš nevěří tomu, co říká. Byl to docela malý delfín.

"Obrátil mě na záda," trval na svém Om.

"Možná, ale lidé jsou mnohem důležitější než zvířata."

"Ano, lidé tenhle názor zastávají často," zavrčel Om.

"Kapitola IX, verš 16 knihy -" začal Bruta.

"Koho zajímá, co říká nějaká pitomá kniha?" zaječela želva.

To Brutou otřáslo.

"Ale vždyť ty jsi nikdy žádnému ze svých proroků nepřikázal, aby řekli lidem, že se musí chovat laskavě ke zvířatům," odpověděl. "Nic takového si nepamatuju. Rozhodně ne, když jsi byl ještě… větší. Ty totiž nechceš, aby byli lidé laskaví ke zvířatům, protože by to bylo ke zvířatům slušné, ale proto, že bys sám mohl některým z těch zvířat být."

"Poslyš, ale to vůbec není špatný nápad!"

"Kromě toho, ke mně byl laskavý. A vůbec nemusel."

"To si myslíš? Tak to si fakticky myslíš? Podíval ses tomu chlapovi do myšlenek?"

"Samozřejmě, že ne! Vždyť to ani neumím!"

"Vážně ne?"

"Ne! Lidé neumějí -"

Najednou se Bruta zarazil. Napadlo ho, že Vorbis se často chová, jako kdyby to uměl. Stačilo mu podívat se někomu do tváře a hned věděl, jaké hříšné myšlenky ten člověk ukrývá v hlavě. A babička? Ta byla úplně stejná.

"Ne, lidé to neumějí, to jsem si jistý," zavrtěl nakonec hlavou. "My neumíme číst v cizích myslích."

"Já nemyslel číst v nich. Já myslel podívat se na ně," řekl Om. "Jen se tak podívat, jaký mají tvar. Myšlenky člověka nepřečteš. To by ses mohl se stejným úspěchem pokusit přečíst řeku. Ale podívat se, jaký mají tvar, to je snadné. Čarodějky to například dokážou velmi snadno."

",Cesta čarodějnic budiž vystlána hložím a trním'," citoval Bruta.

"Janerad?" nadhodil Om.

"Ano. Ale to přece musíš nejlépe vědět ty sám," odpověděl Bruta.

"V životě jsem to neslyšel," pravila želva trpce. "To bylo něco, co bys mohl nazvat odhadem na základě zkušenosti."

"Když to říkáš," přikývl Bruta. "Stejně vím, že ty ve skutečnosti nemůžeš být opravdický Om. Bůh by takhle nikdy nemluvil o svých vyvolených."

"Já si z nich nevybral ani jednoho," rozčilovala se želva. "Vybrali se sami!"

"Jsi-li pravý Om, přestaň být želvou."

"Neřekl jsem ti, že to nejde? Nebo si myslíš, že jsem to nezkoušel? Už tři roky jsem želva! A z toho jsem si většinu času dokonce myslel, že jsem želva."

"Možná že opravdu jsi želva. Možná že jsi jen želva, která si myslí, že je Velký bůh Om."

"Houby! Nechoď na mě zase s nějakou filozofií, nebo skončíš u toho, že se budeš považovat za motýla, kterému se zdá, že je slávka jedlá, ne-li něco horšího. Ne. Jednoho dne jsem měl v hlavě jen myšlenky na to, abych se co nejdříve dostal k nejbližší zelené rostlině, která bude mít chutné a nízko rostoucí listy, a vzápětí… vzápětí mi hlavu naplnily vzpomínky. Tři roky pod krunýřem! Ne, jen se mi nesnaž namluvit, že jsem želva posedlá velikášstvím."

Bruta zaváhal. Věděl, že vyptávat se je hřích, ale hrozně toužil po tom dozvědět se, co je to ta paměť. A byl by to opravdu hřích? Jestli tady sedí Bůh a hovoří s vámi, můžete říci něco, co by bylo hřích? Tváří v tvář? Tohle mu nepřipadalo zdaleka tak špatné, jako když Bůh seděl někde tam nahoře na obláčku.

"No, pokud se já pamatuji," vzpomínal Om, "měl jsem v úmyslu změnit se v obrovského bílého býka."

"A rozdupat nevěřící," dodal Bruta.

"Tak to nebyl právě můj hlavní úmysl, ale nějaké to pošlapání už by se jistě dalo zařídit. Nebo se stát labutí, mám pocit. Prostě jsem se chtěl vtělit v něco impozantního. Proberu se o tři roky později a mlask ho! Ukáže se, že jsem želva! Tedy, jak bych to… prostě níž už jeden skoro ani klesnout nemůže." Pozor, pozor… potřebuješ jeho pomoc, ale nemůžeš mu říct všechno. Hlavně se mu nesmíš zmínit o svém podezření.

"A kdy jsi začal myslet - kdy sis na tohle všechno vzpomněl?" vyptával se dychtivě Bruta. On totiž považoval proces zapomínání za něco podivného a fascinujícího. Bylo to pro něj tak nepochopitelné, jako by bylo pro normálního člověka nepochopitelné, kdyby někdo dokázal létat jen tak, že by zamával rukama.

"Asi tak sedmdesát metrů nad vaší zeleninovou zahradou," odpověděl mu Om, "a můžu ti říct, že stát se myslícím tvorem v takovém okamžiku není vůbec žádná legrace."

"Ale proč?" rozpaloval se Bruta. "Bohové přece nemusejí zůstávat želvami, když nechtějí!"

"Já nevím," lhal Om.

Jestli mu to dojde, pomyslel si, je se mnou konec. Tohle je šance jedna k milionu. Jestli jsem to pochopil špatně, vrátím se zanedlouho k životu, kde štěstí představuje šťavnatý zelený list, na který dosáhnu.

Část jeho nitra křičela: Jsem bůh! Takové myšlenky by mě vůbec neměly napadat. Nemusím se přece dávat na milost člověku!

Jenže jiná část jeho nitra, ta, která si pamatovala, jaké to je být tři roky želvou, mu šeptala: Mýlíš se, nic jiného ti ani nezbývá! Musíš, jestli se vůbec kdy chceš dostat zpět, tam nahoru. Je hloupý, omezený a nemá v tom svém velkém a rozměklém těle ani špetku ctižádosti a to je materiál, se kterým musíš pracovat…

Jeho boží část mu říkala: Vorbis by byl mnohem lepší. Měj rozum. Takový mozek dokáže všechno!

Obrátil mě na záda!

Ne, on obrátil na záda želvu!

Ano. Mě.

Ne. Ty jsi bůh.

Ano, jenže momentálně v želví podobě.

Kdyby věděl, že jsi bůh…

Jenže Om si pamatoval soustředěný výraz, který se objevil ve Vorbisových šedých očích, za nimiž se skrývala

mysl stejně neproniknutelná jako ocelová koule. V životě se s podobně tvarovanou myslí nesetkal u ničeho, co by chodilo vzpřímeně. Tady byl někdo, kdo pravděpodobně bez výčitek svědomí otočil želvu na záda jen proto, aby viděl, co se stane. Někdo, kdo by byl ochoten bez ohledu na následky stejným způsobem obrátit i vesmír jen proto, aby zjistil, co se stane, když bude vesmír ležet bezmocně na zádech…

Ale on musel pracovat s Brutou, který měl vědomí pronikavé jako sněhovou pusinku. A kdyby tak Bruta ještě zjistil, že…

Nebo kdyby Bruta zemřel…

"Jak se cítíš?" zeptal se Om.

"Jako nemocný."

"Tak si zalez ještě hlouběji mezi ty plachty," radil mu Om. "Nechtěl bys přece nastydnout."

Musí existovat ještě někdo jiný, pomyslel si. On přece nemůže být jediný… zbytek jeho myšlenek byl tak děsivý, že se je okamžitě pokusil vypudit z mysli, což se mu bohužel nepodařilo.

… jediný, kdo ve mě věří.

Skutečně ve mě. Ne v pár pozlacených rohů. Ne ve velké budovy. Ne v hrůzu ze žhavého železa a ostrých nožů. Ne v povinnost platit chrámům daně jen proto, že je platí všichni ostatní. Jen v tu základní skutečnost, že Velký Om existuje.

A teď se zapletl s tou nejošklivější myslí, jakou jsem kdy poznal, s někým, kdo zabíjí lidi jen proto, aby zjistil, jestli potom skutečně zemřou. Orlí druh osobnosti, pokud se vůbec na někoho tohle přirovnání dá použít…

Om si uvědomil, že už chvilku slyší jakési mumlání.

Bruta ležel tváří dolů na plaňkové podlaze.

"Co to děláš?" zeptal se ho Om.

Bruta pootočil hlavu.

"Modlím se."

"To je hezké. A proč?"

"Ty to nevíš?"

"Oh."

Jestli Bruta zemře…

Želva se ve svém krunýři otřásla. Při myšlence, že by Bruta zemřel, zazněl v Omově duševním uchu svist větru v horkých a pustých oblastech písečné pouště.

V místech, kam odcházeli všichni malí bohové.

Kde se berou bohové? Kam odcházejí?

Věřící filozof Houk Koumy z Malovínu podnikl jistý pokus najít odpověď na tyto otázky ve své knize Ego-Video Liber Deorum, což se dá do místního jazyka volně přeložit jako Bohové: Pátračův průvodce.

Lidé říkají, že musí být nějaká Nejvyšší bytost, protože jak by jinak mohl existovat vesmír, he?

A je naprosto jasné, že tomu tak je, tvrdí Koumy. Nejvyšší bytost existuje. Ale protože je vesmír poněkud zasviněný, je jasné, že jej nevytvořila Nejvyšší bytost. Kdyby ho byla vytvořila, tak právě proto, že je Nejvyšší, a tedy nejdokonalejší, byla by při jeho tvorbě mnohem důkladnější. Jistě by věnovala více pozornosti detailům, namátkou můžeme vzít jako příklad třeba tvar běžných lidských nozder. Nebo chcete-li to říci jinak, existence špatně sestavených hodinek dokazuje existenci slepého hodináře. Stačí se prostě jen pořádně rozhlédnout a zjistíte, že prakticky všude kolem je co vylepšovat.

To zase naznačuje, že vesmír byl složen nějakou Nižší bytostí v době, kdy si Nejvyšší bytost na chvilku odskočila, stejně jako se třídní a oddílové časopisy tisknou na rozmnožovacích strojích těch nejrůznějších podniků.

Proto, tvrdil Koumy, není právě nejlepší nápad adresovat modlitby Nejvyšší bytosti. Mohlo by to jen zbytečně přilákat její pozornost a zapříčinit potíže.

Ale jak se zdálo, bylo všude kolem množství nižších bohů. Koumyho teorie spočívala v tom, že bohové vznikli, vyrostli a prosperují proto, že v ně někdo věří. Pokrmem bohů je sama víra. Původně, když ještě lidé žili v malých a primitivních kmenech, existovaly celé miliony bohů. Teď už zbývá jen několik těch nejdůležitějších - místní bohové hromu a lásky, například, se seběhli jako kapky rtuti, když se malé a primitivní kmeny spojily a staly se velkými primitivními kmeny s lepšími zbraněmi. Přidat se ale mohl každý bůh, který o to měl zájem. Každý bůh mohl začít jako malý. Každý bůh mohl pomalu růst, jak jeho uctívačů přibývalo. A zmenšovat se, když tomu bylo naopak. Přímá úměrnost boží existence.

Bohové milují hry. Pokud ovšem vyhrávají.

Koumyho teorie byla založena na starém dobrém gnostickém učení pohanů, které má snahu šířit se mnohovesmírem, a to všude, kde lidé alespoň na chvíli přestanou klečet a na pár minut dají hlavy dohromady. Je sice pravda, že ten šok z náhlé změny výšky občas lidem mírně splete myšlení, ale v každém případě to popouzí kněze, kteří pak mívají snahu vyjádřit svou nespokojenost tradičními způsoby.

Když omniánská Církev zjistila, co Koumy hlásá, její představení se rozhodli ukázat ho v každém městě své říše, aby věřícím názorně předvedli, jak omylná je jeho teorie.

V jejich náboženské říši bylo mnoho měst, a proto ho museli rozřezat na velmi malé kousky.

Oblohou se hnala temná potrhaná mračna. Stěžeň, ráhna i plachty skřípěly v sílícím větru a Om slyšel hlasy námořníků, kteří se pokoušeli překřičet bouři.

Bude to strašlivá bouře, i podle námořnických měřítek. Vrcholky vln se už teď pokryly bílou pěnou.

Bruta ve svém hnízdě tiše pochrupoval.

Om naslouchal námořníkům. Nebyli to muži, kteří by si libovali ve zbytečných úvahách. Někdo zabil delfína a každý věděl, co to znamená. To znamená, že bude bouře. To znamená, že se loď potopí.

Pro ně to byl jednoduchý zákon příčiny a následku. Bylo to horší než žena na palubě. Bylo to horší než přítomnost albatrosů.

Om se zamyslel nad tím, zda želvy umějí plavat. Vodní želvy to umějí, to věděl, ale ty čůzy na to mají speciálně přizpůsobený krunýř.

Asi by bylo příliš mnoho přát si (i kdyby to bylo božské přání) , aby tělo určené k pohybu v písečné divočině mělo hydrodynamické vlastnosti, které by mu umožňovaly víc než se tiše potopit na dno. Dobrá. Ale stejně. Pořád ještě byl bůh. Měl svá práva.

Sklouzl po závitech lana dolů a pomalu dokráčel k okraji rozkývané paluby a opřel se krunýřem ojeden ze sloupků zábradlí tak, aby viděl do rozbouřených vln.

Pak promluvil hlasem, který nedokázal zaslechnout žádný ze smrtelných tvorů.

Chvíli se nedělo nic. Zanedlouho se však jedna vlna zvedla mnohem výš než ostatní, a jak se zvedala, měnila tvar. Voda se valila vzhůru a jako by vyplňovala neviditelnou formu, brala na sebe lidskou podobu, ale očividně jen proto, že jí to v této chvíli připadalo nejvhodnější. Snadno se mohla změnit na vodní smršť nebo zpětný proud. Moře je vždycky mocné. Proto mnoho lidí věří v moře. Jenže na modlitby moře obvykle nereaguje.

Voda se zvedla do výše paluby a udržovala stejnou rychlost jako loď.

Vytvořila si obličej a otevřela ústa.

"No, co je?" řekla.

"Zdravím tě, ó královno všech -" začal Om.

Oči ve vodní tváři se zaostřily.

"Ale vždyť ty jsi jen malý bůh. A to se odvažuješ přivolat mě?"

V lanoví vztekle zahučel vítr.

"Mám věřící," odpověděl Om. "Proto mám právo."

Na kratičký okamžik zavládlo ticho. Pak Mořská královna řekla: "Jediného věřícího?"

"Jednoho, nebo mnoho, na tom nezáleží," odpověděl Om. "Stejně mám právo."

"A čeho se tedy dožaduješ, želvičko?" řekla Mořská královna.

"Zachraň tuhle loď," odpověděl jí Om.

Královna mlčela.

"Musíš splnit žádost," upozornil ji Om. "Tak zní pravidlo."

"Ale mohu za to požadovat svou cenu," naklonila se k němu voda.

"Ano, i tak zní pravidlo."

"A má cena bude vysoká."

"Bude zaplacena."

Vodní sloup začal pomalu klesat a mizel ve vlnách.

"Uvážím to."

Om upíral oči do zpěněného moře. Loď se prudce naklonila a Om sklouzl po palubě. Pak se paluba zhoupla na druhou stranu a Om se tak tak stačil zaseknout drápy přední nohy do sloupku zábradlí. Setrvačností se kolem něj otočil a na několik strašlivých vteřin jeho zadní nohy hrabaly ve vzduchu nad rozbouřenou hladinou. Přesně ve chvíli, kdy ho další vlna stahovala do moře, mihlo se mu před očima něco bílého a on se do toho zakousl.

Bruta zaječel a zvedl ruku, na jejímž konci visel Om.

"Nemusíš mě kousat!"

Loď zmizela v hluboké rokli mezi dvěma vlnami a srazila Brutu na palubu. Om otevřel čelisti a odkutálel se stranou.

Když se Bruta zvedl, tedy alespoň na všechny čtyři, viděl kolem sebe kruh námořníků. Když do lodi narazila další vlna, uchopili ho dva z nich pod pažemi.

"Co to děláte?"

Vyhýbali se mu pohledy a táhli ho k lodnímu zábradlí.

Om, ležící v odtokovém žlábku opodál, křičel na Mořskou královnu.

"Pravidla! Musíš dodržet pravidla!"

Teď už museli Brutu držet čtyři námořníci. Přes řev rozbouřeného moře Om slyšel výhrůžné mlčení pouště.

"Počkejte," ozval se najednou Bruta.

"Neber si to osobně," omlouval se Brutovi jeden námořník. "My to nechceme udělat."

"Já taky nechci, abyste to udělali," souhlasil s ním Bruta, "nemohli bychom se tedy nějak domluvit?"

"Moře si žádá lidský život," vysvětlil mu nejstarší námořník. "Ten tvůj byl nejblíž. Tak, hoši, pospěšte si."

"Mohl bych se usmířit se svým bohem?"

"Cože?"

"Když už mě máte usmrtit, mohl bych se nejdříve pomodlit ke svému bohu?"

"My tě nezabíjíme," zamával rukama námořník. "To moře."

"Ruka, která čin provede, jest vinna zločinem," podíval se mu Bruta do tváře. "Janerad, kapitola LVI, verš 93."

Námořníci se po sobě nejistě rozhlédli. Ve chvílích, jako byla tato, by pravděpodobně nebylo moudré dráždit kteréhokoliv boha. Pak loď sklouzla po hřbetě vlny.

"Máš na to deset vteřin," přikývl nakonec nejstarší námořník. "To je o deset víc, než na to měli mnozí jiní

lidé."

Bruta ulehl na palubu, v čemž mu výrazně pomohla další vlna, která se strašlivým zaduněním narazila do lodního boku.

Om si ke svému vlastnímu úžasu modlitbu vzdáleně uvědomoval. Nerozuměl slovům, ale cítil ji jako jemné šimrání v mozku.

"Mě nevolej," prohlásil a pokusil se vylézt z odpadního žlábku. "Já už s tím nic ne -"

Lod' dopadla zpět…

… na klidnou mořskou hladinu.

Bouře sice zuřila dál, ale jen kolem stále se rozšiřujícího klidného kruhu, jehož středem byla loď. Blesky, které bily do mořské hladiny, obklopovaly loď jako mříže.

Plocha mírného moře před lodí se rychle zvětšovala. Zanedlouho loď pospíchala úzkým kanálem mezi dvěma temně šedými, stovky metrů vysokými stěnami. Vysoko nad lodí zuřivě vybuchovaly elektrické výboje.

Pak najednou utichly.

Šedivé stěny za zádí lodi se najednou zřítily do moře. Bylo slyšet, jak hřmění bouře rychle slábne v dáli.

Bruta nejistě vstal a divoce se zakýval, aby vyrovnal houpání, které tady nebylo.

"Tak," řekl, "a teď jsem -"

Byl sám. Námořníci se s hrůzou rozprchli.

"Ome?" zvolal Bruta.

"Tady."

Bruta vytáhl Oma z odpadního žlábku.

"A to jsi říkal, že nic nedokážeš!" řekl mu vyčítavě.

"Ale to jsem přece ne -" začal Om, ale rychle se odmlčel. Bude tady cena, pomyslel si. A nebude malá. Mořská královna je bohyně. Já sám jsem svého času rozdrtil několik měst. Svatý oheň a takové ty věcičky. Kdyby cena nebyla vysoká, jak by vás mohli lidé respektovat?

"No, podnikl jsem jisté kroky," řekl nakonec.

Přílivové vlny. Potopené lodi. Dvě tři města, která zmizí pod mořskou hladinou. Bude to něco takového. Lidé, kteří nic nerespektují, se ani nebojí, a když se nebojí, jak chcete, aby věřili?

Ale je to nespravedlnost, fakt. Jeden muž zabije delfína. Královně je jedno, kdo za to bude hozen přes palubu, stejně jako je jedno obětovanému, který delfín byl zabit. A to je nefér, protože to udělal Vorbis. On nutí lidi dělat věci, které nechtějí…

Co to mám u všech všudy za myšlenky? Než jsem se stal želvou, nevěděl jsem ani, co slovo jako nefér znamená…

Poklopy se otevřely. Na palubu začali vylézat lidé a ochable se nahýbali přes zábradlí. Když byl člověk během bouřlivého počasí na palubě, riskoval, že ho spláchne vlna do moře, ale tahle představa se pro vás po hodinách pobytu v temném podpalubí, plném zdivočelých koní a zvracejících cestujících, stane vytouženým snem, zahaleným v růžovém oparu.

Další bouře už je nepotkala. Loď poháněl ten nejpříznivější vítr, jaký si jen mohla přát, a to pod hluboce modrou oblohou a po hladině stejně tiché a pusté jako rozpálená poušť.

Dny ubíhaly pomalu a jednotvárně. Vorbis trávil většinu času v podpalubí.

Posádka se k Brutovi chovala s opatrným respektem. Novinky jako Bruta se šíří rychle.

Pobřeží se skládalo z pustých dun, jen tu a tam přerušených ještě pustším slaným močálem. Vedro viselo nad krajem jako těžká přikrývka. Byl to ten typ pobřeží, o němž námořníci říkají, že než se na něm po ztroskotání zachránit, je lepší se u něj hned utopit. Na obloze nebyl vidět jediný pták. I mořští ptáci, kteří od počátku plavby sledovali loď kvůli odpadkům, teď zmizeli.

"Žádní orlové," řekl spokojeně Om. To byla jedna z mála výhod onoho kraje.

K večeru čtvrtého dne bylo neměnné panoráma krajiny narušeno jasným zábleskem světla daleko v moři dun. Záře se objevovala v pravidelných intervalech. Kapitán, jehož tvář teď vypadala, jako kdyby si spánek po nocích hledal jiného kamaráda, zavolal Brutu.

"Jeho… tvůj… váš diákon mi řekl, abych právě kvůli tomuhle pozoroval pobřeží. Běž a přiveď ho."

Vorbis měl kajutu někde poblíž kýlu, kde byl vzduch hustší než polévka. Bruta zaklepal.

"Ano?"

Tady dole nebyla žádná lodní okénka. Vorbis seděl potmě.

"Copak, Bruto?"

"Poslal mě pro vás kapitán, pane. V poušti se něco blýská."

"Výborně. A teď dávej, Bruto, pozor. Kapitán má jistě zrcadlo. Půjdeš za ním a vypůjčíš si ho."

"Ééé… co je to zrcadlo, pane?"

"To je ďábelský a zakázaný předmět," odpověděl mu Vorbis, "který ovšem můžeme přinutit pomoci svaté věci. Kapitán samozřejmě zapře, že by nějaké měl. Ale muž s tak upravenou bradkou a dokonale zastřiženým knírkem je marnivý a marnivý muž musí mít zrcadlo. Získáš ho od něj. Pak se postavíš na slunce a budeš pohybovat tím zrcadlem tak, aby odraz slunce zamířil k té záři v poušti. Rozumíš mi?"

"Ne, pane," odpověděl poctivě Bruta.

"Tvá nevědomost je tvým štítem, můj synu. Pak se vrátíš a řekneš mi, co jsi viděl."

Om podřimoval na sluníčku. Bruta mu našel malé místečko u špičatého konce lodi, kde se mohl slunit, aniž hrozilo příliš velké nebezpečí, že ho zahlédne někdo z posádky - a i kdyby, posádka byla po všech předchozích událostech natolik nervózní, že by se každým dalším nepříjemnostem snažila vyhnout.

Želvy sní…

… už miliony let.

Teď byla chvíle snů. Beztvarého času.

Malí bohové cvrkali, drkotali a bublali na místech pustých, chladných i hlubokých. Hemžili se v temnotě, bez vzpomínek, poháněni nadějí a touhou po jedné věci, po tom jediném, po čem touží bohové - po víře.

V hustém pralese nenajdete stromy střední velikosti. Jsou tam jen ty obrovské, jejichž koruny se spojují a tvoří zelené loubí vysoko pod nebesy. V šeru pod nimi není dost světla pro nic jiného než mechy a lišejníky. Ale když obři padnou a nechají po sobě jen kousek životního prostoru… pak na jeho okrajích nastane závod - závod mezi stromy, které se chtějí rozkošatit, a malými semenáčky úplně dole, které chtějí vyrůst.

Někdy si můžete vytvořit vlastní životní prostor.

Pralesy bývají dost daleko od pouští. Bezejmenný hlas, který se měl stát Omem, plul na křídlech vánku po okraji pouště a pokoušel se docílit, aby byl zaslechnut mezi ostatními a on se nemusel vrátit do středu toho pustého kraje. Možná že tam strávil miliony let - to nemá nic společného s měřením času. Onen hlas měl naději a jistým způsobem si uvědomoval existenci některých věcí. A hlas.

Pak přišel den. V jistém slova smyslu to pro něj byl den první.

Om si už nějaký ča- nějakou dobu uvědomoval existenci ovčáka. Stádo přicházelo blíž a blíž. Pršelo zřídka. Zeleného krmiva bylo málo. Hladová ústa poháněla hladové nohy stále hlouběji do skal s nadějí, že se tam najde alespoň několik trsů napůl vyschlé trávy. Byly to ovce, s výjimkou kachen pravděpodobně ta nejhloupější stvoření na světě. Ale dokonce ani jejich jednoduché mozky neslyšely hlas, protože ovce neposlouchají.

Ale bylo tam jehně. To se kousek zaběhlo. Om dohlédl na to, aby zaběhlo ještě o kousek dál. Za balvan. Dolů po svahu. Do úzké pukliny ve skále.

Jeho bečení přivolalo jeho matku.

Puklina ve skále byla dobře ukrytá a ovce byla spokojená, že našla své jehně. Neviděla důvod, proč bečet, a to ani když ovčák prohledával okolí, nejprve s kletbami, později s prosebnými výkřiky. Ovčák měl stovku ovcí a někomu se mohlo zdát překvapující, že byl ochoten strávit celé dny hledáním jediné ovce, ale právě proto, že byl ochoten hledat celé dny jediný zaběhlý kus, měl stovku ovcí.

Hlas, který se měl stát Omem, čekal.

Bylo to večer druhého dne, kdy vyplašil křepelku hnízdící na okraji pukliny právě ve chvíli, když ovčák procházel kolem.

Nebyl to zvláštní zázrak, ale ovčákovi stačil. Postavil na onom místě malou kamennou mohylu a příští den sem přihnal celé stádo. Pak v horkém odpoledni ulehl k odpočinku a Om k němu promluvil. Ozval se mu uvnitř hlavy.

O tři týdny později byl ovčák ukamenován Ur-Gulashovými kněžími. Ur-Gulash byl v té době v oné oblasti hlavním a nejmocnějším bohem. Jenže bylo pozdě. Om už měl v té době stovku uctívačů a jejich počet neustále vzrůstal…

Jen kilometr od ovčáka a jeho stáda pásl své stádo pasák koz. Pouhopouhá náhoda vzniklá zanedbatelnými vzdálenostmi v místním zeměpisném měřítku způsobila, že první muž, který zaslechl Omův hlas a který formoval Omův pohled na lidstvo, byl ovčák a ne pasák koz. Ti dva měli zcela jiný náhled na svět a v opačném případě mohla být celá historie úplně jiná.

Protože ovce jsou hloupé a musí mít poháněče, zatímco kozy jsou chytré a potřebují někoho, kdo by je vedl.

Ur-Gulash, pomyslel si Om. Jó, to byly časy… Když Janerad a jeho následovníci vtrhli do chrámu, rozbořili oltář a vyházeli kněžky z oken na ulici, kde je roztrhali potulní psi, což byl správný průběh věcí. Nastal pláč, skřípění zubů a omývání nohou a Omovi následovníci zapálili své táborové ohně na troskách Ur-Gulashových chrámů, jak předvídal prorok a jeho proroctví vstoupilo do dějin, i když ta slova pronesl jen pět minut před tím, než ohně vzplály, ve chvíli, kdy většina bratří sbírala dřevo na topení. Všichni se totiž shodli v tom, že proroctví je proroctví, nikdo přece neřekl, že proroctví je jen to, co se vyplní za bůhvíjak dlouho, ne?

To byly časy. To byly dny. Velké dny. Každý den přestupovali na jeho víru další a další. Omův vzestup byl nezastavitelný…

S trhnutím se probudil.

Starý Ur-Gulash. Byl to bůh počasí, myslím? Ano. Ne. Nebo jeden z těch velkých pavoučích bohů? Jo, něco takového. Co se s ním asi stalo?

A co se stalo se mnou? Jak se to stalo? Jeden se pohybuje v astrálních rovinách, veze se s proudem, užívá si rytmu vesmíru, pak si vzpomene, jak si tamti - no vždyť je znáte, ti lidé - užívají s vaším náboženstvím, rozhodnete se, že tam na chvíli zaskočíte a trochu je rozpumpujete, a najednou… želva. Je to, jako kdybyste si šli vybrat pár šupů z banky a zjistili, že někde vzadu z ní tečou peníze dírou. Tak se rychle vydáte hledat něco, do čeho byste si je nabrali, přemýšlíte, co za ně všechno koupit, najednou je z vás želva a vám nezbývá dost síly, abyste se z té podoby dostali.

Tři roky, kdy vzhlížíte prakticky ke všemu…

Starý Ur-Gulash? Ten se asi povaluje v podobě ještěrky v chatrči nějakého starého poustevníka, který je jeho jediným vyznavačem. Ale ještě pravděpodobnější je, že ho vítr odvál nazpět do středu pouště. Malý bůh má štěstí, když dostane jednu šanci..

V tom všem něco nebylo v pořádku. Om na to nedokázal přímo ukázat, a to nejen proto, že neměl žádné prsty.

Bohové stoupali a klesali jako kousky cibule ve vařící se polévce, ale v tomhle bylo ještě něco jiného. Tentokrát v tom něco nebylo v pořádku…

On vlastně vytlačil Ur-Gulashe. Dobrá. To je zákon džungle. Ale jeho přece nikdo nevyzýval…

Kde je vlastně Bruta?.

"Bruto!"

Bruta počítal záblesky, které se objevovaly v poušti.

"To je dobře, že jsem měl zrcadlo, co?" poznamenal kapitán s nadějí v hlase. "Doufám, že Jeho Svatosti nebude vadit, že na lodi bylo zrcadlo, když se ukázalo, jak je užitečné?"

"Obávám se, že on takhle nepřemýšlí," odpověděl Bruta, který stále ještě počítal.

"Ne. Já si to taky myslím," přikývl kapitán zachmuřeně.

"Sedm a pak čtyři."

"To pro mě znamená kvizici," zasténal kapitán.

Bruta se chystal říci: "Pak se raduj, neb tvoje duše bude očištěna." Ale neřekl. Sám nevěděl proč.

"To je mi líto," vypravil ze sebe nakonec.

Závoj překvapení na okamžik přikryl kapitánovo zoufalství.

"Vy svatí lidé přece většinou citujete něco o tom, jaká je kvizice dobrá pro duši," zavrtěl nevěřícně hlavou.

"Určitě to tak je," potvrdil mu Bruta.

Kapitán napjatě pozoroval jeho tvář.

"A je plochá, abys věděl," řekl nakonec tiše. "Plavil jsem se Krajovým oceánem. Je plochá, já viděl Okraj a taky vím, že se hýbe. Ne Okraj. Myslím to… tam dole se hýbe. Klidně mi můžou třeba useknout hlavu, a bude se to pořád hýbat."

"Jenže pro vás se hýbat přestane," upozornil ho Bruta. "Na vašem místě bych si dával velký pozor, s kým mluvím, kapitáne."

Kapitán se k němu naklonil ještě blíž.

"A přece kráčí!" sykl a odběhl.

"Bruto!"

Vina s Brutou škubla jako vlasec zaseknutou rybou. Otočil se a pocítil nesmírnou úlevu. Nebyl to Vorbis, byl to jen Bůh.

Pomalu se došoural na místo kousek před stěžněm. Om k němu zvedl hlavu.

"Ano?" zeptal se Bruta.

"Ty za mnou ani nezajdeš na kus řeči," vyčítala mu želva. "Vím, že jsi velmi zaneprázdněný," dodával Om jízlivě, "ale nějaká ta krátká modlitba by nám oběma prospěla."

"První, co jsem dnes ráno udělal, bylo, že jsem zašel za tebou," bránil se Bruta.

"A taky mám hlad."

"Včera večer jsi měl slupku z celého melounu."

"A kdo měl ten meloun, hm?"

"Ne, ne ten, koho myslíš. Ten jí okoralý chléb a pije vodu."

"A proč nejí aspoň čerstvý chléb?"

"Čeká, až okorá."

"Jo. Od něj bych to fakt čekal," přikývla želva.

"Ome?"

"Copak?"

"Kapitán mi právě řekl něco podivného. Řekl, že svět je plochý a má na konci Okraj."

"Ano. A co má být?"

"Ale pochop, tedy já chtěl říct… všichni přece vědí, že je svět koule, protože…"

Želva zamrkala.

"Svět není koule," odpověděla. "Kdo řekl, že je svět koule?"

"Ty," odpověděl Bruta. Pak dodal: "Alespoň podle Sedmituchovy knihy první."

Nikdy předtím jsem takhle neuvažoval, pomyslel si. Nikdy předtím bych neřekl "alespoň".

"Proč mi kapitán řekl něco takového? To se přece v obyčejném hovoru neříká."

"Říkal jsem ti, že já jsem svět nestvořil," odpověděl mu Om. "Proč bych měl tvořit svět? Ten už tady byl. A i kdybych svět stvořil, nedal bych mu podobu koule. Vždyť by z ní lidé popadali. A oceány by stekly."

"Nestekly, kdybys jim poručil, aby zůstaly na svých místech."

"Hahaha! Tak si toho člověka poslechněte!"

"Kromě toho, koule je dokonalý tvar," nedal se Bruta vyvést z klidu. "Protože v knize -"

"Na kouli není nic zázračného," zavrtěla želva hlavou. "Když už o tom mluvíme, tak dokonalý tvar má želva."

"Dokonalý tvar pro co?"

"No, tak především dokonalý tvar pro želvu," odpověděl Om. "Kdyby měla tvar koule, celý čas bych se po povrchu země kutálel a poskakoval."

"Ale říkat, že je svět plochý, to je rouhání!" řekl Bruta.

"Možná, ale je to pravda."

"A skutečně spočívá na zádech obrovské želvy?"

"Jasně."

"V tom případě," rozzářil se Bruta vítězoslavně, "na čem stojí ta želva?"

"Om na něj vrhl prázdný pohled.

"Ta nestojí na ničem," řekl. "To je, pro všechny svaté, vodní želva. Ta plave. Na to jsou vodní želvy stavěné."

"Já… no… myslím si, že raději půjdu a podám zprávu Vorbisovi," zakoktal se Bruta. "Když musí zbytečně čekat, bývá velmi chladný. Co ode mě asi chce? Pokusím se přinést ti po večeři víc jídla."

"A jak se cítíš?" zeptala se želva.

"Cítím se dobře, díky."

"Jíš pořádně a tak dál?"

"Ano, díky za optání."

"No, to rád slyším. Tak utíkej. Vždyť já jsem jen tvůj Bůh." Když Bruta odcházel, zesílil Om hlas.

"A mohl by ses zastavit častěji! A taky se modli víc nahlas! Jsem celý uondaný z toho, jak pořád natahuju uši!"

Když udýchaný Bruta proběhl chodbou v podpalubí a zaklepal na dveře, seděl Vorbis stále ještě ve své kajutě. Na zaklepání však neodpověděl. Po nějaké chvilce se Bruta odvážil otevřít dveře.

Nezdálo se, že by Vorbis četl, i když psát uměl, jak dokazovaly jeho proslulé Dopisy, přestože ho nikdo psát neviděl. Když byl sám, trávil většinu času vsedě s pohledem upřeným na protější stěnu nebo vleže na zemi při modlitbách. Vorbis se dokázal odevzdat modlitbám tak, že by vedle něho mocí posedlí králové vypadali jako sloužící.

"Ehm," řekl Bruta a pokusil se zase rychle dveře zavřít.

Vorbis popuzeně mávl rukou. Pak se zvedl a ani si neoprášil roucho.

"Věřil bys, Bruto," řekl, "že v Citadele není jediná osoba, která by si mě dovolila vyrušit, když se věnuji modlitbám? Všichni by měli strach z kvizice. Každý se bojí kvizice. Kromě tebe, jak se zdá. Ty se kvizice nebojíš?"

Bruta se podíval do černých očí s ještě černějšími zorničkami. Vorbis na oplátku upíral pohled do jeho zarudlé tváře. Věděl, že jsou zvláštní tváře, které lidé nasazují v okamžiku, kdy hovoří s exkvizitorem. Byly ploché a nevýrazné, mírně se potily a i nezkušený exkvizitor z nich mohl vyčíst špatně ukrývanou vinu jako z knihy. Bruta vypadal jen poněkud udýchaně, ale to on vždycky. Vorbisovi to připadalo úžasné.

"Ne, pane." odpověděl Bruta.

"A jak to, že ne?"

"Kvizice nás chrání, můj pane. Tak jest psáno v knize Janeradově, kapitola VII, verš -"

Vorbis odvrátil hlavu.

"Ano, máš pravdu. Ale tebe nikdy nenapadlo, že by se mohla kvizice mýlit?"

"Ne, pane."

"Proč ne?"

"Nevím proč ne, otče Vorbisi. Prostě mě to nikdy nenapadlo."

Vorbis usedl k malému psacímu stolku, který vypadal jako širší prkno sklopené od lodního boku.

"A máš pravdu, Bruto," přikývl. "Protože kvizice se nemůže mýlit. Věci jsou jen takové, jaké si je bůh přeje. Je nesmyslné představovat si, že by svět fungoval nějak jinak, že?"

Brutovi proběhla hlavou představa malé jednooké želvy.

Bruta nikdy neuměl lhát. Sama pravda se mu zdála většinou tak složitá, že komplikovat si ji ještě nějakou lží bylo nad jeho schopnosti.

"Tak nás učí Sedmituch," přikývl.

"Kde je trest, tam musel být zločin," pokračoval Vorbis. "Někdy ovšem následuje zločin po trestu a je zcela jasným důkazem o předvídavosti Velkého boha."

"Přesně to říkala moje babička," přikývl Bruta automaticky.

"Skutečně? O té skvělé ženě bych se rád dozvěděl víc."

"Každé ráno mi uštědřila výprask, protože, jak říkala, jistě během dne udělám něco, za co si ho zasloužím," vyprávěl Bruta.

"To je naprosto dokonalé pochopení mentality lidstva," zapředl spokojeně Vorbis, který si podepřel bradu dlaní. "Kdyby nebylo nedokonalosti jejího pohlaví, řekl bych, že při jejích názorech z ní mohl být dokonalý exkvizitor."

Bruta s přesvědčením přikývl. "Oh ano, to tedy opravdu ano!"

"A teď," řekl Vorbis, aniž změnil tón, "mi řekni, co jsi viděl v poušti."

"Ano. Viděl jsem šest záblesků. Pak byla přestávka asi na pět úderů srdce. Pak zase osm záblesků. Další přestávka. A dva záblesky."

Vorbis zamyšleně přikývl.

"Tři čtvrtiny," řekl. "Chvála budiž Velkému bohu. On jest má opora a provede mne místy plnými nebezpečí. A ty můžeš jít."

Bruta nečekal, že se dozví, co záblesky znamenaly, a neměl v úmyslu po tom pátrat. Otázky tady kladla kvizice. Byla tím ostatně proslulá.

Dalšího dne loď obeplula velký mys a před cestujícími se otevřel pohled na efebskou zátoku. Na obzoru, na jejím nejvzdálenějším konci zářily na vysokém skalisku nad mořem oslepující bělí domy Efebe.

Jak se zdálo, ten pohled nejvíce zajímal seržanta Svatkupa. Bruta s ním za celou plavbu nepromluvil ani slovo. Bratříčkování mezi duchovními osobami a vojáky se nedoporučovalo, vojáci měli jisté sklony k nesvatosti…

Bruta, ponechaný sám sobě, protože námořníci připravovali loď k přistání, si vojáka pozorně prohlížel. Většina

vojáků byla neupravená a k nižším kněžím se často chovali hrubě. Svatkup byl jiný.

Kromě jiných věcí například zářil. Odraz slunce od jeho vyleštěného pancíře oslepoval. Zdálo se, že si pečlivě vydrhl i kůži.

Seržant stál na přídi a upřeně hleděl na přibližující se město. Během plavby ho bylo vidět neustále v blízkosti Vorbise. Kde stál Vorbis, tam stál seržant, ruku na jílci meče a očima neustále pátral kolem po… po čem vlastně?

Vždycky mlčel, s výjimkou případů, kdy na něj někdo přímo promluvil. Bruta se pokusil chovat přátelsky.

"Vypadá velice… bíle," že řekl. "Město. Bílé jako sníh, co říkáte, seržante Svatkupe?"

Seržant se pomalu otočil a upřel na Brutu pohled.

Vorbisův pohled byl děsivý. Vorbis nahlížel lidem přímo do hlavy, hledal, čím zhřešili, a oni sami ho zajímali jen jako dopravní prostředky svých hříchů. Jenže Svatkupův pohled - to byla čirá, koncentrovaná nenávist.

Bruta ustoupil.

"Oh. Promiňte," vypravil ze sebe. Zachmuřeně se přesunul na tupý konec lodi a pokoušel se seržantovi vyhýbat.

Netrvalo dlouho a objevili se další vojáci…

Efebci je očekávali. Nábřeží lemovali vojáci, svírali zbraně a drželi je tak vyzývavě, že se to téměř blížilo otevřené urážce.

A bylo jich velmi mnoho.

Bruta se snažil udržet krok s ostatními a v hlavě mu bušil želví hlas.

"Takže Efebci chtějí mír, ano? Mně tak nepřipadají. Nevypadá to, jako kdybychom přijeli diktovat zákony poraženému nepříteli. Vypadá to, jako kdyby nám dávali pořádně na frak a my už toho měli plné zuby. Vypadá to, jako kdybychom sem přijeli škemrat o mír. Tak to alespoň připadá mně."

"V Citadele každý říkal, že jsme dosáhli skvělého vítězství," řekl Bruta. Zjistil, že už dokáže mluvit tak, aby se mu rty téměř nehýbaly. Zdálo se, že Om dokáže zaslechnout jeho slova ve chvíli, kdy dosáhnou hlasivek.

Před ním, Vorbisovi těsně v patách, kráčel Svatkup a vrhal pátravé pohledy na každého efebského vojáka.

"To je dost legrační věc," pokračoval Om. "Vítězové nikdy nemluví o slavném vítězství. To je tím, že oni jsou jediní, kdo vidí, jak vypadá bojiště potom. Jen poražení mluví o slavných vítězstvích."

Bruta nevěděl, co odpovědět. "To nezní jako božská řeč," odvážil se nakonec.

"To je tím želvím mozkem."

"Cože?"

"Copak skutečně nevíš vůbec nic? Těla nejsou jen vhodné věcičky pro umístění mozku. To, jak vypadá tvé tělo, zároveň ovlivňuje i tvé myšlení. To ta mizerná morfologie, musíš s ní počítat všude."

"Cože?"

Om si povzdechl. "Když se nesoustředím, myslím jako želva."

"Cože? Tak pomalu?"

"Ne! Želvy jsou cynické. Vždycky čekají to nejhorší."

"A proč?"

"No, přesně nevím, ale možná že je to tím, že se jim to většinou skutečně stane."

Bruta se rozhlížel po Efebe. Podél průvodu kráčeli volným krokem strážní v helmách, jejichž vysoké hřebeny vypadaly, jako kdyby byly z koňských ocasů, které se vydaly na válečnou stezku. Od okrajů cesty lhostejně pozorovalo procesí několik efebských občanů. Vypadali až neuvěřitelně stejně, jako lidé doma, a vůbec se nepodobali dvounohým démonům.

"Jsou to lidé," řekl Bruta.

"Za jedna ze srovnávací antropologie."

"Bratr Nimrát říká, že Efebci pojídají lidské maso," zabručel Bruta. "Ten by přece nelhal."

Brutu pozoroval malý chlapec a přitom soustředěně pátral prstem v jedné nosní dírce. Jestli to byl démon v lidské podobě, pak to byl výjimečně dobrý herec.

V pravidelných rozestupech stály na cestě od přístavu sochy z bílého kamene. Bruta nikdy předtím sochy neviděl. Kromě soch proroků, samozřejmě.

"Co je to za lidi?"

"No, tak tamten, co má břicho jako sud, to je Vinojam, bůh vína. V Tsortu mu říkají Smimto. A tamhleta holka s načechranou hlavou, to je Astoria, bohyně lásky. Kompletní foukaná. Ten ošklivák támhle, to je Offler, krokodýlí bůh. To není místní ješák. Pochází z Klače, ale Efebci se o něm doslechli a došli k názoru, že to není špatný nápad. Všimni si těch zubů. Boží zuby. Fakt boží. Tamten, co má na hlavě trvalou ze samých hadů, to je -"

"Ty o nich mluvíš, jako kdyby byli skuteční," ušklíbl se Bruta.

"To taky jsou."

"Není boha kromě tebe. To jsi řekl Janeradovi."

"No, podívej, to máš tak. Trochu jsem přeháněl. Ale abys věděl, tak skvělí bohové to taky nejsou. Je mezi nimi například jeden, který celé dny posedává kolem, hraje na flétnu a honí holky od krav. Tomu já božské chování neříkám. Ty snad ano? Já ne."

Cesta se v prudkých zatáčkách vinula vzhůru mezi skalami. Větší část města vyrostla na skalnatých výběžcích, některé domy byly vytesané přímo do skal, takže střecha jednoho domu byla často dvorkem domu nad ním. Cesty se skládaly z velmi mělkých stupňů, po kterých mohl celkem pohodlně kráčet člověk nebo osel, ale které byly zcela nepoužitelné pro vozy. Efebe bylo městem pěších.

Brutovi se podařilo zahlédnout Vorbisovu tvář.

Exkvizitor upíral pohled přímo před sebe. Bruta přemýšlel, co ten muž asi vidí.

Bylo to všechno tak nové!

A samozřejmě tak ďábelské. I když ani ti bohové zachycení v podobě soch nevypadali jako démoni - slyšel v duchu hlas bratra Nimráta, který říká, že právě tahle skutečnost z nich dělá démony ještě strašnější. Hřích se k tobě připlíží jako vlk v rouše beránčím.

Jak si Bruta všiml, měla jedna z bohyní jakési velmi vážné obtíže s oblečením. Kdyby tady byl bratr Nimrát, musel by velmi rychle odspěchat a vyhledat opravdu tichý kout, kde by mohl na dlouho ulehnout na zem.

"To je Petinkia, bohyně dohodnutých vášní," informoval ho Om. "Tu uctívají především dámy noci i jiných požehnaných časů, pokud mi rozumíš."

Brutovi spadla dolní čelist.

"Oni mají bohyni i pro zmalované jezabelie?"

"Proč ne? Ty jsou zvláště zbožné, co já vím. Jsou zvyklé být často na - stráví hodně času s pohledem upřeným - podívej, víra je prostě tam, kde ji najdeš. Specializace. V tom je jistota, rozumíš? Malé riziko, zaručená návratnost. Vím, že někde existuje dokonce i bůh zeleného salátu. Tedy, abys mi rozuměl, je velmi nepravděpodobné, že by se někdo jiný pokusil stát se bohem zeleného salátu. Najdeš si prostě nějakou společnost, která se živí pěstováním salátu, a držíš se jí. Bohové bouří prostě přicházejí a odcházejí, ale jsi to ty, na koho se ti lidé vždycky obracejí, když na jejich pole zaútočí salátové mušky. Tohle je třeba… hm, Petinkii přiznat. Objevila mezeru na trhu a dokázala ji vyplnit."

"On opravdu existuje i bůh zeleného salátu?"

"A proč ne? Když dost lidí věří, můžeš se stát bohem prakticky čehokoliv…"

Om se zarazil a čekal, aby zjistil, jestli si Bruta něčeho nevšiml. Ale jak se zdálo, měl Bruta na mysli něco jiného.

"To není správné. Takhle se chovat k lidem. Au."

Narazil do zad jednoho z poddiákonů. Průvod se zastavil, zčásti proto, že se zastavili jeho efebští průvodci, ale hlavně proto, že po ulici k nim běžel nějaký muž.

Byl velmi starý a z mnoha důvodů připomínal žábu, kterou někdo delší dobu sušil na sluníčku. Cosi neurčitého vnucovalo lidem slovo "čipera", i když právě v tomto okamžiku pravděpodobně většinu z nich napadlo spíše "nahý, jako když přišel na svět", nebo "mokrý, až z něj teče". Oba ty výrazy vystihovaly velmi přesně podstatu věci. I když tady byly ještě jeho vousy. Byly tak mohutné, že by se v nich dalo tábořit.

Muž dusal ulicí a nakonec se bez jakýchkoliv rozpaků zastavil před hrnčířským krámem. Nezdálo se, že by hrnčíře vyvedlo z míry, když ho oslovil malý, nahý a úplně mokrý člověk; ve skutečnosti mu nevěnoval zvláštní pozornost nikdo z přihlížejících.

"Potřebuju hrnec číslo devět a kus motouzu," poručil si stařík.

"Jistě, pane Nohobusi." Hrnčíř sáhl pod pult a vytáhl ručník. Nahý muž si ho s nepřítomným výrazem vzal. Bruta měl pocit, že tahle scénka se mezi oběma muži neodehrává poprvé.

"A taky páku nekonečné délky a, hm, pevný bod, o který bych ji mohl opřít," řekl Nohobus a pomalu se utíral.

"Mám jen to, co tu vidíte, pane. Nádoby a běžné domácí potřeby, ale v axiomatickém nářadí nejsem dostatečně zásoben."

"Dobrá a našel by se u vás kousek křídy?"

"Mám tady někde kousek od minula," přikývl hrnčíř.

Nahý mužík si vzal křídu a na nejbližší rovné zdi začal kreslit trojúhelníky. Pak najednou sklopil oči a podíval se na sebe.

"Proč na sobě nemám žádné šaty?" užasl.

"Že bych je nechal v lázni?"

"Takže jsme zase byli v lázni, co?" řekl hrnčíř.

"Nechal jsem tam své šaty?"

"Řekl bych, že jste během koupele dostal nějaký nápad, co?" přikývl hrnčíř.

"To je ono! Přesně tak! Dostal jsem ten skvělý nápad, jak by se dalo pohnout světem!" rozzářil se Nohobus. "Jednoduchý princip páky. Mělo by to být velmi jednoduché. Stačí jen ujasnit nějaké technické maličkosti."

"To je skvělé. Mohli bychom se na zimu přesunout někam, kde je tepleji," řekl hrnčíř.

"Mohl bych si půjčit ten ručník?"

"Stejně je váš, pane Nohobusi."

"Vážně?"

"Vždyť povídám, nechal jste ho tady minule, vzpomínáte? Když vás napadl ten skleník."

"Fajn. Fajn," přikyvoval Nohobus a obtočil si ručník kolem beder. Nakreslil na zeď několik dalších čar. "Prima. Já si pak později někoho pošlu pro tu zeď."

Obrátil se, a jak se zdálo, teprve teď si všiml Omniánců. Chvilku se na ně upřeně díval, ale pak pokrčil rameny.

"Hmm," zabručel a odcházel.

Bruta zatahal za plášť jednoho z efebských vojáků.

"Promiňte, ale proč jsme zastavili?"

"Filozofové mají přednost," odpověděl mu voják.

"Co je to filozof?"

"Člověk, který je dost chytrý na to, aby si našel zaměstnání, ve kterém nemusí zvedat nic těžkého," zazněl mu v hlavě Omův hlas.

"Nevěřící, kterého potká takový osud, jaký si po právu zaslouží," odpověděl Vorbis. "Tvůrce falešných představ a pohanských teorií. Tohle prokleté město je přitahuje, jako hromada trusu přitahuje hmyz."

"Ve skutečnosti je přitahuje místní podnebí," zazněl želví hlas. "Jen si to představ. Když máš sklony vyskakovat z koupele a pobíhat městem pokaždé, když máš dojem, že tě napadlo něco skvělého, nestojíš o to žít někde, kde je chladno. Kdybys to dělal někde, kde je zima, tak umřeš. Tomu se říká přirozený výběr. Efebe je svými filozofy proslulé. Jsou lepší než pouliční divadlo."

"Cože? Spousta stařík, kteří pobíhají nahatí po ulicích?" ucedil Bruta koutkem úst, když se dal průvod znovu na cestu.

"No, víceméně. Když většinu času strávíš v myšlenkách o vesmíru, budeš mít taky sklony zapomenout ty nepodstatné věci. Jako vlastní kalhoty. A devadesát devět ze sta těch jejich nápadů není k ničemu."

"Tak proč je někdo někam nezamkne? Mně tedy nepřipadají zvlášť užiteční," řekl Bruta.

"Protože ten stý nápad většinou bývá trhák."

"Cože?"

"Podívej se na támhletu nejvyšší věž."

Bruta zvedl oči. Na vrcholku věže byl silnými kovovými pásy připevněn obrovský talíř, který se leskl v ranním slunci.

"Co je to?" zašeptal.

"Ten důvod, proč už Omnia nemá nic, čemu by se dalo říkat loďstvo," odpověděl Om. "Proto je vždycky dobře mít doma pár filozofů. Jednu minutu je to samé ‚je pravda krásná, nebo je krása pravdivá?' a ‚vydává padající strom v pralese zvuk i tehdy, když tam není nikdo, kdo by ho slyšel?' a pak na jednou, když máš pocit, že už už začnou slintat, řekne jeden z nich: ‚Poslyšte, abyste věděli, kdybychom umístili někam hodně vysoko parabolické zrcadlo tak, aby soustředilo sluneční paprsky na nepřátelské lodě, bude to náhodou dokonalá demonstrace optických zákonů.' Tihle filozofové vždycky přijdou s nějakými úžasnými novými nápady. Předtím přišli na nějaký velice složitý způsob demonstrace funkce pák, s jehož pomocí dokázali vrhat koule hořící síry na tři kilometry daleko. A ještě předtím to myslím byla nějaká podmořská věcička, která vymršťovala zašpičatělé dubové kůly proti lodním trupům."

Bruta se znovu zadíval na talíř. Z několika posledních Omových vět rozuměl stěží jedné třetině.

"No a?" zeptal se. "Vydává?"

"Vydává co?"

"Vydává zvuk. Když padá a nikdo tam není."

"Koho to zajímá?"

Průvod dorazil k bráně. V hradbě, která obtáčela vrcholek rozlehlého skaliska jako koruna, to byl jediný viditelný vchod. Efebský kapitán se zastavil a otočil.

"Všem… návštěvníkům… musí být zavázány oči," řekl.

"To je ostudné!" zvolal Vorbis. "Jsme tady s diplomatickým posláním!"

"To není moje věc," odpověděl mu kapitán. "Moje věc je, abych vám řekl: Chcete-li projít touto branou, musíte si dát zavázat oči. Nemusíte si dát zavázat oči. Můžete zůstat venku. Ale jestli chcete vejít dovnitř, musíte mít přes oči pásku. To je jeden z těch okamžiků, kdy musíte učinit životní rozhodnutí."

Jeden z poddiákonů něco zašeptal Vorbisovi do ucha. Pak se chvilku sotto voce dohadoval s velitelem omniánských gardistů.

"Dobrá," přikývl nakonec, "ale zásadně proti tomu protestuji."

Pásky byly měkké a dokonale neprůhledné. Brutu někdo uchopil pod paží a jakmile vykročili kupředu…

… deset kroků chodbou, pak pět kroků vlevo, šikmo kupředu deset kroků, vlevo tři a půl kroku, pak vpravo sto tři kroky, tři schody dolů, pak sedmnáct a čtvrt otočky na místě, kupředu devět kroků, jeden krok vlevo, devatenáct kroků kupředu, zastávka tři vteřiny, dva kroky vpravo, dva kroky zpět, vlevo dva kroky, tři a půl otočky na místě, přestávka jedna vteřina, tři schody nahoru, dvacet kroků vpravo, pět a čtvrt otočky na místě, patnáct kroků vlevo, sedm kroků kupředu, osmnáct kroků vpravo, sedm schodů nahoru, šikmo kupředu, přestávka dvě vteřiny, čtyři kroky vpravo, dolů po nakloněné rovině dlouhé třicet kroků, která klesá o jeden metr na každých deset kroků, sedm a půl otočky na místě a kupředu šest kroků…

... Bruta marně přemýšlel, k čemu je to asi všechno dobré.

Pásky jim byly sejmuty na velkém nádvoří. Stěny i dlažba byly z oblého kamene, od kterého se s oslňující silou odrážely sluneční paprsky. Bruta zamrkal.

Po obvodu nádvoří stáli lučištníci. Šípy nasazené na tětivách směřovaly k zemi, ale chování mužů naznačovalo, že zvednout je do vodorovné polohy by bylo jen otázkou okamžiku.

Tam na poselstvo čekal jiný holohlavý muž. Jak se zdálo, mělo Efebe nepřebernou zásobu hubených holohlavých mužů oblečených do prostěradel. Tenhle se na ně dokonce usmál, i když jen ústy.

Nikdo nás tady nemá příliš v lásce, pomyslel si Bruta.

"Doufám, že nám prominete to malé nepohodlí, které jsme vám způsobili," řekl holohlavý muž.

"Jmenuji se Aristocrates. Jsem Tyranův tajemník. Prosím, požádejte své muže, aby tady odložili zbraně."

Vorbis se vztyčil do své plné výšky. Byl o hlavu vyšší než Efebec. Jeho tvář, od přírody bledá, zbledla ještě víc.

"Máme právo ponechat si zbraně!" odpověděl popuzeně. "Jsme vyslanci, kteří přijeli do cizí země!"

"Ale ne do země barbarské," odpověděl mu klidně Aristocrates. "Tady nebudete své zbraně potřebovat."

"Vy mluvíte o barbarství?" usekl Vorbis. "Spálili jste nám naše lodě!"

Aristocrates pozvedl ruku.

"To probereme později," řekl. "Mám teď příjemnou povinnost uvést vás do vašeho obydlí. Jistě byste si po dlouhé cestě rádi trochu odpočinuli. Můžete se samozřejmě volně pohybovat po celém paláci. A pokud byste náhodou chtěli vstoupit někam, kam si nepřejeme, abyste vstoupili, budete o tom rychle a taktně informováni strážemi."

"Smíme palác opustit?" zeptal se Vorbis chladně.

Aristocrates pokrčil rameny.

"Palácovou bránu střežíme jen v dobách války," odpověděl. "Pokud si pamatujete cestu, můžete ji samozřejmě použít. Ale rád bych vás varoval před namátkovými výpravami do labyrintu. To by bylo velmi nemoudré. Naši předkové byli bohužel velmi podezřívaví a právě kvůli té nedůvěře umístili do labyrintu mnoho různých léček a pastí. My je udržujeme, samozřejmě jen z úcty k tradicím, natažené a dobře naolejované. A teď, kdybyste se mohli obtěžovat za mnou."

Skupina Omniánců následovala Aristocrata chodbami paláce. Byly tam fontány. Byly tam zahrady. Už tam posedávaly skupinky lidí, kteří nedělali nic, jen mezi sebou hovořili. Jak se zdálo, měli Efebci jen vzdálenou představu o tom, jak v architektuře oddělit "venku" a "uvnitř", pokud ovšem nebereme v potaz obvodový labyrint, který byl v této věci velmi konkrétní.

"Nebezpečí nás očekává na každém kroku," oznamoval Vorbis tiše ostatním. "Každý muž, který vybočí z řady nebo bude navazovat jakékoliv známosti, bude nucen své jednání vysvětlovat inkvizitorům. A dlouho."

Bruta se podíval na ženu, která u jedné fontány nabírala vodu do džbánu. Nepřipadalo mu to jako zvlášť nebezpečná činnost.

Zažíval znovu ten podivný pocit rozdvojení. Na povrchu své mysli cítil Bruta přesně takové myšlenky, se kterými by souhlasili v Citadele. Tohle byla peleš pohanů a nevěřících, jejíž zdánlivá mírumilovnost jest jen nedostatečným pláštěm zakrývajícím pasti zlých a svatokrádežných myšlenek.

Ale hluboko uvnitř se ozývaly myšlenky druhého Bruty, který toho prvního pozoroval zevnitř…

Vorbis sem na první pohled nepatřil. Byl ostrý a nepříjemný. A město, kde se hrnčíř nepoleká, když k němu přiběhne nahý a mokrý muž a začne mu po stěnách kreslit trojúhelníky, patří rozhodně k místům, o nichž by se Bruta rád dozvěděl víc. Bruta se cítil jako velký prázdný džbán. A prázdné věci jsou tady od toho, aby se naplnily.

"Ty se mnou něco děláš?" zašeptal.

Om se ze své proutěné schránky podíval na tvar Brutova myšlení. Pak rychle zapřemýšlel.

"Ne, nic," odpověděl a alespoň tohle byla pravda. Stalo se něco podobného už dříve?

Bylo to snad v těch dávno minulých dnech takhle? Muselo to tak být. Všechno se začínalo halit do jemné mlhy. Nedokázal si vybavit myšlenky, které mu tenkrát běžely hlavou, jen jejich tvary. Všechno bylo ostře barevné, všechno den ode dne rostlo - on den ode dne rostl. Stejně rychle rostly i myšlenky a mysli, ve kterých se myšlenky rodily. Jak jednoduché je zapomenout věci z těch dob. Bylo to stejné, jako kdyby si oheň pokoušel vybavit tvar svých plamenů. Ale ten pocit - ten si pamatoval přesně.

On s Brutou nedělal nic. Bruta byl příčinou svého pocitu sám. Jeho myšlenky se totiž začínaly ubírat božskými cestami. Bruta se začínal měnit v proroka.

Om by si přál, aby tady byl někdo, s kým by si mohl promluvit, někdo, kdo by rozuměl.

Tohle přece bylo Efebe, ne? Kde se lidé nejen živili, ale i žili snahou porozumět.

Omniánci byli ubytováni v malých pokojících kolem ústředního nádvoří. V jeho středu byla fontána a malá skupinka sladce vonících borovic. Vojáci nenápadně strkali jeden do druhého. Lidé si většinou myslí, že profesionální vojáci myslí hlavně na boj, ale skutečný voják-profesionál myslí mnohem víc na dobré jídlo a teplé ubytování, protože to jsou věci, ke kterým většinou velmi těžko přijde, zatímco takové válčení, to se naskytne každou chvíli.

V Brutově pokojíku byla mísa ovoce a talíř studeného masa. Jenže jedno po druhém. Nejdříve vylovil z proutěné schránky Oma.

"Je tady ovoce," oznámil mu. "Co jsou zač tyhle bobule?"

"Hrozny," odpověděl Om. "Syrový materiál na výrobu vína."

"Tohle slovo už jsi použil. Co to znamená?"

Zvenčí zaznělo volání.

"Bruto!"

"To je Vorbis. Musím jít."

Vorbis stál uprostřed své místnosti.

"Jedl jsi něco, Bruto?"

"Ne, pane."

"Ovoce a maso, Bruto. A dnes je postní den. Pokoušejí se nás urazit!"

"Hm. Třeba nevědí, že máme postní den odvážil se Bruta.

"Nevědomost sama jest hříchem," odpověděl Vorbis.

"Janerad VII, verš 4," vyklouzlo Brutovi automaticky.

Vorbis se usmál a poklepal Brutu po rameni.

"Ty jsi skutečná chodící kniha, Bruto. Sedmituchův perambulatus."

Bruta sklopil pohled ke špičkám svých sandálů.

Má pravdu, pomyslel si. Ale já to zapomněl. Ne zapomněl, ale nechci si na to vzpomenout.

A pak zaslechl ozvěnu vlastních myšlenek: vždyť je to jen maso a ovoce, nic víc. Nic jiného to není. Dny hostin a postů, dny prorokovy a dny suchého chleba… koho to zajímá? Boha, pro něhož jediné měřítko dokonalosti potravy spočívá v tom, je-li dost nízko, aby na ni dosáhl?

Přál bych si, aby mě přestal poklepávat po rameni.

Vorbis se obrátil k odchodu.

"Mám obejít ostatní a připomenout jim postní den?"

"Ne. Naši bratři ve víře jistě nebudou potřebovat upozornění. A co se týče vojáků… tam bude asi na místě malá benevolence… tak daleko od domova…"

Bruta se vrátil zpět do své místnosti.

Om byl stále ještě na stole a upřeně zíral na meloun.

"Málem jsem spáchal strašlivý hřích," oznámil mu Bruta. "Chybělo málo a pojedl jsem v tomto neplodném dni ovoce."

"To je hrozná věc," přikyvoval Om. "Opravdu, hrozná věc. A teď rychle nakrájej meloun."

"Ale to je zakázáno!" zhrozil se Bruta.

"O tom nic nevím," odpověděl Om. "Nakrájej ho."

"Ale bylo to přece právě požití ovoce, co způsobilo, že vášně zaplavily svět," váhal Bruta.

"Jediné, co kdy ovoce způsobilo, bylo nadýmání," odsekl mu Om. "Nakrájej ten meloun!"

"Ty se mě snažíš svést!"

"To tedy ne. Dávám ti souhlas. Uděluji ti dispens. Nakrájej ten zatracený meloun!"

"Jen biskup nebo hodnostář vyšší než on má právo-" začal Bruta, ale najednou se zarazil.

Om na něj upřel mírně zlomyslné oko.

"Tak. Správně," přikývl. "A teď nakrájej ten meloun." Jeho tón o něco změkl. "Jestli ti to aspoň trochu pomůže, prohlásím ho za suchý chléb. Shodou okolností jsem v okolí jediný přítomný bůh a můžu té věci, u všech sakrů, říkat, jak chci! Je to chleba, jasné? A teď už ten zatracený meloun nakrájej."

"Bochník," opravil ho Bruta.

"Správně. Mně dej plátek, ve kterém nejsou žádná zrníčka."

Bruta to opatrně udělal.

"A jez rychle," nabádal ho Om.

"To jako kdyby přišel Vorbis?"

"Protože půjdeš hledat filozofa," odpověděl mu Om. Skutečnost, že měl plnou tlamku, jeho hlas v Brutově hlavě nijak neovlivňovala. "Abys věděl, melouny rostou v přírodě divoce. Ne velké, jako je tenhle. Jsou to takové malé věcičky. Kůru mají jako nevydělanou kůži. Jeden se jí nedokáže prokousat. Celé roky jsem se živil suchými listy, které by do huby nevzal ani starý kozel, a to vedle pole melounů. Melouny by měly mít slabší kůru. To si pamatuj."

"Hledat filozofa?"

"Správně. Někoho, kdo umí pořádně myslet. Někoho, kdo mi pomůže nebýt už želvou."

"Ale… co když mě bude hledat Vorbis?"

"Půjdeš prostě na procházku. Žádný problém. A pospěš si. V Efebe jsou i jiní bohové. Zatím nestojím o to se s nimi setkat, alespoň ne v téhle podobě."

Jak se zdálo, začínala Brutu zachvacovat panika.

"A jak toho filozofa najdu?"

"Tady? Myslím, že stačí hodit kamenem."

Efebský labyrint je starý a ukrývá se v něm sto a jedna úžasná věc, které se dají podniknout s propadly, ukrytými pery, ostrými čepelemi a padajícími kameny. V labyrintu není jeden průvodce. Je jich šest a každý zná jen svou šestinu cesty složitým bludištěm. Každý rok pořádají speciální soutěž, při níž provádějí v labyrintu jistá vylepšení. Soutěží v tom, který z nich dokáže neinformovanému návštěvníku ve svém úseku bludiště připravit větší nebezpečí. Jejich snažení posuzuje odborná porota a vítěz dostane malou cenu.

Bez průvodce se nejdále dostal jeden vetřelec, který od vstupu do labyrintu urazil devatenáct kroků. Tedy víceméně. Jeho hlava se pak sice kutálela dalších sedm, ale to se zřejmě nepočítá. Na každém přechodovém bodě je malá místnost, kde nejsou žádné pasti ani nástrahy. Je v ní jen malý bronzový zvoneček. To jsou ony malé čekárny, kde si průvodci návštěvníky předávají. Kromě toho jsou v některých místech labyrintu - zvláště u nejdůmyslnějších pastí - umístěna pozorovací okénka. I průvodci labyrintem jsou jen obyčejní lidé a rádi se zasmějí.

To všechno ovšem bylo Brutovi jedno. S přátelským výrazem pleskal podrážkami sandálů po dlažbě tunelů a chodeb, aniž přitom nějak zvlášť myslel na cestu. Nakonec otevřel bránu a vyšel do svěžího vzduchu pozdního večera.

V ovzduší se vznášela vůně květin. Šerem poletovaly můry.

"Jak vypadá filozof?" řekl Bruta. "Tedy když se nekoupe," dodal.

"Hodně přemýšlí," odpověděl mu Om. "Hledej někoho se soustředěným, napjatým výrazem."

"To by taky ale mohlo znamenat, že má zácpu."

"No, pokud by to bral ten člověk filozoficky…"

Obklopilo je město Efebe. Štěkali psi. Někde zamňoukala kočka. Všude zněl chór těch slabých příjemných zvuků, které naznačují, že kolem si lidé žijí své životy.

Pak se rozletěly jakési dveře a ozval se dutě zvonivý zvuk, jaký se může ozvat, když někdo někomu rozbije o hlavu poloprázdnou amforu s vínem.

Z dláždění, kam nepříliš měkce dopadl, se sbíral hubený muž v tóze a vrhal ošklivé pohledy na dveře, které se mezitím zavřely.

"Říkám vám, slyšíte, že omezený intelekt nemůže srovnávacím způsobem nikdy dosáhnout absolutní pravdy věcí, protože pravda, abyste to věděli, byvši ve své podstatě nedělitelná, vylučuje pojmy jako,více' či ‚méně' takže

přesnou mírou pravdy nemůže být nic jiného než pravda sama. Vy prevíti," dodal.

Odněkud z budovy se ozval hlas: "Vážně? Kecy!"

Stařík si Bruty vůbec nevšímal. S vynaložením všech sil vyviklal jednu dlažební kostku z chodníku a potěžkal ji v ruce..

Pak rozrazil dveře a vtrhl zpět do domu. Zevnitř se tlumeně ozval zuřivý výkřik.

"Ach. To je filozofie," řekl Om.

Bruta opatrně nahlédl dveřmi dovnitř.

Ve velké místnosti se dvě skupiny velmi podobných mužů pokoušely udržet od sebe dva ze svých kolegů. Je to scéna, která se v barech mnohovesmíru opakuje milionkrát denně - oba rádoby zápasníci na sebe vrčeli, dělali obličeje a snažili se uniknout ze sevření svých přátel, i když se ve skutečnosti nesnažili uniknout příliš důrazně. Není nic horšího, než když se vám opravdu podaří uniknout a najednou se ocitnete úplně sám uprostřed kruhu lidí, jen se šílencem, který se chystá praštit vás kamenem mezi oči.

"Jasně," přikývl znovu Om, "tohle je skutečná filozofie."

"Ale vždyť oni se perou!"

"Plnohodnotná a svobodná výměna názorů, správně.".

Teď, když měl Bruta lepší výhled, viděl, že mezi oběma muži jsou jisté menší rozdíly. Jeden měl kratší vous, byl červený ve tváři a hrozil na svého protivníka obviňujícím prstem.

"Vždyť on mě, krucityrkn, obvinil z urážek na cti!" křičel.

"To není pravda!" ječel druhý muž.

"Udělal jsi to! Udělal! Jen jim pověz, co jsi řekl!"

"Podívejte, já akorát navrhl, že mu vysvětlím podstatu paradoxu, rozumíte, takže jestliže Xeno, Efebec, řekl, všichni Efebci jsou lháři -"

"Slyšeli jste? Slyšeli? Už to řekl zase!"

"- ne, ne, počkej, poslouchej mě… pak, jelikož je Xeno také Efebec, znamená to, že on sám je lhář, a proto -"

Xeno podnikl rozhodný pokus uvolnit se a vlekl s sebou čtyři kolegy - filozofy.

"Tak, a za tohle ti rovnou jednu ubalím, hošane!"

"Promiňte, prosím," řekl Bruta.

Filozofové ztuhli. Pak se všichni obrátili a upřeli pohledy na Brutu. Napětí poněkud povolilo. Ozval se sbor rozpačitého odkašlávání.

"Vy jste filozofové?" zeptal se Bruta.

Ten, kterému říkali Xeno, popošel kupředu a upravil si záhyby své tógy.

"Správně," přikývl. "My jsme filozofové. Myslíme, tedy jsem."

"Jsme," opravil ho automaticky nešťastný výrobce paradoxů.

Xeno se otočil: "Já už tě mám až pocuď, Okoliku!" zařval. Pak se obrátil zpět k Brutovi. "Jsme, tedy jsem," dodal sebejistě. "Tak je to."

Několik filozofů se na sebe se zájmem podívalo.

"Tak tohle je opravdu docela zajímavé," ozval se jeden z nich. "Důkazem naší existence je skutečnost, že existujeme, to tím chceš říct?"

"Sklapni," zasyčel Xeno přes rameno.

"Vy jste se prali?" zajímal se Bruta.

Shromážděným filozofům se na tvářích objevily výrazy úžasu a hrůzy v různých stadiích.

"Prali? My? My jsme filozofové!" odpověděl mu šokovaný Okolik.

"Přísahám, to jsme," přidal se Xeno.

"Ale já viděl, jak jste -" začal Bruta.

Xeno ledabyle mávl rukou.

"To byla jen taková ostřejší debata," vysvětloval.

"Teze plus antiteze se rovná hysterieze," řekl Okolik. "Hrdé testování vesmíru. Kladivo intelektu bušící do kovadliny základních pravd -"

"Zavři zobák," utrhl se na něj Xeno. "Co bychom pro vás mohli udělat, mladý muži?"

"Zeptej se jich na bohy," napovídal Om Brutovi.

"Ehm, chtěl bych se dozvědět něco o bozích," opakoval Bruta.

Filozofové se po sobě rozhlédli.

"Bohové?" nadhodil Xeno. "My se už s bohy neunavujeme. Pch. Jsou to jen zastaralé zbytky překonaného systému víry, tihle bohové."

Z čistého nebe se rozlehlo zahřmění.

"S výjimkou Slepého Io, boha hromů," pokračoval zcela plynule Xeno a tón jeho hlasu se téměř neměnil.

Čisté nebe se rozzářilo bleskem.

"A Sulfurfluse, boha ohně," dodával Xeno.

Okny náhle zalomcoval mohutný poryv větru.

"Jo, Vypuďvan, bůh větru, je taky v pořádku," navazoval Xeno.

Ve vzduchu se zhmotnil šíp a zabodl se do stolu vedle Xenovy ruky.

"Federalos, posel bohů, patří taky k těm velkým jménům."

V otevřených dveřích se objevil pták. Přesněji řečeno tvor, který vzdáleně připomínal ptáka. Byl asi pětatřicet centimetrů vysoký, černobílý, měl zahnutý zobák a výraz, který naznačoval, že všechno, čeho se v životě opravdu

obával, už se mu přihodilo.

"Co je to?" zeptal se Bruta.

"To je tučňák," ozval se hlas v Brutově hlavě.

"Patina, bohyně moudrosti? Ta patří k těm nejlepším," pokračoval Xeno.

Tučňák na něj chraptivě zakřičel a odkolébal se do tmy.

Filozofové se tvářili velmi rozpačitě. Pak se ozval Okolik. "A co Furgol, bůh lavin a sněhových sesuvů? Kde začínají sněhová pole?"

"Tři sta kilometrů odsud," řekl další filozof.

"Zastaralý zbytek přežitého systému víry," prohlásil Xeno.

Všichni čekali. Nic se nestalo.

Stěna bílé smrti se v Efebe neobjevila.

"Jedná se tady o bezmyšlenkovitou personifikaci přírodní síly," řekl jeden z filozofů o něco hlasitěji. Zdálo se, že se všichni přítomní začínají cítit lépe.

"Je to primitivní uctívání přírody."

"Já bych za něj nedal ani šesták!"

"Jednoduché vysvětlování něčeho neznámého!"

"Pch! Je prostě vymyšlený jako strašák, který má nahnat hrůzu slabým a hloupým!"

Brutovi se drala na rty slova. Nedokázal je zastavit.

"Tady je vždycky tak zima?" řekl. "Když jsem šel sem, zdálo se mi velmi chladno."

Filozofové začali od Xena rychle ustupovat.

"I když je tady jedna věc, kterou je třeba Furgolovi přiznat," řekl Xeno. "Má rád vtipy stejně jako ostatní… jako lidé."

Pak se rychle rozhlédl na všechny strany. Po nějaké chvili se filozofové uvolnili a zdálo se, že na Brutu docela zapomněli.

Teprve teď měl vlastně čas prohlédnout si místnost. V životě nikdy neviděl tavernu, ale právě tam se teď ocitl. Podél jedné strany místnosti se táhl pult. Za ním byly typické nástrahy efebského baru - pyramidy vinných džbánů, police plné amfor a veselé obrázky panen-vestálek na kartónových podložkách pokrytých sáčky s burskými oříšky a sušeným kozím masem. Ty tam byly vystaveny v naději, že na světě skutečně existují lidé, kteří budou velkopansky kupovat další a další balíčky oříšků, o které vůbec nestojí, v domnění, že se jim za odměnu na skytne pohled na kartónovou bradavku.

"Na co jsou všechny ty věci?" zašeptal Bruta.

"Jak to mám vědět? Vyndej mě ven, abych se mohl podívat."

Bruta otevřel schránku a vyndal z ní želvu. Jedno revmatické oko se rozhlédlo po místnosti.

"Oh. To je typická taverna," řekl Om. "Výborně. Dám si talířek toho, co pijí ostatní."

"Taverna? Místo, kde se pije alkohol?"

"Jsem velmi nakloněn souhlasit s tvým výrokem. Ano."

"Ale… ale vždyť… Sedmituch nás ne méně než sedmnáctkrát velmi důrazně zrazuje od -"

"To by mě, u všech ďáblů, taky zajímalo proč," pokýval Om hlavičkou. "Vidíš tamtoho člověka, který čistí džbánky? Řekneš mu ‚dejte mi…'"

"Ale vždyť to zatemňuje lidský mozek, jak říká prorok Janerad. A taky -"

"Tohle už nechci slyšet! Něco takového jsem nikdy neřekl! Tak a teď běž a řekni to tomu muži!"

Ve skutečnosti to dopadlo tak, že onen muž promluvil na Brutu.

"Rád bych se napil vody," řekl Bruta velmi obezřetně.

"A něco pro želvičku?"

"Víno!" křičel Omův hlas.

"Já nevím," odpověděl Bruta. "Co tak obyčejně želvy pijí?"

"Ty, co tady obvykle míváme, mají nejraději trochu mléka s nadrobeným chlebem," poškrabal se barman na hlavě.

"Máte tady želvy často?" zeptal se Bruta hlasitě a pokoušel se neslyšet Omovy zuřivé výkřiky.

"Oh, taková průměrná želva je velmi užitečné filozofické zvíře. Předbíhá pomyslné šípy, vítězí v závodech se zajíci… moc užitečné zvíře."

"Hm… ale já nemám žádné peníze," vypravil ze sebe Bruta.

Barman se k němu naklonil. "Něco ti řeknu," mrknul. "Deklamandos právě objednal rundu pro všechny. Určitě mu to nebude vadit."

"Chleba a mlíko?"

"Aha. Děkuji. Děkuji vám mnohokrát."

"To nic, máme tady hosty všeho druhu," usmál se barman a narovnal se. "Stoiky. Cyniky. To jsou velcí pijáci, tihle cynici. Epikurejce. Stochastiky. Xenoglosy. Gnozeology. Peripatetiky. Synoptiky. Na co si vzpomenete. Já vždycky říkám jedno. Říkám vždycky -" vzal z pultu další džbánek a začal ho utírat, "že na vytvoření světa je třeba lidi všeho druhu."

"Chleba a mlíko!" křičel Om. "Za to pocítíš můj hněv, slyšíš? A teď se ho zeptej na bohy!"

"Řekněte mi," začal Bruta hovor a usrkl ze svého džbánku vody, "ví z nich některý něco o bozích?"

"Na takovéhle věci bys potřeboval spíš kněze, mladíku," odpověděl barman.

"Ne, já to myslím jinak. Myslím jako o…, co bohové vlastně jsou… , jak vznikají… takové věci," vysvětloval

Bruta a pokoušel se udržet myšlenkový krok s podivným způsobem barmanovy konverzace.

"Bohové o takových věcech neradi slyší," zavrtěl barman hlavou. "Občas večer, když už má někdo o pár džbánků víc, se tady začne hovořit i o takových věcech. Takové ty nekonečné úvahy o tom, zda bohové opravdu existují. Vzápětí proletí střechou kulový blesk, který má kolem sebe omotaný papírek, na němž je napsáno ‚samozřejmě, že ano' a na zemi zůstanou sandály, ze kterých se kouří. Když se párkrát přihodí něco takového, ztratí pro vás metafyzické úvahy ten správný půvab."

"A ten chleba dokonce není ani čerstvý," mumlal Om s nosem ponořeným do talíře.

"Já vím, že bohové naprosto jistě existují, to je v pořádku," pospíšil si Bruta s vysvětlením. "Rád bych se jenom dozvěděl… rád bych se dozvěděl něco víc… o nich."

Barman pokrčil rameny.

"V tom případě bych ti byl vděčný, kdyby ses postavil co nejdál od všech cenných věcí tady v místnosti," řekl. "Dělej co dělej, bude to stejné i za sto let." Zvedl další džbán a začal ho utírat.

"Vy jste filozof?" zeptal se Bruta.

"No, ono to do člověka po nějakém čase nasákne" odpověděl barman.

"To mléko má nejlepší čas za sebou. Připadá mi trochu moc živé. Říká se, že tady v Efebe mají demokracii. To mléko by mělo mít volební právo."

"Myslím," začal Bruta opatrně, "že tady se asi nedozvím, co jsem chtěl. Hm. Pane prodavači nápojů?"

"Ano?"

"Co to bylo za ptáka, který sem vešel, když se mluvilo o bohyni -" převaloval to neznámé slovo na jazyku, "-moudrosti?"

"Víte, to je tak trochu problém," odpověděl barman. "Prostě potíže."

"Já vám nerozumím."

"Byl to tučňák," odpověděl barman.

"To je nějaký moudrý pták?"

"Ne. Moc ne," ošíval se barman. "Není proslulý právě svou moudrostí. "Je to druhý nejpopletenější pták na světě. Říká se o něm, že umí létat jen pod vodou."

"Proč ale potom -"

"My o tom tady neradi mluvíme," zavrtěl hlavou barman. "Lidi to rozčiluje. Ten podělanej sochař," procedil tiše mezi zuby.

Na druhém konci baru se mezitím filozofové začali znovu hádat.

Barman se naklonil přes pult. "Jestli opravdu nemáte peníze," prohlásil, "tak se obávám, že vám tady nikdo moc nepomůže. Řeč je tady drahá."

"Ale vždyť oni jen tak -"

"Podívejte se, jsou tady hned na začátku výdaje na mýdlo a vodu. Ručníky. Mycí žínky. Mořské houby. Pemza na paty. Koupelové soli. Všechno stojí peníze."

Od talíře se ozval bublavý zvuk. K Brutovi se obrátila Omova hlava umáčená od mléka.

"Ty vážně nemáš žádné peníze?"

"Ne," zavrtěl Bruta hlavou.

"Dobrá," odpověděla želva stroze, "ale toho filozofa potřebujeme. Já pořádně myslet nemůžu a ty to neumíš. Musíme najít někoho, kdo to dokáže pořád."

"Samozřejmě byste mohl zkusit ještě starého Didactyla," navrhl barman. "Ten by byl asi úplně nejlevnější."

"Ten nepoužívá drahá mýdla?" zeptal se Bruta s nadějí.

"Mohu potvrdit beze strachu, že bych ho pomlouval," odpověděl barman slavnostně, "on nepoužívá žádné mýdlo. Nikdy."

"Oh. Dobrá. Děkuju vám."

"Zeptej se ho, kde ten muž bydlí," dožadoval se Om.

"A kde bych toho pana Didactyla našel?" zeptal se Bruta poslušně.

"Na palácovém nádvoří. Dveře hned vedle knihovny. Nemůžete ho minout. Stačí, když půjdete za nosem."

"Ale my jsme právě přišli -" začal Bruta, jeho vnitřní hlas mu však doporučil, aby větu raději nedokončil. "Takže zase půjdeme."

"Nezapomeň si tady svou želvu," upozornil ho barman. "Dá se z nich uvařit skvělé jídlo."

"Aby se ti víno ve vodu proměnilo!" zaječel Om.

"A promění se?" zeptal se Bruta, když vykročil noční temnotou.

"Ne."

"Nemohl bys mi to vysvětlit ještě jednou? Proč vlastně hledáme toho filozofa?"

"Chci dostat zpět svou moc a sílu," řekl Om.

"Ale vždyť v tebe věří všichni!"

"Kdyby ve mě věřili, dokázali by se mnou rozmlouvat. Já bych mohl hovořit k nim. Nevím, co se pokazilo. V Omnii přece nikdo neuctívá žádné jiné bohy, že ne?"

"Nikdo by jim to ani nedovolil," vysvětlil mu Bruta. "Na to už by dohlédla kvizice."

"Jistě. Je ovšem těžké si kleknout, když nemáš kolena."

Bruta se zastavil uprostřed prázdné ulice.

"Já ti nerozumím!"

"To se od tebe ani nečeká. Cesty boží většinou bývají obyčejným smrtelníkům nepochopitelné."

"Kvizice nás udržuje na cestě pravdy! Kvizice pracuje pro větší slávu Církve!"

"A ty tomu vážně věříš?" odfrkla si želva.

Bruta nahlédl do svého svědomí a zjistil, že jeho neochvějná jistota zmizela. Několikrát otevřel a zavřel ústa, ale nenacházel slova, která by měla být řečena.

"Tak pojď," řekl Om tak laskavě, jak jen dokázal. "Vraťme se nazpět."

Uprostřed noci probudily Oma jakési zvuky, které se k němu nesly od Brutovy postele. Bruta se zase modlil.

Om zvědavě naslouchal. Vzpomínal si ještě na modlitby. Kdysi jich bývalo mnoho. Tak mnoho, že mezi nimi nedokázal rozeznat jednotlivou modlitbu, i kdyby ho napadlo to zkoušet, ale na tom nezáleželo, protože záleželo jen na jediném. Na tom mocném kosmickém hukotu tisíců a tisíců modlících se a věřících myslí. Ta slova za poslech stejně nestála.

Lidé! Žili ve světě, kde neustále dorůstala zelená tráva, květy se měnily v ovoce, kde den za dnem vycházelo slunce, a co na ně dělalo největší dojem? Plačící sochy. A voda přeměněná ve víno! Obyčejný tunelový efekt kvantové mechaniky, který by se nakonec stejně přihodil, kdybyste byli ochotni nějaký ten milion let čekat. Jako kdyby přeměna slunce ve víno prostřednictvím vinné révy, hroznů, času a enzymů nebyla tisíckrát úžasnější a neděla se neustále…

Jenže on teď nedokázal provést ani ten nejzákladnější božský trik. Blesky velikosti jisker v kočičím kožiše jste mohli těžko někoho rozdrtit. A on svého času dokázal drtit dobře a tvrdě. Teď tak tak dokázal kráčet vodou a nasytit sám sebe.

Brutova modlitba byla trylkováním pikoly ve světě ticha.

Om počkal, dokud novic nezmlkl a neuložil se znovu ke spánku. Pak opatrně vysunul nohy z krunýře a rozkývaným krokem se vydal do řídnoucího ranního šera.

Efebci procházeli palácovými nádvořími a obklopovali přitom Omniánce téměř - ale přece jen ne tak docela - jako policejní eskorta.

Bruta viděl, že se Vorbis dusí vztekem. Malá žilka na spánku exkvizitorovy holé hlavy divoce pulzovala.

Jako kdyby na sobě ucítil Brutovy oči, Vorbis otočil hlavu.

"Připadáš mi dnes ráno nějaký neklidný, Bruto," řekl.

"Promiňte, pane."

"Nahlížíš do každého kouta. Hledáš snad něco?"

"Oh. Ne, to já jen ze zvědavosti, pane. Všechno je tak nové."

"Všechna ta takzvaná efebská moudrost nemá cenu posledního řádku z díla Sedmituchova," řekl Vorbis.

"Cožpak bychom neměli studovat díla nevěřících, abychom se pak dokázali lépe vyvarovat cest a nebezpečí pohanských?" odpověděl Bruta a žasl sám nad sebou.

"Aha. To je velmi svůdný argument, Bruto, který inkvizitori slyšeli mnohokrát, i když v některých případech zněl poněkud nesrozumitelně." Vorbis se pohledem vrátil k hlavě Aristocrata, který celou skupinu vedl. "Od naslouchání kacířským myšlenkám k pochybování o skutečné pravdě je jen velmi malý krůček, Bruto. Kacířství je často fascinující a v tom právě leží jeho nebezpečí."

"Ano, pane."

"Fí! Nejenže tvoří zakázané sochy, ale ani ty neumějí udělat pořádně!"

Bruta se v sochařství vůbec nevyznal, ale i on musel přiznat, že tentokrát má Vorbis pravdu. Teď, když už mu nepřipadaly tak nové a nezvyklé, protože zdobily každý výklenek a zákoutí, všiml si, že většina z nich vypadá přinejmenším podivně. Bruta si byl skoro jistý, že před okamžikem minuli jednu, která měla dvě levé ruce. Další měla jedno ucho mnohem větší než druhé. Přitom se nezdálo, že by se někdo rozhodl vytesat ošklivé sochy. Bylo zřejmé, že to měly být sochy krásné a dokonalé, ale že to sochař jednoduše nezvládl.

"Támhleta žena, jak se zdá, chová tučňáka," řekl Vorbis.

"To je Patina, bohyně moudrosti," odpověděl Bruta automaticky a teprve pak si uvědomil, co to povídá.

"Já, ehm, slyšel jsem někoho, jak se o tom zmínil," pospíšil si.

"Jistě. Musíš mít skvělý sluch," přikývl Vorbis.

Aristocrates se zastavil před překrásně zdobenými dveřmi a obrátil se ke společnosti.

"Pánové," ohlásil, "teď vás přijme Tyran."

"Budeš si pamatovat všechno, co bude řečeno," zašeptal Vorbis.

Bruta přikývl. Dveře se otevřely.

Po celém světě jsou vládci, kteří si dávají říkat jmény jako Nejmilosrdnější, Nejosvícenější či pán Nejdokonalejší to či Nejskvělejší ono. Jen v jedné malé zemi byl vládce volen lidmi, kteří ho mohli odvolat, kdykoliv se pro to z nějakého důvodu rozhodli - a ti ho nazvali Tyran.

Efebci zastávali názor, že volební právo by měl mít každý.

Každých pět let byl zvolen nový Tyran, pokud ovšem mohl dotyčný dokázat, že je čestný, chytrý, citlivý a důvěryhodný. Samozřejmě že okamžitě potom, co byl zvolen, bylo každému jasné, že je to zločinný šílenec a nemá ani tu nejmenší představu o problémech obyčejného filozofa hledajícího na ulici ručník. O pět let později zvolili jiného, který byl úplně stejný. Je až neuvěřitelné, jak inteligentní lidé dokáží dělat jedny a tytéž chyby pořád dokola.

Kandidáti pro funkci Tyrana byli voleni tak, že lidé vkládali do schránek bílé nebo černé kuličky, což dalo podnět ke vzniku mnoha pikantních poznámek o politice.

Tyran byl tlustý malý mužík s hubenýma nohama, který v lidech budil představu vejce, které se klube z toho nesprávného konce. Seděl sám uprostřed velkého prostoru dlážděného mramorem a kolem jeho křesla se válely svitky

a štůsky papírů.

Tvář měl růžovou a nohy tak krátké, že mu nedosahovaly až na zem, a tak jimi kýval ve vzduchu.

Aristocrates mu něco zašeptal do ucha. Tyran zvedl tvář od papírů.

"Ach, to je omniánská delegace," řekl a po tváři mu přelétl úsměv, jako když něco malého přeběhne po kameni. "Posaďte se, posaďte se, prosím." Pak znovu sklopil hlavu.

"Jsem diákon Vorbis z kvizice Citadely," představil se Vorbis chladně.

Tyran znovu vzhlédl a vrhl na něj další hadí úsměv.

"Ano, já vím," přikývl. "Vydělláváte si na živobytí mučením lidí. Prosím, posaďte se, diákone Vorbisi. A váš buclatý přítel, který vypadá, jako kdyby něco hledal, také. A vy všichni ostatní. Každou chvilku přijdou nějaká děvčata s hrozny a podobnými věcičkami. Tak to většinou chodí. Abych řekl pravdu, nedá se tomu téměř zabránit."

Před Tyranovým křeslem stály v několika řadách lavice. Omniánci si sedli. Vorbis zůstal stát.

Tyran klidně kývl hlavou. "Jak si přejete."

"To je nesnesitelné!" vyštěkl Vorbis. "Zachází se tady s námi -"

"Mnohem lépe, než byste se chovali vy k nám," vskočil mu Tyran klidně do řeči. "Tady můžete stát nebo sedět, můj pane, protože tohle je Efebe, a co se mě týká, můžete se klidně postavit třeba na hlavu. Nesnažte se mi však namluvit, že kdybych to byl já, kdo přišel do vaší Citadely škemrat o mír, dovolili byste mi něco víc než plazit se po tom, co by zbylo z mého objemného břicha. Sedněte si nebo stůjte, pane, ale mlčte. Už ji mám skoro hotovou."

"Hotové co?"

"Mírovou smlouvu," odpověděl Tyran.

"Ale vždyť tu jsme sem přišli projednávat," řekl Vorbis.

"Ne," usmál se Tyran. Po kameni znovu přeběhl štír. "Tu jste sem přijeli jen podepsat."

Om se zhluboka nadechl a ztěžka se vydal na další cestu.

Ty schody byly opravdu velmi příkré. Setkal se s každým z nich, když se kutálel dolů, ale nakonec dobře dopadl, protože zůstal ležet břichem dolů.

Ztratil se, ale ztratit se v Efebe bylo mnohem lepším než se ztratit v Citadele. Tady alespoň nebyla žádná okénka do sklepení.

Knihovna, knihovna, knihovna…

Bruta říkal, že i v Citadele je knihovna. Současně ji Omovi popsal, takže Om přibližně věděl, co hledá.

Bude to místnost, ve které bude kniha.

Mírová jednání neprobíhala nejlépe.

"Zaútočili jste na nás!" prohlásil Vorbis.

"Já bych to nazval preventivní obranou," odpověděl Tyran. "Nemohli jsme nevidět, co se stalo v Istancii, Netrku a Uschistanu."

"Prohlédli a spatřili pravdu Omovu!"

"Jistě," přikývl Tyran. "Věřím, že nakonec jim nic jiného nezbylo."

"Teď jsou pyšnými členy říše!"

"Samozřejmě," odpověděl nevzrušeně Tyran. "Asi jsou. Ale my na ně raději vzpomínáme na takové, jací byli předtím. Předtím, než jste jim začali posílat své listy, které spoutávají mysli lidí řetězy."

"Obracejí kroky lidí na správnou cestu," zamračil se Vorbis.

"Řetězové listy," pokračoval klidně Tyran. "Řetězové listy Efebcům. Zapomeňte na své bohy. Staňte se otroky. Naučte se bát. Netrhejte řetěz - poslední z vás, kteří se jednoho rána probudí, zjistí, že jim na trávníku před domem táboří cizí padesátitisícová armáda."

Vorbis si sedl a pohodlně se opřel.

"Čeho se to vlastně bojíte?" zeptal se. "Tady uprostřed pouště - se všemi těmi svými… bohy? Není to snad tím, že hluboko v duších víte, že vaši bohové jsou proměnliví a měkcí jako ten písek?"

"Oh ano," přikývl Tyran. "To dobře víme. Jenže to je něco, co jsme jim vždycky počítali k dobru. Známe písek. A váš bůh je jako skála - a my víme, co je to skála."

Om se pachtil uličkou s hrbolatým dlážděním a snažil se držet co nejvíce ve stínu.

Zdálo se, že nádvoří je tady bezpočet. Zastavil se v místě, kde se ulička otvírala do dalšího z nich.

Zaslechl hlasy. Hlavně tedy jeden, hašteřivý a ostrý.

To byl filozof Didactylos.

I když patřil k nejčastěji citovaným a nejznámějším filozofům všech dob, nezískal si Efebec Didactylos nikdy respekt ostatních filozofů. Cítili, že není z filozofického materiálu. Nekoupal se příliš často, nebo abychom to uvedli na přesnou míru, nekoupal se vůbec. A filozofoval o špatných a nevhodných věcech. A zajímal se o nevhodné a špatné věci. O nebezpečné věci. Ostatní filozofové si kladli otázky jako: Je krása pravdivá a je pravda krásná? nebo: Je skutečnost tvořena pozorovatelem? Jenže Didactylos přišel s proslulou filozofickou hádankou: "Ano, Ale, Co To Opravdu Znamená, Když To Rozeberete Do Základu, Ale Myslím Tím Doopravdy!"

Jeho filozofie byla směsí tří proslulých škol cynické, stoické a epikurejské - a všechny tři shrnul ve svém proslulém výroku: "Lidem můžete věřit jen potud, pokud je dohodíte, a s tím nic nenaděláte, takže se na to raději napijme. Jestli platíte, tak si dám dvojitou. Děkuji vám. A sáček buráků. Levé ňadro už má skoro odkryté, co? Tak nám dejte ty buráky ještě dvoje!"

Mnoho lidí cituje z jeho proslulých Meditací:

"Je zvláštní ten náš starý svět. Ale na druhé straně je to k smíchu, co? Nil Illegitimo Carborundum, to říkám já. Ani odborníci nevědí všechno. Ale kam by ten svět přišel, kdybychom byli všichni stejní?"

Om se vydal po hlase a pomalu se proplazil kolem rohu budovy, takže se mu otevřel výhled do malého dvora.

U vzdálené stěny stál obrovský sud. Různé smetí - rozbitá amfora od vína, okousané kosti a několik malých chatrčí ledabyle stlučených z prken - signalizovalo, že tady někdo žije. Tato skutečnost byla zdůrazněna nápisem na širokém prkně, kterou někdo přitloukl na stěnu nad sud.

DIDACTYLOS a synovec,
praktičtí filozofové.
Žádná zakázka pro nás není příliš velká.
Myslíme za vás.
Po šesté odpoledne zvýšené ceny.
Denně čerstvé axiomy.

Před sudem bylo živo. Malý muž v tóze, která kdysi musela být bílá, stejně jako kdysi musely být spojeny kontinenty, kopal jiného muže, ležícího na zemi.

"Ty líný lumpe!"

Mladší muž se posadil.

"Čestně, strejdo -"

"Stačí, abych se k tobě na půlhodinku otočil zády, a ty mi při práci usneš!"

"Při jaké práci? Vždyť nemáme do čeho píchnout od chvíle, kdy tady byl minulý týden farmář Opylsi -"

"Jak to víš? Jak to můžeš vědět? Zatímco jsi chrápal, mohlo kolem projít tucet lidí a každý z nich mohl zoufale potřebovat poradu v oboru osobní filozofie!"

"- a i ten nakonec zaplatil v olivách."

"Za ty olivy pravděpodobně dostanu dobrou cenu!"

"Vždyť jsou shnilé, strýčku!"

"Nesmysl! Říkal jsi přece, že jsou zelené!"

"To ano, jenže by měly být černé."

Hlava malé želvy ukryté ve stínu se přesunovala sem a tam jako hlava tenisového diváka.

Mladý muž vstal.

"Ráno tady byla paní Mravolná," řekl. "Stěžovala si, že to rčení, které jsi pro ni minulý týden vymyslel, přestalo fungovat."

Didactylos se poškrabal za uchem.

"A které to vlastně bylo?"

"Dal jsi jí: ‚Největší tma bývá vždy před svítáním.'"

"Ale to je přece úplně v pořádku. To je po čertech dobrá filozofie."

"Jenže ona tvrdí, že jí to vůbec nepomáhá. Říkala mi, že celou noc nespala, protože ji bolela noha, a že před svítáním bylo docela světlo, takže to není pravda. A noha jí upadla. Takže jsem s ní to původní zčásti vyměnil za nové ‚veselá mysl - půl zdraví'."

Didactylos se poněkud rozveselil.

"Vyměnil jsi ho?"

"Řekla, že to zkusí. Dala mi za ně malou sušenou oliheň. Povídala, že vypadám, jako kdybych potřeboval trochu vykrmit."

"Opravdu? Učíš se, chlapče. To znamená, že o oběd máme postaráno. Vidíš, Urno? Říkal jsem ti, že to musí fungovat, když se toho budeme držet."

"No, já nepovažuju jednu sušenou oliheň a krabici mastných oliv za nějaký velký výdělek. Rozhodně ne za dva týdny tvrdého přemýšlení."

"Dostali jsme přece dva oboly za to přísloví, které jsme udělali pro toho příštipkáře - starého Flokopopose."

"To tedy ne. Přišel s ním zpátky. Jeho ženě se nelíbilo."

"A tys mu vrátil peníze?"

"Jo."

"Cože? Všechny?"

"Jo."

"Takhle to nemůžeš dělat. Rozhodně ne, když už ho použil a otahal. Ostatně, které že to bylo?"

"Moudrá vrána, která ví, kterým směrem kráčí velbloud."

"Na tom jsem se opravdu hodně nadřel."

"Tvrdil, že mu nerozumí."

"Já taky nerozumím ševcovině, ale poznám dobré sandály, když si je vezmu na nohu."

Om zamrkal svým jediným okem. Pak se podíval na tvary myslí, které měl před sebou.

Ten, který se jmenoval Urno, byl pravděpodobně synovec a měl docela obvyklý druh vědomí, i když v něm měl poměrně mnoho kruhů a ostrých úhlů. Zato Didactylovo vědomí bublalo a světélkovalo jako hrnec elektrických úhořů za varu. Něco takového Om ještě nikdy neviděl. Brutovy myšlenky potřebovaly celou věčnost, aby zapadly na své místo, bylo to jako pozorovat srážku hor. Didactylovy myšlenky se se svištěním hnaly jedna za druhou. Žádný div,

že byl holohlavý. Vlasy by mu. byly stejně odhořely od kořínků.

Om našel myslitele.

A podle toho, co slyšel, dokonce i levného.

Zvedl oko ke zdi za sudem. Kousek stranou bylo mohutné mramorové schodiště, které stoupalo k velkým bronzovým dveřím, nad nimiž se leskl nápis vytvořený z kovových písmen zasazených do kamene: LIBRVM.

Dal se tím pohledem unášet příliš dlouho. Na krunýři se mu sevřela Urnova ruka a zaslechl Didaetylův hlas, který rozjařeně pravil: "Hej… z téhle věcičky se dá připravit skvělé jídlo…"

Bruta se přikrčil.

"Kamenovali jste našeho velvyslance!" křičel Vorbis. "Neozbrojeného muže!"

"Mohl si za to sám," odpověděl Tyran. "Aristocrates u toho byl, poví vám, jak to bylo."

Vysoký muž přikývl a vstal.

"Podle našich tradic může na tržišti kdokoliv vystoupit a promluvit," začal.

"A být ukamenován?" neodpustil si Vorbis.

Aristocrateš pozvedl ruku..

"Ne," řekl, "na Trhovém náměstí si může každý říkat, co chce. Máme ale i jinou tradici, která se jmenuje svobodné naslouchání. Naneštěstí, když se lidem nelíbí, co je řečeno, stávají se někdy poněkud… nedůtkliví."

"Byl jsem tam také," připojil se k němu jiný poradce. "Váš kněz vystoupil a začal mluvit a zpočátku bylo všechno v nejlepším pořádku, protože se lidé smáli. A pak prohlásil, že Om je jediný skutečný Bůh, a všichni ztichli. Pak ovšem porazil sochu boha vína, Vinojama. A v té chvíli začaly potíže."

"Chcete mi snad namluvit, že ho srazil blesk?" ozval se Vorbis.

Vorbis už nekřičel. Jeho hlas byl vyrovnaný a bez jakékoliv vášně. V Brutově hlavě se objevila určitá myšlenka: tak mluví exkvizitor. Když skončí inkvizitoři, promluví exkvizitor…

"Ne. Byla to amfora. Abyste rozuměli - v davu byl i Vinojam."

"A srazit k zemi počestného muže je podle vás chování hodné boha?"

"Váš zástupce řekl, že lidé, kteří nevěří v Oma, budou odsouzeni k věčnému utrpení. Musím vám říci, že tohle považoval ten zástup za velmi neslušné."

"A proto po něm začali házet kameny…"

"Takových nebylo moc. Ublížili jen jeho pýše. A to bylo až potom, co jim došla zelenina."

"Oni po něm házeli zeleninu?"

"Samozřejmě, ale až potom, co jim došla vejce."

"A když jsme sem přijeli proti té události protestovat…"

"Jsem si jistý, že šedesát válečných lodí mělo v úmyslu něco víc než jen protestovat," usmál se Tyran. "A my jsme vás varovali, pane Vorbisi. V Efebe najde každý to, co tam hledá. Budeme dál podnikat nájezdy na vaše pobřeží. Budeme dál ničit vaše lodě. Pokud nepodepíšete."

"A průchod přes vaše území?" naklonil se Vorbis kupředu.

Tyran se usmál.

"Myslíte přes poušť? Můj pane, když dokážete překonat poušť, věřím, že dojdete kamkoliv." Tyran sklouzl pohledem z Vorbise na oblohu, která se modrala mezi pilíři.

"Jak vidím, blíží se poledne," řekl. "A dny jsou čím dál tím teplejší. Nepochybuji o tom, že byste rád probral naše… hm… nabídky se svými společníky. Mohl bych navrhnout, abychom se znovu sešli vpodvečer?"

Zdálo se, že Vorbis uvažuje.

"Myslím si," začal nakonec, "že naše porada by mohla trvat o něco déle. Co takhle zítra ráno?"

Tyran přikývl.

"Jak si přejete. Mezitím je vám celý palác k dispozici. Je tady množství chrámů a uměleckých děl, pokud byste měli zájem si je prohlédnout. V okamžiku, kdy si budete přát něco k jídlu nebo pití, oznamte to nejbližšímu otrokovi."

"Otrok, to je efebské slovo. My v Omnii otroky nemáme."

"Ano, také jsem to slyšel," přisvědčil Tyran. "Ryba přece také neví, jak pojmenovat vodu." Znovu mu po tváři přeletěl kratičký úsměv. "A také jsou vám samozřejmě k dispozici lázně a knihovna. Přeji vám příjemný pobyt. Jste našimi hosty."

Vorbis naklonil hlavu ke straně.

"Přál bych si," řekl, "abyste byl vy jednou mým hostem."

"Co všechno bych u vás viděl já," podíval se na něj Tyran s pochopením.

Bruta, zrudlý rozpaky, vstal tak prudce, až porazil lavici, na které seděl.

Myslel si: takže oni o bratru Mordákovi lhali. Ubili ho téměř k smrti, tak to přece říkal Vorbis, a bičovali ho celou dlouhou cestu z města. A bratr Nimrát říkal, že viděl jeho tělo, a to je jistě pravda. Lžou! Lidé, kteří udělají něco takového, si zaslouží… trest. A mají tady otroky. Lidi, kteří jsou nuceni pracovat proti své vůli. Lidi, se kterými zacházejí jako se zvířaty. A svého vládce dokonce nazývají Tyranem.

Ale proč to všechno není tak, jak se to zdá?

Proč tomu vůbec nevěřím?

Jak vím, že to není pravda?

A co myslel tím, že ryba taky neví, jak pojmenovat vodu?

Omniánci byli napůl eskortováni, napůl doprovozeni do svých obydlí. Na stole v Brutově pokojíku byla

připravena další mísa ovoce spolu s bochníkem chleba a mísou rybího masa.

Byl tam také muž, který zametal podlahu.

"Ehm," začal Bruta opatrně, "vy jste otrok?"

"Ano, pane."

"To musí být hrozné."

Muž se opřel o své koště. "To máte pravdu. Je to hrozné. Skutečně hrozné. Víte, že mám jen jeden volný den v týdnu?"

Bruta, který nikdy předtím neslyšel výraz "volný den", a který tedy nevěděl, o čem se mluví, nejistě přikývl.

"Proč neutečete?" zeptal se.

"Jo, to jsem udělal," přikývl otrok. "Jednou jsem utekl do Tsortu. Moc se mi tam ale nelíbilo. Vrátil jsem se. Ale každou zimu utíkám na čtrnáct dní do Mžilibaby."

"A oni vás vždycky vrátí nazpět?" vyzvídal Bruta.

"Pch To teda ne," bránil se otrok. "To teda ne. Jsou to hnusný vydřiduchové. Aristokrati. Musím se vždycky vrátit sám. Seženu si stopa na nějaký lodi, nebo tak něco."

"Vy se vracíte sám?"

"Jasně. Je pěkný podívat se za hranice, ale žít tam - vo to bych nestál. Koukněte, ještě si vodkroutím čtyři járy jako votrok a sem svobodnej. Když ste svobodnej, dostanete i volební právo. A pak si můžete pořídit votroky vy." Oči se mu zamžily úsilím vzpomenout si, když začal ukazovat na prstech. "Tak votroci dostávají tři jídla denně a z toho jedno musí bejt masitý. A jeden volnej den každej tejden. A každej rok maj dovoleno na dva tejdny utýct. A nemusím vymetat kamna, nemusím zvedat nic těžkýho a srandičky si ze mě můžou dělat jen po dohodě."

"Ano, ale nejste svobodný," řekl Bruta, kterého mužova řeč proti jeho vůli zaujala.

"A jakej je v tom rozdíl?"

"No…" začal nejistě Bruta, "když jste svobodný, nemáte žádné volno a dostáváte jen dvě jídla denně."

"Fakticky? Tak v tom případku jsem vochotnej svobodu klidně postrádat."

"Hm… neviděl jste tady někde náhodou malou želvu?" začal Bruta z jiného konce.

"Ne. A uklízel jsem i pod postelema."

"A neviděl jste ji ani během dne?"

"Chcete nějakou? Dá se z nich připravit skvělý jídlo -"

"Ne. Ne! To je v pořádku."

"Bruto!"

To byl Vorbisův hlas. Bruta vyběhl na dvůr a pospíšil si do Vorbisovy cely.

"Tady jsi, Bruto."

"Ano, pane?"

Vorbis seděl na zkřížených nohou na zemi a upíral pohled na stěnu.

"Jsi mladý muž, který poprvé navštívil nové prostředí," řekl Vorbis. "Je tady bezpochyby mnoho věcí, které by sis rád prohlédl."

"Ano?" podivil se Bruta. Vorbis opět používal svůj hlas exkvizitora - monotónní hlas podobný prutu matné oceli.

"Můžeš jít, kam chceš, Bruto. Prohlédni si všechny ty nové věci. Nauč se všechno, co můžeš. Ty jsi mýma očima a ušima. A mou pamětí. Nauč se o tomto místě všechno, co můžeš."

"Ehm. Myslíte to vážně, pane?"

"Měl jsi někdy dojem, že mluvím lehkovážně, Bruto?"

"Ne, pane."

"Takže běž. Naplň se. A vrať se před večerem."

"Ehm, pane. Knihovnu taky?"

"Cože? Ach ano, knihovna. Ta knihovna, kterou tady mají. Samozřejmě. Je přeplněna zbytečnými a nebezpečnými vědomostmi. V duchu to cítím. Dokážeš to pochopit, Bruto?"

"Ne, otče Vorbisi."

"Tvá nevinnost jest tvůj štít, Bruto. Jistě. V každém případě musíš jít do knihovny. Nemám strach, že by to na tobě zanechalo nějaké následky."

"Otče Vorbisi?"

"Ano?"

"Tyran řekl, že otci Mordákovi skoro nic neudělali…"

Místností se rozlilo neklidné ticho.

Nakonec Vorbis řekl: "On lhal."

"Rozumím." Bruta čekal. Vorbis dál upíral oči na stěnu. Bruta přemýšlel, co tam asi vidí. Když zjistil, že rozhovor pravděpodobně skončil, řekl: "Děkuji vám."

Pak udělal několik kroků pozpátku, aby mohl, než opustí místnost, nahlédnout pod diákonovu postel.

Asi bude v nějakém maléru, pomyslel si Bruta, který spěchal palácovými chodbami. Dnes si chce na želvě pochutnat každý.

Když se proplétal skupinou soch znázorňujících nahé nymfy, snažil se k nim přivrátit pohled co nejblíže a ze všech stran.

Bruta si teoreticky uvědomoval, že ženy mají poněkud jiný tvar než muži, žil v rodné vesnici až do svých

dvanácti let a v tom čase už někteří z jeho vrstevníků vstoupili do manželství. Navíc omnianismus podporoval časná manželství jako prevenci proti hříchu, i když jakékoliv aktivity, které by zahrnovaly některou část lidské anatomie nacházející se mezi krkem a koleny, byly víceméně hříšné vždycky.

Bruta by si přál být vzdělanějším, aby se mohl svého boha zeptat, proč tomu tak je.

Pak zjistil, že si přeje, aby byl jeho bůh mnohem chytřejší a dokázal mu odpovědět.

Zatím mě nevolal, pomyslel si: Určitě bych ho slyšel. Třeba ho zatím nikdo nevaří.

Otrok leštící sochy mu ukázal cestu ke knihovně. Bruta pleskal podrážkami sandálů širokou uličkou mezi ozdobnými pilíři.

Když dorazil na nádvoříčko před knihovnou, zjistil, že je plné filozofů, kteří natahují krky, jako by se snažili něco zahlédnout. Bruta slyšel známý hašteřivý křik, který signalizoval, že mezi nimi probíhá filozofická diskuse.

Tentokrát vypadala zhruba takto: "A já mám deset obolů, které tvrdí, že to už podruhé nedokáže!"

"Slyšíš, co prý říkají jeho peníze, Xeno? To člověk každý den neslyší."

"Pravda. A ty se s těmi svými raději hezky rozluč."

"Podívej se, nebuď blázen. Je to jenom obyčejná želva. Teď právě provozuje námluvní tanec…"

Zavládl okamžik bezdechého ticha.

"Vidíš?"

"To přece není pravý úhel!"

"Ale jdi! Rád bych viděl, co bys za podobných okolností dokázal ty!"

"A co to dělá teď?"

"Řekl bych, že přeponu."

"Tomu ty říkáš přepona? Vždyť je to křivé!"

"Není to křivé. Ona to kreslí rovně, jenže ty na to vrháš křivý pohled!"

"Vsadím třicet obolů, že nedokáže čtverec!"

"A tady je čtyřicet obolů, které říkají, že to dokáže!"

Další napjatá pauza a pak hlasitý jásot.

"Ták!"

"To vypadá spíš jako rovnoběžník, jestli k tomu můžu něco říct," ozval se hašteřivý hlas.

"Poslyš, poznám čtverec, když ho vidím. A tohle je čtverec."

"Dobře. Tak hop, nebo trop. Vsaďme se, že nenakreslí dvanáctiúhelník."

"Tak moment. Vsaďme se, že nedokáže sedmiúhelník!"

"Vsadím dvakrát tolik, ale jen na dvanáctiúhelník. Jinak nic! Á, už máš strach. Nemáš tak trochu pocit avis domestica, co? Ko-ko- -kodák!"

"Je to ostuda, takhle tě připravit o peníze…"

Další pauza.

"Deset stran? Deset? Fuj!"

"Říkal jsem ti, že je to všechno nesmysl. Kdo kdy slyšel o želvě, která by se vyznala v geometrii."

"Máš ještě nějaký takový pitomý nápad, Didactyle?"

"Já to říkal celou dobu. Je to jenom obyčejná želva."

"Z těchhle věciček se dá uvařit skvělé jídlo…"

Zástup filozofů se začal rozcházet, aniž některý z nich věnoval Brutovi sebemenší pozornost. Ten zahlédl kruh vlhkého písku pokrytý geometrickými obrazci. Uprostřed nich seděl Om. Za ním stál párek špinavých filozofů, kteří přepočítávali hromádku mincí.

"Tak jak jsme na tom, Urno?" řekl Didactylos.

"Vydělali jsme dvaapadesát obolů, strýčku."

"Vidíš? Věci se lepší den ode dne. Škoda, že nezná rozdíl mezi deseti a dvanácti. Uřízni jí jednu nohu a uvaříme si polívku."

"Cože? Mám jí uříznout nohu?"

"No, takovouhle želvu přece nesníme najednou."

Didactylos se obrátil k velkému kulatému mladíkovi s obrovskýma nohama a červeným obličejem, který upíral pohled na želvu.

"Přejete si něco?" zeptal se.

"Ta želva zná rozdíl mezi deseti a dvanácti," odpověděl mladík.

"Vždyť jsem vinou té obludy právě přišel o osmdesát obolů," zamračil se Didactylos.

"Ano.. Ale zítra…" začal mladík a oči se mu rozostřily, jako by opatrně opakoval něco, co právě slyšel, "… zítra… budete moci sázet v poměru minimálně tři ku jedné."

Didactylovi poklesla dolní čelist.

"Dej mi tu želvu, Urno," nařídil.

Filozofický učedník se sehnul a velmi opatrně Oma zvedl.

"Víte, já si hned od začátku myslel, že je na tom stvoření něco divného," řekl Didactylos. "Povídám Urnovi: tady máme zítřejší večeři a on na to ne, koukni, táhne ocas po zemi a kreslí geometrické obrazce. To u želvy není přirozené, geometrie."

Omovo oko se obrátilo k Brutovi.

"Musel jsem to udělat," řekl. "Byl to jediný způsob, jak přilákat jeho pozornost. Teď jsem ho zasekl na jeho vlastní zvědavost. Když upoutáš jejich zvědavost, srdce a mozek ji budou následovat."

"Je to bůh," řekl Bruta.
"Vážně? A jak se jmenuje?" podivil se filozof.
"Neříkej mu to! Neříkej! Místní bohové by to zaslechli!"
"Já nevím," odpověděl Bruta.
Didactylos obrátil Oma v ruce.
"A přece kráčí," řekl najednou Urno zamyšleně.
"Želva kráčí."
"Cože?" nechápal Bruta.
"Mistr napsal knihu," řekl Urno.
"No, ona to ani není kniha," upejpal se skromně Didactylos. "Spíš jen pár svitků. Jen taková věcička, na kterou jsem náhodou narazil."
"Říká v ní, že je svět plochý a putuje vesmírem na zádech velké želvy?" vykulil Bruta oči.
"Vy jste to četl?" Didactylos na Brutu upřel pátravý pohled. "Vy jste otrok?"
"Ne," začal Bruta pravdivě a chystal se právě tak pravdivě pokračovat. "já jsem -"
"Nemluv o mně! Nevzpomínej moje jméno! Řekni třeba, že jsi písař nebo něco takového!"
"- písař," dokončil Bruta nepřesvědčivě.
"Jasně," přikývl Urno. "To je vidět na první pohled. Ten výmluvný mozol na palci a ukazováku, kterými držíš pero. A oba rukávy umazané od inkoustu."
Bruta se podíval na levý palec. "Ale já nemám -"
"Jasně," přikývl Urno s lišáckým úsměvem.
"Jste levák, že?"
"Ehm, já používám obě ruce. Ale všichni říkají, že to není žádný zázrak."
"Aha," přikývl Didactylos. "Bilevák?"
"Cože?"
"On tím myslí, že jsi neschopný na obě ruce," vysvětloval mu Om.
"Aha. Jo, to jsem." Bruta si nesměle odkašlal.
"Podívejte… hledám filozofa. Ehm. Takového, který ví něco o bozích."
Chvilku čekal.
Pak se zeptal: "Nechystáte se mi říct, že jsou to přežité pozůstatky překonaného systému víry?"
Didactylos, který stále ještě prstem hladil Omův krunýř, zavrtěl hlavou.
"Nikdy. Já nemám rád bouřku, a když, tak hezky daleko."
"Oh. Mohl byste ho přestat hladit? Právě mi řekl, že se mu to nelíbí."
"Můžete poznat, jak jsou staré, když je rozříznete napříč a spočítáte kruhy."
"Hm. Nemá ani příliš velký smysl pro humor."
"Podle řeči bych soudil, že jste Omniánec."
"Jsem."
"Jste tady s tou výpravou, která vede mírové rozhovory?"
"Já tady mírové rozhovory poslouchám."
"A co byste chtěl vědět o bozích?"
Bruta se zatvářil, jako že poslouchá.
Nakonec řekl: "Jak vznikají. Jak rostou. A co se s nimi stane potom."
Didactylos podal želvu Brutovi.
"Takové myšlení je drahé," řekl.
"Řekněte mi, až toho myšlení bude za dvaapadesát obolů," přikývl Bruta. Didactylos se usmál.
"Zdá se, že dovedete myslet i sám," uznal. "Máte dobrou paměť?"
"Ne. Ne nijak zvlášť dobrou."
"Opravdu? Dobrá. Tak pojďme do knihovny. Má uzemněnou měděnou střechu, abyste rozuměl. Bohové tyhle věci fakticky nenávidí."
Didactylos sáhl za sebe a vytáhl odněkud rezavou železnou lucernu.
Bruta upřel pohled na velkou bílou budovu.
"To je knihovna?"
"Tak, tak," přisvědčil Didactylos. "Proto má nad vchodem takovými velkými písmeny napsáno LIBRVM. Ale písař jako vy tohle jistě ví."

Efebská knihovna byla, než vyhořela, druhou největší knihovnou Zeměplochy.
Nebyla samozřejmě tak velká jako knihovna Neviditelné univerzity, ale tamta knihovna má jednu nebo dvě výhody vyplývající z její magické podstaty. Tak například v žádné jiné knihovně nenajdete ochoz plný nenapsaných knih - knih, které by byly napsány, kdyby nebyl autor dejme tomu někde kolem kapitoly jedna sežrán krokodýlem, nebo něco podobného. Atlasy pomyslných míst. Slovníky iluzorních slov. Sběratelův průvodce neviditelnými věcmi. Divoké tesaury v Místnosti ztracené četby. Je to knihovna tak obrovská, že deformuje realitu, a vedou z ní branky do všech jiných knihoven, ať už se nacházejí kdekoliv a kdykoliv…
A tak odlišná od knihovny efebské, která obsahuje jen čtyři sta nebo pět set knih. Většina z nich jsou svitky, aby byl jejich čtenář ušetřen té nepříjemnosti, že pokaždé, když chtěl otočit na další stranu, musel zavolat otroka. Každá však leží ve své vlastní přihrádce. Knihy se nemají skladovat příliš blízko u sebe, jinak se mohou ovlivnit podivnými a

zcela nepředvídatelnými způsoby.

Okny dovnitř pronikalo sluneční světlo a ve vzduchu plném prachu jeho paprsky vytvářely téměř hmatatelné sloupy.

I když právě to patřilo k posledním zázrakům efebské knihovny, první, čeho si Bruta všiml, byly podivné konstrukce v uličkách. Napříč mezi dvěma řadami kamenných příhrad byly asi dva metry nad zemí ukotveny dřevěné latě a k nim bylo souběžně s uličkou připevněno prkno, které na první pohled nemělo žádný účel. Jeho spodní strana byla vyzdobena hrubými dřevořezbami.

"Knihovna," řekl pyšně Didactylos.

Pak zvedl ruku a konečky prstů se jemně dotkl prkna nad hlavou.

Brutovi to konečně došlo.

"Vy jste slepý, že?"

"Uhodls."

"Ale berete si s sebou lucernu?"

"Jistě," přikývl Didactylos. "Jenže do ní neleju žádný olej."

"Lucerna, která nesvítí, pro muže, který nevidí?"

"Tak. Perfektně to funguje. A samozřejmě je to velmi filozofické."

"A žijete v sudu."

"Velmi moderní bydlení, v sudu," liboval si Didactylos, který kráčel svižně vpřed a jen tu a tam se prsty dotkl značek na prkně nad hlavou. "Žije tak většina filozofů. Ukazují tím pohrdání světem a lhostejnost k věcem světským. Ale když dovolíte, tak například Nohobus měl v tom svém dokonce i saunu. Říkal, že je úžasné, jaké věci vás tam napadají."

Bruta se rozhlédl kolem. Svitky vyčnívaly ze svých přihrádek jako kukačky oznamující celé hodiny.

"Je to všechno takové… nikdy předtím jsem se s filozofem nesetkal, až tady, v Efebe," řekl. "Včera večer byli všichni…"

"Měl byste si pamatovat, že tady, v Efebe, existují tři základní přístupy k filozofii," vysvětloval mu Didactylos. "Řekni mu to, Urno."

"Tak jednak jsou tady xenoisté," začal Urno hbitě. "Ti tvrdí, že svět je ve své podstatě velmi složitý a náhodný. Pak jsou tady okolikiáni. Ti naopak zastávají názor, že svět je ve své podstatě velmi jednoduchý a řídí se jistými danými zákony."

"A pak jsem tady já," řekl Didactylos, který se právě natáhl a vyjmul z přihrádky svitek.

"Mistr říká, že ve své podstatě je to starý dobrý zábavný svět," pokračoval Urno.

"A není na něm dost pití," vskočil mu do řeči Didactylos.

"A není na něm dost pití," přikývl Urno.

"Bohové," zabručel si Didactylos pro sebe. Vytáhl další svitek. "Tak vy se chcete dozvědět něco o bozích? Tady jsou Xenovy Reflexe, Samozřejmosti starého Aristocrata a Okolikovy pitomé Promluvy. Tady Nohobusovy Symetrie a Hierarchovo Bohosloví…"

Didactylovy prsty přebíhaly po policích. Do vzduchu se vznášela další mračna prachu.

"To všechno jsou knihy," žasl Bruta.

"No jistě. Tady je píše každý. Ty maniaky prostě nikdo nedokáže zastavit."

"A lidé je umějí číst?" ptal se Bruta.

Omnia byla založena na jediné knize. A tady… tady jich byly stovky…

"No, když někdo chce, tak může," přikývl Urno. "Ale sem celkem nikdo nechodí. To moc nejsou knihy ke čtení. Tyhle jsou spíš ke psaní."

"Je v nich uložena moudrost věků," pokýval Didactylos hlavou. "Víš, když chceš dokázat, že jsi filozof, musíš napsat knihu. Pak na to dostaneš papír a oficiální žínku filozofa."

Sluneční světlo vylouplo ze stínu velký kamenný stůl uprostřed místnosti. Urno rozbalil jeden ze svitků. Ve slunečním světle zazářily překrásné květy.

"To je Kivijusovo O světě rostlin," řekl Didactylos. "Šest set rostlin a jejich užití…"

"Jsou nádherné," zašeptal Bruta.

"Ano, to je jedna z užitečných vlastností květin, kterou bohužel Kivijus úplně přehlédl. Skvělá práce. Ukaž mu Philův Bestiář, Urno."

Rozvinul se další svitek. Bylo na něm několik tuctů obrázků zvířat a tisíce neznámých slov.

"Ale… obrazy zvířat jsou… to je špatné… není to snad špatné, malovat…?"

"Tady najdete obrázky všeho," řekl Didactylos.

V Omnii bylo umění zakázáno.

"A tohle je ta kniha, kterou napsal Didactylos," řekl pyšně Urno.

Bruta se podíval na obrázek želvy. Byli tam… sloni, to jsou sloni, doplnila jeho paměť z čerstvého zásobníku, který načerpala z knihy o zvířatech… sloni na krunýři želvy a na nich něco s horami a oceánem kolem dokola a vodopádem…

"Jak je to možné?" žasl Bruta. "Svět na zádech želvy? Proč mi to všichni říkají? To přece nemůže být pravda!"

"To běž říct námořníkům," ušklíbl se Didactylos. "Každý, kdo se alespoň jednou plavil po Krajovém oceánu, to ví. Proč zapírat očividné?"

"Ale vždyť svět je dokonalá koule, která se otáčí kolem Slunce tak, jak nás to učí velký Sedmituch," odporoval Bruta. "To přece zní… logicky. Tak by věci měly být."

"Měly?" podíval se na něj Didactylos. "No, já nevím nic o tom měly by. To není filozofické slovo."

"A… co je tohle…" zamumlal Bruta a ukázal na velký kruh pod kresbou želvy.

"To je celkový pohled shora," řekl Urno.

"Mapa světa," doplnil Didactylos.

"Mapa? Co je to mapa?"

"To je takový obrázek, který ti ukazuje, kde jsi a kudy dál," vysvětlil mu Didactylos.

Bruta na mapu v úžasu zíral. "A jak to ten obrázek ví?"

"Hahá!"

"Bohové!" zazněl Brutovi v hlavě Omův hlas, jsme tady proto, abychom mluvili o bozích."

"A to všechno je vážně pravda?" ujišťoval se Bnzta.

"Já si myslím, že by to mohla být pravda," přikývl Didactylos. "Ale mohu se mýlit. To, že si člověk není jistý, to je vlastně to, co z něj dělá filozofa."

"Mluvme o bozích," napomínal Brutu Om.

"Bohové," vypravil ze sebe Bruta těžce.

Jeho vědomí hořelo. Tihle lidé napsali všechny ty knihy o věcech a nebyli si jistí, a diákon Vorbis měl jistotu, kolem níž byste mohli ohýbat podkovy. Jistota, to byla skála.

Teď už věděl, proč Vorbisovi, pokaždé když mluvil o Efebe, zšedla tvář vztekem a nenávistí a jeho hlas byl napjatý jako ocelový drát. Jestliže neexistovala žádná pravda, co zbývalo? A tihle ublábolení lidé trávili život tím, že podkopávali pilíře světa a neměli nic, čím by je nahradili, jen nejistotu. A na to byli pyšní?

Urno stál na malém žebříku a hledal v policích se svitky. Didactylos seděl naproti Brutovi a upíral na něho své slepé oči.

"To se ti nelíbí, co?" řekl filozof.

Bruta mlčel.

"Víš," pokračoval Didactylos konverzačním tónem, "lidé by ti řekli, že my slepí jsme tam, kde je zapotřebí jiných smyslů než zraku, mnohem dokonalejší než ti, kdo vidí. To samozřejmě není pravda. Ta pakáž to tvrdí jen proto, aby se v naší přítomnosti necítila tak provinile. Zbavuje je to povinnosti litovat nás a cítit s námi účast. Ale když nevidíš, tak se opravdu naučíš slyšet víc. Způsob, jak lidé dýchají, zvuky, které vydávají jejich šaty…"

Urno se vrátil s dalším svitkem.

"Neměl byste to dělat," vypravil ze sebe Bruta nešťastně. "To všechno je…" hlas se mu vytratil.

"Já vím o jistotě své," řekl Didactylos. Teď se mu z hlasu vytratil ten lehce hněvivý tón. "Vzpomínám si, že jednou, ještě než jsem oslepl, jsem navštívil Omnii. Bylo to předtím, než byly uzavřeny hranice, v době, kdy měli vaši lidé povoleno volně cestovat. A v té vaší Citadele jsem viděl dav lidí, který kamenoval muže vhozeného do hluboké jámy. Viděl jsi to někdy?"

"Muselo to být učiněno," zamumlal Bruta. "Jen tak mohla být jeho duše očištěna od hříchu a -"

"Já o duši nic nevím. Nikdy jsem nebyl filozof toho druhu," zavrtěl hlavou Didactylos. "Vím jenom jedno - byl to strašný pohled."

"Stav těla není -"

"Oh, já nemluvím o tom ubohém chudákovi v jámě," zarazil ho filozof, "ale o těch lidech, kteří ho kamenovali. Ti měli svou jistotu, to ti řeknu. Byli si jistí, že oni v té jámě nejsou. Dalo se jim to vyčíst ze tváří. Z radosti, že tam dole nejsou oni, házeli tak prudce, jak to jen šlo."

Urno přešlapoval opodál a vypadal mírně nejistě.

"Mám tady Abraxasův spis K víře," řekl.

",Živočišné uhlí' Abraxas," řekl Didactylos a jeho vážnost byla náhle ta tam. "Zatím do něj patnáctkrát třísknul blesk, a pořád ještě se nevzdává. Jestli chceš, můžeš si tuhle půjčit přes noc. Ale varuju tě. Žádné poznámky na margíny, pokud nebudou mít vtip a hlavu a patu."

"To je ono!" zajásal Om. "Pojď a toho idiota tady necháme."

Brita rozvinul. svitek. Nebyl tam jediný obrázek. Celý svitek, řádku za řádkou, vyplňovalo drobné písmo.

"Pátráním v těch věcech strávil celé roky," řekl Didactylos. "Vydal se do pouště a hovořil tam s malými bohy. Mluvil i s některými z našich bohů. Odvážný muž. Tvrdí, že bohové mají kolem sebe rádi nějakého toho ateistu. Mají alespoň něco, na co se mohou zaměřit."

Bruta rozvinul další část svitku. deště před pěti minutami by byl ochoten připustit, že neumí číst. Teď by z něj podobné přiznání nevynutili ani inkvizitoři. Pozvedl svitek způsobem, o kterém doufal, že je zcela běžný.

"A kde je teď?"

"No, někdo tvrdil, že viděl asi před rokem přímo před jeho domem sandály, ze kterých stoupal dým," pokrčil Didactylos rameny. "Víš, třeba ho štěstí pro jednou opustilo."

"Myslím si," řekl Bruta, "že bych měl jít. Je mi líto, že jsem vás okradl o čas."

"Přines to zpět, až to dočteš," připomínal Didactylos.

"Lidé v Omnii čtou takhle?" zeptal se Urno.

"Jak?"

"Vzhůru nohama."

Bruta beze slova zvedl želvu, podíval se na Urna a vyšel z knihovny s tak pyšným výrazem, jakého jen byl schopen.

"Hmm," řekl Didactylos a zabubnoval prsty na stůl.

"Byl to on, koho jsem viděl včera večer v taverně, mistře," řekl Urno. "Jsem si tím naprosto jistý."

"Omniánci jsou přece ubytováni tady v paláci."
"To je pravda, mistře."
"Ale taverna je venku."
"To je."
"Takže podle tebe snad přeletěl zeď?"
"Jsem si jistý, že to byl on, strýčku."
"Pak… třeba přijel později. Třeba ve chvíli, kdy jsi ho viděl, teprve mířil do pevnosti."
"Jinak to není možné, mistře. Strážci labyrintu jsou nepodplatitelní."
Didactylos udeřil Urna svou lucernou do týla.
"Ty jsi ale pitomý kluk! Co jsem ti tolikrát říkal o podobných výrocích?"
"No, já chtěl říct, že nejsou snadno podplatitelní. Alespoň ne vším zlatem Omnie, například."
"To už je lepší."
"Myslíš si, mistře, že ta želva byla skutečně bůh?"
"No, jestli ano, bude asi mít v Omnii velké nepříjemnosti. Tam mají za boha pěkného zkurvysyna. Četl jsi vůbec někdy starého Abraxase?"
"Ne, strýčku."
"Ten to s bohy nějak válel. Byl to velký boží chlap. Vždycky byl trochu cítit připálenými vlasy. Přirozeně imunní."

Om se pomalu sunul podél řádku.
"Přestaň už chodit sem a tam," napomínal Brutu. "Nemůžu se soustředit!"
Jak mohou lidé takhle mluvit?" adresoval Bruta otázku prázdnému vzduchu. "Chovají se, jako kdyby byli rádi, že něco nevědí! A že nacházejí pořád víc a víc věcí, které neznají! Je to, jako když vám dítě přijde pyšně ukázat plný nočník!"
Om si označil drápkem místo, kam dočetl.
"Jenže oni taky věci objevují," řekl. "Tenhle Abraxas byl myslitel, o tom není pochyb. Ani já některé ty věci, o nichž píše, neznám. Sedni si!"
Bruta poslechl.
"V pořádku," řekl Om. "A teď… poslouchej. Víš, jak bohové získávají svou moc?"
"Tím, že v ně lidé věří," přikývl Bruta. "V tebe věří milion lidí."
Om zaváhal.
Dobrá, tak dobrá. Konečně to přišlo a musí se to konečně rozřešit. Stejně by na to dříve nebo později přišel sám…
"Oni na mě nevěří," řekl Om.
"Takové věci už se v minulosti staly," pokračovala želva. "Mnohokrát. Víš, že Abraxas objevil ztracené město Ee? Říká, že tam byly velmi zvláštní řezby. Víra, říká, víra se mění. Lidé začínají vírou v boha a končí tak, že věří v systém, který se kolem onoho boha vytvořil."
"Tomu nerozumím," zavrtěl Bruta hlavou.
"Tak ti to řeknu jinak," zabručela želva. "Já jsem tvůj Bůh, je to tak?"
"Ano."
"A ty mě budeš poslouchat."
"Ano."
"Tak teď vezmi kámen, jdi a zabij Vorbise."
Bruta se ani nepohnul.
"Vím docela jistě, že jsi mě slyšel," natáhl k němu Om krk.
"Ale on… on je… Kvizice by asi -"
"Tak a teď už víš, o čem jsem mluvil. Ty se totiž víc bojíš jeho než mě. Abraxas tady říká: ‚Kol Bohů často se formuje Skořepina modliteb a Obřadů a Budov a Kněží a Moci, až nakonec Bůh zmírá. A jest možné dosti, že si toho nikdo ani všimnouti nemusí.'"
"To přece nemůže být pravda!"
"A já myslím, že ano. Abraxas říká, že existuje jistý korýš, který žije stejně. Vytváří si větší a větší krunýř, až už ho neunese, nemůže se pohybovat a umírá."
"Ale…, ale… to znamená…, že celá církev…"
"Přesně tak."
Bruta se pokoušel tu myšlenku zadržet, ale její nesmírná váha mu ji vytrhávala z duševního sevření.
"Ale ty nejsi mrtev," vypravil ze sebe.
"Právě to je na tom skoro to nejlepší. A víš co? Neexistuje žádný jiný malý bůh, který by se mě pokoušel vystrnadit. Vyprávěl jsem ti někdy o starém Ur-Gulashovi? Ne? Ten byl v místech, kde je teď Omnia, bohem přede mnou. V základě to byl bůh počasí. Nebo hadí bůh. No, prostě nějaký bůh. Trvalo celé roky, než se mi ho podařilo zbavit docela. Náboženské války a takové ty věcičky. Tak jsem si myslel…"
Bruta mlčel.
"Om stále ještě existuje," řekla želva. "Alespoň jeho skořápka. Potřebujeme jen, abys udělal jedno jediné - pomohl lidem porozumět."
Bruta stále mlčel.

"Můžeš se stát příštím prorokem," řekl Om.
"To nemůžu. Každý ví, že příštím prorokem bude Vorbis!"
"Ale staneš se jím ty!"
"Ne!"
"Ne? Já jsem tvůj Bůh!"
"A já jsem já. A žádný prorok. Neumím ani psát. Neumím číst. Nikdo mě nebude poslouchat."
Om si ho prohlédl od hlavy k patě. "Musím říct, že nejsi právě ten vyvolený, kterého bych si vyvolil," přiznal nakonec.
"Velcí proroci mívají vidění," pokračoval Bruta.
"I když ani nemluví… i když s nimi ani nepromluvíš, mají co říci. Co bych jim tak asi říkal já? Nevím nic, co bych mohl někomu říct. Komukoliv. Co tak asi?"
"Věřte ve Velkého boha Oma," řekla želva.
"A potom co?"
"Co myslíš tím a potom co?"
Bruta se zachmuřeně díval na nádvoří, kde houstlo podvečerní šero. "Věřte ve Velkého boha Oma, nebo vás rozdrtí blesk."
"To zní dobře."
"A takhle to musí být vždycky?"
Poslední sluneční paprsky se odrazily od sochy stojící uprostřed nádvoří. Byla neurčitě ženských tvarů. Na jednom rameni jí hřadoval tučňák.
"Patina, bohyně moudrosti," zabručel Bruta. "Ta s tučňákem. Proč zrovna s tučňákem?"
"Nedokážu si představit proč," pospíšil si Om s odpovědí.
"Na tučňácích přece není nic chytrého, nebo ano?"
"Neřekl bych. Pokud nepočítáš tu skutečnost, že je v Omnii nepotkáš. To je od nich opravdu velmi chytré."
"Bruto!"
"To je Vorbis," řekl Bruta a vstal. "Mám tě tady nechat?"
"Jistě. Pořád ještě je tady kus melounu. Tedy chtěl jsem říct chleba."
Bruta vyšel do šera.
Vorbis seděl na lavici pod stromem, stejně tichý a nehybný jako okolní sochy.
Jistota, pomyslel si Bruta. Býval jsem si jistý. Teď už si zdaleka tak jistý nejsem.
"Bruto. Doprovodíš mě na malou procházku. Nadýcháme se večerního vzduchu."
"Ano Pane."
"Vycházka do Efebe se ti líbila."
Vorbis málokdy kladl otázku, když stačilo konstatování.
"Bylo to… zajímavé."
Vorbis položil Brutovi jednu ruku na rameno, druhou se opřel o svou hůl a vstal.
"A co si o tom myslíš?" zeptal se.
"Mají mnoho bohů a nijak zvlášť se o ně nestarají," zamyslel se Bruta. "A neustále hledají nové informace."
"A najdou jich hojnost, tím si buď jist."
Ukázal svou holí do tmy. "Projděme se."
Odněkud ze tmy k nim dolehl smích a cinkot nádobí. Vzduch houstl vůní květů. Teplo, které se během dne nashromáždilo v dláždění, stěnách a střechách domů a teď vyzařovalo doslova odevšad, proměnilo noc v hustou a voňavou polévku.
"Efebe má výhled na moře," ozval se Vorbis po chvíli. "Všiml sis, jak je postaveno? Celé na úbočí kopce obráceném k moři. Ale moře je proměnlivé. Z moře nemůže vycházet žádná jistota. Zatímco naše milovaná Citadela hledí do pouště. A co vidíme?"
Bruta se podvědomě obrátil a zahleděl se přes střechy domů k černé hmotě pouště rýsující se proti nočnímu nebi.
"Zahlédl jsem záblesk světla," odpověděl nejistě.
"A teď znovu. Tam nahoře, na svahu."
"Ach. Světlo pravdy," přikývl spokojeně Vorbis.
"Nuže, pojďme a vykročme mu vstříc. Dovedeš mě ke vchodu do labyrintu, Bruto. Znáš přece cestu."
"Pane?"
"Ano, Bruto."
"Rád bych vám položil jednu otázku."
"Prosím."
"Co se stalo s bratrem Mordákem?"
V rytmu úderů Vorbisovy hole na dláždění zazněl jen kratičký náznak zaváhání. Pak exkvizitor řekl:
"Pravda, milý Bruto, je jako světlo. Víš něco o světle?"
"Ono… světlo… přichází ze slunce. A z měsíce a hvězd. A ze svící. A lamp."
"A tak dál," přikývl Vorbis. "Samozřejmě. Jenže je ještě jiný druh světla. Světlo, které naplňuje i ta nejtemnější místa. Tak to musí být. Protože kdyby tohle meta-světlo neexistovalo, jak bychom mohli vidět tmu?"
Bruta mlčel. Tohle znělo jako filozofie.
"A tak je to i s pravdou," pokračoval Vorbis.

"Jsou jisté věci, které vypadají jako pravda, mají všechny charakteristické znaky pravdy, ale nejsou skutečnou pravdou. Skutečnou pravdu musíme občas chránit bludištěm lží."

Obrátil se k Brutovi. "Rozumíš mi?"

"Ne, otče Vorbisi."

"Chci tím říci, že většinou to, co vnímáme svými smysly, není základní pravda. Věci, které můžeme slyšet, vidět a nebo jinak vnímat vlastním tělem, jsou jen stínem hlubší skutečnosti. To se musíš během svého postupu v Církvi naučit."

"Ale v tomto okamžiku, pane, znám jen tu jednoduchou pravdu, pravdu, která je dostupná zvenčí," řekl Bruta. Měl pocit, že stojí na okraji propasti.

"Tak začínáme všichni," uklidňoval ho Vorbis vlídně.

"Takže Efebci opravdu bratra Mordáka zabili?" naléhal Bruta. Teď měl pocit, že pomalu tápe temnotou.

"Říkám ti, že v nejhlubším slova smyslu ano. Jejich neschopnost pochopit slova, kterými je oslovil, jejich odmítavost a zarputilost - ty ho zabily."

"Ale v tom obyčejném slova smyslu," řekl Bruta a výběru slova věnoval stejnou péči, jakou by mohl věnovat svému klientovi inkvizitor v podzemí Citadely, "v tom obyčejném slova smyslu zemřel bratr Mordák v Omnii, že, protože nezemřel v Efebe, kde se mu jen vysmáli. Vznikla však obava, že by se v Církvi mohli objevit další, kteří by nedokázali pochopit tu hlubší pravdu, a proto byla celá věc prezentována, jako kdyby ho Efebci zabili v tom obyčejném slova smyslu. To vám a dalším mužům Církve, kteří stejně jako vy spatřili vnitřní pravdu - tedy to strašlivé zlo, které nám hrozí z Efebe -, dalo záminku podniknout odvetné kroky."

Procházeli kolem fontány. Ťukot diákonovy okované hole se rozléhal temnotou.

"Vidím, že tě v Církvi čeká velká budoucnost," řekl po chvíli mlčení Vorbis. "Nastává čas osmého proroka. Čas hojnosti a velká příležitost pro věrné a upřímné ve službách Omových."

Bruta nahlédl do propasti.

Jestliže měl Vorbis pravdu a existovalo světlo umožňující spatřit tmu, pak tam dole byl její opak. Byla to temnota, kterou nemohlo proniknout žádné světlo, temnota, v níž světlo černalo. Hlavou mu proběhla vzpomínka na slepého Didactyla a jeho prázdnou lucernu.

Slyšel sám sebe říkat: "A s lidmi, jako jsou Efebci, nemůže být smíru. Žádná smlouva se nemusí dodržet, jestliže byla uzavřena mezi lidmi, jako jsou Efebci, a těmi, kdo následují hlubší pravdu?"

Vorbis přisvědčil. "Když je s námi Velký bůh," řekl, "kdo by se nám mohl postavit? Tvá slova na mě udělala opravdu dojem, Bruto."

Ze tmy se ozval další tichý smích a několik tónů zabrnkaných na strunný nástroj.

"Hostina!" zasyčel Vorbis. "Tyran nás pozval na hostinu! Poslal jsem tam samozřejmě část výpravy. Budou tam dokonce i jeho generálové! Myslí si, že jsou tady v bezpečí, protože je chrání labyrint, stejně jako si želva myslí, že je v bezpečí ve svém krunýři. A přitom si neuvědomuje, že je vlastně ve vězení. Kupředu."

Ze tmy se vynořila zeď labyrintu. Bruta se o ni opřel. Odkudsi zdáli sem dolehlo tiché cinkání zbroje. To hlídky obcházely svěřené úseky.

Brána do labyrintu byla otevřena dokořán. Efebci neviděli důvod, proč by měli komukoliv bránit ve vstupu. V krátkém vedlejším tunelu spal na lehátku průvodce pro první šestinu bludiště a vedle něho prskala silná svíce. Nad vchodem do výklenku visel bronzový zvonek, kterým ho přivolávali ti, kdož potřebovali projít labyrintem. Bruta prošel kolem brány.

"Bruto?"

"Ano, pane?"

"Provedeš mě labyrintem. Vím, že to dokážeš."

"Pane -"

"To je rozkaz, Bruto."

To znamená, že nemám naději, pomyslel si Bruta. Je to rozkaz.

"Pak šlapejte přesně tam, kam šlápnu já," zašeptal. "A nesmíte zůstat dál než jeden krok za mnou."

"Dobrá, Bruto."

"Jestliže nějaké místo na podlaze bez jakéhokoliv důvodu obejdu, obejdete ho také."

"Rozumím, Bruto."

Bruta si pomyslel: třeba bych ho mohl vést špatně. Ne. Říkal jsem všechny přísahy a takové ty věci. Tady se nedá jen tak neposlechnout. Když začneš myslet takhle, rozpadne se celý svět…

Dovolil spící části svého mozku, aby převzala kontrolu. Cesta labyrintem se před ním rozvinula jako doruda rozžhavený drát.

…šikmo kupředu a vpravo tři a půl kroku, šedesát tři kroků vlevo, přestávka dvě vteřiny - to čekali, až jim závan vzduchu a hlasité zasvištění čehosi ostrého signalizovalo, že jsou v místě, kde jeden z průvodců vymyslel vylepšení, které mu pravděpodobně zajistilo první cenu - a teď tři schody nahoru…

Mohl bych se rozeběhnout kupředu, pomyslel si. Mohl bych se schovat a on by spadl do některé ze svislých šachet, šlápl by na propadliště a já bych se pak tiše vrátil do své místnosti a co by se kdo dozvěděl?

Měl bych.

… devět kroků vpřed, jeden vpravo, devatenáct kroků kupředu, dva vlevo…

Vpředu v chodbě se rozsvětlilo. Nebylo to světlo měsíce, které do labyrintu sem tam pronikalo škvírami ve střeše, ale žluté světlo lampy, jejíž záře pomalu sílila, jak se její majitel přibližoval.

"Někdo jde," zašeptal. "Určitě je to jeden z průvodců!"

Vorbis zmizel.

Bruta nejistě postával v chodbě a pozoroval, jak se blikající světlo blíží.

Pak se ozval starší hlas: "To jsi ty, Čtyřko?"

Světlo se vynořilo zpoza rohu. Za ním vycházel z chodby starý muž, došel k Brutovi a pozvedl lucernu, aby dobře ozářila Brutovu tvář.

"Kde je Čtyřka?" zeptal se a natáhl krk, aby viděl za Brutu.

Z pobočního tunelu za ním náhle vystoupila postava. Bruta na kratičký okamžik zahlédl Vorbisovu tvář, jež byla až podivně mírumilovná. Diákon uchopil hlavici své hole, pootočil s ní a zatáhl. Ve světle lucerny se mihla ostrá čepel.

Pak světlo zhaslo.

Ozval se Vorbisův hlas: "Jdeme dál, Bruto."

Roztřesený Bruta poslechl. Vykročil a ucítil pod podrážkou sandálu měkkou hmotu nehybné lidské ruky.

Propast, pomyslel si. Podívej se Vorbisovi do očí a uvidíš tam propast. A já jsem v ní s ním.

Musím víc myslet na tu vnitřní, skrytou pravdu.

Další průvodce už v labyrintu nepotkali. Po celých milionech let jim do tváří zavál svěží vítr a nad hlavou se jim objevilo hvězdnaté nebe.

"Skvělá práce. Pamatuješ si cestu k bráně?"

"Jistě, otče Vorbisi."

Diákon si stáhl kápi pláště do tváře.

"Tak jdeme."

Ulice osvětlovaly louče, ale Efebe nebylo město, které by v noci zůstávalo vzhůru. Pár kolemjdoucích, které potkali, jim nevěnovalo nejmenší pozornost.

"Svůj přístav dobře střeží," začal Vorbis jakoby mimochodem. "Ale směrem do pouště… každý přece ví, že poušť se přejít nedá. Jsem si jistý, že ty to víš, Bruto."

"Jenže teď mám podezření, že to, co vím, není pravda," odpověděl Bruta.

"Přesně tak. Aha, už jsme tady. Brána. Myslím, že včera tady byli dva strážní?"

"Viděl jsem dva."

"Teď je noc a brána je uzavřena. Jeden strážný tam ale asi bude. Počkej tady."

Vorbis zmizel v temnotě. Po nějaké chvíli se ozval tichý rozhovor. Bruta upíral pohled přímo před sebe.

Dušený dialog následovalo přiškrcené ticho. Po nějaké chvíli začal Bruta v duchu počítat.

Až napočítám deset, vrátím se.

Tak ještě jednou deset a pak.

Dobrá, napočítám do třiceti. Ale hned pak…

"Výborně, Bruto. Pojďme."

Bruta znovu polkl vlastní srdce a otočil se.

"Vůbec jsem vás neslyšel, pane," vypravil ze sebe.

"Chodím tiše."

"Je tam ten strážce?"

"Už ne. Pojď, pomůžeš mi se závorami."

Do velké brány byla vsazena malá branka. Bruta, s myšlenkami ochrnutými nenávistí, odstrčil hranou ruky závoru. Dvířka se otevřela s tichým zaskřípěním.

Tam venku bylo tu a tam vidět světélko některé vzdálené farmy a houstnoucí tmu.

Pak se tma vlila dovnitř.

Hierarchie, řekl později Vorbis. Efebci prostě neumějí myslet v rozsahu hierarchií.

Žádná armáda nedokáže přejít poušť. Ale malá armáda by třeba mohla urazit čtvrtinu cesty a nechat na určitém místě zásoby vody. A udělat to několikrát. Pak jiná malá armáda použije tuhle zásobárnu, aby se dostala dál, třeba na půl cesty, a tam zanechá zásobu vody. A další malá armáda…

Trvalo to celé měsíce. Třetina mužů zemřela. Zkosilo je vedro, dehydratace, divoká zvěř a jiné, ještě horší věci, ty horší věci, které žijí v srdci pouště.

Abyste mohli naplánovat něco takového, musíte mít mozek jako Vorbis.

A začít plánovat brzo. Vorbisem vyslaní muži umírali v poušti dávno předtím, než se bratr Mordák vydal na svou misionářskou cestu. V době, kdy flotila Omnie shořela v efebské zátoce, už vedla pouští slušně ušlapaná cesta.

Jen s mozkem, jako má Vorbis, dokážete naplánovat svou odvetu ještě dřív, než se pokusíte o útok.

Během jediné hodiny bylo po všem. Základní pravda byla taková, že hrstka efebských strážných chránících palác neměla ani tu nejmenší šanci.

Vorbis seděl vzpřímeně v Tyranově křesle. Blížila se půlnoc.

Právě před něho nahnali skupinu vybraných občanů Efebe, mezi kterými byl i Tyran.

Vorbis se ještě chvíli přehraboval v papírech a pak zvedl tvář s výrazem mírného údivu, kterým jako by chtěl naznačit, že neměl ani ponětí o špinavých lidech, kteří na něj čekají pod hroty samostřílů.

"Ach," vydechl a zářivě se usmál.

"Výborně," pokračoval. "Jsem rád, že už se dál nemusíme zabývat mírovou smlouvou. Je to zcela zbytečné.

Proč žvanit o míru, když už neválčíme? Efebe je teď omniánskou diecézí. Tím skončily všechny spory."

Vzal papír s připravenou smlouvou a hodil ho na zem.

"Během několika dnů sem připluje naše flotila. Dokud budeme držet palác a s ním i vás všechny, neodváží se jí nikdo postavit na odpor. Vaše pekelné zrcadlo už teď pravděpodobně naši lidé rozbíjejí."

Sepjal prsty před tváří a upřel pohled na shromážděné Efebce.

"Kdo ho postavil?"

Tyran zvedl hlavu.

"Je to efebský vynález," odpověděl.

"Aha," přikývl Vorbis, "demokracie. Já zapomněl. Takže kdo," pokynul jednomu ze strážných, který mu podal pytel, "napsal tohle?"

Na mramorovou podlahu vypadla jedna kopie Chelonian Mobile.

Bruta stál vedle trůnu. Stál tam, kde mu řekli, že má stát.

Nahlédl do propasti a teď byl sám propastí. Všechno kolem něj se teď odehrávalo jakoby ve vzdáleném kruhu světla, obklopeném neprostupnou temnotou.

V hlavě se mu honila jedna myšlenka za druhou.

Věděl o tomhle Nejvyšší patriarcha? Věděl ještě někdo jiný o dvou druzích pravdy? Kdo ještě věděl, že Vorbis vedl válku za obě strany - jako dítě, které si hraje s vojáčky? A bylo to opravdu špatné, když to bylo pro větší slávu…

…boha, který byl želvou? Boha, v nějž věřil jen Bruta?

Ke komu se vlastně Vorbis obracel, když se modlil?

Hukotem té mentální bouře pronikal do Brutova vědomí lhostejný Vorbisův hlas: "Jestliže se nepřihlásí filozof, který tohle sepsal, budete všichni, jak jste tady, zaživa upáleni. A nenechte se mýlit, to nejsou plané výhrůžky, myslím to smrtelně vážně."

V pozadí skupiny vznikl rozruch a pak se ozval Didactylův hlas:

"Pusťte mě! Slyšeli jste ho! A stejně… vždycky jsem si přál, aby se mi naskytla možnost udělat tuhle věc…"

Několik sloužících bylo odstrčeno stranou a zástupem se prodral filozof, který nad holou hlavou ostentativně zvedal zhasnutou lucernu.

Bruta viděl, jak se filozof před prázdnou plochou na okamžik zastavil. Pak se však začal pomalu otáčet, až jeho tvář mířila přímo k Vorbisovi. Nakonec popošel o několik kroků kupředu a pozvedl lucernu, jako kdyby si diákona kriticky prohlížel.

"Hmm," řekl nakonec.

"Ty jsi… viník?" řekl Vorbis.

"Samozřejmě. Jmenuji se Didactylos."

"Jsi slepý?"

"Jen potud, pokud mluvíte o očích, pane."

"A přesto nosíš lucernu," zavrtěl Vorbis hlavou. "To bezpochyby kvůli nějaké slovní hříčce. Pravděpodobně mi teď řekneš něco takového, jako že hledáš poctivého člověka, že?"

"To nevím, pane. Třeba byste mi dokázal říci, jak vypadá?"

"Měl bych tě zabít okamžitě," řekl Vorbis.

"To jistě, pane."

Vorbis ukázal na knihu.

"Takové lži. Takový skandál! Takové… obluzováni lidí s úmyslem svést je z cesty pravého vědění. Ty se odvažuješ stát přede mnou a prohlašovat," štítivě postrčil svitek nohou, "že svět je plochý a putuje nekonečnem na zádech obrovské želvy?"

Bruta zatajil dech.

I historie zatajila dech.

Potvrď mu svou víru, pomyslel si Bruta. Prosím, ať se aspoň jednou Vorbisovi někdo vzepře. Já nemůžu. Ale někdo…

Očima nenápadně sklouzl ke Svatkupovi, který stál z druhé strany Vorbisova křesla. Zdálo se, že seržant je doslova fascinován..

Didactylos se narovnal do celé své výše. Napůl se otočil a jeho nevidoucí oči na okamžik spočinuly na Brutovi. Lucernu před sebou držel na délku paže.

"Ne," odpověděl.

"Každý pořádný člověk přece ví, že svět má tvar dokonalé koule, která se otáčí kolem koule sluneční, tak jako se člověk otáčí kolem zářivé ústřední pravdy Velkého Oma," chrlil ze sebe Vorbis. "A hvězdy -"

Bruta se s bušícím srdcem naklonil kupředu.

"Můj pane?" zašeptal.

"Co je," vyštěkl na něj Vorbis.

"On řekl, ne."

"To jsem řekl," přikývl Didactylos.

Vorbis na okamžik ztuhl. Pak se mu několikrát slabě pohnula čelist, jako kdyby si tiše opakoval jakási slova.

"Ty to popíráš?"

"Budiž to tedy koule," řekl Didactylos. "Já proti kouli nic nemám. Bezpochyby někdo podnikl potřebná zvláštní opatření, aby se na ní všechno udrželo. A Slunce může být další taková koule, hodně vzdálená. A přál byste si, aby Měsíc obíhal Slunce, nebo raději Zemi? Radil bych raději Zemi. Je to takové víc hierarchické a skvělý příklad pro

nás všechny."

Bruta viděl něco, co nikdy předtím neviděl. Vorbis vypadal zmateně.

"Ale napsal jsi přece…, tvrdil jsi, že svět leží na zádech velké želvy! Ty jsi tu želvu dokonce pojmenoval!"

Didactylos pokrčil rameny. "Teď si o tom myslím něco jiného," odpověděl. "Kdo kdy slyšel o želvě dlouhé šestnáct tisíc kilometrů? Která pluje vesmírnou prázdnotou? Pch! To je ale pitomost. Stydím se, když na to jen pomyslím."

Vorbis beze slova zavřel ústa. Pak je znovu otevřel.

"Tak takhle se chovají efebští filozofové?"

Didactylos znovu pokrčil rameny. "Tak se chová skutečný filozof," odpověděl. "Každý z nás musí být připraven přijmout nové myšlenky, vyjít z nových důkazů. Nesouhlasíte? A vy jste před nás postavil tolik pevných a ostrých pravd," jeho gesto jistě jen zcela náhodou zahrnulo omniánské střelce stojící kolem stěn, "že jsem se nad tím musel hluboce zamyslet. I já se dám přesvědčit dostatečně silnými argumenty."

"Tvoje lži už otrávily část světa!"

"Pak napíšu jinou knihu," odpověděl Didactylos klidně. "Pomyslete jen na to, jak skvěle to bude vypadat - pyšný Didactylos přesvědčen argumenty Omnie. Kompletně odvolává. Hmm? Tedy, s vaším dovolením, Vaše Svatosti - vím, že máte mnoho povinností, plenit a pálit a tak dále -, vrátil bych se do svého sudu a začnu na tom pracovat. Hmm. Ano, to je ono. S vaším dovolením, Vaše Svatosti, připíšu vám tam víc koulí, než jste si dokázal vůbec představit…"

Starý filozof se obrátil a velmi pomalu vykročil k východu.

Vorbis se díval, jak odchází.

Bruta viděl, jak Vorbis napůl pozvedl ruku, aby dal pokyn strážím, ale nakonec ji zase nechal klesnout. Exkvizitor se obrátil k Tyranovi.

"Tak tady máte ty své -" začal.

"Achtunnng!"

Dveřmi proletěla lucerna a rozbila se Vorbisovi o hlavu.

"A přece kráčí!"

Vorbis vyskočil

"Já!" vykřikl, ale pak se vzpamatoval. Popuzeně mávl na dva strážné. "Chci, abyste ho chytili. Okamžitě. A… Bruto?"

Brutovi bušila krev ve spáncích tak silně, že Vorbisův hlas stěží slyšel. Didactylovi to myslelo mnohem lépe, než si Bruta myslel.

"Vezmeš si skupinu mužů a dovedeš je do knihovny… a pak, Bruto, knihovnu spálíte."

Didactylos byl slepý, ale venku byla tma. Pronásledovatelé sice slepí nebyli, ale zato nic neviděli. A oni samozřejmě nestrávili celý život při pochůzkách v křivolakých a hrbolatých uličkách Efebe, ve kterých bylo navíc na každých pár metrech nějaké to delší či kratší schodiště.

"-osm, devět, deset, jedenáct," mumlal si filozof, který čile pádil vzhůru po schodišti ztrácejícím se v temnotě, a když dosáhl jeho vrcholu, zahnul za roh.

"Au, sakra, to bylo moje koleno," zasténal jeden z pronásledovatelů. Byl to ten, který ležel nahoře v hromadě, již vytvořili zhruba v půli schodiště. Nakonec se na vrchol schodiště přece jen dostal. V měsíčním světle zahlédl hubenou postavu, která kývavě běžela ulicí. Pozvedl samostříl. Ten starý hlupák ani nekličkuje…

Je to perfektní cíl.

Ozvalo se zadrnčení.

Vojákovi se na tváři objevil užaslý výraz. Samostříl mu vypadl z rukou, a když zbraň dopadla na dláždění, sama vystřelila a šíp se odrazil od nedaleké sochy. Strážný se podíval na opeřený konec střely, která mu trčela z prsou, a pak na postavu, která se vyloupla z hustých stínů.

"Seržant Svatkup?" zašeptal.

"Je mi to líto," přikývl Svatkup. "Skutečně je mi to líto. Ale Pravda je důležitá."

Voják otevřel ústa, aby vyjádřil své mínění o pravdě, ale pak se zřítil na tvář do prachu.

Otevřel oči.

Svatkup odcházel. Celé okolí najednou vypadalo světlejší. Byla pořád tma. Ale voják dokázal vidět potmě. Všechno bylo zbarveno do odstínů šedi. A kočičí hlavy dláždění se mu jakýmsi nepochopitelným způsobem pod rukama změnily v ostrý černý písek.

Zvedl hlavu.

VSTÁVEJ, VOJÍNE BYLBITOSI.

S přihlouplý výrazem se zvedl na nohy. Teď byl něco víc než voják, anonymní postava, která mohla být pronásledována a zabita a nebyla v životech jiných lidí ničím jiným než stínovým statistou. Teď z něj byl Dervi Bylbitos, třicet devět let starý, ve všeobecné zápletce příběhu téměř nevinný a mrtvý.

Nejistě pozvedl ruku k ústům.

"Vy jste soudce?" zeptal se.

JÁ NE.

Bylbitos se rozhlédl po písku, který se táhl na všechny strany. Podvědomě věděl, co by měl udělat. Jeho myšlení bylo mnohem prostší než myšlení generála Zape-č'e a mnohem víc si všímal písniček, které slýchával jako dítě. Kromě toho měl jistou výhodu. Jeho víra byla ještě slabší než ta generálova.

SOUD TĚ ČEKÁ NA KONCI POUŠTĚ.

Bylbitos se pokusil usmát.

"Maminka mi o tomhle vyprávěla," řekl. "Když zemřete, musíte přejít poušť. A taky uvidíte všechno ve správném světle, tak, jak to má být. A na všechno si vzpomenete."

Smrť zcela promyšleně neudělal nic, co by vyjadřovalo jeho názor na vojínovo prohlášení.

"Třeba ještě cestou potkám nějaké kamarády, co?" řekl voják.

MOŽNÁ.

Bylbitos se vydal na cestu. Koneckonců, pomyslel si, mohlo to dopadnout hůř.

Urno lezl po regálech jako opice, vytahoval z polic knihy a svitky a házel je na zem.

"Unesu jich tak dvacet," řekl. "Ale kterých dvacet?"

"Po tomhle jsem vždycky toužil," mumlal Didactylos šťastně. "Vmésti pravdu tyranovi do tváře a tak dál. Hahá! Jeden muž, který se nebojí celé -"

"Které mám odnést? Které?" křičel Urno.

"Nebudeme potřebovat Complicatovu Mechaniku," odpověděl Didactylos šťastně. "Přál bych si v té chvíli vidět jeho obličej. Když to tak vezmu, to byla ale trefa! Doufám jenom, že někdo stačil zapsat, co jsem mu -"

"Principy ozubených převodů! Teorie hydrauliky!" vykřikoval Urno. "Já myslím, že spíš nebudeme potřebovat Okolikovu O správě věci veřejných nebo Gnómonovu Ectopii, to určitě -"

"Cože? To jsou knihy, které náleží celému lidstvu!" vyštěkl na něj Didactylos.

"Prima, to by bylo v pořádku, kdyby sem celé lidstvo přišlo a pomohlo nám je odnést," ušklíbl se popuzeně Urno. "Ale když jsme tady jen my dva, raději bych odnesl něco opravdu užitečného."

"Užitečného? Knihu o mechanice?"

"Samozřejmě. Ta poskytuje lidem návody, jak žít snáze!"

"A tyhle, jak být lidmi," odpověděl mu Didactylos. "To mi připomíná jednu věc. Najdi mi nějakou jinou svítilnu. Cítím se bez ní jako slepý -"

Dveře knihovny se zatřásly mocným zabušením. Bylo to bušení lidí, kteří nečekali, že jim někdo opravdu přijde otevřít.

"Část těch ostatních můžeme hodit do -"

Závěsy vypadly ze zdi. Dveře se zřítily dovnitř. Přes ně se hrnuli vojáci s tasenými meči. "Ah, pánové," zavolal na ně Didactylos, "prosím, abyste nerušili mých kruhů."

Velící desátník se na něj zmateně zadíval a pak sklopil oči k zemi.

"Jaký kruhy?"

"Poslyšte, co kdybyste mi půjčili pár kompasů a vrátili se, dejme tomu, za půlhodinku?"

"Nechte ho být, desátníku," ozval se v tom okamžiku Bruta.

Právě překračoval dveře.

"Povídám, nechte ho."

"Ale já mám rozkaz -"

"Jste hluchý? Jestli ano, pak vás kvizice snadno vyléčí," řekl Bruta a sám žasl nad pevností svého hlasu.

"Ty přece ke kvizici nepatříš," odpověděl desátník.

"Ne, ale znám člověka, který ano," upřel na něj Bruta pohled. "Vy prohledáte palác a budete hledat knihy. Jeho nechte tady se mnou. Je to starý člověk. Koho by tak asi ohrozil a čím?"

Desátník se zatvářil nerozhodně a očima těkal z Bruty k vězňům a zpět.

"Výborně, desátníku. Já už se o to postarám."

Všichni se otočili.

"Slyšel jste?" zvýšil hlas seržant Svatkup a protlačil se skupinou vojáků.

"Ale diákon nám nařídil -"

"Desátníku?"

"Seržante?"

"Diákon je daleko, ale já jsem tady."

"Rozumím, pane!"

"Tak vpřed."

"Provedu, pane."

Vojáci odcházeli a seržant Svatkup naklonil hlavu ke straně.

Pak zabodl svůj meč do dveří a obrátil se k Didactylovi. Levou ruku sevřel v pěst a na ni položil pravici s nataženou dlaní.

"A přece kráčí!"

"To záleží na tom," odpověděl filozof opatrně.

"Já jsem… váš přítel," řekl Svatkup.

"Proč bychom vám měli věřit?" zeptal se Urno.

"Protože nemáte na vybranou," odpověděl mu seržant Svatkup bez zaváhání.

"Můžete nás odsud dostat?" řekl Bruta.

Svatkup na něj vrhl pohrdavý pohled. "Vás?" řekl. "Proč bych odsud měl dostávat právě vás? Vy jste přece inkvizitor!" Vytrhl ze dveří svůj meč.

Bruta o několik kroků ustoupil.

"To tedy nejsem!"

"Na lodi, když tě kapitán oslovil heslem, neodpověděl jsi," obvinil ho Svatkup "Ty nejsi jedním z nás!"

"Jenže si myslím, že nejsem ani jedním z nich," odpověděl mu Bruta "Já jsem jedním sám za sebe."

Vrhl na Didactyla úpěnlivý pohled, což byla marná snaha, a pak se obrátil na Urna.

"O tomhle vojákovi celkem nic nevím," řekl. "Vím jen to, že vás chce Vorbis zabít a spálí knihovnu. Jenže já bych vám mohl pomoci. Vymyslel jsem cestu sem."

"Neposlouchejte ho," přerušil ho seržant Svatkup. Poklekl před Didactylem na jedno koleno jako prosebník. "Pane, jsou… někteří z nás, kteří si uvědomili, co vaše kniha opravdu znamená… podívejte, mám její opis…"

Začal šmátrat pod svým hrudním plátem.

"Opsali jsme si ji," pokračoval Svatkup "Máme jedinou kopii! Jedinou! Ale půjčujeme se ji. Někteří z nás, ti kteří umějí číst, ji čtou ostatním. Je tak smysluplná."

"Ehm…" odkašlal si Didactylos "Cože?"

Svatkup vzrušeně zamával rukama "Protože my to víme - já… já jsem byl na některých místech, kde - je to pravda! Velká želva existuje! A kráčí! My bohy nepotřebujeme!"

"Urno? Neukradl zatím někdo měď ze střechy, že ne chlapče?" zeptal se Diactylos svého synovce.

"Myslím, že ne, mistře, strýčku."

"Připomeň mi, že s tímhle člověk nesmím venku mluvit."

"Vy mi nerozumíte!" snažil se přesvědčit Svatkup. "Mohu vás zachránit. Máte přátel na těch nejnečekanějších místech! Pojďte, já zabiju tady toho kněze a …"

Pozvedl meč. Bruta znovu ustoupil.

"Ne! Já vám taky můžu pomoct! Proto jsem přišel. Když jsem viděl, jak vás přivedli před Vorbise, věděl jsem, co bych mohl udělat!"

"A co můžeš udělat," zasyčel na něj Urno.

"Mohl bych zachránit knihovnu."

"Jak? Naložit si ji na záda a dát se s ní na útěk?" ušklíbl se Svatkup.

"Ne. To jsem nemyslel. Kolik je tady svitků?"

"Asi sedm set," odpověděl Didactylos.

"Kolik z nich je opravdu důležitých?"

"Všechny," odpověděl zapáleně Urno.

"Řekl bych si tak dvě stě," odpověděl Didactylos jemně.

"Strýčku!"

"Všechny ostatní jsou díla malicherná a marnivá."

"Ale jsou to knihy!"

"Mohl bych jich odnést víc," řekl Bruta pomalu. "Vede odtud nějaká cesta ven?"

"No… možná, že ano," odpověděl Didactylos.

"Neříkej mu to!" vykřikl Svatkup.

"Pak všechny knihy shoří," pokrčil Bruta rameny. Ukázal na Svatkupa. "On sám řekl, že nemáte na výběr. Takže nemáte co ztratit, je to tak?"

"Je to -" začal Svatkup.

"Všichni okamžitě zmlkněte," rozčílil se Didactylos. Pak upřel nevidomé oči kamsi za Brutovo ucho.

"Možná že odsud vede cesta ven," přikývl "Co máš v úmyslu?"

"Já tomu nevěřím," vzpíral se Urno. "Tohle jsou Omniánci, a ty jim tady vykládáš, že odsud vede ještě nějaká jiná cesta!"

"Vede odsud tajný tunel, který prochází celou skálou," pokračoval Didactylos.

"Možná, ale tohle přece lidem neříkáme."

"Jsem velmi nakloněn té osobě věřit," bručel Didactylos. "Má počestnou tvář. Tedy samozřejmě filozoficky řečeno."

"Ale proč bychom mu měli věřit?"

"Každý, kdo je natolik hloupý, aby čekal, že mu budeme za těchto okolností věřit, musí být důvěryhodný," vysvětloval Didactylos. "Je příliš hloupý, než aby byl podvodník nebo zrádce."

"Já odsud teď mohu klidně odejít," upozornil je Bruta. "A kde pak bude vaše knihovna?"

"Vidíte?" prohlásil jízlivě Svatkup.

"Právě když věci začaly zdánlivě vypadat zoufale, objevují se odevšad nečekaní přátelé," liboval si Didactylos. "Tak jaký máte plán, mladíku?"

"Já žádný nemám," odpověděl mu Bruta. "Já prostě jen věci dělám. Jednu po druhé."

"A jak dlouho ti bude v tomhle případě trvat to dělání věcí jedné po druhé?"

"Myslím, že asi tak deset minut."

Svatkup se na Brutu zle mračil.

"Teď doneste knihy," přikázal Bruta. "A taky budu potřebovat světlo."

"Ale vždyť ty neumíš ani číst!" vzpouzel se Urno.

"Já je nebudu číst." Bruta se lhostejně zadíval na první svitek, což byla shodou okolností právě De Chelonian Mobile.

"Oh, můj bože!" zasténal.

"Něco se stalo?" zeptal se Didactylos.

"Nemohl by mi někdo donést mou želvu?"

Svatkup klusal chodbami paláce. Nikdo si ho nijak zvlášť nevšímal. Většina efebských vojáků byla za vnějšími hradbami paláce a Vorbis se vyjádřil velmi jasně o tom, co by se stalo s vězni v paláci, kdyby někoho zvenčí napadlo proniknout labyrintem dovnitř. Skupiny omniánských vojáků disciplinovaně plenily a loupily.

Kromě toho se vlastně vracel k místu svého ubytování.

V Brutově cele skutečně byla želva. Seděla na stole mezi pergamenovým svitkem a kusem ohlodaného melounu, a pokud se to dalo u želvy poznat, spala. Svatkup ji beze všech cavyků sebral, vrazil ji do svého vaku a rychle se vydal na zpáteční cestu ke knihovně.

Nenáviděl sám sebe za to, že to dělá. Ten hloupý kněz všechno pokazil! Ale Didactylos mu dal slib a Didactylos byl muž, který znal Pravdu.

Celou cestu měl pocit, že se někdo zoufale pokouší přilákat jeho pozornost.

"Ty si je dokážeš zapamatovat prostě jen tak, že se na ně podíváš?" nevěřil Urno.

"Ano."

"Celý svitek najednou?"

"Tomu nevěřím."

"Slovo LIBRVM nad vchodem do budovy má puklinu nad prvním písmenem," odpověděl mu Bruta.

"Xeno napsal Zrcadlení a starý Aristocrates napsal Otřepané pravdy. Didactylos si myslí, že Okolikovy Rozhovory jsou strašlivá pitomost. Od Tyranova trůnu sem do knihovny je to šest set kroků. Je tam také -"

"Paměť má tedy skvělou," řekl Didactylos. "To mu musíte přiznat. Ukažte mu další svitky."

"Jak poznáme, že si je opravdu pamatuje?" nevěřil stále ještě Urno, který právě roztáčel spisek geometrických pouček. "Vždyť neumí číst! Neumí psát!"

"Budeme ho to muset naučit."

Bruta se podíval na svitek plný map. Pak zavřel oči. Na okamžik mu všechny ty spletité linie zazářily na pozadí očních víček a pak cítil, jak se mu usazují v hlavě. Někde tam prostě byly, mohl je kdykoliv vyvolat. Urno rozvinul další svitek. Obrázky zvířat. Ten další - to byly obrazy rostlin a spousta psaní. Tenhle - jen písmena a písmena. Tady zase trojúhelníky a podobné věci. Ukládaly se do jeho paměti. Po nějaké chvíli už ani nevnímal, že se před ním svitky rozvinují. Jen se pozorně díval. Přemýšlel, kolik, si toho dokáže zapamatovat. Ale to bylo hloupé. Prostě si zapamatuje všechno, co vidí. Stolovou desku nebo svitek plný písmen. V zabarvení a letech dřeva bylo stejné množství informací jako v Xenově Zrcadlení.

Přesto si však uvědomoval jistou tíži v mozku, měl pocit, že kdyby prudce pootočil hlavou, vystříkla by mu paměť ušima.

Urno zvedl namátkou další svitek a zčásti jej rozvinul.

"Popiš mi, jak vypadá Nevyzpytatelný Puzuma," dožadoval se.

"Já nevím," odpověděl mu Bruta.

"Tak a tady máte toho svého Mistra paměti," ušklíbl se Urno.

"On neumí číst, hochu. To od tebe není fér."

"Dobrá. Tedy, chtěl jsem říct - popiš mi čtvrtý obrázek na třetím svitku, který jsi viděl," podíval se Urno potutelně na Brutu.

"Je tam čtyřnohé stvoření, které se dívá doleva." odpověděl Bruta. "Má velkou hlavu podobnou kočičí a široká ramena, tělo se zužuje k zadním nohám. Tělo je zbarveno vzorem černobílých kostek. Uši jsou velmi malé a přitažené k hlavě. Ocas je krátký a silný. Drápy má jen na zadních nohách, na každé noze tři drápy. Přední tlapy jsou dlouhé zhruba jako hlava a leží na nich tělem. Má chomáč husté srsti na -"

"To bylo před padesáti svitky," vypravil ze sebe Urno. "Celý ten svitek měl před očima sotva několik vteřin."

Podívali se na Brutu. Bruta zamrkal.

"Opravdu víš všechno?" zeptal se Urno.

"Nevím."

"Máš v hlavě polovinu knihovny!"

"Já… cítím se trochu…"

Efebská knihovna se změnila ve žhnoucí výheň. V místech, kde na hořící regály odkapávala tající měď ze střechy, se plameny zbarvily modře.

Všechny knihovny kdekoliv v celém mnohovesmíru jsou spojeny červími dírami vzniklými zakřivením časoprostoru, který se vytváří kolem každého většího množství knih.

Jen velmi málo knihovníků je do tohoto tajemství zasvěceno a existují neměnná pravidla pro využití této skutečnosti. Ta pravidla jsou proto tak přísná, protože jde o cestování časem a cestování v čase většinou působí velké problémy.

Jenže když je knihovna v plamenech a v historických knihách je napsáno, že shořela…

Ozvalo se tiché "puk", které zcela zaniklo v praskání dřevěných regálů, a odnikud se objevila postava, která se zhmotnila uprostřed knihovny, na malém prostoru, kam plameny zatím ještě nedospěly.

Vypadala lidoopovitě, ale pohybovala se velmi cílevědomě. Dlouhé opičí ruce utloukaly plameny, vytahovaly svitky z polic a cpaly je do velkého pytle. Když byl pytel plný, vrátila se postava do středu místnosti… a s dalším tichým "puk" zase zmizela.

To ovšem nemá s naším příběhem nic společného.

Nemá s ním nic společného ani to, že o nějaký čas později se některé svitky, o kterých se věřilo, že byly zničeny při velkém požáru knihovny v Efebe, objevily ve velmi zachovalém stavu v knihovně ankh-morporské Neviditelné univerzity.

Ale i tak je hezké to vědět.

Bruta se probudil s vůní moře v nose.

Tedy bylo to to, co lidé často nazývají vůní moře - zápach starých leklých ryb a hnijících mořských řas.

Byl v jakési chatrči. Ta trocha světla, která dovnitř pronikala jediným malým nezaskleným okénkem, byla rudá a blikala. Jedna strana chatrče přesahovala nad mořskou hladinu. Slabé světlo ozařovalo několik postav, které se tam nad čímsi nakláněly.

Bruta opatrně prozkoumal obsah své paměti. Zdálo se, že je tam všechno, svitky knihovny seřazené jeden za druhým. Slova pro něj byla bez významu, ostatně jako všechna psaná slova, ale obrázky byly zajímavé. Mnohem zajímavější než většina jiných věcí v jeho paměti.

Opatrně se posadil.

"Takže jsi se konečně probudil," zazněl mu v hlavě Omův hlas. "Jsme trochu přeplnění, co? Připadáme si jako police s knihami, že? Máme taky dojem, že nám všude v hlavě visí velké tabule s nápisy ZACHOVEJTE TICHO!, co? Proč jsi to udělal?"

"Já… nevím. Zdálo se mi…, že je to jediná věc, která se v té chvíli udělat dá. Kde jsi?"

"Ten tvůj přítelíček voják mě má ve vaku na zádech. Jo, mimochodem, díky, že ses o mě tak staral."

Brutovi se podařilo vstát. Svět kolem něj se na okamžik zatočil, a dodal tak třetí vesmírnou teorii k těm dvěma, jež zaměstnávaly místní myslitele.

Vyhlédl z okna. Rudé světlo pocházelo z ohňů, které se rozhořely po celém Efebe, ale největší požár zuřil v místě, kde byla knihovna.

"Partyzánská činnost," vysvětlil mu Om. "Bojují dokonce i otroci. Nedokážu pochopit proč. Člověk by si myslel, že se chopí té skvělé příležitosti a pomstí se svým pánům, co?"

"Myslím si, že otrok v Efebe má naději stát se svobodným," odpověděl Bruta.

Z rohu chatrče se ozvalo zasyčení a kovové zachřestění. Bruta zaslechl, jak Urno říká: "Vidíte! Říkal jsem vám to. Bylo to jen ucpané potrubí. Musíme sehnat víc paliva."

Bruta se pomalu vydal ke skupince.

Zjistil, že všichni stojí kolem člunu. Jak to u člunů bývá, měl klasický tvar - vpředu měl ten špičatý konec a vzadu ten rovný. Na rozdíl od jiných takových člunů však neměl stěžeň. Zato kousek před zádí stála velká měděná koule, umístěná v jakési dřevěné konstrukci. Pod koulí byl kovový koš, ve kterém někdo rozdělal vydatný oheň. Koule se ve svém rámu otáčela a chrlila na všechny strany oblaka páry.

"To jsem viděl," řekl Bruta. "V knize Chelonian Mobile. Je tam obrázek."

"Aha, tady máme naši chodící knihovnu," ozval se Didactylos. "Ano. Máš pravdu. Je to obrázek znázorňující princip akce a reakce. Nikdy jsem Urnovi neříkal, aby něco takového postavil. Takhle to dopadne, když člověk myslí rukama."

"Minulý týden jsem s ním doplul až za výběžek s majákem," chlubil se Urno. "Žádný problém."

"Jenže do Ankh-Morporku je to mnohem dál," řekl Svatkup.

"Ano, pětkrát tak daleko, než je z Omnie do Efebe," přisvědčil Bruta vážně. "Na jednom svitku byly jen mapy."

Z vířící koule odletovaly kotouče páry. Teď, když Bruta přišel blíž, viděl, že na zádi lodi za koulí visí jakési kolo sestavené z krátkých širokých vesel. Prostor mezi kolem a koulí pak vyplňovala změť dřevěných ozubených kol a nekonečných pásů. Jak se koule otáčela, kolo se točilo a vesla svištěla vzduchem.

"Jak to pracuje?" zeptal se.

"Je to velice jednoduché," odpověděl mu Urno.

"Oheň zahřívá -"

"Na takové věci teď není čas," vskočil mu do řeči seržant Svatkup.

"- zahřívá vodu a ta se prostě rozčílí," vysvětloval filozofův učedník. "Proto uniká z koule čtyřmi malými otvory, aby před ohněm utekla. Proudy páry strkají do koule a ta se otáčí a ozubená kolečka a Nohobusův šroubový mechanismus převádějí ten pohyb na lopatky, které se roztočí a pohánějí člun po vodě."

"Velmi filozofické," řekl Didactylos.

Bruta cítil, že by se měl zastat divů omniánské techniky.

"Velká vrata Citadely váží celé tuny a jsou otevírána pouhou silou víry," řekl. "Jediný člověk na ně zatlačí a otevřou se."

"To bych tedy opravdu rád viděl," řekl pochybovačně Urno.

Bruta pocítil sice slabý, ale i tak hříšný záchvěv pýchy nad tím, že má Omnia pořád ještě něco, na co může být pyšný.

"Dokonalé vyvážení a doplňující hydraulika, nejspíš."

"Oh."

Svatkup zamyšleně strčil do zařízení špičkou meče.

"Promysleli jste si opravdu všechny možnosti?" zeptal se.

Urnovy paže se rozkývaly sem a tam. "Myslíš mohutné lodi brázdící temné moře bez -" začal.

"Ne, já myslel na souši," zavrtěl hlavou Svatkup.

"Co takhle… na nějakém voze…"
"Oh, to nemá žádnou cenu, nakládat loď na vůz."
Svatkupovy oči zaplály září člověka, který zahlédl budoucnost a zjistil, že je pokryta ocelovými pláty.
"Hmm," zabručel.
"To je všechno velmi hezké, ale není to filozofie," prohlásil Didactylos.
"Kde je kněz?"
"Jsem tady, ale já nejsem -"
"Jak se cítíš? Tam nahoře jsi zhasl jako svíčka."
"V jednom okamžiku na nohou, v druhém na zemi, placatý jako předložka u postele."
"To se prostě stává, co?"
"Občas."
"Pamatuješ si ty svitky?"
"Já… myslím, že ano. Kdo zapálil knihovnu?"
Urno zvedl hlavu od mechanismu.
"On," odpověděl.
Bruta se otočil k Didactylovi.
"Vy jste zapálil svou vlastní knihovnu?"
"Já jsem jediný, kdo měl právo to udělat," odpověděl filozof. "Kromě toho se tak alespoň nedostane do rukou Vorbisovi."
"Cože?"
"Představ si, že by si všechny svitky přečetl? Je dost špatný už teď, jaký by byl asi potom? Se všemi těmi vědomostmi v hlavě by byl mnohem horší."
"On by je jistě nečetl," zavrtěl hlavou Bruta.
"Ale to víš, že by je četl," ušklíbl se Didactylos. "Na veřejnosti je to samá svatá zbožnost, a v soukromí jsou to oloupané hrozny a jiné rozmařilosti."
"Vorbis určitě ne," odporoval mu Bruta s pevným přesvědčením. "Ten by je určitě nečetl."
"Tak, nebo tak," odpověděl Didactylos, "když se to muselo stát, udělal jsem to raději sám."
Urno se obrátil od zádi lodi, kde nakládal další dřevo na rošt pod koulí.
"Mohli bychom všichni na palubu?" řekl.
Bruta se přesunul do středu lodi a usedl na hrubou sedačku, nebo jak se tomu říkalo. Vzduch byl cítit horkou vodou.
"Dobrá," prohlásil Urno. Pak zatáhl za páku. Roztočené lopatky se spustily do vody. Loď sebou trhla a pak se závojem páry v patách vyrazila kupředu.
"A jak se ta loď jmenuje?" nadhodil Didactylos.
Urno se zatvářil překvapeně.
"Jmenuje?" podivil se. "Je to člun. Věc. Jedna z těch běžných, přirozených věcí denní potřeby. Ta nepotřebuje jméno."
"Jména jsou mnohem filozofičtější," trval na svém Didactylos s jistou umíněností. "A měl bys o ni rozbít amforu s vínem."
"To by bylo hloupé plýtvání."
Člun s hlasitým šplouchánim a pleskotem vyplul z loděnice a zčeřil temnou hladinu nočního přístavu. Na jedné straně viděli hořící efebskou galéru. Celé město vypadalo jako temná látka pošitá ohnivými záplatami.
"Ale máš na palubě nějakou amforu?" zeptal se Didactylos.
"Jistě."
"Tak mi ji podej."
Za lodí se pěnila bílá stopa. Lopatky pleskaly.
"Žádný vítr. Žádní veslaři!" žasl Svatkup. "Dochází ti vůbec, co to tady máš, Urno?"
"Dokonale. Princip celého toho zařízení je totiž až neuvěřitelně jednoduchý," odpověděl sebejistě Urno.
"Ale o tom já přece nemluvím! Mluvím o tom, co všechno by se s touhle silou dalo dokázat!"
Urno přihodil na oheň další poleno.
"Vždyť je to jen obyčejná přeměna tepla na práci," zavrtěl hlavou. "Ale možná… aha, dala by se tím pumpovat voda. Mlýny by mohly mlít, i kdyby nebyl vítr. Takové věci? To jsi měl na mysli?"
Svatkup - voják zaváhal.
"Jo, něco takového," přikývl nakonec.
Bruta zašeptal: "Ome?"
"Ano?"
"Cítíš se dobře?"
"Je to tady cítit jak ve vojenském báglu. Chci ven."
Měděná koule se nad ohněm otáčela bláznivou rychlostí. Plála skoro tak jasně jako Svatkupovy oči.
Bruta mu poklepal na rameno.
"Mohl bych dostat svou želvu?"
Svatkup se trpce usmál.
"Z těch věciček se dá uvařit skvělé jídlo," řekl a vylovil Oma z batohu.
"To říká každý," odpověděl Bruta. Pak ztišil hlas do šepotu. "Co je to za místo, ten Ankh?"

"To je město, kde se nachází milion duší," odpověděl mu Omův hlas, "a mnohé z nich žijí dokonce v tělech. A tisíce různých náboženství. Je tam dokonce chrám Malých bohů! Zdá se, že je to místo, kde lidé nemají potíže s tím uvěřit v cokoliv. Myslím, že to není špatné místo pro nový začátek. S mým mozkem a tvým… s mým mozkem se zanedlouho dostaneme znovu do oběhu."

"Ty se nechceš vrátit zpět do Omnie?"

"Nemá to cenu," odpověděl Om. "Vždycky tady sice existuje možnost svrhnout úřadujícího boha. Lidé toho mají za nějakou dobu dost a chtějí změnu. Jenže jeden nemůže svrhnout sám sebe, to dá rozum, ne?"

"S kým to mluvíš, kněže?" zeptal se Svatkup.

"Já… hm… já se modlil."

"Pch! K Omovi? To by ses stejně dobře mohl modlit k téhle želvě."

"Jistě."

"Já se za Omnii stydím," řekl Svatkup. "Podívej se na nás. Uvízli jsme v minulosti. Jsme zaostalí díky tomu, že nás uměle a prakticky násilím udržují ve víře k jednomu bohu. Všechny okolní státy se nás straní. K čemu nám byl vlastně ten náš bůh dobrý? Bohové? Fuj!"

"Klid, jen klid, brzdil ho Didactlos Jsme na moři a to brnění, které máš na sobě, by jistě působilo jako dokonalý vodič."

"Oh, já nemám vůbec nic proti ostatním bohům," pospíšil si Svatkup. "Tam nemám právo se vyjadřovat. Ale Om? Sloužil kvizici jen jako strašák. Jestli existuje, ať mě tady na místě zničí!"

Svatkup vytáhl meč a napřáhl ho před sebe.

Om seděl Brutovi s mírumilovným výrazem v klíně. "Ten mládenec se mi líbí," prohlásil. "Je skoro stejně dobrý jako věřící. Je to jako s láskou a nenávistí, jestli víš, co myslím?"

Svatkup pomalu zastrčil meč zpět do pochvy.

"Tímto se Oma odříkám," řekl slavnostně.

"Dobrá, ale co teď? Jaký máš výběr?"

"Filozofii! Praktickou filozofii! Jako je třeba tenhle Urnův stroj. Taková filozofie by dokázala Omnii, i kdyby se jakkoliv bránila a křičela, vtáhnou do století Ovocného netopýra!"

"I kdyby se bránila a křičela," opakoval Bruta.

"Je to nutné, děj se co děj," přikyvoval Svatkup. Vrhl na své společníky zářivý úsměv.

"Nic si z něj nedělej," uklidňoval Brutu Om. "Budeme daleko. A věř mi, bude to dobře. Myslím si, že Omnia se potom, co se rozšíří zprávy o událostech včerejší noci, stane velmi nepopulární zemí."

"Ale to všechno přece byla jen Vorbisova vina!" zvolal Bruta nahlas. "On to všechno začal. On poslal ubohého bratra Mordáka do Efebe a pak ho dal zavraždit, aby mohl svést vinu na Efebce! Vůbec neměl v úmyslu uzavřít nějakou mírovou smlouvu! Prostě se chtěl jen dostat do paláce!"

"Mně jenom není jasné, jak se mu to podařilo," vrtěl Urno hlavou. "Nikdo nikdy neprošel labyrintem bez průvodců. Jak to dokázal?"

Didactylovy nevidoucí oči utkvěly na Brutově tváři.

"Taky si to nedokážu vysvětlit," řekl. Bruta sklopil hlavu.

"A to všechno, co říkáš, je vážně pravda?" zeptal se Svatkup.

"Je."

"Ty idiote! Máš v hlavě řezanku?" ječel Om.

"A měl bys odvahu říci tohle všechno lidem?" zeptal se Svatkup s naléhavostí v hlase.

"Asi ano."

"Jsi opravdu ochotný vystoupit proti kvizici?"

Bruta se s těžkým srdcem zadíval do tmy. Plameny hořícího Efebe se jim mezitím za zády slily do jediného oranžového uhlíku.

"Můžu říct jen to, co si pamatuju," odpověděl.

"Jsme mrtví," řekl Om. "Proč mě rovnou nehodíš přes palubu, no? Tenhle tupohlavec nás bude chtít odvézt zpět do Omnie!"

Svatkup si zamyšleně zamnul bradu.

"Vorbis má mnoho nepřátel," řekl nakonec, "za jistých okolností. Bylo by lepší, kdybychom ho mohli zabít, ale to by někteří lidé jistě nazvali vraždou. Nebo by z něj udělali mučedníka. Ale soud… , kdyby byly důkazy… , kdyby si alespoň mysleli, že jsou nějaké důkazy…"

"Vidím přesně, jak mu pracuje mozek," vykřikl Om. "Byli bychom v klidu a bezpečí, kdybys byl držel zobák!"

"Vorbis před soudem," řekl Svatkup napůl užasle a napůl pobaveně.

Bruta si jeho větu zopakoval. Byla to myšlenka, kterou téměř nebyl s to udržet v hlavě. Byla to jedna z těch myšlenek, které jaksi nedávaly smysl. Vorbis před soudem? Soud - to bylo něco, co se mohlo přihodit všem ostatním, ale Vorbisovi?

Vzpomněl si na bratra Mordáka. A na vojáky, kteří se ztratili v poušti. A na všechny ty věci, které se lidem děly, které se děly dokonce i Brutovi.

"Řekni mu, že už si nic nepamatuješ!" křičel na něj Om. "Řekni mu, že si nedokážeš vzpomenout!"

"A kdyby se opravdu dostal k soudu," uvažoval dál Svatkup, "tak by ho jistě shledali vinným. Nikdo by si netroufl rozhodnout to jinak."

Myšlenky se v Brutově hlavě vždycky pohybovaly jako ledovce. Připlouvaly pomalu a mizely ještě pomaleji, a když už tady byly, zabíraly velké množství prostoru a z toho se jich převážná část ukrývala pod povrchem.

Pomyslel si: nejhorší na Vorbisovi je to, že vlastně není zlý, al1e že nutí slušné lidi dělat zlé věci. Mění lidi na tvory, jako je on sám. Člověk se neubrání. Je to nakažlivé a Vorbis je ten bacilonosič.

Okolní ticho rušilo jen šplouchání vody o boky Nepojmenované lodi a hukot Urnova stroje.

"Když se vrátíme do Omnie, chytí nás."

"Můžeme přistát někde na pobřeží, mimo přístavy," řekl Svatkup s nadšením.

"Ankh-Morpork!" křičel Om.

"Nejdřív musíme odvézt pana Didactyla do Ankh-Morporku," řekl Bruta. "Pak… pak se vrátím do Omnie."

"A mě tam můžeš nechat taky, hrom aby do tebe praštil!" komentoval jeho výrok Om. "Já v Ankh-Morporku rychle najdu nějaké věřící, o tom neměj pochyb, ti lidé tam taky věří kdečemu."

"Nikdy v životě jsem Ankh-Morpork neviděl," řekl Didactylos. "Jenže dokud člověk žije, pořád se učí. To vždycky říkám já."

"V Ankh-Morporku jsou různí exulanti," obrátil se k němu Svatkup. "Nedělejte si žádné starosti. Budete tam v bezpečí."

"Úžasné," odpověděl mu Didactylos. "A až do dnešního rána mě ani nenapadlo, že bych byl v nějakém nebezpečí."

Opřel se o bok člunu.

"Život na tomhle světě," řekl po chvíli, "za těchto podmínek připomíná život v jeskyni. Co víme o skutečnosti? Všechno, co vidíme ze skutečného světa, jsou podivné a někdy zábavné stíny, které se odrážejí na stěně té jeskyně. Jsou to stíny vzniklé ve světle absolutní pravdy, z nichž si někdy dokážeme a někdy nedokážeme odvodit určitý díl pravdy. Jsme jako jeskynní lidé hledající moudrost, kteří ovšem mohou udělat jen jediné - pozvednout svůj hlas k těm, které nevidíme, a ponížen ě říci: ‚Pojď blíž, zpotvořený králíčku… tebe mám nejraději.'"

Vorbis špičkou sandálu rozhrnul popel.

"Žádné kosti," prohlásil.

Vojáci stáli mlčky kolem. Všude se vznášely vločky jemného šedivého popela, které líně vířily vzduchem.

"A taky to není správný popel," pokračoval Vorbis.

Seržant otevřel ústa a chystal se něco říci.

"Buďte si jistý, seržante, že vím, o čem mluvím," zarazil ho Vorbis posuňkem. Přešel k ohořelým padacím dveřím a poklepal na ně nohou.

"Sledovali jsme ten tunel," řekl seržant tónem člověka, který doufá, i když ví, že marně, že bude-li se hodně snažit, podaří se mu odvrátit trest, který ho očekává.

"Ústí nedaleko přístavu."

"Ale když do něj vstoupíte u přístavu, nebude ústit tady," uvažoval Vorbis nahlas. Zdálo se, že kouřící zbytky ho doslova fascinují.

Seržantovo čelo se nechápavě nakrčilo.

"Nerozumíte? Efebci by nepostavili cestu, která, by vedla oběma směry stejně. Mozky, které vymyslely labyrint, pracují jinak. V tunelu budou… něco jako stavitelné přepážky… šoupátka. Možná několik míst přehrazených přestavitelnými kameny. Pasti. Cesta, co vede jen tam, ale ne zpět. Svištící čepele, které nečekaně vyletí ze zdí."

"Velmi nápadité a účinné, o tom nepochybuji."

Seržant si olízl suchým jazykem ještě sušší rty. Nedokázal číst ve Vorbisovi jako v knize, protože nikdy neexistovala kniha jako Vorbis. Jenže Vorbis měl určitý způsob myšlení, který se člověk po jisté době naučil znát.

"Přejete si, abych si vzal oddíl mužů a prozkoumal ten tunel směrem od přístavu, že pane."

"Právě jsem se vám to chystal navrhnout."

"Rozumím, pane."

Vorbis poklepal seržanta po rameni. "Ale hlavu vzhůru!" řekl povzbudivým tónem. "Om ochrání všechny silné ve víře."

"Jistě, pane."

"A poslední muž mi může přinést podrobnou zprávu. Ale ještě než vyrazíte… nejsou ve městě?"

"Celé město jsme prohledali, pane."

"A byla u brány hlídka? To znamená, že unikli po moři."

"Všechny efebské válečné lodi byly obsazeny, otče Vorbisi."

"Tahle zátoka se doslova hemží malými čluny."

"Jenže tyhle malé čluny, pane, nemohou uniknout jinam než na širé moře."

Vorbis se rozhlédl po Kruhovém moři. Vyplňovalo obzor od jedné strany ke druhé. Daleko za ním se rýsovala matná šmouha pobřeží Stoských plání a potrhané obrysy pohoří Beraní hlavy, které se zvedaly k nejvyššímu vrcholu, jemuž rouhači říkali Střed, přestože to byl, jak Vorbis věděl, Pól, jenž se tyčil nad obloukem obzoru jen díky tomu, že se světlo ohýbalo v atmosféře stejně jako se lomí ve vodě… Nakonec zahlédl malou bílou skvrnku, která se ztrácela na pozadí šedivého oceánu.

Vorbis měl skvělý zrak a stál dost vysoko.

Sebral ze země hrst šedivého popela, shodou okolností tu část, která byla ještě včera Daikiryho Principy navigace, a nechal ji proklouznout mezi prsty.

"Om nám poslal dobrý vítr," řekl. "Pojďte, půjdeme do přístaviště."

Na vodách seržantova zoufalství se optimisticky zakýval plovák naděje.

"Ten tunel, otče Vorbisi. Máme ho prozkoumat hned?"

"Oh, nikoliv. Můžete to udělat, až se vrátíme."

Urno strčil do měděné koule kusem drátu, zatímco se Nepojmenovaná loď kývala na vlnách.
"Nemůžeš jí nabít?" zeptal se Svatkup, který zatím nepochopil rozdíl mezi strojem a člověkem.
"To je filozofický stroj," zavrtěl hlavou Urno.
"Když mu natluču, tak nám to nepomůže."
"Ale vždyť jsi říkal, že stroje mohou být našimi otroky."
"Ale není to ten druh, který k práci přinutíš bitím," odpověděl Urno. "Trysky se zanesly solí. Když voda utíká z koule, nechává za sebou sůl."
"Proč?"
"Nevím. Asi chce cestovat nalehko."
"Už stojíme! Nemůžeš s tím něco udělat?"
"Jistě že ano. Musíme počkat, až koule vystydne, pak je třeba ji vyčistit a přilít do ní víc vody."
Svatkup se rozhlédl nepřítomně kolem.
"Ale vždyť jsme pořád ještě na dohled k pobřeží!"
"No, vy možná," pokrčil rameny Didactylos. Seděl uprostřed člunu, ruce měl zkřížené na hlavici své hole a tvářil se jako starý pán, kterého málokdy vyvedou na čerstvý vzduch, a když už se to stalo, je rozhodnut si to užít.
"Jen žádné starosti," uklidňoval je Urno. "Jen mi dělá trochu starosti lopatkové kolo: Bylo navrženo tak, aby vlastně odstrkovalo vodu, ne aby se dalo vodou odstrčit."
"Chceš tím snad říci, že je nějaké zmatené?" řekl Svatkup.
"Teď je prostě odstrčené," prohlásil Didactylos šťastně.
Bruta ležel na špičatém konci lodi a díval se do vody. Kolem proplul podivný malý tvor. Přemýšlel o tom, co je to za rybu -
- a najednou věděl, že je to obyčejná oliheň z rodu desetinohých hlavonožců, Loligo vulgaris, že nemá klasickou kostru, jen vnitřní chrupavčitou pseudokostru, poměrně dokonale vyvinutou nervovou soustavu a velké oči, které se téměř neliší od očí strunatců.
Všechny ty údaje se mu na okamžik objevily na vnitřní straně víček a pomalu zmizely.
"Ome?" zašeptal Bruta.
"No?"
"Co děláš?"
Pokouším se chvilku si zdřímnout. Želvy potřebují spoustu spánku, abys věděl.
Svatkup s Urnem se skláněli nad filozofickým strojem. Bruta se díval na měděnou kouli -
- koule je množina bodů v prostoru, které mají od pevného bodu es, což je střed koule, vzdálenost menší nebo rovnou er, přičemž er musí být větší nuly. Objem koule se rovná čtyři třetiny pí er na třetí, povrch pak čtyři pí er na druhou-
"Můj bože…"
"Co je zase?" ozvala se želva.
Didactylos se otočil k Brutovi, který si rukama svíral hlavu.
"Co je to pí?"
Didactylos natáhl ruku a Brutu podepřel.
"Co se děje?" ptal se Om.
"Já nevím! Jsou to jen slova! Já nevím, co je v těch knihách! Neumím číst!"
"Hodně spánku, to je moc důležité," liboval si Om. "Potom krásně sílí krunýř!"
Bruta klesl v rozkývané lodi na kolena. Cítil se jako majitel domu, který se vrátil z cest a zjistil, že má dům plný cizích lidí. Byli všude, nikoho sice neohrožovali, ale vyplňovali každý kout svou přítomností.
"Ty knihy přetékají!"
"Nevím, jak by se to mohlo stát," potřásl hlavou Didactylos. "Říkal jsi, že ses na ně jen podíval. Nečetl jsi je. Vůbec nevíš, co znamenají."
"Ale ony vědí, co znamenají!"
"Poslyš. Jsou to jenom knihy z rodu knih," řekl Didactylos. Nejsou magické. Kdyby sis dokázal uložit knihy do hlavy jen díky tomu, že do nich budeš zírat, byl by tuhle Urno už dávno génius."
"Co je s ním?" zeptal se Svatkup.
"Má pocit, že toho ví příliš mnoho."
"Ne! Já nevím nic! Ve skutečnosti opravdu nic nevím!" zajíkal se Bruta. "Jen jsem si teď vzpomněl, že olihně mají chrupavčitou pseudokostru!"
"Aha. Vidím, že tady bychom mohli mít jistý problém," zasmušil se Svatkup. "Pch. Tihle kněží. Většina z nich jsou šílenci."
"Ne! Já nevím, co to chrupavčitá pseudokostra znamená!"
"No, to má oliheň místo kostí. Není jako my. Místo těch tvrdých částí má takovou pružnou hmotu. Představ si něco mezi kostí a vydělanou kůží."
Svatkup si pohrdlivě odfrkl. "Dobrá, dobrá," prohlásil. "Žijeme a učíme se, jak jste řekl."
"Někteří z nás to ovšem můžou dělat i naopak," odpověděl mu Didactylos.
"Tím jste snad chtěl něco naznačit?"
"To je filozofie," řekl Didactylos. "A ty si, hochu, sedni. Jak chodíš sem a tam, tak se člun kývе. Už tak jsme

dost přetížení."

"Člun jest nadlehčován silou, která se rovná váze vody člunem vytlačené," zasténal zoufale Bruta a sedl si.

"Cože?"

"Akorát že nevím, co to znamená vytlačená voda."

Urno zvedl hlavu od koule. "Jsme připraveni znovu vyrazit." Pak si utřel ruce do tógy.

"Podívej," obrátil se Didactylos k Brutovi. "Existují různé způsoby, jak se věci učit. Připomíná mi to, jak se mě princ Lasgere z Tsortu kdysi zeptal, jak by se mohl stát učencem, když nemá čas na takové nesmysly, jako je čtení. Řekl jsem mu: ‚Ke vzdělání královská cesta nevede, pane.' On mi na to řekl: ‚Tak setsakra rychle nějakou vybuduj, nebo ti dám useknout nohy. Můžeš k tomu použít tolik otroků, kolik budeš chtít.' Měl velmi přímý přístup k věci. Nebyl to muž, který by mlel nesmysly. Lidi ano. Ale nesmysly ne."

"A proč ti ty nohy nakonec neusekl?" zeptal se se zájmem Urno.

"Já mu totiž tu cestu postavil. Víceméně."

"Jo? A jak? Myslel jsem, že to byla jen taková metafora."

"Vidím, že se učíš Urno. Bylo to takhle. Vybral jsem několik otroků, kteří uměli číst, ti seděli celou noc v jeho ložnici, a zatímco spal, šeptali mu vybrané texty, které jsem zvlášť připravil."

"A to fungovalo?"

"Jo, to já nevím třetí otrok, na kterého přišla řada se čtením, mu do ucha vrazil patnáct centimetrů dlouhou dýku. Pak, po revoluci, mě nový vládce propustil z vězení a řekl, že mohu odjet z jeho země, když mu slíbím, že celou cestu až na hranice nebudu vůbec na nic myslet. Ale co se týče toho učení, myslím si, že v principu to špatný nápad nebyl."

Urna začal foukat do ohně.

"Než se ta voda ohřeje," vysvětloval, "tak to nějakou chvíli trvá."

Bruta si lehl do špičky člunu. Když se soustředil, dokázal proud vědomostí zastavit. Musel se přitom ale očima vyhýbat předmětům, protože ty mu pokaždé něco připomněly. Třeba i mraky na obloze, které byly někdy přírodními filozofy popisovány jako příležitostné stíny na povrchu světa, prostředek, který brání v přehřívání povrchu - mu působily potíže. Om spal.

Vědět a neučit se, pomyslel si Bruta. Ne. Obráceně. Učit se a nevědět…

Devět desetin Omova těla spalo v krunýři. Ta zbývající desetina bloudila ve skutečném světě bohů, který je mnohem míň zajímavý než třírozměrný svět obývaný lidstvem.

Myšlenka: Jsme malý člun. Pravděpodobně si nás ani nevšimne. Vždyť je tady celý oceán. Taky nemůže být všude.

Samozřejmě, má plno uctívačů. Jenže - jsme opravdu velmi malý člun…

Cítil mysli zvědavých ryb, které se pohybovaly v okolí kola. To bylo trochu zvláštní, protože za normálních okolností nejsou ryby nijak zvlášť -

"Zdravím tě," řekla Mořská královna.

"Vidím, že stále ještě existuješ, želvičko."

"Jo, držím se," odpověděl Om. "Žádné potíže."

Nastala jistá přestávka, která, kdyby k ní došlo v hovoru mezi dvěma lidmi, by byla vyplněna rozpačitým pokašláváním a nejistými pohledy. Jenže bohové nevědí, co jsou to rozpaky.

"Předpokládám," začal nakonec Om opatrně, "že sis přišla pro svou odměnu."

"Chci tuhle loď a všechno, co je v ní," řekla Královna. "Ale tvůj věřící, jak je zvykem, může být zachráněn."

"K čemu ti budou? Jeden z nich je dokonce ateista!"

"Pch! Úplně na konci uvěří všichni."

"To se mi nezdá…" Om zaváhal, "fér."

Teď se zarazila Mořská královna.

"Co je to, fér?'"

"Něco jako… podklad spravedlivého?" Přemýšlel, proč ho o tom vůbec napadlo mluvit.

"To mi připadá jako lidská vymyšlenost."

"Lidé jsou velmi vynalézaví, to ti musím říct. Ale o to nejde. Chtěl jsem říct…, že neudělali nic, aby si to zasloužili."

"Zasloužili? Vždyť to jsou lidé. Co s tím má co dělat, jestli si to zasloužili?"

To musel Om připustit. Nemyslel už jako bůh. To ho trápilo.

"Já jen, že je to je takové…"

"Spoléhal ses na jednoho člověka příliš dlouho, malý bohu."

"Já vím. Vím to." Om si povzdechl. Vědomí prosakovala jedno do druhého. Viděl už mnoho věcí z lidského hlediska. "Vezmi si tedy člun. Když už musíš. Přál bych si jen, aby to bylo -"

"Fér?" dořekla za něj Mořská královna. Postoupila kupředu. Om ji cítil všude kolem.

"Nic takového neexistuje," odpověděla. "Život je jako mělčina. A nakonec zemřeš."

Zmizela.

Om se obrnil krunýřem svého krunýře.

"Bruto?"

"Ano?"

"Umíš plavat?"

Koule se začala znovu otáčet.

Bruta slyšel, jak Urno říká: "No prosím, a je to. Za chvilku vyrazíme."

"To by bylo dobře," ozval se Svatkup. "Támhle, vidím loď."

"Tahle věcička pluje rychleji než cokoliv, co má plachty nebo vesla."

Bruta se podíval přes zátoku. Maják právě míjela štíhlá omniánská loď. Pořád ještě byla hodně daleko, ale Bruta na ni zíral v neblahém tušení a se strachem, které zvětšovaly lépe než dalekohled.

"Pluje rychle," upozorňoval Svatkup. "Nerozumím tomu, vždyť není žádný vítr."

Urno se rozhlédl po klidné mořské hladině.

"Nemůže přece vát vítr tam a tady ne," zavrtěl hlavou.

"Povídám, umíš plavat?" naléhal želví hlas v Brutově hlavě.

"Já nevím," odpověděl Bruta.

"A myslíš, že bys to mohl nějak hodně rychle zjistit?"

Urno zvedl hlavu.

"Oh," uklouzlo mu.

Nad Nepojmenovanou lodí se stahovala temná mračna. Pouhým okem bylo vidět, jak se otáčejí.

"Musíš to přece vědět," křičel Om. "Máš přece dokonalou paměť."

"U nás ve vesnici jsme se vždycky šplouchali v takové velké nádrži na vodu," šeptal Bruta. "Nevím, jestli se to počítá."

Okolní hladinu zahalila hustá mlha. Brutovi zalehlo v uších. A omniánská loď se neustále blížila.

"Jak se říká tomu, když máte někde naprostý klid a všude kolem zuří bouře?" začal Urno.

"Hurikán?" ozval se Didactylos.

Mezi nebem a zemí s hlasitým třeskotem proletěl blesk. Urno zatáhl za páku, kterou se spouštělo do vody kolo. Oči mu zářily skoro stejně jako blesky.

"Tak, pane, to je síla! Spoutaný blesk! Sen lidstva."

Nepojmenovaná loď vyrazila kupředu.

"Vážně? Tak můj sen to tedy není," odpověděl mu Didactylos. "Mně se vždycky zdá o tom, jak mě pronásleduje obrovská mrkev polem humrů."

"Já měl na mysli metaforický sen, mistře."

"Co je to metafora?" zeptal se Svatkup.

"Co je to sen?" zeptal se Bruta.

V mlze zazářil oslepující sloup. Kolem povrchu koule začaly proskakovat malé blesky.

"Představte si, že by se to dalo získávat i od koček," pokračoval Urno, ztracený ve filozofickém světě, zatímco Loď za sebou nechávala zpěněnou brázdu. "Stačí, když je třete tyčí z ambry a dostanete malinké blesky…, kdybych je dokázal milionkrát zvětšit, žádný člověk už by nemusel být otrokem. Mohli bychom si to nachytat do džbánů a večer bychom to zase mohli vypouštět…"

Několik metrů od Lodi udeřil do mořské hladiny blesk.

"Teď jsme v malé lodi s obrovskou mosaznou koulí uprostřed a všude kolem je jen moře slané vody," řekl Didactylos. "Tak to ti pěkně děkuju, Urno."

"A chrámy všech bohů by tím byly samozřejmě dokonale osvětleny," dodával Urno rychle.

Didactylos poklepal svou holí na lodní bok. "Je to krásný nápad, ale obávám se, že bys na to nikdy nedokázal sehnat dostatek koček," zabručel. Moře se vzepjalo..

"Skoč do vody!" vykřikl Om.

"A proč?" zeptal se Bruta.

Obrovská vlna málem převrátila loď. Na povrchu rozpálené koule zasyčela vodní tříšť a koule kolem rozhodila spršku vlažné vody.

"Nemám čas ti to vysvětlovat! Skoč přes palubu! Je to pro tvé dobro! Důvěřuj mi!"

Bruta vstal a zachytil se konstrukce, ve které byla umístěna koule.

"Okamžitě si sedni," přikazoval mu Urno.

"Právě jsem si chtěl na chvíli odskočit," odpověděl mu Bruta. "Možná se chvíli zdržím."

Když napůl vyskočil a napůl vypadl do zpěněného moře, loď se prudce zakývala.

Do koule udeřil blesk.

Když se Bruta vynořil na hladinu, zahlédl na okamžik kouli, která plála bílým žárem, a Nepojmenovanou loď, která - lopatkové kolo z větší části vynořené z vody - vyrazila mlhou jako kometa. Zmizela v hustém dešti a temných mračnech. O něco později do hluku bouře zaznělo vzdálené "búúm".

Bruta zvedl ruku. Na hladinu se vynořil Om a z nozder mu vytryskly dvě fontánky vody.

"Říkal jsi, že je to pro moje dobro!" vykřikl na něj Bruta.

"No? Ještě jsme naživu! A drž mě pěkně nad vodou! Suchozemské želvy neumějí plavat!"

"Ale co když ostatní zahynuli?"

"Chceš se k nim přidat?"

Brutu pohltila další vlna. V uších se mu rozezněl zvon a svět se na několik vteřin změnil v těžký, temně zelený závěs.

"Neumím plavat jednou rukou!" vykřikl, když se znovu vynořil na hladinu.

"Zachráníme se. To se ani ona neodváží!"

"O čem to mluvíš?"

Přelila se přes ně další vlna a Brutu za roucho chytily spodní proudy.
"Ome?"
"No?"
"Myslím, že vůbec neumím plavat."

Bohové málokdy zpytují sami sebe, natož své chování. To nikdy nebylo to nejlepší vybavení pro přežití. Zato falešné sliby, výhrůžky a bezohledný postih zabírají skvěle. Když dokážete mávnutím ruky zničit celá města, těžko v sobě budete hledat sklony k tichému pochopení nebo se pokoušet o to vidět celou situaci z pohledu toho druhého.

To nakonec ve větší části mnoho vesmíru vedlo k tomu, že se začali vynořovat lidé úžasné dokonalosti a neuvěřitelné schopnosti vcítit se do myšlení toho druhého, kteří zasvětili celý život službě bohům, již jsou na nich nakonec tak závislí, že je nedokáží porazit ani v dominu. Tak například sestra Paškála z Quirmu se postavila hněvu místního krále, bez zranění přešla bosýma nohama pole žhavého uhlí a položila základy filozofie s rozumnou etikou v zájmu bohyně, jejímž jediným zájmem byly nové účesy. Bratr Zefilit z Klače zase zanechal celý svůj nesmírný majetek rodině a chudým ve jménu neviditelného boha Fi'ruma, o kterém se všeobecně mluvilo s velkým despektem. Říkalo se, že by nedokázal ani oběma rukama, kdyby je měl, najít vlastní zadek, kdyby tedy měl nějaký zadek. Bohové nemusí být nijak zvlášť chytří, když mají kolem sebe tolik lidí, kteří jsou chytří za ně.

O Mořské královně si dokonce i bohové vyprávěli, že je dost tupá. Na druhé straně, jak se tak pohybovala hluboko pod zuřícími vlnami, byla v jejich myšlenkách jistá logika. Ta malá loď byla velmi lákavý cíl…, jenže byla tady ještě ta větší loď, plná lidí, a ta se navíc řítila přímo do středu bouře.

Tohle byla fér hra.

Mořská královna měla pozornost, která se rozptylovala stejně snadno jako zápach vařené kapusty.

A - což bylo důležitější - své oběti si volila nejraději sama. Navíc dávala přednost kvantitě nad kvalitou.

Ploutev boží prořezávala mořskou vodu od hřebenů vln po jejich středy a vichr jí rval jednu po druhé plachty ze stožárů. Záplavou vody, která mu sahala až k pasu, si kapitán probojovával cestu na záď, kde stál Vorbis. Kněz pevně svíral lodní zábradlí a zdálo se, že si vůbec nevšímá toho, jak se napůl potopená loď těžce zmítá sem a tam.

"Pane! Musíme skasat plachty! Tuhle bouři nepředhoníme!"

Špičky stěžňů začaly zeleně světélkovat. Vorbis se otočil. Světlo se mu odráželo v očích zapadlých hluboko do temných důlků.

"To všechno je pro větší slávu Omovu," řekl. "Věř našim plachtám a naším osudem bude sláva!"

To už bylo i na kapitána moc. Co se týkalo předmětu víry, nebyl zcela pevný v kramflecích, ale zato byl přesvědčen, že po třiceti letech ví něco o moři.

"Naším osudem bude akorát tak mořské dno!" vykřikl.

Vorbis pokrčil rameny. "Já jsem neřekl, že cestou nemůžeme někde zastavit," odpověděl.

Kapitán na něj chvilku mlčky zíral a pak se po zmítající palubě pustil zpět. Věděl o moři dost, aby si uvědomil, že bouře, jako je tahle, nejsou ani zdaleka obvyklé. Takové bouře se v přírodě neodehrávají. Člověk prostě nemůže s lodí vplout v jediném okamžiku z úplně klidného moře do zuřícího hurikánu. Za tohle nemohlo moře. V tom muselo být něco osobního.

Z černého nebe vyšlehl blesk a zasáhl hlavní stěžeň. Ve chvíli, kdy na palubu dopadla změť lanoví a potrhaných plachet, ozval se ze tmy výkřik.

Kapitán napůl vylezl, napůl vyplaval po žebříku, který vedl ke kormidelnímu kolu. Tam se tyčil kormidelník - temný stín zalévaný vodou a strašidelným zeleným světlem.

"Nikdy to nedokážeme živí!"

SPRÁVNĚ.

"Musíme opustit loď!"

NE. LOĎ SI VEZMEME S SEBOU. JE TO KRÁSNÁ LOĎ.

Kapitán se naklonil kupředu, aby v temnotě lépe viděl.

"To jste vy, loď mistře Copuleji?"

ZKUS HÁDAT JEŠTĚ JEDNOU.

Loď narazila na neviditelné skalisko a trup pukl jako ořech. Do zbývajícího stěžně udeřil blesk a Ploutev boží se složila jako papírová loďka, která už byla ve vodě příliš dlouho. Trámy kostry praskaly a k rotující obloze vzlétlo mračno úlomků a třísek…

Pak najednou nastalo nečekané, sametové ticho.

Kapitán zjistil, že mu ve vzpomínkách jasně vystupují události posledních chvil. Zahrnovaly vodu, hukot v uších a pocit, že mu plíce plní studený oheň. Ale to všechno se rychle ztrácelo. Přešel k zábradlí, slyšel, jak se jeho kroky v nastalém tichu hlasitě rozléhají, a nahlédl přes palubu. Navzdory tomu, že jeho poslední vzpomínky zahrnovaly i něco jako pocit, že se loď rozpadla na kusy, teď se zdálo, že je v pořádku. Jistým způsobem.

"Hm," prohlásil, "zdá se, že jsme vyjeli z moře."

SPRÁVNĚ.

"A ze země také."

Kapitán poklepal na lodní zábradlí.

"Ehm. Tohle je dřevo?"

TO JE JEN TVAROVÁ PAMĚŤ.

"Prosím?"

VY JSTE BYL NÁMOŘNÍK. JISTĚ JSTE SLYŠEL, ŽE SE O LODÍCH MLUVÍ JAKO O ŽIVÝCH BYTOSTECH?

"Samozřejmě. Stačí, abyste strávil jedinou noc na lodi, a budete mít pocit, že má duši."

ANO.

Vzpomínka na Ploutev boží plula tichem. Zdáli sem doléhal šum větru, nebo snad paměť větru. Odvátá těla dávno mrtvých bouří.

"Eh," začal po chvilce kapitán. "Řekl jste, že jsem, byl námořník?"

ANO.

"Myslel jsem si to."

Kapitán sklopil pohled ke střední palubě. Tam se shromažďovala posádka a zvedala k němu tváře plné očekávání. Sklopil oči ještě o kousek. Tam se shromáždily lodní krysy. Před nimi stála malá postavička v černém rouchu s kápí.

KVÍK, řekla.

Kapitán si pomyslel: Tak ony i krysy mají svého Smrtě…

Smrť, který stál kousek stranou, na kapitána kývl.

TEĎ JSTE KORMIDELNÍKEM VY.

"Ale… kam plujeme?"

KDOŽ VÍ?

Kapitán bezmocně sevřel loukotě kormidelního kola. "Ale… tady nejsou hvězdy, které bych znal! Ani mapy! Jaké jsou tady větry? Kudy vedou proudy?"

Smrť pokrčil rameny.

Kapitán nazdařbůh otočil kolem. Loď klouzala po duchu moře.

Pak se ale trochu obveselil. To nejhorší už měli za sebou. Bylo až neuvěřitelné, jak se mu udělalo dobře, když si to uvědomil. A jestliže se to nejhorší už stalo…

"Kde je Vorbis?" zavrčel dychtivě.

TEN SE ZACHRÁNIL.

"Ano? To není žádná spravedlnost!"

JSEM JEN JÁ.

Smrť zmizel.

Kapitán pootočil kolem, jen tak, aby věci dobře vypadaly. Koneckonců byl pořád ještě kapitán a tohle byla pořád ještě svým způsobem jeho loď.

Obrátil se na prvního důstojníka. "První?" První důstojník zasalutoval.

"Pane?"

"Ehm. Kam bychom se podle vás měli vydat teď?" Důstojník se poškrabal na hlavě.

"Koukněte, kapitáne, já slyšel, že v pohanským Klači mají nějakej ráj, kde se pořád jenom pije, zpívá, a je tam spousta mladejch pěknejch ženskejch, co maj na sobě jenom nějaký zvonečky… dyť víte a… moc povolnejch."

Důstojník se s nadějí zadíval na kapitána. "Tak povolných, ano?" opakoval kapitán zamyšleně.

"No, tak jsem to slyšel."

Kapitán měl pocit, že by proti troše té povolnosti nic neměl.

"Máte nějakou představu, jak bychom se tam dostali?"

"Já mám pocit, že bližší informace by si člověk musel sehnat za života," odpověděl důstojník.

"Aha,"

"Pak prej existujou nějací barbaři směrem na Střed," pokračoval první důstojník a spokojeně si to slovo vychutnával, "kteří prej po smrti odcházejí do nějakýho obrovskýho sálu, kde je nekonečnej výběr i jídel a pití."

"A ženy?"

"Prej jo."

Kapitán se zamračil. "Je to vlastně legrační věc," řekl, "ale proč mají pohani a barbaři, jak se zdá, ta místa, kam se po smrti vydají, vymyšlená mnohem líp?"

"No, je to fakt dost divný," souhlasil první důstojník. "A mám taky dojem, že to je jedna z těch věcí, proč oni vypadají celej život, jako že si to v jednom kuse užívají… co?" Zdálo se, že to pořád nějak nechápe. Teď, když byl mrtev, se mu celá ta věc zdála pěkně podezřelá.

"Předpokládám, že nevíte ani, kudy do ráje?" zabručel kapitán.

"Je mi líto, kapitáne."

"No dobrá, tak se trochu poohlídneme kolem, co?" Kapitán nahlédl přes lodní bok. Když se plavíte dost dlouho, musíte nakonec narazit na pevnou zem.

A nikdy neuškodí prohlédnout si okolní moře. Jeho pohled byl přilákán jakýmsi pohybem. Usmál se. Výborně. To bylo znamení. Možná že to ještě všechno nakonec dobře dopadne…

Duch lodi, doprovázený duchy delfínů, se vydal na cestu.

Rackové tak daleko podél pobřeží nikdy nelétali. Jejich oblíbené římsy tady byly plné místních krkavců, ptáků patřících k rodu krkavcovitých. Tyhle příbuzné by však jejich vlastní rod, kdyby to šlo, jistě rád zapudil a ve společnosti pak už jednou provždy zapřel. Létali málo, zato se všude vetřeli nenápadnými, plíživými poskoky. Jejich křik by náhodnému posluchači připomněl zvuky vycházející z porouchaného trávicího traktu. Vypadali obvykle tak, jak vypadají ostatní ptáci potom, co proplují naftovou skvrnou. Krkavce nic nežralo, jen ostatní krkavci. Zato krkavci požírali věci, ze kterých by se udělalo i supovi špatně od žaludku. Krkavci by sežrali i supa, který zemřel na žaludeční

nevolnost. Krkavci byli prostě ochotní sežrat všechno.

To krásné jasné ráno jeden z nich poskakoval pomalu po pláži a bezcílně sekal zobákem hned sem, hned tam pro případ, že by se některé z oblázků, ulit a skořápek přes noc proměnily v něco jedlého. Podle krkavčí zkušenosti bylo jedlé všechno, když se to nechalo odležet dost dlouho. Nakonec pták narazil na nízký kopeček ležící na hranici přílivu a pokusně do něj strčil zobákem. Kopeček zasténal.

Pták spěšně uskočil a obrátil svou pozornost k malému půlkulatému kameni vedle kopečku. Krkavec si byl naprosto jistý, že ještě včera tady nic takového nebylo. Znovu vyrazil kupředu pokusným klovnutím.

Kámen vystrčil hlavu a řekl: "Koukni vodprejsknout, ty smrdutej ksindle."

Krkavec uskočil a pak podnikl něco jako skok do dáli plavmo, což mělo naznačit pokus o let. Skončil na hromádce naplaveného dřeva vybělených sluncem. Teď to začínalo být zajímavé. Jestli byl ten kámen živý, mohl být časem taky mrtvý.

Velký Om se dovlekl k Brutovi a začal ho ťukat, ho do hlavy svým krunýřem. Bruta nakonec znovu zasténal.

"Probuď se, hochu. Vstaň a zasměj se. Hop, hop, hop. Jestliže jsme na pobřeží, museli jsme se na něm zachránit!"

Bruta otevřel jedno oko. "Co se stalo?" zeptal se.

"Zůstal jsi naživu, to se stalo," odpověděl mu Om. Pak si vzpomněl na rčení, že život je jako pláž. "Jednou tě spláchne vlna a ty zemřeš."

Bruta se pracně zvedl na kolena.

Jsou pláže, které svým vzhledem volají po pestrobarevných slunečnících.

Jiné pláže hovoří o velebnosti moře.

Ale tahle k nim nepatřila. Byl to jen holý pruh pusté země v místě, kde se poušť stýkala s oceánem. Na hranici nejvyššího přílivu se hromadilo naplavené dřevo, které tu a tam rozhodila vichřice. Kolem to bzučelo nepříjemným malým hmyzem. Ve vzduchu se vznášel pach, který naznačoval, že někde nedaleko už delší dobu něco hnije, a to na místě, kde to nedokázali najít ani krkavci. Tohle nebyla hezká pláž.

"Oh, bože."

"Pořád je to lepší než se utopit," utěšoval ho Om optimisticky.

"No, to tedy nevím." Bruta se rozhlédl sem a tam po pláži. "Je tady nějaká pitná voda?"

"Neřekl bych," odpověděl Om.

"Janerad, svazek V, verš 3 říká, že dokážeš z mrtvé pouště vykouzlit křišťálový pramen."

"To bývalo v dobách, kdy se tyhle iluzionistické licence udělovaly šmahem."

"Tak tohle taky udělat nedokážeš?"

"Ne."

Bruta se znovu rozhlédl okolní pouští. Za hranicí naplaveného dřeva a pásem řídké nažloutlé trávy, která, jak se zdálo, odumírala stejně rychle, jak rostla, se dávaly duny na pochod do nekonečna.

"Kudy do Omnie?" zeptal se.

"My přece nechceme do Omnie," odpověděl mu Om.

Bruta upřel pohled na želvu. Pak ji zvedl. "Myslím, že tudy," rozhodl se.

Om divoce zahrabal nohama.

"Proč se chceš vrátit do Omnie," zeptal se.

"Já nechci," zavrtěl Bruta hlavou. "Ale stejně musím."

Slunce viselo vysoko nad pláží. Nebo možná taky ne.

Bruta teď už věděl o slunci různé věci. Prosakovaly mu do myšlenek. Efebci se o astronomii velmi zajímali. Experticos dokázal, že Zeměplocha napříč měří šestnáct tisíc kilometrů. Fenomenius postavil jednoho dne za úsvitu napříč zemí řadu vybraných otroků s nejrychlejšími reakcemi a znělými hlasy. Otroci si hlásili, kdy k nim dorazilo světlo, a díky tomu Fenomenius dokázal, že světlo na Zeměploše se šíří skoro stejně rychle jako zvuk. Didactylos ovšem prohlásil, že jestli je to tak, je to zvláštní. Pokud by totiž mělo podobně cestovat mezi slony, muselo by Slunce uběhnout po své oběžné dráze alespoň padesát šest tisíc kilometrů neboli jinak řečeno muselo by se pohybovat přinejmenším dvakrát, tak rychle jako jeho vlastní světlo. Z toho vyplývalo, že v takovém případě by Slunce vlastně během dne, nikdo ani nezahlédl, s výjimkou dvou okamžiků, kdy by dohonilo samo sebe. To by pak ovšem znamenalo, že Slunce je částice rychlejší než světlo, tachyon neboli, jak to Didactylos vyjádřil, úplný, blb.

Pořád ještě bylo pekelné horko. Moře bylo nehybné i jako olověná deska a zdálo se, že z něj vystupuje i pára.

Bruta šel dál a za sebou vlekl jediný stín, který se dal objevit na stovky kilometrů daleko. Dokonce i Om už si přestal stěžovat. Bylo na to příliš horko.

Tu a tam se v kalu na okraji moře převalovaly kusy dřeva.

Nad rozpáleným pískem před Brutou se chvěl vzduch. Ve středu chvění se objevila tmavá skvrna.

Bez zájmu ji pozoroval, pomalu se k ní blížil, ale byl ve stavu, kdy už nedokázal soustředěně myslet. Skvrna pro něj nepředstavovala nic víc než temnější místo ve světě oranžového žáru, které se v rozpáleném vzduchu chvělo a měnilo tvar.

Když se Bruta přiblížil, změnila se skvrna ve Vorbise.

Onomu poznání trvalo velmi dlouho, než si našlo cestu do Brutova mozku.

Vorbis. Bez svého roucha. Celý potrhaný. Jen v bederní roušce. Strhané nehty. Jedna noha samá krev. Odřený. Kameny. Vorbis.

Vorbis.

Bruta se svezl na kolena. Na čáře přílivu zaskřehotal krkavec.
"Je… pořád ještě je živý," vypravil ze sebe Bruta.
"Škoda," odpověděl Om.
"Měli bychom něco udělat… pro něj."
"Jo? Možná že bys kolem našel nějaký vhodný kámen, kterým bys mu mohl rozbít hlavu," odfrkl si Om.
"Přece ho tady nemůžeme jen tak nechat?"
"Tak dávej pozor."
"Ne."
Brutovi se podařilo vsunout ruku pod diákona a pokusil se ho zvednout. K jeho lhostejnému úžasu nevážil Vorbis téměř nic. Jeho roucho ukrývalo tělo, které bylo jen kost a kůže. Bruta by ho mohl rozlámat holýma rukama na malé kousky."
"A co já?" zakvílel Om.
Bruta si pomalu přehodil Vorbise přes rameno.
"Máš své čtyři nohy," řekl.
"Já jsem tvůj Bůh!"
"Ano. Já vím." Bruta vykročil po pláži.
"Co s ním chceš udělat?"
"Vezmu ho do Omnie," odpověděl mu Bruta těžce. "Lidé se musí dozvědět, co udělal."
"Ty jsi šílený! Blázen! Vážně si myslíš, že se ti ho podaří donést do Omnie?"
"Nevím. Chci to zkusit."
"Ty! Ty!" Om dupal jednou nohou do písku. "Na světě jsou miliony lidí a musel jsi to být právě ty! Hlupáku! Idiote!"
Bruta se mu změnil v roztřesený stín daleko vpředu.
"Tak teď už toho mám dost!" vykřikl Om. "Já tě nepotřebuju! Brzo si najdu jiného věřícího! Je to úplně snadné!"
Bruta zmizel.
"Já se za tebou honit nebudu!" křičel Om.

Bruta upíral oči k zemi a tupě pozoroval, jak se mu tam střídavě objevuje jedna a pak zas druhá noha. Byl ve stavu, kdy už přestal myslet. Mozkem, který bublal vedrem, mu vířily nesouvislé představy a úlomky vzpomínek.
Sny. Byly to obrázky v jeho hlavě. Toužebné představy kolem nich spletly ozdobný rám. Pověrčivost si myslela, že jsou to poselství seslaná bohem, ale to všechno vznikalo v jeho mozku. To jeho paměť vyvrhovala podivné představy, jak třídila a ukládala události celého dne. Brutovi se nikdy nic nezdálo. Občas měl výpadek, jakési zatemnění mysli, když si jeho vědomí vyplňovalo prázdná a nevyužitá místa. Teď mu paměť vyplňovaly knihy. Teď věděl, aniž se učil…
To byly sny.
Bůh. Bůh potřebuje lidi. Víra je potravou bohů. Jenže bohové také potřebují tvar. Bohové se stávají tím, v co lidé věří, že bohové jsou. Proto bohyně moudrosti nesla v náručí tučňáka. Mohlo se to přihodit každému z bohů. Měla to být sova. To každý věděl. Jenže jeden špatný sochař, který sovu nikdy v životě neviděl a znal ji jen z doslechu, to celé popletl. Nastoupila víra, a pak už můžete jen s úžasem zírat, jak se symbolem bohyně moudrosti stává pták, který chodí neustále ve fraku a páchne rybami.
Lidé dávají bohům tvar, stejně jako forma dává tvar rosolu.
Bohové se často stávají našimi otci, tvrdil Abraxas Agnostický. Bohové se stávají velkými vousatými muži tam někde v nebi, protože když vám byly dva tři roky, byl na zemi vaším bohem otec, který tak vypadal.
Abraxas to naštěstí přežil… Tahle myšlenka se Brutovi vynořila v hlavě ostře a jasně, a to z té části mysli, kterou mohl stále ještě považovat za svou vlastní. Bohům nevadí ateisté, jsou-li to zapálení, zuřiví ateisté jako Svatkup, lidé, kteří stráví v nevíře celý svůj život a celý život nenávidí bohy za to, že existují. Takový druh ateismu, to je kámen. To je něco skoro jako víra…
Písek. V poušti ho většinou najdete. Krystalky kamene naváté do písečných dun. Gordo z Tsortu tvrdil, že písek jsou vlastně rozdrobené hory, ale Smirkos naopak došel k názoru, že pískovec vznikl stlačením písku, což vlastně nabízelo myšlenku, že otcem hor jsou písečná zrnka.
Každé zrnko - jeden malý krystal. A ty jsou najednou větší…
A ještě větší…
Tiše a aniž si to uvědomil, přestal Bruta padat a s obličejem v písku znehybněl.

"Povídám táhni!"
Krkavec si ho nevšímal. Tohle začínalo být opravdu zajímavé. Nejenže viděl nová místa, kam se nikdy předtím nedostal, ale navíc tady byla reálná možnost, že ho na konci čeká skvělá hostina.
Usadil se na Omově krunýři.
Om se pachtil po písku a tu a tam se zastavil, aby zakřičel na svého nezvaného cestujícího. Bruta tady byl.
Jenže se mu do cesty postavil jeden z těch kamenných výběžků, kterých je v poušti jako ostrovů, v korálovém moři. Zasahoval daleko do moře. Bruta, by ho nikdy nedokázal přelézt. Stopy v písku zamířily do vnitrozemí, směrem k srdci pouště.
"Ten pitomec!"

Om pracně stoupal po úbočí duny a namáhavě hrabal nohama, aby nesklouzl zpět.

Na opačné straně duny se stopy změnily v dlouhou rýhu. Tady musel Bruta upadnout. Om zatáhl nohy a sjel po jemném písku dolů. Stopy se tady zmateně točily sem a tam. Bruta musel usoudit, že další dunu bude jednodušší obejít, a když to udělal, zablokovala mu správnou cestu další skála. Om o pouštích pár věcí věděl, mezi jinými i to, že takové logické myšlení praxe mnohokrát prověřila a výsledkem byly stovky sluncem vybělených koster roztroušených po celé poušti.

Bez ohledu na to však postupoval podél stop dále a byl vděčný za krátkou chvilku, kterou strávil ve stínu. Teď, když se slunce chýlilo k západu, se na východních stranách dun objevil úzký stinný pás.

Stopy vedly kolem duny a - samozřejmě - po dalším úbočí už stoupaly zhruba kolmo ke směru, kterým se měly brát. To bylo jasné. I to patřilo k věcem, které Om o poušti věděl. Měly svou vlastní přitažlivost. Vtáhly vás vždycky do svého středu.

Bruta se plazil kupředu. Vorbise vlekl jednou rukou napůl vedle sebe a napůl za sebou. Neodvážil se zastavit. Babička by ho jistě zase udeřila. A pak tady byl taky bratr Nimrát, který se mu střídavě objevoval a ztrácel.

"Opravdu jsi mě zklamal, Bruto. Hmm?"

"Chtěl… bych… vodu…"

"- vodu," opakoval Nimrát. "Věř ve Velkého boha." Bruta se soustředil. Nimrát zmizel.

"Velký bůh?" zašeptal Bruta.

Někde přece musí být stín. Poušť jistě není nekonečná.

Slunce rychle zapadalo. Jak Om věděl, bude teplo ještě nějakou chvíli vyzařovat z písku a krunýř se prohřeje, ale to brzo přestane a zavládne kousavý chlad pouštní noci.

Když našel Brutu, vycházely už hvězdy. Vorbis ležel kousek dál.

Om se dovlekl až k Brutovu uchu. "Hej!"

Žádný zvuk, žádný pohyb. Om opatrně strčil do Brutovy hlavy a pak upřel pohled na jeho popraskané rty.

Za sebou uslyšel tiché ťukání. Krkavec zkoumal zobákem Brutova chodidla, ale jeho průzkum skončil, když se mu kolem nohy sevřely želví čelisti.

"A mám tě, mizero!"

Krkavec v panice zaškrundal a pokusil se odletět, jenže byl zatížen želvou, která mu visela na jedné noze. Om několikrát tvrdě narazil na písek, než ptačí nohu pustil.

Pokusil si odplivnout, ale želví tlamky na něco takového nejsou stavěné.

"Nenávidím všechny ptáky," prohlásil do nočního vzduchu.

Krkavec ho po očku pozoroval z vrcholku nedaleké duny. Pak si začal probírat peří s výrazem někoho, kdo je připraven si počkat třeba celou noc, bude-li to třeba. Nebo tak dlouho, jak to třeba bude.

Om dolezl zpět k Brutovi. Zdálo se, že mladík ještě dýchá, takže dobrá.

Voda…

Bůh se nad tím chvíli zamyslel. Rozbít živý kámen, to byl jeden způsob. Přinutit vodu téct - to bylo jednoduché. Byla to jen otázka molekul a vektorů. Voda měla přirozený sklon téci. Bylo jen třeba dokázat, aby tekla tady, a ne tam. To samozřejmě pro boha na vrcholu tvůrčích možností byl ten nejmenší problém.

Jenže jak takový problém vyřešíte v situaci malé želvy?

Želva se pomalu dovlekla k úpatí duny a chvilku podél něj chodila sem a tam. Nakonec si vybrala jedno místo a začala pomalu hrabat.

Tohle nebylo v pořádku. Vždyť bylo strašlivé vedro. Teď mrznul.

Bruta otevřel oči. Seshora na něj pomrkávaly obrovské stříbřité pouštní hvězdy. Měl pocit, že mu jazyk vyplňuje celá ústa. Čím to tak asi mohlo… Voda.

Převalil se na bok. Předtím slyšel hlasy v hlavě, teď je slyšel mimo hlavu. Byly slabé, ale byly tam, tiše se nesly nad pískem, jejž ozařoval měsíc.

Bruta se s nesmírnou námahou připlazil k úpatí duny. Byl tam kopeček vyhrabaného písku. Přesněji řečeno bylo tam několik kopečků. Přidušený hlas vycházel právě z jednoho z nich. Připlazil se blíž.

V hromádce byla díra. Někde hluboko pod zemí kdosi vztekle nadával. Slova se v tunelu odrážela sem a tam a nebyla úplně srozumitelná, ale jejich význam byl nepochybný.

Bruta se položil na břicho a čekal.

Po několika minutách se v ústí chodbičky něco pohnulo a objevil se Om. Byl zamazaný něčím, co by Bruta, kdyby nebyli v poušti, nazval blátem.

"Aha, to jsi ty," řekla želva. "Utrhni si kus svého roucha a podej mi ho."

Bruta ho jako ve snu poslechl.

"Musím ti teda říct," oznámil mu Om, "že otočit se tam dole není žádná hračka."

Uchopil pás látky do čelistí, opatrně zacouval do ústí chodby a zmizel. Za několik minut byl nazpět a v čelistech stále ještě svíral pás látky.

Látka byla nasáklá vodou. Bruta si nechal tekutinu pomalu stékat do úst. Chutnala jako směs bahna, písku, laciného hnědého barviva a lehce páchla želvou, ale byl by jí vypil litry. Byl by se v ní nejraději vykoupal.

Utrhl si z lemu roucha další pruh látky a podal ho Omovi.

Když se Om vrátil podruhé, klečel Bruta vedle Vorbise.

"Čtyři metry hluboko! Čtyři strašlivé metry!" vykřikl Om. "Neplýtvej na něj vodou! Stejně je mrtvý, ne?"

"Má horečku."

"Alespoň netrpí jako my!"

"Musíme ho dopravit do Omnie."

"A ty si myslíš, že se tam dostaneme? Bez jídla? Bez vody?"

"Ale ty jsi vodu našel. Vodu uprostřed pouště!"

"Na tom není nic zázračného," odpověděl mu Om. "I tady existuje krátké období dešťů, není to totiž daleko od pobřeží. Krátké zuřivé deště. Vádí. Vyschlá koryta sezónních říček. Máš pak na vodu tak trochu čuch."

"Mně to zní stejně jako zázrak," zakrákoral Bruta. "To, že to dokážeš vysvětlit, ještě neznamená, že to není zázrak."

"Dobrá, ale k jídlu tady nenajdeme vůbec nic, to mi věř," pokračoval Om. "Vůbec nic k jídlu. Ani v moři, i kdyby se nám ho náhodou podařilo najít. Já poušť znám. Kamenné hřebeny, které musíš obcházet. Všechno se tě snaží svést ze směru cesty. Duny, které se v noci sesouvají… lvi… další věci…"

… bohové.

"A co tedy chceš dělat," zeptal se Bruta. "Sám jsi říkal, že je lepší být živý než mrtvý. Chceš se vrátit do Efebe? Myslíš, že tam nás přivítají s otevřenou náručí?"

Om mlčel.

Bruta na něj kývl.

"Takže se vydej pro další vodu."

Bylo mnohem lepší putovat v noci, s Vorbisem přes jedno rameno a s Omem v ruce.

V téhle roční době

- ta záře támhle na obloze, to je Aurora corealis - Středová záře, světla kolem Středu, kde se magické pole Zeměplochy neustále vybíjí mezi vrcholky Cori Celesti - ústřední hory, sídla bohů. V téhle roční době vychází slunce v Efebe nad pouští a v Omnii nad mořem, takže když si budu držet světla Středu po levé ruce a slunce v zádech -

"Byl jsi vůbec někdy na Cori Celesti?" zeptal se Bruta.

Om, který v nočním chladu podřimoval, se s trhnutím probudil.

"Cože?"

"To je to místo, kde žijí bohové."

"Pch! O tom bych ti mohl vyprávět!" odpověděl mu Om s temným přízvukem v hlase.

"A co?"

"Myslí si, bůhví jaká nejsou elita!"

"Takže ty jsi tam nikdy nežil?"

"Ne. To bych musel být alespoň bůh blesku, nebo tak. Musel bych mít celou smečku obdivovatelů, abych se mohl přestěhovat na ten jejich všivej Bábrdly Hill. Musel bych být antropomorfní personifikace, nebo něco takového."

"Takže ty vlastně nejsi žádný Velký bůh?"

Dobrá, tohle byla poušť. A Bruta stejně zemře.

"Když už je to tak, proč bych ti to neřekl," zamumlal Om. "Kdybychom měli šanci přežít, bylo by to něco jiného… Podívej, každý bůh je pro někoho Velký bůh. Nikdy jsem nechtěl být tak velký. Pár domorodých kmenů, jedno dvě města. To zas nejsou tak velké požadavky, co?"

"V naší říši žijí dva miliony lidí," řekl Bruta.

"Já vím. To není špatné, co? Když si vezmeš, že jsem začínal s jedním pasákem, který slyšel hlasy, a skončil jsem se dvěma miliony věřících."

"Jenže jsi s nimi nikdy nic neudělal," obvinil ho Bruta.

"Jako co třeba?"

"No… třeba abys jim zakázal se navzájem zabíjet, ale pomáhat si a tak dál…"

"Tak to mě vážně nikdy nenapadlo. A proč bych jim to měl vlastně říkat?"

"No, kdyby se například lidé mezi sebou nezabíjeli, žilo by víc lidí, kteří by v tebe věřili," zkusil to Bruta.

"To je pravda," přikývl Om. "Zajímavý argument. Dokonale lišácky postavený."

Bruta kráčel nějakou dobu mlčky. Na hřebenech dun se tu a tam zableskla jinovatka.

"Slyšel jsi někdy něco o Etice?" ozval se po chvíli.

"To je někde v Jakazačistánu, ne?"

"Efebci se o to vždycky velice zajímali."

"Třeba se to chystali obsadit."

"Hodně o tom přemýšleli."

"Dlouhodobá strategie, řekl bych."

"Víš, jenže já si myslím, že to není žádné místo. Má to něco společného s tím, jak lidé žijí."

"Cože? Poflakovat se jen tak celý den bez cíle sem a tam, zatímco otroci oddřou všechnu těžkou práci? Dej si ode mě říct, jakmile někde narazíš na skupinu chytráků, kteří nic nedělají a vedou řeči o pravdě a kráse a nejlepším způsobu, jak obsadit Etiku, klidně vsaď své sandály, že kousek dál na ně dře parta chudáků. A tihle mizerové si zatím žijí jako -"

"- bozi?" doplnil ho Bruta. Nastalo hrozivé ticho.

"Já chtěl říct jako králové," odpověděl nakonec Om smířlivě.

"To ale taky zní tak trochu jako bohové."

"Ale jsou to králové," trval Om na svém.

"A k čemu vlastně lidé potřebují bohy?" naléhal Bruta.

"Oh, vy přece musíte mít bohy," řekl Om srdečným a přitom velmi přesvědčivým hlasem.

"Jenže jak já tomu rozumím, tak jsou to vlastně bohové, kdo potřebuje lidi," zavrtěl Bruta hlavou. "Kvůli víře a uctívání. To jsi řekl ty."

Om zaváhal. "No, dobrá," připustil. "Jenže lidé musí v něco věřit. Že? Proč by jinak hřmělo?"

"Hrom," řekl Bruta a oči mu mírně zesklovatěly. "Já ne -

- je způsoben srážkou mraků. Potom, co udeří blesk, udělá se ve vzduchu díra a jest zplozen zvuk, který vydávají mračna vyplňující onen vzniklý prostor. Zvuk ovšem zazní až potom, co se mračna na základě přesných kumulodynamických zákonů srazí."

"Když takhle cituješ, zní tvůj hlas komicky," podotkl Om. "Co to znamená ‚jest zplozen'?"

"Nevím. Nikdo mi neukázal výkladový slovník."

"Ale stejně. To je jen vysvětlení," odfrkl si Om, "ale ne příčina."

"Moje babička mi jednou řekla, že hrom vydává Velký bůh Om, když odhazuje své sandály," řekl Bruta. "Ten den měla velmi zvláštní náladu. Málem se usmála."

"No, metaforicky je to skoro dokonalé," přisvědčil Om. "Jenže já nikdy hromy nevyráběl. Tady jsou rozdělené sféry činnosti, rozumíš? K sakru, vždyť všechny ty hromy dělá sám Jo Já-mám-velký-kladivo tam nahoře na Bábrdly Hillu."

"Měl jsem dojem, jako kdybys tvrdil, že hromových bohů jsou celé stovky."

"To jo. A on je jeden z nich. Racionalizace, jasný? Spojí se dva kmeny a oba mají svého hromového boha. A ti dva se tak jako seběhnou dohromady a spojí - víš, jak se dělí měňavky?"

"Ne."

"No tak to je přesně ono, jenže naopak."

"Já ale pořád nechápu, jak může být jeden bůh najednou stovkou bohů. Vždyť každý vypadá jinak…"

"Falešné nosy."

"Cože?"

"A změněné hlasy. Tak já například vím, že starý Jo má sedmdesát různých kladiv. To se normálně každý nedozví. A s bohyněmi matkami je to stejné. Je jenom jedna jediná. Má akorát spoustu paruk a nevěřil bys, jaká kouzla se dají provádět s vycpanou podprsenkou."

V poušti bylo dokonalé ticho. Hvězdy, lehce rozmazané vzdušnou vlhkostí, vypadaly jako drobné zářící růžice."

Směrem k tomu, co Církev nazývala Pólem a o čem teď už Bruta přemýšlel jako o Středu, obloha světélkovala.

Bruta pomalu položil Oma a spustil Vorbise do písku.

Naprosté ticho.

Na celé kilometry nic, kromě toho, co si přinesl s sebou. Takhle se museli cítit proroci, když se do pouště vydali hledat… ať už to našli, co to našli, a aby promluvili… no to už je jedno.

Slyšel, jak Om poněkud nevrle říká: "Lidé v něco věřit musí. Proč by to nemohli být bohové? Co je tady jiného?"

Bruta se usmál.

"Víš," řekl pak, "já si myslím, že já sám už teď nevěřím vůbec v nic."

"Kromě mne!"

"Oh, já přece vím, že existuješ," přikývl Bruta. Cítil, jak se Om poněkud uvolnil. "Na želvách něco je. V želvy věřím. Ty najdeš skoro všude a jsou milé. Já mám potíže s vírou v bohy."

"Podívej, lidé, kteří přestanou věřit v bohy, ti pak dokážou věřit v kdeco," snažil se ho přesvědčit Om. "Třeba v parní kouli mladého Urna. Povídám v cokoliv."

"Hmm."

Zelený odstín nebe ohlašoval, že úsvit s vypětím všech sil pronásleduje své slunce.

Vorbis zasténal.

"Nevím, proč ho pořád nedokážu probrat," povzdechl si Bruta. "A přece jsem nenašel žádné zlomené kosti."

"Jak to víš?"

"Jeden z těch efebských spisků pojednával o kostech. Nemůžeš pro něj něco udělat?"

"Proč?"

"Jsi Bůh."

"No, to ano. Kdybych byl dost silný, pravděpodobně bych do něj uhodil bleskem."

"Já myslel, že blesky má na starosti Jo."

"Ne, jenom hromy. Blesků si můžeš dělat kolik chceš, ale hromy si musíš zajistit smluvně."

Na obzoru se objevil široký nazlátlý pruh.

"A co déšť?" zajímal se Bruta. "Co takhle něco užitečného?"

Na vrcholu zlatého pásu se objevila stříbrná linka. K Brutovi se hnal sluneční svit.

"To byla velmi zlá poznámka," řekla želva. "Poznámka vypočítaná tak, aby ublížila."

V rychle řídnoucím šeru zahlédl Bruta nedaleko jeden ze skalnatých hřebenů. Jeho kamenné výběžky nenabízely nic jiného než stín, ale stíny, kterých bylo v Citadele takové množství, se tady staly nedostatkovým zbožím.

"Jeskyně?" nadhodil Bruta.

"Hadi."

"Ale jeskyně ano?"
"Jen ve spojení s hady."
"Jedovatí hadi?"
"Hádej."

Nepojmenovaná loď pomalu plula kupředu, jak vítr nadouval Urnovo roucho. To bylo připevněno ke stěžni vyrobenému ze zbytků dřevěné konstrukce, která původně podpírala mosaznou kouli. Dřevo bylo spojeno koženými řemínky Svatkupových sandálů.

"Myslím, že vím, co se pokazilo," řekl Urno. "Byl to obyčejný problém nepřiměřené rychlosti."

"Nepřiměřené rychlosti? Vždyť jsme vyletěli z vody!" řekl Svatkup.

"Potřebuje to nějaké korekční zařízení," zamyslel se Urno a začal do boku lodi vyškrabávat náčrtek. "Něco, co by otevřelo tu nádobu v okamžiku, kdy tam bude příliš mnoho páry. Myslím, že bych to dokázal nějak provést se dvěma rotujícími koulemi, které by…"

"Je psina, že to říkáš," ušklíbl se Didactylos. "Když jsme vyletěli do vzduchu a ten tvůj stroj vybuchl, cítil jsem zřetelně, jak moje vlastní -"

"Ta hnusná věc nás málem zabila!" rozhořčoval se Svatkup.

"Ta další, kterou postavím, bude mnohem lepší," rozzářil se Urno spokojeně. Pohledem pátral po vzdáleném pobřeží.

"Proč tady někde nepřistaneme?" zeptal se.

"Na pustém pobřeží?" podivil se Svatkup. "Proč? Nic k jídlu, nic k pití, zato zabloudit můžeš okamžitě. Při tomhle větru nemůžeme doplout jinam než do Omnie. Můžeme přistát hned na okraji města. Znám tam lidi. A ti lidé znají další lidi. Po celé Omnii jsou roztroušeni lidé, kteří znají jiné lidi. A ti všichni věří v želvu."

"No, abys rozuměl," řekl Didactylos nešťastně, "já vůbec neměl v úmyslu přesvědčit lidi, aby věřili v želvu. Je to prostě jen velká želva. Prostě existuje. Já jen myslel, že by nebylo špatné pěkně věci sepsat a tak trochu je vysvětlit."

"Lidé sedávali celé noci a hlídali, zatímco jiní knihu opisovali," pokračoval Svatkup, jako by ho nevnímal. "Ty kopie pak putovaly tajně dům od domu. Každý si udělal vlastní opis a původní poslal dál! Jako když se šíří podzemní oheň!"

"Ale to těch opisů muselo být hrozně moc?" řekl Didactylos opatrně.

"Stovky! Tisíce!"

"Předpokládám, že teď už je trochu pozdě na to, abych požádal o dejme tomu pětiprocentní podíl ze zisku?" řekl Didactylos, a po tváři mu přeběhl výraz plný naděje. "Jasně. Ne, já vím. To byla asi hloupá otázka, Nic. Zapomeň na to."

Nad hladinou se mihlo několik létajících ryb, které pronásledoval delfín.

"Nemůžu si pomoct, ale toho mladého Bruty je mi docela líto;" ozval se po chvilce Didactylos. "Kněží jsou postradatelní," ušklíbl se Svatkup.

"Je jich stejně zbytečně moc."

"Měl všechny naše knihy," upozornil ho Urno. "Je možné, že se všemi těmi vědomostmi, které v sobě měl, zůstal plavat na hladině," zamyslel se Didactylos.

"Stejně to byl blázen," odfrkl si Svatkup. "Viděl jsem, jak se šeptem bavil s tou želvou."

"Přál bych si, aby tady zůstala alespoň ta želva," řekl Didactylos. "Je z nich skvostná polívka."

Nebyla to zvlášť dokonalá jeskyně, spíš taková mělká dutina, vyhlodaná kdysi dávno vodou a pak prohlubovaná věčným pouštním větrem. Jim však stačila.

Bruta si klekl na kamenitou zem a nad hlavu pozvedl kámen.

V uších mu hučelo, a když pohnul očima, měl pocit, že je má zasazeny v ostrém písku. Od západu slunce ani kapka vody a snad už tisíc let ani sousto. Musí to udělat.

"Je mi to líto," řekl a udeřil.

Had ho sice pozorně sledoval, ale ve své ranní ztuhlosti byl příliš pomalý, než aby dokázal uhnout. Bruta věděl, že praskavý zvuk, který vzápětí zazněl, mu bude jeho vědomí ještě dlouho přehrávat znovu a znovu.

"Výborně," ozval se Om. "Tak, teď ho musíš stáhnout, a ne abys plýtval tělesnou šťávou. Kůži taky nech."

"Já to nechci dělat," zavrtěl Bruta hlavou.

"Podívej se na to takhle," řekl Om. "Kdybys sem vešel jen tak, aniž bych tě varoval, ležel bys teď na zemi a měl bys nohu jako konev. Učiň jiným zlé, než ho oni učiní tobě. Nejlepší obranou je útok."

"A navíc je to docela malý had," zasmušil se Bruta.

"A zatímco by ses tam zmítal v nepopsatelné agonii, představoval by sis všechny ty věci, které bys mu udělal, kdyby ses k němu dostal jako první," řekl Om. "Dobrá, tvé přání bylo splněno. A neplýtvej ničím z toho, co jsi dostal, na Vorbise."

"Má strašlivou horečku. Mluví z cesty."

"A ty si vážně myslíš, že se ti podaří dopravit ho až do Citadely a že ti tam lidé uvěří?" řekl Om.

"Bratr Nimrát vždycky říkal, že jsem velmi důvěryhodný," odpověděl mu Bruta. Udeřil kamenem o stěnu jeskyně, aby mohl jeden z odštěpků použít jako hrubý řezací nástroj, a velmi neohrabaně začal stahovat hada. "No, ono se stejně nedá nic jiného dělat. Nemůžu ho tady přece jen tak nechat ležet."

"Ale jo, klidně bys mohl."

"A nechat ho zemřít v poušti?"
"Jasně. Je to hrozně jednoduché. Je to mnohem jednodušší než ho nenechat zemřít v poušti."
"Ne."
"Takhle přece dělají věci ti tvoji etikové, ne?" řekl Om sarkasticky.
"To nevím. Ale takhle je dělám já."

Nepojmenovaná loď se kolébala v průrvě mezi skalami. Za pláží se tyčil nízký útes. Svatkup slezl dolů, tam, kde stáli oba filozofové, kteří se ukrývali za větrem.
"Tenhle kraj znám," řekl. "Jsme jen několik kilometrů od vesnice, kde žijí naši přátelé. Musíme jenom počkat do soumraku."
"A proč to všechno vlastně děláš?" zeptal se Urno. "Co se vlastně děje?"
"Slyšeli jste někdy o zemi, která se jmenuje Istancie?" zeptal se Svatkup. "Byla to jen taková malá zemička. Neplýtvala ničím, co by někdo chtěl. Bylo to jednoduše jen místo, kde žili lidé."
"Omnia ji dobyla před patnácti lety," vzpomněl si Didactylos.
"Správně. Moje země si ji podrobila." potvrdil Svatkup. "Já byl v té době ještě dítě. Ale nikdy na to nezapomenu. A nikdo z mých vrstevníků. V naší zemi žije mnoho lidí, kteri mají důvod nenávidět Církev."
"Viděl jsem tě stát po Vorbisově boku," podíval se na něj Urno. "Já jsem měl ten dojem, že jsi tady proto, abys ho chránil."
"To je pravda, to je pravda," přiznával Svatkup. "Nechtěl jsem jenom, aby ho někdo zabil dřív než já."
Didactylos si přitáhl svou tógu a zachvěl se chladem.

Slunce bylo přibito na měděnou báň nebe. Bruta podřimoval v jeskyni. Vorbis, který ležel v protilehlém rohu, se převrátil z boku na bok a něco zamumlal.
Om dřepěl v ústí jeskyně a čekal.
Čekal v hrůze.
A oni přišli.
Vyrojili se zpod kamenů a z puklin skal. Vyhřezli z písku a vydestilovali z oblohy roztřesené vedrem. Vzduch se naplnil jejich hlasy, slaboučkými jako šepot blech.
Om se napjal.
Jazyk, kterým promluvil, se ani zdaleka nepodobal jazyku Velkých bohů. Snad to ani jazyk nebyl. Bylo to pouhé vyjádření vzrušení a žádostí, v němž nebyla žádná podstatná jména, a jen několik sloves. … Chceme…
Om odpověděl můj.
Byly jich tisíce. Byl silnější, to ano, měl svého věřícího, ale oni zaplnili prostor jako kobylky. Ta touha ho zalila jako záplava roztopeného olova. Jediná výhoda, jeho jediná výhoda spočívala v tom, že malí bohové nikdy nespolupracovali. To byl luxus, který byl podmíněn vývojem.
… Chceme…
Můj!
Cvrkot se změnil v jek.
Můžete si vzít toho druhého, řekl Om.
… Tupý, tvrdý, uzavřený, nepřístupný…
Já vím, odpověděl Om. Ale tenhle je můj!
Ozvěna výkřiku spojených myslí se rozletěla pouští. Malí bohové se dali na útěk.
Až na jednoho.
Om si už předtím všiml, že tenhle se nehemží s ostatními, ale tiše a nehybně se vznáší nad kouskem vybělené kosti. A mlčí.
Om k němu obrátil svou pozornost.
Ty! Je můj.
Já vím, odpověděl malý bůh. Uměl mluvit, mluvil dokonalou řečí, i když se zdálo, že každé slovo loví kdesi v nejvzdálenějších hlubinách paměti.
Kdo jsi? zeptal se Om.
Malý bůh se neklidně pohnul.
Kdysi bylo jedno město, řekl. Nebylo to jen město. Byla to celá říše měst. Já… já… pamatuju si, že tam byly průplavy a zahrady. Bylo tam jezero. Na jezeře byly plovoucí zahrady, to si vybavuju. Já… já. A byly tam chrámy. Takové, o jakých můžeš snít. Obrovské chrámy, chrámy jako pyramidy, které šahaly až k nebesům. Tisíce a tisíce obětí. Pro větší slávu.
Om cítil, jak se mu dělá špatně. Tohle nebyl obyčejný malý bůh. Byl to malý bůh, který kdysi malý nebýval…
Kým jsi byl?
A byly tam chrámy. Já… já… moje. Chrámy, o jakých můžeš snít. Větší sláva. Takové skvělé chrámy, o jakých můžeš snít. Obrovské pyramidy, chrámy, které sahaly až k nebesům. Moje, moje. Oběti. Sen. Tisíce obětí. Pro mou větší nebeskou slávu.
Ty jsi byl jejich Bůh? vypravil ze sebe Om.
Tisíce byly obětovány. Pro větší slávu.
Slyšíš mě?
Tisíce obětovány, větší sláva. Já, mně.

Jak se jmenuješ? vykřikl Om.

Jméno?

Nad pouští přeletěl závan žhavého větru a pohnul několika zrnky písku. Vzal s sebou i ozvěnu ztraceného boha, která se chvilku převalovala po písku a nakonec zmizela v kamení.

Kým jsi byl?

Odpověď nepřišla.

Tak se to stává, pomyslel si Om. Být malým bohem bylo špatné - s výjimkou těch dob, kdy si malý bůh neuvědomoval, že je to špatné, protože si neuvědomoval téměř nic. Jenže celou tu dobu v něm přežíval jakýsi zbyteček naděje, vědomí a víry, že jednoho dne by mohl být víc, než je teď.

Kolikrát hůř však na tom byl bývalý bůh, který věděl, že mu z celé dávné velikosti nezbývá nic, jen chomáč nejasných vzpomínek, které teď nad troskami jeho kdysi slavných chrámů honí sem a tam lhostejný vítr…

Om se na neohrabaných nohou pomalu otočil a s rozhodným výrazem se vydal zpět do nitra jeskyně. Došel až k Brutovi a strčil ho do hlavy.

"Soje?"

"Jenom zkouším, jestli jsi pořád ještě naživu."

"Demipokj."

"Jasně."

Om se vrátil na své strategické místo v ústí jeskyně.

Říkalo se, že v poušti existují oázy, ale ty nikdy nebyly dvakrát na tom samém místě. Poušť byla nezmapovatelná. Požírala ty, kdo se rozhodli nějakou mapu udělat.

Lvi také. Om si na ně pamatoval. Vyzáblá stvoření, ne jako lvi, kteří žili v polopouštích Jakazačistánu. Měli blíž k vlkům než ke lvům, ale ze všeho nejvíc se podobali hyenám. Nebyli odvážní, ale byli obdařeni jistou divoce přidrzlou zbabělostí, díky které byli ještě nebezpečnější…

Lvi.

Pozor, hochu…

Musí najít lvy.

Lvi totiž chodí někam pít.

Bruta se probudil, když se pouští vleklo odpolední slunce. V ústech cítil hadí pachuť.

Om ho strkal do nohy.

"Tak vstávej, jdeme, nebo mineme nejkrásnější část dne."

"Je tady někde nějaká voda?" zamumlal Bruta těžce.

"K vodě dojdeme. Je jen osm kilometrů odsud. Úžasné štěstí."

Bruta se namáhavě zvedl na nohy. Bolel ho každičký sval.

"Jak to víš?"

"Cítím ji. Jsem bůh, pamatuješ?"

"Tvrdil jsi, že jediné, co cítíš, jsou myšlenky."

Om zaklel. Bruta nezapomínal.

"Víš, ono je to trochu složitější," lhal Om. "Věř mi. Tak pojď, dokud je aspoň trochu vidět. A nezapomeň na pana Vorbise."

Vorbis byl stočený do klubíčka. Podíval se na Brutu nepřítomnýma očima, a když mu Bruta pomáhal na nohy, vstal jako náměsíčný.

"Myslím si, že by mohl být otrávený," řekl Bruta. "V moři žije hodně jedovatých tvorů. A taky jedovaté korály. Pořád hýbe rty, ale vůbec nevím, co chce říct."

"Vezmi ho s sebou," řekl Om. "Jen ho vezmi s sebou."

"Včera večer jsi chtěl, abych ho nechal, kde je," podíval se Bruta na želvu.

"Vážně?" řekl Om a jeho krunýř byl nevinnost sama. "No, možná že jsem byl kdysi v té Etice. Mé srdce promluvilo. Teď vidím, že Vorbisova přítomnost tady má svůj Účel. Starý dobrý Vorbis. Jen ho vezmi s sebou."

Svatkup a oba filozofové stáli na vrcholku útesu a upírali oči přes vyprahlá políčka Omnie ke vzdálené skále, na níž se tyčila Citadela. Tedy alespoň dva z trojice oči tím směrem upírali.

"Dejte mně páku a pevný bod a rozmáčknu to místo jako vejce," řekl Svatkup, když vykročil jako první po úzké stezce.

"Vypadá obrovská," řekl Urno.

"Vidíš ty odlesky? To jsou hlavní vrata."

"Masivní, co?"

"Přemýšlel jsem o té lodi," řekl Svatkup, "jak se pohybovala: To byla síla. Něco takového by dokázalo prorazit vrata, ne?"

"Musel bys údolí zaplavit vodou."

"No, já myslel, kdyby to bylo na kolech."

"No jakpak by ne," ušklíbl se Urno uštěpačně. Byl to dlouhý a namáhavý den. "Jistě, kdybych měl kovadlinu a půl tuctu kovářů a spoustu dalších potřebných věcí. Kola? Žádný problém. Jenže -"

"Uvidíme, co se s tím dá dělat," přikývl nevzrušeně Svatkup.

Když Bruta, podpírající Vorbise, dorazil k dalšímu skalnímu hřebeni, nořilo se už slunce pod obzor. Tahle kamenná překážka byla mnohem větší než ta s hadem. Vítr a déšť opracovaly skalisko do zvláštního pochmurného útvaru podobného znetvořené lidské ruce. V kamenných puklinách se dokonce tu a tam uchytil kousek zeleně.

"Tady někde musí být voda," řekl Bruta.

"I v té nejkrutější poušti se objeví voda," odpověděl mu Om. "Dva, možná čtyři centimetry dešťové vody ročně."

"Já něco cítím," zamračil se Bruta ve chvíli, kdy podrážky jeho sandálů přestaly klouzat v písku a zaskřípaly v pískovcové suti na úpatí skalisek. "Něco tady páchne."

"Zvedni mě nad hlavu."

Om prozkoumal okolní kameny.

"Dobrá. Teď mě zase spusť. Tak. A teď se dej směrem k támhletomu balvanu, který vypadá jako…, který má tak nepravděpodobný tvar… to musím říct i já."

Bruta upřel pohled naznačeným směrem. "To tedy vypadá," zasípal nakonec vyprahlými ústy. "Je to úžasné, když si člověk pomyslí, že ho vytvaroval vítr."

"Bůh větru má taky smysl pro humor," zabručel Om. "I když musím říct, že jen takový obhrouble obyčejný."

U základny zmíněného skaliska se kupily kamenné desky a balvany, v nichž se tu a tam černal temný otvor.

"Je to cítit jako -" začal Bruta.

"Pravděpodobně sem chodí zvířata pít," řekl Om. Bruta zakopl o předmět barvy zašlé slonoviny. Věcička se odkutálela mezi kameny. Zazněl při tom zvuk, jaký by vydával pytel kokosových ořechů, který někdo skutálel ze schodů. Chřestění se strašidelně rozlehlo v napjatém tichu pouště.

"Co to bylo?"

"To nevím, ale jsem si jistý, že to v žádném případě nemohla být lidská lebka," lhal Om. "Jen žádný strach…"

"Ale vždyť se tady všude kolem válejí kosti!"

"No a? Co jsi čekal? Tohle je poušť! Tady lidi umírají! To je v místním kraji velmi oblíbená a častá činnost!"

Bruta zvedl jednu kost. Dobře o sobě věděl, že je hloupý. Ale i jemu bylo jasné, že si lidé, poté co umřou, vlastní kosti neohlodávají.

"Ome -"

"Je tady voda!" vykřikl Om. "Potřebujeme ji! Ale mohlo by to pravděpodobně mít jeden či dva háčky."

"A jaké háčky?"

"No, je to tak trochu přírodní risk."

"Jako třeba -?"

"Nó, slyšel jsi někdy o lvech?" vyrazil ze sebe Om zoufale.

"Tady jsou lvi?"

"Jak bych ti to… jen tak zlehka."

"Zlehka? Co to je zlehka?"

"Jenom jeden lev."

"Jenom jeden -

- bývají to obvykle nebezpečná stvoření. Nejnebezpečnější jsou staří samci - samotáři, které zaženou od smečky mladší a silnější rivalové. Jsou zlí, nevyzpytatelní a nedostatek kořisti je zbavuje jakéhokoliv strachu před člověkem -"

Paměť znovu vypnula a slova odumřela Brutovi na rtech.

"Je to takový lev?" zeptal se.

"No, jakmile se jednou nažere, ani si nás nevšimne."

"Ano."

"Pak vždycky dlouho spí."

"Potom, co se… nažere -?"

Bruta se najednou ohlédl na Vorbise, který se ochable opíral o velký balvan.

"Žrádlo?" konečně pochopil.

"Bude to pro něj dobrodiní," přesvědčoval ho Om. "Myslíš pro toho lva? To jistě! Chceš použít Vorbise jako návnadu?"

"Nikdy v poušti nepřežije. A vzpomeň si, kolika lidem udělal, co mohl nejhoršího. A tady alespoň zemře pro dobrou věc."

"Pro dobrou věc?"

"Mně to jako dobrá věc připadá."

Odněkud ze změti balvanů se ozvalo hrozivé zavrčení. Nebylo silné, ale bylo z něj cítit velké množství svalů a šlach. Bruta o několik kroků ustoupil.

"Nemůžeme přece jen tak předhazovat lidi lvům!"

"On to dělal."

"Ano. Ale já ne!"

"Dobrá, tak vylezeme nahoru na balvany nad tou dírou a počkáme, až se na něj lev vrhne. Pak lva praštíš do hlavy kamenem. Vorbis přijde tak akorát o nohu nebo o ruku. Stejně mu to nakonec bude jedno."

"Ne! Nemůžeš takhle jednat s lidmi jenom proto, že jsou bezmocní!"

"A víš, že mě lepší chvíle nenapadá?"

Z hromady balvanů zaznělo další zavrčení. Tentokrát mnohem blíž.

Bruta se zoufale rozhlédl po roztroušených kostech. Najednou si všiml, že mezi nimi, napůl zasypaný pískem, leží meč. Byl starý, nepříliš kvalitní a odřený. Neohrabaně ho zvedl za čepel.

"Musíš ho chytit za ten druhý konec," radil mu Om.

"Já vím!"

"Umíš s tím zacházet?"

"To nevím?"

"No, tak v tom případě doufám, že se učíš rychle."

Z temného otvoru se pomalu vynořil lev.

Jak už bylo řečeno, pouštní lvi se zdaleka nepodobají lvům savan. Býval čas, kdy se na místě velké pouště rozkládaly nedohledné lesy. Tenkrát měli lvi čas ležet téměř celý den a mezi pravidelným žrádlem, které se skládalo hlavně z koz, se důstojně rozhlížet kolem. Jenže lesy se pomalu změnily v kraj křovin, ten pak v… kraj mnohem ubožejších a řidších křovin a kozy, lidé a nakonec i města zmizeli.

Lvi zůstali. Tam, kde je opravdu velký hlad, se vždycky něco k jídlu najde. Občas museli přejít pouští lidé. Žily tady ještěrky. Několik druhů hadů. Nebylo to právě to nejvýhodnější útočiště, ale lvi na něm viseli jako nemilosrdná smrt, což ostatně bylo přesně to, co postihlo většinu lidí, kteří potkali pouštního lva.

Tohohle někdo potkal před nedávnem.

Hřívu měl zcuchanou. Kůži mu křižovaly jizvy z mnohých divokých bojů. Pomalu se blížil k Brutovi a nohy se pod ním podlamovaly.

"Je poraněný," řekl Bruta.

"Výborně. To bychom měli o jídlo postaráno," zaradoval se Om. "Je trochu šlachovitý, ale -"

Lev padl na zem a hrudník, podobný špatně upletenému košíku, se mu těžce zdvihal. Z boku mu trčel oštěp. Mouchy, které vždycky najdou něco k žrádlu, i kdyby to bylo v té nejhlubší poušti, se kolem zranění hemžily v celých mračnech.

Bruta odložil meč. Om rychle zatáhl hlavu do krunýře.

"Oh ne!" zamumlal zoufale. "Na tomhle světě žije alespoň dvacet milionů lidí, a ten jediný, který ve mě věří, je sebevražedný mani-"

"Přece ho tady nemůžeme nechat jen tak, bez povšimnutí," řekl Bruta.

"Ale můžeme. Vždyť je to lev. Lidé obvykle nechávají lvy bez povšimnutí."

Bruta si klekl. Lev otevřel jedno kalné žluté oko. Byl očividně příliš slabý, než aby se pokusil Brutu kousnout.

"Umřeš! Ty umřeš! A já už nenajdu nikoho, kdo by ve mě věřil -"

Brutova znalost zvířecí anatomie byla velmi omezená. Přestože někteří z inkvizitorů měli až záviděníhodné znalosti funkce vnitřních orgánů lidského těla, což jest znalost odepřená všem, kteří nejsou oprávněni lidské tělo otevírat v době, kdy je ještě v činnosti, na medicínu jako takovou se v Omnii hledělo s velkou nelibostí. Ale někde, a to téměř v každé vesnici žil někdo, kdo neuměl napravovat pochroumané kosti a samozřejmě nevěděl pár věciček o jistých bylinách a kdo se držel z dosahu kvizice díky křehké vděčnosti svých pacientů. Každý z venkovanů časem nasbíral úlomky vědomostí. Zánět okostice dokáže zviklat i ty nejzarytější a nejpevnější ve víře.

Bruta uchopil ratiště oštěpu. Když se s ním pokusil pohnout, lev zamručel.

"Nedokázal bys s ním promluvit?"

"Vždyť je to zvíře!"

"Ty taky. Co kdyby ses ho pokusil uklidnit? Protože kdyby se najednou splašil -"

Om se soustředil.

Lví vědomí neobsahovalo nic než bolest, která se šířila celým mozkem jako ostrá záře a zastírala dokonce i tak primární pocity, jako byl hlad. Om se pokusil tu bolest obklopit, přinutit ji, aby odešla… a raději ani nemyslel na to, co by se stalo, kdyby se mu to podařilo. Podle toho, co cítil, lev už nežral mnoho dnů. Lev znovu zamručel. To ve chvíli, kdy se Brutovi podařilo vytrhnout oštěp z rány.

"Je omniánský," řekl. "A docela nový. To zvíře muselo potkat vojáky, kteří mířili do Efebe. Museli projít někde nedaleko odtud." Utrhl pruh látky ze svého roucha a začal lvovi čistit ránu.

"Chceme ho sníst, ne vyléčit!" vykřikl Om. "Nebo si snad myslíš, že ti bude vděčný?"

"Potřebuje pomoc."

"A brzo bude potřebovat kus masa, na to jsi taky myslel?"

"Když on se na mě tak smutně dívá!"

"Pravděpodobně ještě nikdy předtím nepotkal dvounožce, který by pro něj představoval týdenní zásobu masa."

To nebyla pravda, uvědomil si Om už v okamžiku, kdy to vyslovil. Bruta tady v poušti ztrácel váhu a objem stejně rychle jako ledová kostka. A díky tomu stále přežíval. Ten hoch byl dvounohý velbloud!

Bruta došel k hromadě kamení a pod nohama mu chřestily drobné kameny a úlomky kostí. Balvany tady vytvořily jakési bludiště polootevřených průchodů, tunelů a jeskyní. Podle silného zápachu bylo jasné, že lev tady žije delší dobu a pravděpodobně mu bývá často špatně od žaludku.

Bruta se zastavil a delší dobu upíral pohled do ústí nejbližší jeskyně.

"Co je tak zajímavého na lvím doupěti?" zeptal se jízlivě Om.

"To, že do něj vedou schody," odpověděl mu nevzrušeně Bruta.

Didactylos ten dav doslova cítil. Zástup vyplňoval stodolu do posledního místečka.

"Kolik jich tady je?" zeptal se.

"Stovky!" odpověděl mu Urno. "Sedí dokonce i na trámech pod stropem. A… strejdo, mistře?"

"Ano?"

"Je tady dokonce jeden nebo dva kněží! A alespoň tucet vojáků!"

"Nebojte se," uklidňoval je Svatkup, který k nim právě vystoupil na pódium, provizorně vybudované z prken položených na šesti sudech od sušených fíků. "I oni věří v Želvu! Máme přátele na těch nejneočekávanějších místech!"

"Ale já jsem přece nechtěl -" začal bezmocně Didactylos.

"Ti lidé, kteří se tady shromáždili, jeden vedle druhého nenávidí Církev až do morku kostí," přerušil ho Svatkup.

"Ale to tak být vůbec -"

"Čekají jen na někoho, kdo by se jim postavil do čela!"

"Ale mě v životě nenapadlo, abych -"

"Vím, že nás nezklameš. Jsi muž s logickým myšlením. Urno, pojď sem. Mám tady jednoho kováře, se kterým bych tě rád seznámil -"

Didactylos obrátil tvář k zástupu. Vnímal to husté, napjaté ticho a měl dojem, že na tváři cítí jejich pohledy plné bezdechého očekávání.

Na každou kapku musel čekat přesně minutu. Bylo to fascinující. Bruta se přistihl, jak na každou už už padající kapku upírá toužebný pohled. Bylo téměř nemožné zachytit pohledem, jak kapka narůstá, ale přesto tady musely stejným způsobem kapat už několik set let.

"Jak je to možné?" zeptal se Om.

"Voda prosakuje po deštích propustnými půdami," odpověděl mu Bruta. "Pak se shromažďuje na neprostupných kamenných vrstvách a po nich stéká dál. Cožpak bohové tyhle věci neznají?"

"My to nepotřebujeme." Om se rozhlédl kolem. "Pojďme odsud. Já to místo nenávidím."

"Vždyť je to jen starý polorozpadlý chrám. Nic tady není."

"To je přesně to, o čem mluvím."

Prostor zčásti vyplňovala suť a písek. Vysoko nad hlavami měli prasklou klenbu, kterou dovnitř pronikalo několik slunečních paprsků podobných tápajícím prstům. Slunce zčásti osvětlovalo svah, po kterém přišli. Brutu napadlo, kolik z těch podivných balvanů roztroušených v poušti vlastně kdysi bývalo budovami. Tahle musela být obrovská, nejspíš to byla nějaká věž. A pak se sem tiše připlížila poušť.

Tady nebyly žádné šeptající hlasy. Opuštěným chrámům se vyhýbali dokonce i malí bohové z téhož důvodu, proč se lidé vyhýbají hřbitovům. Jediný zvuk, který se tady občas ozval, bylo tiché plesknutí vodní kapky.

Voda padala do mělkého jezírka, které se rozprostíralo před kamenným útvarem připomínajícím oltář. Voda za stovky let vymlela mělkou stružku v kamenné dlažbě podlahy až k jakési přirozené studni - šachtě, která se zdála bezedná. Bylo tady i několik soch, ale všechny někdo kdysi shodil z podstavců. Byly to hrubé těžké figury bez jakýchkoliv podrobností, jako kdyby byly vytesány ze žuly podle figurek vyrobených neumělýma dětskýma rukama. Zdi kolem té rozměrné prostory snad byly kdysi zdobeny poloreliéfy, ale ty se už dávno rozpadly. Na těch několika místech, kde se zachovaly jejich zbytky, bylo možno rozeznat jakási stvoření, která se skládala převážně z chapadel.

"Co to tady žilo za lidi?" zeptal se Bruta.

"Copak já vím?"

"Jakého boha uctívali?"

"Kdož ví?"

"Ty sochy jsou vytesány ze žuly, ale tady nikde žádná žula není."

"Pak museli být velice zbožní a přivlekli si ji sem bůhví odkud."

"A oltář je pokryt podivnými žlábky."

"Aha. Tady to máš. Byli výjimečně zbožní! Ty žlábky jsou tam na to, aby mohla lépe odtékat krev."

"Ty si myslíš, že tady docházelo k lidským obětem?"

"Já nevím! Chci odsud okamžitě pryč!"

"Proč? Je tady voda a chládek…"

"Protože… tady kdysi žil bůh… Mocný bůh. Uctívaly ho tisíce a tisíce. Cítím to. Rozumíš tomu? Čpí to ze zdí. Byl to Velký bůh. Mocná byla jeho říše a vznešená jeho slova. V jeho jménu táhly světem armády, dobývaly a zabíjely. A takové ty věci. A teď už nikdo ani ty, ani já, prostě nikdo neví, co to bylo za boha, jak se jmenoval a jak vypadal. Jen lvi mohou klidně pít na svatých místech a pak ještě ta malá odporná stvoření s osmi nohama, jedno ti zrovna leze po holeni, nevím, jak jim říkáte, mají taky tykadla, tak ta si hledají skrýše pod oltářem. Už tomu rozumíš?".

"Ne," odpověděl upřímně Bruta.

"Cožpak se nebojíš smrti? Vždyť jsi člověk!" Bruta o tom chvilku uvažoval. O několik kroků dál stál Vorbis a tupě zíral na kousek nebe, který prosvítal kamennou klenbou.

"Už se probral. Akorát nemluví."

"A koho to zajímá? Na něj jsem se tě neptal."

"No… občas…, když jsem měl službu v podzemí Citadely… to je takové místo, kde nemůžeš nikomu pomoci… nevím, jak bych to řekl, všechny ty lebky a takové věci… a Kniha říká, že…"

"No vidíš, nevíš!" řekl Om a v hlase mu zazněl přízvuk zatrpklého triumfu. "Nevíš. A právě proto se ještě lidé šmahem nezbláznili. Díky tomu pocitu nejistoty, většina z vás si totiž mysli, že by to pořád ještě mohlo fungovat, takové ty řeči, že dobrý konec všechno napraví a tak. Jenže u bohů je tomu jinak. My víme. Znáš tu historku o

špačkovi, který proletěl pokojem?"

"Ne."

"Tu zná přece každý."

"Já ne."

"O tom, že je život jako špaček, který proletěl pokojem? Venku je tma. A on proletí pokojem a zažije jen kratičký okamžik světla a tepla?"

"A oni měli otevřená okna?" ujišťoval se Bruta. "Copak si vážně nedovedeš představit, jaké to je být tím špačkem, který létá venku v temnotě? Vědět, že potom zase nebude nic, na co bys mohl vzpomínat, kromě toho kratičkého okamžiku světla?"

"Ne. Jasně že ty to nedokážeš. Tohle místo, to je prostě mârnice."

Bruta se rozhlédl vnitřkem prastarého chrámu naplněného stíny.

"No… dokážeš si ty představit, jaké je to být člověkem?"

Omova hlava na okamžik zajela do krunýře, což představovalo nejbližší ekvivalent pokrčení rameny.

"Myslíš třeba v porovnání s tím, být bohem? To je jednoduché. Narodíš se. Posloucháš pár nařízení a řídíš se několika pravidly. Děláš, co se ti řekne. Umřeš. Zapomeneš."

Bruta se na něj díval.

"Co je? Něco se ti nelíbí?"

Bruta zavrtěl hlavou. Pak se sebral a popošel k Vorbisovi.

Diákon se napil vody, kterou mu Bruta podal ve spojených dlaních. Jenže vypadal jako něco, co běží na udržovací režim. Chodil, pil, dýchal. Nebo to něco dělalo za něj. Jeho tělo. Tmavé oči se otvíraly, ale zdálo se, že nevidí nic, co kolem viděl Bruta. Nezdálo se, že by těma očima do světa vyhlížela myslící bytost. Bruta si byl jistý, že kdyby se teď sebral a odešel, seděl by Vorbis na svém balvanu tak dlouho, až by se nakonec tiše sesul k zemi. Vorbisovo tělo bylo tady, ale místo, kde bloudila jeho mysl, by se nenašlo v žádném normálním atlasu.

Jenže háček byl v tom, že se Bruta najednou cítil strašlivě opuštěný, a dokonce i Vorbis pro něj představoval vítanou společnost.

"Proč se s ním obtěžuješ? Vždyť dal zabít tisíce lidí!"

"Asi ano, ale on si možná myslel, že to chceš."

"Nikdy jsem neřekl, že si přeju něco takového."

"Jenže jsi se ani nestaral. Bylo ti to jedno."

"Ale já -"

"Buď zticha!"

Om užasle otevřel ústa.

"Mohl jsi lidem pomáhat," řekl Bruta. "Jediné, co jsi však dělal, bylo, že jsi po všem dupal, řval a naháněl lidem strach. Jako… jako člověk, který tluče osla holí. Jenže lidé jako Vorbis si dokážou tu hůl vymyslet tak dokonale, že ten ubohý osel nakonec uvěří, že by bez ní nemohl žít."

"Kdyby se na tom trochu pracovalo, mohlo by z toho být docela slušné podobenství," zabručel Om nakysle.

"Já mluvím o opravdovém životě."

"To přece není moje vina, když lidé zneužijí to, co -"

"Je! Musí být! Když lidem zmateš mysli, protože chceš, aby v tebe věřili, je pak všechno, co udělají, tvoje vina."

"Co hledáš?"

"Potřebujeme něco, do čeho bychom si vzali vodu na cestu."

"Tady nic nenajdeš," odpověděl mu Om. "Lidé odešli. Úrodná zem se vytratila a lidé stejně tak. Všechno si vzali s sebou. Proč se unavovat zbytečným hledáním?"

Bruta si ho nevšímal. Měl pocit, že pod drobným kamením a návějí písku něco zahlédl.

"Proč se staráš o toho Vorbise?" kvílel Om. "Za sto let bude stejně mrtvý. Všichni budeme mrtví."

Bruta zatáhl za něco, co vypadalo jako část nádoby z pálené hlíny. Předmět se nakonec uvolnil a Bruta vytáhl z písku dvě třetiny velké mísy. Střep nádoby byl bohužel puklý napříč. Původní mísa musela být tak velká, že by ji Bruta neobjal rukama, ale byla tak zničená, že už nikomu nestála za pohled.

Střep už nebyl k ničemu, i když kdysi jistě k něčemu byl. Na jeho okraji byly vymačkány drobné postavy. Bruta si je začal prohlížet, protože chtěl alespoň zčásti rozptýlit myšlenky, zatímco mu v hlavě bez ustání bzučel Omův hlas.

Postavičky měly víceméně lidskou podobu. A jistě se věnovaly nějakým náboženským úkonům. To se dalo snadno poznat podle nožů (když něco takového děláte v božím jméně, není to vražda). Ve středu vypuklého boku byla jedna větší postava, očividně velmi důležitá, pravděpodobně nějaký ten bůh, pro kterého to všechno dělali…

"Cože?" zbystřil najednou Bruta.

"Povídám, za sto let budeme všichni mrtví." Bruta upíral oči na postavičky na okraji mísy. Nikdo nevěděl, jak se jejich bůh jmenoval, a oni sami teď byli pryč. Na svatých místech spali lvi a -"

- Chilopoda aridus, obyčejné pouštní stonožky, dodala mu příslušný výraz jeho vnitřní soukromá knihovna - se prohánějí po oltáři.

"Ano," přikývl Bruta. "To jistě budeme. Pak zvedl zbytek nádoby nad hlavu a otočil se.

Om zmizel ve svém krunýři.

"Ale tady -" Bruta stiskl zuby a zapotácel se pod tou vahou, "a teď -"

Odhodil nádobu. Střep narazil na oltář, vzduchem se rozletěly desítky střepů a s tichým bubnováním posely

zem. Chrámem zaduněla ozvěna.

"- jsme pořád ještě živí!"

Pak zvedl Oma, který se choulil v svém krunýři.

"A dostaneme se domů. Všichni," dodal. "Vím to."

"To je psáno?" ozval se tlumený Omův hlas.

"Ne, to říkám. A jestli se chceš hádat - upozorňuju tě, že želví krunýř je docela dobrá nádoba na vodu."

"To bys neudělal."

"Kdo ví? Třeba ano. Za sto let budeme přece stejně všichni mrtví, že?"

"Ano! Ano!" vykřikl Om zoufale. "Ale tady a teď -"

"Správně."

Didactylos se usmál. To se mu často nestávalo. Nebylo to tím, že by byl vážný muž, jenže on neviděl úsměvy okolních lidí. K jednomu úsměvu je třeba, aby se v lidské tváři pohnulo několik tuctů svalů, a pro něj to byla absolutně nenávratná investice.

V Efebe mluvil mnohokrát ke shromážděním, ale byly to vždycky skupiny filozofů, jejichž výkřiky "Ty blbečku!", "Vyhoďte ho, vždyť to nemá ani hlavu, ani patu!" a ostatní příspěvky k debatě ho vždycky uklidňovaly. Řečníka totiž většinou nikdo neposlouchal, protože si každý v duchu připravoval, co řekne on sám, až na něj přijde řada.

Tenhle zástup mu však připomněl Brutovu paměť. Jejich pozornost totiž byla jako hluboká studna čekající na slova, která ji naplní. Potíž byla v tom, že on mluvil jazykem filozofickým, a oni ho poslouchali ušima prostých lidí.

"Nemůžete věřit ve Velkou A'Tuin," prohlásil. "Velká A'Tuin prostě existuje. Je nesmysl věřit v něco, co opravdu existuje."

"Támhle někdo zvedl ruku," upozornil ho Urno. "Prosím?"

"Pane, což víry nejsou hodny jen ty věci, které existují?" řekl tazatel, který byl oblečen do uniformy Svaté gardy.

"Jestliže existují, nemusíte v ně věřit," zavrtěl hlavou Didactylos. "Ty věci jednoduše jsou." Povzdechl si. "Co vám mám říci? Co chcete slyšet? Sepsal jsem jen to, co lidé vědí. Hory vznikají a zase mizí a hluboko pod námi se vesmírem vznáší Želva. Lidé žijí a umírají a Želva kráčí. Říše vznikají a zanikají a Želva kráčí. Bohové přicházejí a odcházejí a Želva stále kráčí. Želva kráčí!"

Ze tmy se ozval hlas: "A to je vážně pravda?"

Didactylos pokrčil rameny. "Želva prostě existuje. Svět je plochý talíř. Slunce ho obletí jednou za den a za sebou táhne své světlo. A tak se to bude dít, ať věříte, že je to pravda, nebo ne. Je to skutečnost. Nevím, jak je to s pravdou. Pravda je mnohem složitější než tohle. Abych vám řekl pravdu, tak já si myslím, že Želva se pendrek stará o to, jestli to pravda je, nebo není."

Zatímco filozof mluvil, odtáhl Svatkup Urna na stranu.

"Ale tohle není to, co chtějí slyšet! Nemůžeš s tím něco udělat?"

"Promiň, ale já ti nerozumím?"

"Oni nechtějí filozofii. Chtějí nějaký důvod, záminku, proč by mohli povstat proti Církvi! Teď, hned! Vorbis je mrtvý, patriarchovi šplouchá na maják a vyšší kněží mají plné ruce práce s tím, jak si navzájem vrážejí nože do zad. Citadela je teď jako jediná obrovská nahnilá švestka."

"Obávám se, že v ní pořád ještě zbývá pár vos," ušklíbl se Urno. "Sám jsi říkal, že se k vám zatím přidala jen desetina armády."

"Jenže jsou to svobodní lidé," mluvil nadšeně Svatkup. "Lidé, kteří svobodně myslí. Budou bojovat za něco víc než za padesát centů denně."

Urno sklopil pohled ke svým rukám. Dělával to často v případech, kdy si něčím nebyl jist, jako kdyby jeho ruce byly ta jediná jistota, kterou ve světě má.

"Než se zbytek vojska vzpamatuje, sníží naši přívrženci jejich přesilu na tři ku jednomu," pokračoval Svatkup zachmuřeně. "Mluvil jsi s tím kovářem?"

"Mluvil."

"Dokážeš to?"

"Já… myslím, že ano. Není to ale ani zdaleka to, co jsem s tím měl původně -"

"Umučili jeho otce. Jen proto, že si nad vchod do kovárny pověsil podkovu, přestože každý ví, že kováři mají své malé rituály a pověry. Syny mu odvedli do armády. Ale má spoustu pomocníků. Budou pracovat celou noc. Jediné, co uděláš ty, je, že jim řekneš co a jak."

"Udělal jsem nějaké náčrtky…"

"Výborně," usmál se Svatkup. "Poslyš, Urno. Celou Církev vlastně vedou lidé, jako byl Vorbis. Na tom je to vlastně všechno založeno. Miliony lidí musely zemřít jen kvůli - kvůli snůšce lží. A tohle všechno teď můžeme zastavit -"

Didactylos přestal mluvit.

"Pěkně to zpackal," řekl Svatkup. "Mohl s nimi udělat cokoliv. A on jim navykládal jen přehršli faktů. Lidé se nedají inspirovat obyčejnými fakty. Potřebují motiv. Potřebují symbol."

Pobořený chrám opustili těsně před západem slunce. Lev se odplížil někam do stínu skal, ale když se vydávali na cestu, vztyčil se na nejistých tlapách a pozoroval je, jak odcházejí.

"Určitě nás bude stopovat," zasténal Om. "Dělávají to. Celé kilometry a kilometry."
"Přežijeme."
"Přál bych si mít tvou víru."
"Hm, jenže já mám svého Boha, ve kterého mohu věřit."
"Možná, ale rozhodně nevěř na to, že narazíme na další podzemní chrám plný vody."
"Narazíme na něco jiného."
"Ani na hada, kterého bychom mohli sníst."
"Jenže já kráčím se svým Bohem."
"Doufám, že nemáš v úmyslu se jím také sytit. Kromě toho jdeš špatným směrem."
"Ne. Jdu stále směrem od pobřeží."
"Právě o tom mluvím."
"Jak daleko se může dovléct lev, který má v boku oštěp?"
"Co to má s čím co společného?"
"Všechno."
O půl hodiny později zahlédli ve stříbřitém svitu měsíce svitem temnější pruh v písku. Pruh se zblízka proměnil ve stopu větší skupiny jezdců.
"Projeli tudy vojáci. Stačí nám, když se vydáme směrem, odkud přijeli, a musíme dorazit zpět do Omnie."
"Nikdy to nedokážeme!"
"Cestujeme nalehko."
"Jo, to v každém případě. Zato oni byli přetíženi zásobami a měchy s vodou, které museli vláčet s sebou, co?" stěžoval si Om trpce. "Jaké štěstí, že nás nic takového nezatěžuje."
Bruta se ohlédl na Vorbise. Ten už kráčel bez pomoci, jen ho bylo třeba vždycky opatrně natočit tím směrem, kterým měl Bruta v úmyslu zamířit dál.
Ale dokonce i Om nakonec připustil, že stopy v písku poskytují určitou jistotu. Svým způsobem jsou takové stopy živé, podobně, jako je živá ozvěna. Není to dlouho, co tudy prošli lidé. Na světě ještě žijí jiní lidé. Někdo a někde stále přežíval.
Nebo taky ne. Po hodině došli k malému pahorku, který se tyčil stranou od stop. Na jeho vrcholku ležela vojenská přilba a v písku vedle byl zabodnut meč.
"Mnoho vojáků zemřelo jen proto, že se sem chtěli dostat rychle," řekl Bruta.
Ten člověk, který si našel čas, aby pohřbil své mrtvé, našel chvilku i na to, aby do písku vyryl znamení. Bruta napůl očekával, že to bude želva, ale pouštní vítr stále ještě nestačil zahladit obraz hrubě načrtnutých rohů.
"Já tomu nerozumím," zamyslel se Om. "Oni na jedné straně nevěří, že existuju, ale přitom nakonec na hrob nakreslí něco takového."
"To se těžko vysvětluje. Já si myslím, že to dělají proto, aby se ujistili, že oni existují," odpověděl mu Bruta. "Protože on byl člověk a oni také."
Vytáhl meč z písku.
"K čemu ti to bude dobré?"
"Může se hodit."
"Na koho?"
"Může se hodit."
O hodinu později se u hrobu objevil lev, který pomalu kulhal v Brutových stopách. Žil v poušti už šestnáct let a hlavní důvod, proč na světě vydržel tak dlouho, byl, že nezemřel, a nezemřel proto, že nikdy nezaváhal, když se dostal na dosah k tolik potřebným bílkovinám. Začal hrabat.
Lidé proplýtvali spoustu bílkovin a dělali to od chvíle, kdy začali uvažovat o tom, v čem ty bílkoviny žily předtím.
Na druhé straně, vzato kol a kolem, je mnoho horších míst, kde by mohl být člověk pohřben, než lví žaludek.

Na dalším kamenitém hřebeni našli ještěrky a hady. Ta havěť byla pravděpodobně neobyčejně výživná a jeden každý kus byl svým způsobem pravou explozí chuti.
Na další vodu nenarazili.
Ale byly tam… víceméně… rostliny. Vypadaly jako skupinky kamenů, ale s tím rozdílem, že z pukliny uprostřed mnoha z nich vyrazil krátký stonek, na kterém se rozvíjel květ. V podvečerním šeru zářily některé květy růžovofialovou barvou, jiné ohnivou červení.
"Odkud získávají vodu?"
"Zkamenělé moře."
"Cože? Voda, která se proměnila v kámen?"
"Ne. Voda, která se tady před mnoha tisíci lety vsákla do země. Až úplně dolů, na nepropustné kamenné podloží."
"Nemohli bychom se tam prokopat?"
"Nebuď blázen."
Bruta přeletěl pohledem z nejbližšího květu na nedaleký kamenný hřbet.
"Med," řekl najednou.
"Cože?"

Včely měly hnízdo vysoko na kamenné stěně. Jejich bzukot byl slyšet už ze země.

"To nebyl špatný pokus," ozval se Om.

Slunce už bylo dost vysoko, kameny na dotek hřály. "Odpočiň si," prohlásil Om laskavě, "Já budu hlídat."

"Hlídat? Proč hlídat?"

"To poznám, až budu hlídat."

Bruta odvedl Vorbise do stínu velkého balvanu a jemně ho přinutil sednout si na zem. Pak si lehl vedle něj.

Žízeň zatím nebyla tak hrozná. Než vyrazili včera na cestu, napil se z jezírka ve starém chrámu tak, že mu při chůzi šplouchalo v žaludku. Později by si mohli najít nějakého hada… Když si člověk představil, z čeho někteří lidé na světě žijí, nebyl život tak docela špatný.

Vorbis ležel na boku a černé oči upíral do prázdna.

Bruta se pokoušel usnout.

Nikdy se mu nic nezdálo. To Didactyla, když mu o tom vyprávěl, velmi vzrušilo. Člověk, který si pamatuje všechno a nemá sny, by měl myslet hezky pomalu, prohlásil filozof. Představte si srdce*, řekl, které je plné paměti a zbývá mu sotva nějaký ten úder na běžné každodenní myšlení. Možná že to vysvětlovalo, proč Bruta pokaždé, když myslel, hýbal rty.

To znamená, že tohle nemohl být sen. Muselo to být sluncem.

Slyšel v hlavě Omův hlas. Želva mluvila, jako kdyby vedla rozhovor s tvory, které Bruta neviděl.

Je můj!

Běžte pryč!

Ne.

Je můj!

Oba jsou moji!

Oba jsou moji!

Bruta pootočil hlavu. Želva stála v mezeře mezi dvěma kameny, krk měla natažený a hlavou kývala ze strany na stranu. Pak Bruta zaslechl ještě další zvuk, jakési hmyzí bzučení, které sláblo a sílilo… a s ním mu v hlavě zaznívaly jakési sliby.

To všechno proletělo kolem… tváře, které k němu mluvily, tvary, vize velikosti, okamžiky příležitosti, uchopily ho, zvedly vysoko nad tvář světa a on věděl, že to všechno je jeho, že dokáže cokoliv, jediné, co musí udělat, je věřit ve mě, ve mě ve mě -

Najednou se před ním vytvořil obraz. Na kameni vedle něj leželo pečené sele obložené ovocem a stál džbán piva tak chladného, že se jeho boky orosily.

Můj!

Bruta zamrkal. Hlasy zmizely. Lákavý obraz také.

Před duševním zrakem mu přetrvávaly podivné představy, které neviděl, ale cítil. I když byla jeho paměť dokonalá, nedokázal si vzpomenout, co hlasy říkaly nebo co mu ukazovaly další představy. Jediné, co v něm přetrvalo, byla vzpomínka na pečené vepřové a džbán piva.

"To proto, že nevěděli, co ti mají nabídnout," ozval se Om nezvykle tiše. "Proto se ti pokusili nabídnout cokoliv. Všeobecně začínají obrazy jídla a tělesných požitků."

"Zatím se dostali k tomu jídlu," odpověděl mu Bruta.

"Pak je moc dobře, že se mi je podařilo zahnat včas," zabručel spokojeně Om. "Kdo ví, co všechno by se jim pak ještě mohlo s mladíkem, jako jsi ty, podařit."

Bruta se pozvedl na loktech.

Vorbis se ani nepohnul.

"Myslíš, že se pokoušeli dostat i k němu?"

"Skoro bych řekl, že ano. Jenže tam to nezabírá. Nic se mu nedostane do hlavy a nic se mu taky nedostane z ní. Ještě nikdy jsem neviděl mysl, která by se tímhle způsobem propadla sama do sebe."

"Mohli by se ještě vrátit?"

"Samozřejmě. Oni totiž nemají nic jiného na práci."

"A až se vrátí," začal opatrně Bruta a cítil se najednou podivně lehce, "nemohl bys počkat, než mi vsugerují ty představy tělesných slastí?"

"To by pro tebe mohlo být velmi zlé."

"Bratr Nimrát se v těchhle věcech velmi vyznal a říkal, že se jim mám vyhýbat. Ale neměli bychom znát své nepřátele a nebezpečí, která nám hrozí?"

Brutův hlas se změnil v tiché krákorání.

"Ale myslím, že právě v téhle chvíli by mi úplně stačila představa něčeho k pití," dokončil unaveně. Stíny se mezitím prodloužily. Udiveně se rozhlédl kolem.

"Jak dlouho se o to pokoušeli?"

"Celý den. Jsou to neúnavní všiváci. A je jich jako blech."

Proč, to se Bruta dozvěděl navečer.

Setkal se totiž se sv. Paznehtulem, poustevníkem a přítelem všech malých bohů. Všech a kdekoliv.

"Ale, ale, ale," vrtěl hlavou sv. Paznehtul. "Sem přijde návštěva opravdu jen velmi zřídka. Viď, Angusi?"

To oslovil prázdný vzduch vedle sebe.

Bruta se pokoušel udržet rovnováhu, protože vozové kolo se při jeho sebemenším pohybu velmi nebezpečně

zakývalo. Vorbise nechali seděl v písku o šest metrů níž. Diákon seděl na zemi, rukama si objímal kolena a zrak upíral do prázdna.

Kolo bylo připevněno naplocho na špičku nepříliš silného dřevěného kůlu. Bylo právě tak velké, aby se na něm mohl jeden člověk jakžtakž natáhnout. Poustevník byl tak vyzáblý, že i kostlivec by o něm musel prohlásit: "Na můj vkus je přece jen trochu hubený." Na sobě měl jakousi minimalistickou bederní roušku, pokud se to dalo pod všemi přerostlými vousy a vlasy vůbec rozeznat.

Bylo velmi těžké ignorovat sv. Paznehtula, který poskakoval na vrcholku svého sloupu jako šílený a křičel "heeej!" a "tadýý!". Hned vedle hlavního stožáru byl ještě jeden menší, na němž byl připevněn staromódní záchodek se srdíčkem ve dveřích. Jak řekl sv. Paznehtul, to, že se člověk stane poustevníkem, ještě neznamená, že se odřekne úplně všeho.

Bruta už o poustevnících slyšel. Říkalo se o nich, že jsou něco jako jednosměrní proroci. Odcházeli do pouště, ale už se nevraceli nazpět, dávali přednost poustevnickému životu plnému špíny a odříkání a špíny a svatého rozjímání a špíny. Mnoho z nich se rozhodlo, že si život ještě ztíží tím, že se dají zazdít ve svých celách, nebo budou žít na vrcholku stožáru. Omniánská církev je v tom podporovala především na základě úvahy, že blázny je třeba dostat co nejdál, na místo, kde nemohou dělat žádné obtíže a kde se o ně postará místní komunita, která se skládala ze lvů, supů a špíny.

"Přemýšlel jsem o tom," rozkládal nahlas sv. Paznehtul, "že si postavím ještě jedno kolo tůhle. Kvůli rannímu sluníčku, víme?"

Bruta mu nahlédl přes rameno. Na všechny strany se táhl jen nekonečný písek a sem tam nějaký ten balvan.

"A nemáte tady sluníčko od rána do večera?"

"Jenže ráno je slunce nejdůležitější," zavrtěl hlavou sv. Paznehtul. "Kromě toho Angus říká, že bychom měli mít patio."

"Mohl by na něm postavit gril," ozval se Omův hlas Brutovi v hlavě.

"Hm…" začal po chvíli Bruta opatrně, "jaké… víry jste vlastně svatý, tedy, ne že bych se vás…" Na tom malém kousku tváře, který bylo vidět mezi naježeným Paznehtulovýrn knírem a obočím, se mihl rozpačitý výraz.

"Eh, tedy… jaksi… ve skutečnosti žádné. Tady jsem udělal velkou chybu. Rodiče mě pojmenovali Severián Vít a mé příjmení je opravdu Paznehtul. Jednoho dne, samozřejmě že to byla velká legrace, někoho napadlo, že ty moje iniciály… Pak už mi vlastně nic jiného nezbývalo."

Kolo se mírně zakývalo. Kůže sv. Paznehtula byla pouštním sluncem opálena téměř do černa.

"Nakonec jsem si musel pochopitelně zvolit život poustevníka," pokračoval. "Jsem ryzí samouk. Nenajdete poustevníka, který by vás v poustevničení vyučil, protože, jak jistě chápete, to vlastně zničí celou podstatu věci."

"No, to chápu…, ale je tady… jaksi… Angus?" řekl Bruta a upřel oči na místo, kde se domníval, že se právě Angus nalézá, nebo přesněji řečeno na místo, kde se domníval, že se sv. Paznehtul domnívá, že se Angus nachází.

"Ten je teď tady," odpověděl svatý muž ostře a ukázal na úplně jinou část kola. "Jenže ten nepoustevničí. On není, abyste rozuměl, vyučený. Mám ho tady jen jako společníka. Tedy přísahám vám, že kdyby nebylo. Anguse, který mě vlastně neustále obveseluje, už bych se dávno zbláznil!"

"Ano… tomu rád věřím," odpověděl mu Bruta. Pak se usmál do prázdného vzduchu, aby ukázal dobrou vůli.

"Ale na druhé straně přiznám, že je to docela příjemný život. Čas se tady sice tak trochu vleče, ale chvíle, kdy jím a piju, stojí opravdu za to!"

Bruta měl nejisté tušení, že ví, co bude následovat. "Studené pivo?" zeptal se opatrně.

"Doslova ojíněné," rozzářil se sv. Paznehtul. "A pečená selátka?"

Úsměv sv. Paznehtula se změnil ve výraz nepříčetného vytržení.

"Do zlatava vypečené a ta chřupavá kůrčička!" řekl.

"Ale předpokládám, že… občas sníte i nějakého toho hada nebo ještěrku?"

"Je legrační, že o tom mluvíte. Ano. Jednou za čas. Jen tak, abych měl nějakou změnu."

"A houby také?" nadhodil Om.

"A jsou tady v okolí nějaké houby?" opakoval Bruta s nevinným výrazem.

Sv. Paznehtul šťastným úsměvem přitakal. "Po období deštů - jéje! Takové červené s bílými puntíky. Řeknu vám, že po houbové sezoně se poušť stává opravdu zajímavým místem."

"Plno velkých zpívajících slimáků? Mluvící ohnivé sloupy? Vybuchující žirafy? A takové věci?" pokračoval Bruta opatrně.

"Dobrotivé nebe, přesně tak!" přikývl svatý muž. "Nevím proč. Myslím, že je sem lákají ty houby."

Bruta přikývl.

"Jde ti to, hochu," řekl Om.

"Ale předpokládám, že občas pijete i… vodu?"

"Poslyšte, to je vážně zvláštní, viďte?" odpověděl sv. Paznehtul. "Jsou tady všechny ty skvělé věci k pití, ale občas na mě přijde takové nutkání, já tomu říkám mlsota, a dostanu chuť na pár douškú vody. Dokázal byste mi to vysvětlit?"

"Ale s tou vodou to jistě není jednoduché," taktizoval Bruta. "Jistě se tady jen velmi těžko hledá." Neustále mluvil velmi opatrně, jako někdo, kdo zasekl patnáctikilovou rybu na rybářský vlasec dvojku a rád by ji vytáhl.

"Opravdu zvláštní," mluvil dál Paznehtul, "zvlášť když má člověk studeného piva, co hrdlo ráčí."

"A kampak na ni chodíte? Na tu vodu, myslím?"

"Znáte ty živé kameny?"

"Myslíte ty s těmi velkými květy?"

"Když rozříznete masitou část jejich listů, najdete v nich tak dvě až tři deci vody," vysvětloval svatý muž. "Chutná ale jako ranní moč."

"Myslím, že s tím už se nějak vyrovnáme," vypravil ze sebe Bruta suchými rty. Pomalu se přesunul k provazovému žebříku, který byl jedinou spojnicí svatého muže se zemí.

"Jste si jistý, že nechcete zůstat?" řekl sv. Paznehtul. "Dneska je středa. To znamená, že máme vypečené selátko se směsí té nejlepší na sluncí sušené zeleniny, což je specialita šéfkuchaře."

"Hm, to je škoda, ale my máme spoustu práce," odpověděl mu Bruta, který už byl v polovině rozkývaného žebříku.

"Pak kolem jezdí jedna s vozem a nabízí zákusky!"

"No, my bychom přece jen…"

Sv. Paznehtul se smutně díval, jak Bruta pomáhá vstát Vorbisovi a jak se oba pomalu vzdalují po písku.

"A nakonec se ještě rozdávají čokoládové bonbony s peprmintem!" halekal za nimi kornoutem z dlaní, které přiložil k ústům. "Co říkáte?"

Obě postavy se zakrátko změnily v pouhé tečky na písku.

"Taky budou zjevení a vidiny sexuálních rad - ne, to lžu, ty přece míváme v pátek…" zamumlal sv. Paznehtul.

Teď, když návštěvníci odešli, naplnil se vzduch znovu bzukotem a pískotem malých bohů. Byly jich miliony.

Sv. Paznehtul se usmál.

Byl samozřejmě bláznivý. Občas měl dokonce tušení, že to tak je. Jenže došel k názoru, že ani šílenství by se nemělo brát na lehkou váhu a nemělo by se jím plýtvat. Denně hodoval na jídlech bohů, pil to nejvzácnější víno a pojídal ovoce, které se vymykalo nejen ročnímu období, ale i realitě. To, že pak čas od času musel z medicinálních důvodů pozřít doušek odporné zvětralé vody a sníst kousek sušeného ještěrčího masa, se mu za to zdálo být malou cenou.

Obrátil se k prostřenému stolu, který se zatřpytil ve vzduchu. Tohle všechno dostával… A přitom malí bohové chtěli jen jedno…, aby o nich někdo věděl, aby někdo věřil, že existují.

Dnes byl navíc ovocný rosol a zmrzlina. "Aspoň zbude víc na nás, co Angusi?"

Bodejť, odpověděl Angus.

Boj v Efebe skončil. Netrval dlouho, zvláště potom, co se ke vzbouřencům přidali otroci. Ve městě bylo příliš mnoho úzkých uliček, příliš mnoho míst vhodných k nastražení pastí a ze všeho nejvíc tam bylo pevné rozhodnosti. Všeobecně se myslí, že v takovém souboji většinou svobodní lidé bojují mnohem lépe než otroci, ale ono to pravděpodobně záleží na tom, z čího hlediska se na to díváte. Kromě toho omniánský velitel efebské posádky veřejně prohlásil, že otroctví bude nejen zrušeno, ale i zakázáno. To otroky strašlivě rozzuřilo. K čemu by to potom bylo, že člověk šetřil jako blázen, kdyby si, až bude svobodný, nemohl koupit pár otroků?! A kromě toho, jak by se vlastně uživili?

Omniánci nechápali, co se to děje, a nerozhodní lidé většinou bojují velmi špatně. A Vorbis byl pryč. Když ty pátravé, vše pronikající oči byly jinde, zdály se všechny jistoty mnohem nejistější.

Tyran byl osvobozen z vězení. Svůj první den na svobodě strávil tím, že sestavoval poselství všem malým zemím podél pobřeží.

Nadešel čas udělat něco s Omnií.

Bruta zpíval.

Jeho hlas se odrážel od skalisek. Hejno krkavců odhodilo své zvyky líných chodců a zmateně se vzneslo k obloze a v té překotné snaze dostat se co nejrychleji do vzduchu za sebou zanechalo řídký oblak peří. Hadi spěšně prchali do puklin a pod kameny.

V poušti se žít dá. Nebo alespoň přežít.

Dostat se zpět do Omnie, to je jen otázka času. Ještě jeden den…

Vorbis se držel Brutovi neustále v patách. Nemluvil, a když se na něj Bruta občas obrátil s nějakým dotazem, zdálo se, že vůbec nevnímá.

Om, který se nepohodlně kýval v Brutově mošně, začal propadat hluboké depresi, která se většinou zmocňuje realisty v přítomnosti optimisty.

Pokřivené tóny písně A kopyta z oceli rozdrtí nevěřící umlkly. Kdesi opodál s ozval zvuk sesouvající se půdy.

"Jsme naživu," prohlásil Bruta. "Prozatím."

"A už to domů nemáme daleko."

"Vážně?"

"Támhle kousek od nás jsem zahlédl na skále divokou kozu."

"Ještě pořád je jich tady hodně."

"Koz?"

"Malých bohů. A ti tam za námi, to byli jen takoví opravdu malí božíčkové, varuju tě."

"Co tím myslíš?"

"Je to logické, nezdá se ti? Jen si to představ. Ti silnější se potulují na okraji pouště, kde je šance narazit na nějakou kořist… tím míním lidi. Ti malí a slabí jsou odstrčeni na pustá místa, kam lidé téměř nepřijdou -"

"Silnější bohové," řekl Bruta zamyšleně. "Bohové, kteří vědí, jaké to je být silnými."

"Přesně tak."

"Takže to nejsou bohové, kteří by věděli, jaké to je být slabými…"

"Cože? To by nevydrželi ani pět minut. Tohle je svět, ve kterém se bohové požírají navzájem."

"Možná že to vysvětluje určité věci o podstatě bohů. Síla je dědičná. Stejně jako hřích." Tvář se mu zachmuřila.

"Háček je právě v tom, že…, že to není. Není to hřích. Myslím, že až se dostaneme zpět, měl bych si promluvit s několika lidmi."

"Aha, a myslíš, že oni tě budou poslouchat, ano?"

"Říká se, že největší moudrost přichází z divokých pustin."

"Jo, jenže je to jen ta moudrost, kterou lidé chtějí. A potom ještě muchomůrky."

Když začalo slunce stoupat po obloze, podojil Bruta kozu. Stála jako beránek, zatímco Om jí uklidňoval mysl. A jak si Bruta všiml, Om dokonce ani nenavrhl, aby kozu zabili.

Pak se jim podařilo najít další stín. V tom místě byly keře nízké, ostnaté, každičký drobný lístek ukrytý v koruně dlouhých ostrých trnů.

Om stál chvíli na stráži, ale bohové na okraji pouště byli mnohem mazanější a podstatně méně vlezlí než ti uprostřed. Objeví se pravděpodobně až v poledne, až sluneční paprsky změní krajinu v pravé peklo. Ale on je uslyší. Zatím by se mohl najíst.

Prolezl keři, jejichž ostny marně skřípěly na jeho krunýři. Minul jinou želvu, do které nevstoupil bůh, a vrhl na ni ten letmý pohled, který želvy užívají, když uvažují, jestli je to či ono k jídlu, nebo zda se s tou druhou želvou mají pomilovat, což jsou tak jediné dvě věci, které obyčejnou želvu zajímají. Om se druhé želvě vyhnul a našel několik listů, které tam zapomněla. V pravidelných intervalech se vracel po popraskané hrubé zemi na místo, odkud měl výhled na oba spáče.

Pak najednou viděl, jak se Vorbis posadil, pomalu a velmi cílevědomě se rozhlédl kolem, zvedl velký kámen, pečlivě si ho prohlédl a nakonec jím udeřil Brutu do hlavy.

Bruta ani nezasténal.

Vorbis vstal a vykročil přímo ke křoví, které ukrývalo Oma. Bez ohledu na trny rozhrnul větve a vytáhl na světlo želvu, kterou Om právě minul.

Na okamžik se želva vznášela v diákonově ruce a pomalu hýbala nohama. Pak ji Vorbis ledabylým gestem odhodil do kamení o kus dál.

S určitou námahou zvedl Brutu, přehodil si ho přes ramena a vykročil směrem k Omnii.

To všechno se odehrálo během několika vteřin. Om ze všech sil bojoval se svým podvědomím, které mu přikazovalo, aby okamžitě zatáhl hlavu a nohy do krunýře, což je klasická želví reakce v okamžicích paniky.

Vorbis už o kus dál obcházel skupinu balvanů.

Po chvíli za nimi zmizel.

Om vykročil kupředu, ale vzápětí se skryl ve svém krunýři, když se po zemi před ním mihl stín. Byl to známý stín, stín, který plnil všechny želvy děsem.

Orel se snesl dolů k místu, kde ze zmítala zmatená, napůl omráčená želva, kterou odhodil Vorbis. Stačila kratičká přestávka v letu, pták obojživelníka uchopil a dlouhé, líné údery mohutných perutí ho vynesly i s nešťastnou kořistí zpět k nebesům.

Om se díval za orlem, dokud se pták nezměnil v malou tečku vysoko na nebeské báni, a pak s rostoucí hrůzou pozoroval, jak se od oné tečky odpoutala další, mnohem menší tečka a řítila se dolů na kamenitou zem.

Orel klesal pomalu a připravoval se na hostinu. V ostnatém houští zakvílel vítr a zvířil písek. Om měl dojem, že slyší výsměšné, zlomyslné hlasy všech malých bohů.

Sv. Paznehtul, klečící na vyhublých kolenou, rozbil tvrdý a odulý list kamenného kaktusu.

Příjemný mladík, pomyslel si. Hodně mluvil sám se sebou, ale to se dalo čekat. Poušť už tak prostě na některé lidi působí, co říkáš Angusi -

Jistě, odpověděl Angus.

Angus nechtěl ani doušek té odporné vody. Tvrdil, že z ní pravidelně mívá větry.

"Jak chceš," odpověděl sv. Paznehtul. "Ale, ale! To je mi překvapení. Copak to tady máme!" Nestává se často, aby jeden v poušti našel Chilopoda aridius, a tady byly pod jedním kamenem hned tři!

Je legrační, jak je člověk ochoten si vždycky dát nějakou maličkost, byt by se před chvíli nasytil Petit porc rôti avec pommes de terre nouvelles et légumes du jour et biere glacée avec figment de l'imagination.

Právě si vytahoval ze zubů nohy druhé stonožky, když se na vrcholku duny těsně za ním nehlučně zjevil lev.

Lev cítil zvláštní nutkání projevit vděčnost. Cítil, že by měl dohonit to příjemné žrádlo, které se o něj tak staralo, a dát mu nějakým symbolickým způsobem najevo, že už ho nesežere. Ale teď tady narazil na další žrádlo, které si ho vůbec nevšimlo. Prima, tomuhle přece vůbec nic nedluží…

Tiše a pružně vykročil kupředu a pak plynule přešel do běhu.

Sv. Paznehtul, který neměl ani tušení o blížícím se osudu, si spokojeně prohlížel třetí stonožku. Lev skočil…

Se sv. Paznehtulem by to bylo velmi špatně dopadlo, kdyby byl Angus lva nepraštil kamenem přímo za ucho.

Bruta stál v poušti. Tahle však byla jiná - písek všude kolem byl černý stejně jako obloha, na které nebylo slunce. Kupodivu však bylo všechno jasně osvětleno.

"Aha," pomyslel si. "Tak tohle je sen."

Pouští putovaly tisíce lidí. Nikdo z nich si ho nevšímal. Všichni kráčeli, jako by si ani jeden z nich neuvědomoval, že je uprostřed davu.

Pokoušel se na ně zamávat, ale byl doslova připoután na jedno místo. Chtěl promluvit, a slova se mu nehlučně odpařovala z úst.

A pak se probudil.

První, co uviděl, bylo světlo, které pronikalo oknem. Proti světlu se temně rýsoval pár rukou zvednutých v symbolickém znamení svatých rohů.

Jeho hlava, i když jí to dělalo potíže, na něj křičela cosi o nesnesitelné bolesti. Bruta sledoval ruce pohledem, přešel z dlaní na předloktí, k pažím a k místu, kde se nepříliš daleko od sebe připojovaly k tělu pod sehnutou hlavou

"Bratr Nimrát?"

Představený noviců vzhlédl.

"Bruto?"

"Ano?"

"Budiž Om požehnán!"

Bruta natáhl krk a rozhlédl se kolem.

"Je tady?"

"- tady? Jak se cítíš?"

"Já -"

Hlava se mu mohla rozskočit, záda měl v jednom ohni a v kolenou cítil tupou bolest.

"Byl jsi velice ošklivě připálený," oznámil mu Nimrát. "A při tom pádu ses nebezpečně udeřil do hlavy."

"Při jakém pádu?"

"- pádu? Přece jak ses zřítil ze skály. V poušti. Byl jsi s prorokem," vysvětloval mu Nimrát. "Ty jsi kráčel po boku proroka! Jeden z mých noviců!"

"Poušť si… pamatuju…" přiznal Bruta a opatrně si ohmatával hlavu. "Ale … Proroka…?"

"- proroka! Lidé říkají, že by ses měl stát biskupem, nebo dokonce jásemem," zářil Nimrát. "Takový případ už jsme tady měli, víš? Nejsvětější sv. Lysák byl také jmenován biskupem, protože byl v poušti s prorokem Janeradem, a to byl jen osel."

"Ale… já si… žádného proroka nepamatuju. Byli jsme tam jen já a -"

Bruta se zarazil. Bratr Nimrát se rozzářil.

"Vorbis?"

"Byl tak laskav, že mi to všechno vyprávěl," pokračoval Nimrát. "Dovolili mi být přítomen v ‚Paláci nářků', když přijel. Bylo to právě po svatých paškáliích. Hlavní představený se chystal k odjezdu… no, vždyť ten obřad dobře znáš. A najednou se objevil Vorbis. Celý zaprášený a za sebou vedl osla. Obávám se, že tys byl naložený na jeho hřbetě."

"Ale já si žádného osla nepamatuju," zamyslel se Bruta.

"- nepamatuju. Vypůjčil si ho na jedné farmě. Byl s ním celý zástup lidí!"

Nimrát rozčilením celý zčervenal.

"A na místě vyhlásil měsíc Jaadra a dvojité pokání a Rada mu dala Hůl i Pás a hlavní představený odešel do poustevny ve Skantu!"

"Takže Vorbis se stal osmým prorokem," řekl zamyšleně Bruta.

"- prorokem. Samozřejmě."

"A… nepřinesl s sebou želvu? Neřekl něco o želvě?"

"- želvě? Co s tím má co společného nějaká želva." Nimrátův výraz změkl. "Ale prorok nám samozřejmě vysvětlil, že na tebe zapůsobilo to strašné slunce v poušti. Říkal, promiň mi to, ale on říkal, že jsi v deliriu mluvil o těch nejpodivnějších věcech."

"To říkal?"

"- říkal? Seděl u tvého lůžka celé tři dny. Bylo to od něj velmi… obětavé."

"Jak dlouho je to, co jsme se vrátili?"

"- vrátili? Skoro týden."

"Týden!"

"Říkal, že tě ta cesta hodně vyčerpala."

Bruta upíral pohled na stěnu.

"Taky nám přikázal, abychom tě k němu dovedli okamžitě, jak se vzpamatuješ," pokračoval Nimrát. "Na to kladl velký důraz." Tón Nimrátova hlasu naznačoval, že si Brutovou příčetností stále ještě není příliš jist. "Myslíš, že už bys dokázal chodit? Mohl bych sem poslat pár noviců, aby tě odnesli, pokud chceš."

"Musím jít za Vorbisem hned teď?"

"- teď? Hned teď. Předpokládám, že bys mu také rád poděkoval."

Tyhle části Citadely znal Bruta jen z vyprávění. Ani bratr Nimrát tady v životě nebyl. Přestože mu nikdo výslovně nepřikázal, aby se zúčastnil slyšení, vydal se tam z vlastní vůle, s důležitým výrazem se točil kolem Bruty, kterého nesli dva svalnatí novicové na zvláštní lenošce, ve které se v Citadele nosily jen sotva dýchající trosky těch nejstarších patriarchů.

Ve středu Citadely za Velkým chrámem byla velká zahrada obehnaná vysokou zdí. Bruta se po ní rozhlédl zkušeným okem. Na holé skále nebyla původně ani píď úrodné půdy - každá lopata té vysoké vrstvy země, ze které vyrůstaly stinné stromy, sem musela být donesena lidskýma rukama.

Tam seděl Vorbis, obklopený biskupy a jásemy. Když se Bruta přiblížil, zvedl Vorbis hlavu.

"Aha, tady je můj společník z pouště," řekl přátelsky. "A bratr Nimrát, nepletu se? Mí bratři, byl bych rád, abyste věděli, že mám v úmyslu povýšit našeho Brutu na arcibiskupa."

Mezi hodnostáři se ozval tichý, ale udivený šepot a pak si někdo tázavě odkašlal. Vorbis se podíval na biskupa Stromáše, který byl hlavním archivářem Citadely.

"No, technicky vzato zatím nebyl ani vysvěcen v řádu," prohlásil biskup Stromáš s pochybami. "Ale všichni víme, že jsme tady už něco podobného měli."

"Janeradova osla," doplnil hbitě bratr Nimrát. Pak si rychle zakryl rukou ústa a zčervenal studem a rozpaky.

Vorbis se usmál.

"Náš dobrý bratr Nimrát má pravdu," přikývl. "Ten osel také nebyl členem řádu, alespoň si to nedovedu představit. To by mu museli při zkouškách hodně slevit."

Ozval se sbor nervózního smíchu, jakým se smějí lidé, kteří za své postavení a pravděpodobně i životy vděčí osobě, která si dělá legraci z něčeho nepříliš legračního.

"I když je pravda, že ten osel byl jmenován jen biskupem," upozornil biskup Stromáš, zvaný také Smrťopřej.

"To ovšem byla role, pro kterou byl jako stvořený," prohlásil Vorbis ostře. "A teď se všichni vzdálíte," pokračoval, "- a to včetně poddiákona Nimráta," dodal. Nimrát změnil barvu od rudé k bílé, když se tak neočekávaně doslechl o svém povýšení. "Zůstane tady jen arcibiskup Bruta. Rádi bychom si popovídali."

Hodnostáři odešli.

Vorbis usedl na kamenné křeslo pod největším stromem. Strom byl mohutný a prastarý a vůbec se nepodobal svým ubohým příbuzným živořícím za zdmi zahrady. Právě na něm dozrávalo ovoce.

Prorok seděl s lokty podepřenými o kamenná opěradla, prsty rukou propleteny před sebou. Pak upřel na Brutu dlouhý zkoumavý pohled.

"Takže už jsi… už jsi se probral a vzpamatoval?"

"Ano, pane," přikývl Bruta. "Ale pane, já nemohu být arcibiskupem, neumím přece ani -"

"Ujišťuju tě, že to zaměstnání nevyžaduje nijak zvlášť velkou inteligenci," přerušil ho Vorbis. "Kdyby vyžadovalo, málokterý biskup by ho mohl vykonávat."

Rozhostilo se dlouhé ticho.

Když pak Vorbis promluvil znovu, zněla jeho slova, jako kdyby sem doléhala odněkud z obrovské hloubky.

"Pokud se nepletu, tak už jsme spolu jednou mluvili o podstatě reality, že?"

"Ano."

"A o tom, jak často to, co vidíme a co je zjevné, není základní pravda?"

"Ano."

Další pomlka.

Vysoko na nebi kroužil orel a pátral po želvách.

"Jsem si jist, že tvé vzpomínky na naši cestu divočinou jsou dost zmatené."

"Ne."

"To by se dalo předpokládat, při všech těch útrapách… Vedro, hlad, žízeň…"

"Ne, pane. Moje paměť se jen tak zmást nedá."

"Ach ano, už si vzpomínám."

"Já taky, pane."

Vorbis pootočil hlavu mírně stranou a podíval se na Brutu úkosem, jako kdyby se pokoušel ukrýt za svůj vlastní obličej.

"Tam v poušti ke mně promluvil Velký Om."

"Jistě pane. Promluvil. Mluvil na vás každý den."

"Tvá víra je velká, Bruto, i když jednoduchá.

"Když jde o lidi, dokážu je odhadnout dokonale."

"Jistě, pane. Pane?"

"Ano, můj Bruto?"

"Bratr Nimrát říkal, že vy jste vedl pouští mne."

"Vzpomínáš, co jsem ti říkal o základní pravdě, Bruto? Samozřejmě, že si vzpomínáš. Byla tady ta strašlivá poušť, fyzicky myslím, ale byla tady i poušť duše. Můj Bůh vedl mě a já zase tebe."

"Aha. Ano. Je mi to jasné."

Malá tečka vysoko na obloze, alespoň tak se teď orel jevil, se ve vzduchu na okamžik zdánlivě zastavila. Pak pták složil křídla a padal jako kámen

"Tam v poušti mně bylo dáno mnoho, Bruto. Mnoho jsem se naučil. Teď to zase já musím říci světu. Taková jest povinnost prorokova. Jít tam, kde jiní nebyli, a přinést o tom pravdivé sdělení."

- padal rychleji než vítr, jeho mozek a tělo se jako by změnily v nedůležitý mrak obklopující jako mlha koncentrovanou intenzitu směřující k jednomu jedinému cíli…

"Nečekal jsem, že k tomu dojde tak brzo. Ale mé kroky řídil sám Om. A teď, když jsme získali nejvyšší patriarchát, my toho… my to využijeme."

"Jsem pouhý novic, pane Vorbisi. Nejsem biskup, i když mě jím někdo nazve."

"Zvykneš si na to."

Většinou to trvalo velmi dlouho, než v Brutově mysli vznikla nějaká myšlenka, ale právě teď se mu tam jedna formovala. Bylo to něco o způsobu, jakým Vorbis seděl, něco o tom ostrém tónu v pozadí jeho hlasu.

Vorbis se ho bál.

Proč mě? Kvůli té poušti? Koho něco takového zajímá? Co já vím, bylo to vždycky takhle - pravděpodobně to byl Janeradův osel, kdo nás vynesl z pouště, kdo našel vodu a ukopal k smrti lva.

Kvůli Efebe? Kdo by mě poslouchal? On je přece prorok a Nejvyšší patriarcha. Stačí mu lusknout prsty a bude ze mě mrtvola. Cokoliv udělá, je správné. Cokoliv řekne, je pravda.

Základní pravda.

"Rád bych ti ukázal něco, co tě pobaví," řekl Vorbis a vstal. "Můžeš chodit?"

"Už ano. Bratr Nimrát byl až příliš laskavý. Teď mě bolí hlavně to připálení."

Když se vydali na cestu, zahlédl Bruta něco, čeho si předtím nevšiml. V zahradě bylo několik členů Božské legie ozbrojených luky. Většinou stáli ve stínu stromů nebo za nějakým křovím, ne že by se přímo ukrývali, ale byli pokud možno nenápadní.

Ze zahrady vedlo schodiště do bludiště podzemních tunelů, které křižovaly podzemí chrámu a nejen chrámu, ale vlastně celé Citadely. Strážní legionáři je v uctivé vzdálenosti následovali.

Bruta šel za Vorbisem, který ho vedl podzemním bludištěm do míst vyhrazených umělcům. V jednom podzemním prostoru, dokonale osvětleném obrovskou osvětlovací šachtou, se tam hloučily kovárny a dílny. Z nich stoupala oblaka dýmu a páry vzhůru kolem kamenných zdí.

Vorbis zamířil přímo k velkému výklenku, který rudě zářil v plamenech výhně. Kolern něčeho velkého a vypuklého tam stálo několik řemeslníků.

"Podívej," řekl Vorbis. "Co myslíš?"

Byla to želva.

Muži od kovářských a železářských řemesel odvedli velmi dobrou práci, želva měla dokonce přirozeně rýhovaný krunýř a šupiny na nohou. Byla asi tři metry dlouhá.

Když Vorbis promluvil, měl Bruta dojem, že slyší hadí sykot.

"Vykládají různé nebezpečné a jedovaté věci o želvách, že? Tvrdí, že žijí na zádech Velké želvy, co? Dobrá, tak je necháme na zádech jedné želvy umírat."

Teprve teď si Bruta všiml okovů připevněných na každé želví noze. Muž nebo žena mohli být s roztaženýma rukama a nohama pevně připoutáni na želvin krunýř. Poloha s prohnutými zády musela být sama o sobě strašlivě nepohodlná.

Sehnul se. Jistě, bylo tam ohniště. Určité principy myšlení kvizice se nikdy nezměnily.

Tak obrovské kovové hmotě bude trvat strašlivě dlouho, než se zahřeje na teplotu, která bude skutečně spalovat. Tím více bude mít oběť času na to zpytovat sama sebe a přemýšlet o všem možném…

"Tak co si o ní myslíš?" opakoval Vorbis. Brutovi v duchu před očima přeletěl obrázek z budoucnosti.

"Velmi vynalézavé," odpověděl.

"A bude to velmi užitečná lekce pro všechny ty, kdož by se chtěli uchýlit z cesty pravého vědění," přikývl Vorbis.

"Kdy máte v úmyslu ji poprvé předvést, pane?"

"Jsem si jist, že nějaká příležitost se brzo naskytne," odpověděl mu Vorbis.

Když se Bruta narovnal, upíral na něj Vorbis tak soustředěný pohled, jako kdyby mu četl i ty nejtajnější myšlenky.

"A teď prosím běž," usmál se na Brutu. "A co nejvíc odpočívej…"

Bruta pomalu procházel Místem nářků, pohroužen do pro něj nezvyklých myšlenek.

"Dobré odpoledne, vaše velebnosti."

"Takže vy už to víte?"

Kohl-Lik na něj zazářil přes vršek své nádoby se zteplalým šerbetem.

"Doslechl jsem se to šeptandou," odpověděl. "Tumáte, dejte si tuhle kousek klačské lahody. Grátis. Na špejli!"

Místo bylo ještě plnější než obvykle. Dokonce i Kohl-Likovy teplé koláče se prodávaly jako horké koláče.

"Vidím, že máte dneska taky plné ruce práce," poznamenal Bruta poněkud bezmyšlenkovitě.

"Je čas prorokův. Vždyť víte, jak to chodí v onom čase," odpovídal mu Kohl-Lik, "když se Velký Om rozhodne prostřednictvím proroka navštívit svět. Ale jestli se vám tady zdá teď plno, tak vás upozorňuju, že ještě pár dní, a neprohnal byste tudy ani hubenou kozu."

"A copak se má dít?"

"Je vám dobře? Vypadáte nějak nezdravě."

"Co se má dít?"

"Zákony. Vy to přece musíte vědět skoro nejlíp. Vorbisova kniha? Předpokládám, že -" Kohl-Lik se naklonil k Brutovi, "- nemohl byste mi o tom nějaký to slůvko prozradit, co? Předpokládám, že Velký bůh Om neřekl něco, co by se týkalo nejpříhodnějších chvil pro potravinářskej obchod?"

"Já opravdu nevím. Řekl bych, že by si přál, aby lidé pěstovali mnohem víc zeleného salátu."

"Skutečně?"

"No, to spíš jen tak hádám."

Kohl-Lik se ďábelsky usmál. "Aha, jistě, ale hádáte vy. Přikývnutí je stejně dobré, jako když slepého velblouda píchnete špičatou tyčí. Jak se říká, chytrému napověz… Víte, nebudete tomu věřit, ale já zrovna vím, kde bych mohl přijít k několika akrům slušně vyhnojený úrodný půdy. Myslíte, že bych ji měl koupit co nejdřív, než začnou

lidi vyvádět, co?"

"No, v tom nevidím nic špatného, pane Kohl-Liku." Kohl-Lik se přisunul ještě o kousek blíž. To nebylo nic divného. Kohl-Lik se dovedl přisunout prakticky kamkoliv. Krabové si mysleli, že Kohl-Lik chodí bokem.

"Je to legrační věc," začal opatrně šeptem. "Tedy, jak bych to… myslím Vorbise."

"Legrační?" nechápal Bruta.

"Jednoho to nutí k zamyšlení. Dokonce i Janerad musel být nejdřív obyčejný člověk, který chodil po světě jako vy nebo já. I on si musel občas vypucovat uši jako každý. Legrační věc."

"Co je na tom legrační?"

"Celý je to nějak legrační."

Kohl-Lik vrhl na Brutu další spiklenecký úsměv a pak prodal poutníkovi s bolavýma nohama misku jakési velmi podivné hmoty. Ostatně nebylo pochyb, že toho ubohý poutník začne brzo litovat, protože ho kromě nohou rozbolí jistě i žaludek.

Bruta se pomalu vracel zpět do ložnice noviců. V téhle denní době byla samozřejmě prázdná. Setrvávat v ložnicích během dne se nedoporučovalo pro případ, že by přítomnost jako kámen tvrdých matrací v novicích vyvolala myšlenky na hřích. Těch pár osobních věcí, které měl na poličce u postele, zmizelo. Pravděpodobně teď měl někde svůj vlastní pokoj, i když mu to nikdo neřekl.

Bruta se cítil dokonale ztracený.

Lehl si na lůžko, jen tak, pro všechny případy, a obrátil se s modlitbou k Omovi. Odpověď se neozvala. Téměř celý život se takhle modlil a zdálo se mu všechno v pořádku, protože nečekal, že by se mu nějaká odpověď ozvala. A navíc v tom byla jakási uklidňující jistota; vždycky si říkal, že ho Om třeba poslouchá a jednoduše nepovažuje za potřebné odpovídat.

Jenže teď prostě žádná odpověď nepřicházela. Klidně mohl mluvit sám na sebe a sám si i odpovídat.

Jako Vorbis.

Tahle myšlenka se mu neustále vracela. Vědomí jako ocelová koule, jak řekl Om. Nic se nedostane ani dovnitř, ani ven. Proto všechno, co Vorbis slyší, jsou vzdálené ozvěny jeho vlastní duše. A právě z těch vzdálených ozvěn vyková Knihu Vorbisovu a Bruta se obával, že už ví, jak budou znít jednotlivá přikázání. Bude se v nich mluvit o svatých válkách a krvi, trestných výpravách a krvi a svaté památce a krvi.

Bruta vstal a připadal si jako hlupák. Jenže ta myšlenka ho nechtěla za žádnou cenu opustit.

Byl biskupem, ale neměl nejmenší tušení, co takový biskup dělá. Vždycky je vídával jen z dálky, jak se vznášejí a proplouvají kolem jako oblaka po nebi. Existovala jen jediná věc, o které byl přesvědčený, že ji opravdu umí. Zeleninovou zahradu plel jakýsi pihovatý hoch. Když mu Bruta bral motyčku, zíral na něj mladík s neskrývaným úžasem a byl natolik hloupý, že ji chvilku nechtěl pustit.

"Já jsem biskup, pokud víš, co to je," oznámil mu Bruta. "Kromě toho to děláš špatně. Běž dělat něco jiného."

Bruta se zuřivě pustil do plevele kolem mladých rostlinek. Je sotva nějaký ten týden pryč, a zem pod plevelem už není skoro vidět.

Jsi biskup. Za to, že jsi byl hodný. A nezapomínej na železnou želvu. To kdybys chtěl zlobit. Protože…

… tam v poušti byli jen dva lidé a Om hovořil k jednomu z nich.

Takhle o tom Bruta nikdy předtím nepřemýšlel. Om mluvil k němu. Musíme připustit, že neříkal právě ty věci, které bychom od Velkých proroků čekali. Možná že takové věci neříkal ani nikdy předtím…

Pomalu se dopracoval ke konci řádku. Pak upravil a uvázal výhonky fazolí.

Ze svého domečku za hromadami kompostu pozoroval Brutu velmi pečlivě Lu-Tze.

Byla to další stodola. V posledních dnech viděl Urno spoustu stodol.

Začali s podvozkem a věnovali množství času tomu, aby ho co nejvíce vylehčili. Dalším problémem byly převody. O převodech se Urno vůbec moc napřemýšlel. Koule se totiž pořád chtěla otáčet mnohem rychleji, než byla ochotná běžet kola. Jistě by se z toho dala udělat moc hezká metafora, kdyby byl na takové věci čas.

"Taky se mi pořád nedaří vymyslet, jak by to mohlo jezdit nazpět," řekl.

"S tím si nedělej starosti," uklidňoval ho Svatkup. "Není potřeba, aby to jezdilo zpátky. Co pancéřování?"

Urno udělal neurčitý posuněk rukou, který zahrnul celou jeho prozatímní dílnu.

"Je tady jen venkovská kovárna!" odpověděl. "Tahle věc je šest metrů dlouhá. Zacharos nedokáže vyrobit pláty delší než pár desítek centimetrů. Pokoušel jsem se je přibít na kostru, ale ta se pod tou váhou prostě zbortí."

Svatkup se podíval na kostru parního vozu a na hromadu plátů složených opodál.

"Byl jsi někdy v boji, Urno?" zeptal se nakonec.

"Nebyl. Mám ploché nohy. A taky jsem celkově dost slabý."

"Víš, co je to želva?"

Urno se poškrabal za uchem. "No dobrá. Odpověď zní: malý obojživelník chráněný krunýřem, ano? Protože ty víš, že já to vím."

"Já myslel želvu ze štítů. Když útočíš na pevnost nebo nějakou hradbu a nepřítel ti háže na hlavu všechno, co má po ruce, tak vojáci zvednou své štíty nad hlavy takovým zvláštním způsobem…, že ty štíty se … každý štít zapadne do všech okolních… Divil by ses kolik toho pak unesou!"

"Aha, musí se navzájem přesahovat," zabručel Urno.

"Jako šupiny," potvrdil Svatkup.

Urno se zamyšleně podíval na vůz.

"Tak jako želva," opakoval.

"A bořicí beran?" naklonil se k němu Svatkup.

"Hm, to není žádný problém," odpověděl mu Urno, jako by ho tohle téma nijak zvlášť nezajímalo. "Kmen stromu, který se připevní ke kostře. Velký kovový nárazník. Vždyť to jsou jen velké bronzové dveře, neříkal jsi to?"

"To ano, ale opravdu velmi velké."

"Budou nejspíš duté. Nebo to budou bronzové pláty připevněné na dubovém rámu. Tak bych to udělal já."

"Myslíš, že to nebude solidní bronz? Každý říká, že jsou to plné bronzové desky."

"No, to bych já na jejich místě tvrdil taky."

"Promiňte, pánové."

Do místnosti mezitím vstoupil mohutný muž. Na sobě měl uniformu Palácové gardy.

"To je seržant Ferdenec," představil muže Svatkup. "Ano, seržante?"

"Ta vrata jsou vyztužena klačskou ocelí. To kvůli všem těm bojům, co proběhly v době falešného proroka Zoga. A otvírají se jenom ven. Jako ta propusťová vrata na kanále, víte? Čím víc se do nich opřete, tím pevněji se zavřou."

"A jak se vlastně otevírají?" zeptal se Urno.

"Nejvyšší patriarcha pozvedne ruku a Bůh je otevře vlastním dechem," odpověděl seržant.

"Já měl na mysli opravdu a logicky."

"Aha. No je to tak, že jeden z diákonů odejde za závěs a zatáhne tam za jistou páku. Ale…, když jsem občas míval službu dole v katakombách… byla tam taková místnost… byly tam mříže a kola a takové věci… občas tam člověk slyšel šplouchat vodu…"

"Hydraulika," pochopil Urno. "Je to jasné, to bude hydraulika."

"Nemůžeš se dostat dovnitř?" zeptal se Svatkup.

"Do té místnosti? Proč ne? Nikoho nezajímá."

"Nemohl by ty dveře otevřít?" řekl Svatkup.

"Hmm?"

Urno se zamyšleně škrabal na bradě kladivem. Zdálo se, že je ztracen kdesi ve svém vlastním světě.

"Povídám, nemohl by Ferdenec přinutit tu hydří ulejvku, aby zapracovala pro nás?"

"Hmm? Aha. Myslím, že těžko," odpověděl nepřítomně Urno.

"A co ty?"

"Cože?"

"Mohl bys ji k tomu přinutit ty?"

"Jo tak. Asi ano. Jsou to koneckonců jenom trubky a tlaky. Hm."

Urno stále ještě upíral zamyšlený pohled na parní vůz. Svatkup významně kývl na seržanta a naznačil, že by měl odejít, a pak se pokusil podniknout mentální mezihvězdnou cestu potřebnou k tomu, aby se dostal do světa, ve kterém se právě pohyboval Urno.

Pokusil se podívat na vůz stejným pohledem.

"Kdy to asi doděláš?"

"Hmm?"

"Povídám -"

"Myslím, že tak někdy zítra v noci. Když budeme dnes pracovat celou noc."

"Jenže ráno nato už ho budeme potřebovat! Za úsvitu! Nebudeme mít čas ho ani vyzkoušet!"

"Bude to fungovat napoprvé," odpověděl mu Urno.

"Opravdu?"

"Postavil jsem to. Vím o něm všechno. Ty víš všechno o mečích a oštěpech a takových věcech. Já zase vím svoje o těch věcech, které se hýbají a točí. Bude to fungovat napoprvé."

"Výborně. No, mám ještě dost věcí na práci -"

"V pořádku."

Urno ve stodole osaměl. Pohledem sklouzl nejdříve na kladivo a pak na železnou kostru vozu. Tady nikdo neuměl pořádně odlévat bronz. Jejich železo bylo patetické, ale to bylo všechno. A měď? Ta byla strašlivá. Zdálo se, že jsou dokonce schopni vyrobit ocel, která se při úderu roztříští. Za všechna ta strašlivá léta se kvizici podařilo všechny dobré kováře vyhubit.

Udělal, co bylo v jeho silách, ale…

"Jenom se mě neptejte, jak to bude napodruhé, nebo dokonce napotřetí," řekl tiše sám k sobě.

Vorbis seděl ve svém kamenném křesle v zahradě a kolem ležely rozeseté pergameny.

"No?" Klečící postava se neodvážila zvednout hlavu. Nad ní stáli dva strážní s tasenými meči.

"Ti Želví lidé… oni něco plánují," řekl klečící ubožák a hlas se mu chvěl hrůzou.

"To určitě, o tom vůbec nepochybuji," přikývl Vorbis. "A copak to je?"

"Oni mají jakési zařízení… a až budete potvrzený v úřadu Nejvyššího patriarchy… je to nějaký železný stroj, který sám jezdí… a tím chtějí rozbít vrata chrámu…"

Hlas se vytratil.

"A kde mají to zařízení teď?" zeptal se Vorbis. "To nevím, pane. Oni ode mě koupili železo. Proto vím alespoň něco."

"Železné zařízení."

"Ano." Muž se zhluboka nadechl - byl to napůl povzdech a napůl vzlyk. "Lidé říkají… strážní se zmínili…

vězníte dole v katakombách mého otce, pane, a mohl byste… prosím…"

Vorbis sklopil pohled ke klečícímu muži.

"Ale přesto máš strach," řekl, "že bych tě místo toho mohl dát uvrhnout do jedné z cel, co? Myslíš si, že jsem takový člověk? Obáváš se, abych si nepomyslel: tenhle muž se stýkal s rouhači a svatokrádežníky…"

Ubožák na zemi se neodvažoval zvednout pohled. Vorbisovy prsty ho jemně uchopily za bradu a pozvedly mu hlavu tak, že se dívali jeden druhému do očí.

"To, co jsi udělal, je dobrá věc," řekl. Obrátil se k jednomu ze strážců. "Je otec toho muže ještě naživu?"

"Ano, Pane."

"A ještě je schopen chůze?"

Inkvizitor pokrčil rameny. "No-o, snad ano, pane."

"Pak ho okamžitě propusťte, svěřte ho do péče tady jeho starostlivého syna a oba okamžitě pošlete domů."

V informátorových očích sváděly boj armáda naděje s armádou strachu.

"Děkuji vám, pane," vypravil ze sebe nakonec.

"Běž v míru."

Vorbis se díval za strážnými, kteří muže doprovázeli ze zahrady. Pak mávl rukou na jednoho z hlavních inkvizitorů.

"Víme, kde bydlí?"

"Jistě, pane."

"Dobrá."

Inkvizitor zaváhal.

"A to… to zařízení, pane?"

"Promluvil ke mně Om. Stroj, který by se sám pohyboval? Taková věc je proti všemu zdravému rozumu. Kde má svaly? Kde má mozek?"

"Rozumím, pane."

Inkvizitor, který se jmenoval diákon Hrotek, se dostal tam, kde dnes byl, jen díky tomu, že rád ubližoval lidem. V této chvíli si ovšem vůbec nebyl jistý, zda na onom místě, kam se dostal vlastní pílí, ještě chce být. Ubližovat lidem, to byla taková jednoduchá vášeň a jeden mohl být s jejím ukájením v rámci kvizice více než spokojen. Navíc Hrotek patřil k těm, které Vorbis doslova děsil k smrti. Ubližovat lidem, protože to někomu dělá potěšení - to se dá pochopit. Ale Vorbis - Vorbis ubližoval lidem, protože došel k názoru, že by jim mělo být ublíženo, bez emocí, dokonce i bez sebemenší špetky byť zvrhlé lásky.

Podle Hrotkovy zkušenosti si lidé věci nevymýšleli, rozhodně ne před exkvizitorem. Samozřejmě, že nemohlo existovat něco takového jako kovové zařízení, které se samo pohybovalo, ale v duchu si udělal malou poznámku, aby zesílil stráže

"Bohužel," pokračoval Vorbis, "během zítřejšího ranního obřadu dojde k vyrušení."

"Pane?"

"Byl jsem obdařen… zvláštními vědomostmi."

"Jistě, pane."

"Vy znáte mezní body pevnosti, při nichž se trhají šlachy a lámou kosti, diákone Hrotku."

Hrotek mezitím došel k názoru, že Vorbis se pohybuje někde po odvrácené straně šílenství. S obyčejným šílenstvím by si snadno poradil. Podle jeho zkušenosti byla na světě pěkná řádka bláznivých lidí a šílenství mnohých z nich se v podzemních kobkách kvizice ještě znásobilo. Jenže Vorbis už před nějakou dobou přešel tu rudou hranici a vybudoval si jakousi svým způsobem logickou stavbu na druhé straně. Logické závěry sestavené ze zlomků šílených myšlenek…

"Jistě, pane," odpověděl.

"Já znám ty mezní body, při nichž se lámou lidé."

Byla noc, a na tohle roční období velmi studená.

Lu-Tze se pomalu pohyboval temnou stodolou a se zaměstnaným výrazem pečlivě zametal podlahu. Občas odněkud ze záhybů roucha vytáhl hadr a něco přeleštil.

Přeleštil zvenčí i Pohyblivou želvu, která se nízká a hrozivá črtala ve stínech.

Pak si prozametal cestu ke kovářské výhni, kde chvíli zevloval.

K odlití skutečně dobré oceli je třeba nesmírné soustředění. Žádný div, že se bohové vždycky toulali kolem osamělých kováren. Při výrobě oceli je tolik věcí, které se mohou zvrtnout. Stačí sebemenší chyba při přidávání příměsí, chvilková nepozornost a Urno, který už skoro spal vestoje, zabručel, když ho někdo šťouchnutím přivedl k vědomí a vstrčil mu do ruky něco horkého.

Byl to hrnek s čajem. Podíval se do malé kulaté tváře Lu-Tzeho.

"Oh," usmál se, "děkuju vám. Děkuju vám mnohokrát."

Přikývnutí, úsměv.

"Už je to skoro hotové," pokračoval Urno, spíše aby řeč nestála. "Teď to jenom musím nechat vychladnout. Musí to chladnout hodně pomalu. Jinak to vykrystalizuje, víte?"

Kývnutí, úsměv, kývnutí. Byl to skvělý čaj.

"Naštěstí tohle není obzvláště důležitá dávka," řekl Urno a zapotácel se. "Akorát na kontrolní páky a-"

Lu-Tze ho opatrně zachytil a ohleduplně usadil do pohodlného důlku, který nohou vyhrábl v hromadě uhlí. Pak se vrátil a pozoroval rozžhavený ingot kovu, který tiše žhnul ve výhni.

Nakonec na něj nalil kbelík vody, počkal, až se rozplyne oblak páry, přehodil si své koště přes rameno a tiše vyběhl ven.

Lidé, pro které byl Lu-Tze jen nezřetelnou postavičkou za velmi pomalu se pohybujícím koštětem, by byli překvapeni, kdyby zjistili, jakou rychlostí se pohyboval. A což teprve kdyby věděli, že je to muž starý skoro šest tisíc let, během nichž se živil jen neloupanou hnědou rýží a pil zelený čaj, do kterého si tu a tam přidal oříšek páchnoucího másla.

Když dorazil na dohled k Citadele, zvolnil a těsně před hlavní branou začal zametat. Nejdříve zametl kolem, pak se pomalu prozametal branou, kývl a usmál se na strážného, který na něj vrhl pohled plný podezření, ale který si vzápětí uvědomil, že to je jenom ten němý metař. Lu-Tze přeleštil velká bronzová držadla a prozametal si cestu chodbami a ambity až do Brutovy zeleninové zahrady.

Tam uviděl postavu, která se krčila mezi melouny.

Lu-Tze našel pestrý kobereček a vrátil se zpět do zahrady, kde seděl shrbený Bruta s motyčkou na kolenou.

Lu-Tze za svého života viděl pěknou řádku nešťastných tváří a je třeba říci, že v jeho případě ono "pěknou řádku" znamenalo víc obličejů, než si jedna běžná lidská civilizace dokázala představit. Ten Brutův byl ze všech nejhorší. Lu-Tze přehodil biskupovi kobereček přes ramena.

"Já ho neslyším," vypravil ze sebe Bruta ochraptěle. "Mohlo by to znamenat, že je příliš daleko. Pořád si opakuju, že v tom není nic jiného, jen že je daleko. Jistě je tam někde venku, celé kilometry daleko!"

Lu-Tze se usmál a přikývl.

"A všechno se to stane znovu. On nikdy nikomu nic neporoučel. Nikdy nikomu nic nezakázal. Bylo mu to všecko úplně jedno! O nic se nestaral!"

Lu-Tze přikývl a znovu se usmál. Zuby měl zažloutlé. Byly to, jen pro informaci, už jeho dvousté.

"Ale měl se starat!"

Lu-Tze znovu zmizel ve svém koutku a zakrátko se vrátil s mělkou miskou plnou jakéhosi čaje. Přikývl a usmál se a podával ji mladíkovi tak dlouho, dokud ji Bruta nepřijal a neusrkl z ní. Čaj chutnal jako horká voda, ve které někdo vymáchal sáček s levandulí.

"A ty nerozumíš tomu, co ti říkám?" řekl nakonec Bruta.

"Moc ne," připustil Lu-Tze.

"Ty umíš mluvit?"

Lu-Tze přitiskl pokřivený prst ke rtům. "Velká tajemství," odpověděl.

Bruta se podíval na drobného stařík. Kolik toho o něm vlastně věděl? Kolik o něm vlastně vůbec kdo věděl?

"Ty mluvíš s Bůh," řekl Lu-Tze.

"Jak to víš?"

"Snamení. Muž, ktelý hovoží s Bůh, ona má jiný život."

"To je pravda!" Bruta upřel přes vrcholek hrnečku oči na Lu-Tzeho. "Co tady vlastně děláš? Ty přece nejsi ani Omniánec, ani Efebec."

"Vylostl blízko Štžed. Dávný a dávný čas. Teď už Lu-Tze cizinec, kam ona pšijdeš, nú? To nejlepčejší. Věžíš. Naučil se víže v chlámu doma. Teď ona jdeš tam, kde najdeš práce."

"Vozíš kompost a přiřezáváš stromy?"

"Jasně osvětlená věc. Nikdy nebyl pískup nebo vysoká panjandlum. To nebezpečná šivot, nú? Já vždycky muš, co on čistí svíceníky nebo zametáš za oltáš. Nikto neobtěšuje malý můš! Nikto si nepamatuješ jecho jméno!"

"Přesně tohle jsem si taky přál! Jenže u mě to tak nefungovalo!"

"Tak ty chledej jiná cesta, nú? Já učíš se v chlámu. Učíš se od plastalý mistl. Když potíše, vždycky vzpomínáš na moudlá slova velký mistl."

"A jaká moudrá slova to byla?"

"Plastalý mistl, ona šíká: ‚Tamten kluk! Co ty jíš? Doufám; že máš dost plo jeden každý tady ve skupina!' Plastalý mistl, ona šíká: ‚Ty slý kluk! Ploč ty neděláš tomácí cvičení?' Plastalý mistl, ona šíká: ‚Ktelý kluk se to smějál? Když vy nežekneš, ktelý kluk se smějál, celé dojo ono bute tady po škole!' Když já vzpomenu ta moudlá slova, mě nic nesdá se tak moc špatné!"

"Ale co mám dělat já? Neslyším ho!"

"Ty dělej, co musíš děláš. Naušíš se novinka, i když ty celá cesta kláčíš sám."

Bruta si objal kolena.

"Ale on mi vůbec nic neřekl! Kde je všechna ta moudrost, o které se vždycky mluvilo? Všichni minulí prorokové se vrátili zpět s přikázáními!"

"A kde oni je vezmuli?"

"Já… já si myslím, že si je vymysleli."

"Ty vesmeš pšikasání ze stejný plamen!"

"A tomuhle ty říkáš filozofie?" zařval Didactylos a zamával zuřivě holí.

Urno otřel vrstvu formového písku, která zbyla na nově odlité páce.

"No… spíš taková přirozená filozofie," odpověděl.

Didactylova hůl bezmocně zaduněla na kovovém boku Pohyblivé želvy.

"Něco takového jsem tě nikdy neučil!" křičel filozof rozhořčeně. "Filozofie je tady od toho, aby byl život lepší!"

"Tohle způsobí, že ho spousta lidí opravdu lepší bude mít," odpověděl Urno klidně. "Pomůže to svrhnout

tyrana."

"A potom?" útočil na něj dál Didactylos hlasem plným pobouření..

"Co, a potom?"

"A pak to rozebereš zase na kusy, ne?" rozčiloval se starý muž. "Rozbiješ to? Zurážíš tomu kola? Zbavíš se všech těch převodů? Spálíš všechno, co hoří? Ano? Potom, co to poslouží svému účelu, myslím?"

"No -" začal Urno.

"Ahá."

"Ahá co? A i když si to necháme, tak co? Bude to taková… výstraha ostatním tyranům!"

"A ty si myslíš, že si ti ostatní tyrani dřív nebo později nepostaví taky něco takového?"

"No, v tom případě… já vždycky dokážu postavit větší a lepší!" vykřikl Urno.

Didactylovi podivně poklesla ramena. "Ano," přikývl. "Nepochybuju o tom, že to dokážeš. Pak je tedy všechno v pořádku. Slovo na to. A já hlupák si dělal starosti. Zato teď… no myslím, že raději půjdu a někde si hezky odpočinu…"

Vypadal náhle unaveně a staře.

"Mistře?" začal Urno.

"A neříkej mi už nikdy mistře," ohradil se Didactylos, který si opatrně hledal stodolou cestu k vratům. "Jak vidím, ty už teď znáš každou sebemenší maličkost, která se týká podstaty lidského myšlení a povahy. Pch!"

Velký bůh Om sklouzl po břehu vyschlé zavlažovací strouhy a dopadl na záda do keřů na dně. Zachytil se tlamkou za nejbližší kořen a převrátil se do správné polohy.

V mysli mu tu a tam blikaly matné odrazy Brutových myšlenek. Nerozlišoval v nich konkrétní slova, ale to ani nepotřeboval. Stejně jako člověku stačí zahlédnout vlnky na řece, aby mohl říct, kterým směrem teče proud.

Občas, když v dálce zahlédl Citadelu, zářící v šeru jako lesklý bod, pokoušel se ze všech sil vykřiknout v duchu své myšlenky:

"Počkej! Počkej! To přece nechceš udělat! Můžeme jít do Ankh-Morporku! To je město velkých možností! S mým mozkem a tvými… s tebou, bude svět náš! Proč to všechno odhazovat…"

Pak sklouzl do další zavodňovací strouhy. Jednou nebo dvakrát zahlédl nad hlavou kroužícího orla.

"Proč strkat ruku do mlýnku na maso? Tohle místo si Vorbise zaslouží! Ovce si zaslouží být vedeny."

Takhle to bylo, když byl jeho úplně první věřící ukamenován k smrti. Samozřejmě že v té době měl už několik dalších věřících. Jenže to byla velmi bolestná ztráta. Velmi ho to rozrušilo. Nikdy nezapomenete na svého prvního věřícího. Právě on vám dá základní podobu.

Želvy nejsou pro orientační pochod členitou krajinou vybaveny právě nejlépe. Potřebovaly by buď delší nohy, nebo mělčí strouhy.

Om odhadoval, že neurazí víc než tři sta padesát metrů, měřeno vzdušnou čarou, za hodinu a k Citadele že mu zbývá ještě přinejmenším třicet pět kilometrů. Občas, když se dostal na rovinku mezi stromy nebo olivovníky, se mu podařilo vyvinout rychlost mnohem větší, ale kvůli obtížím mezi balvany a zídkám, které lemovaly pole, se jeho průměr ani v nejmenším nezlepšoval.

A celou tu dobu, zatímco jeho nohy zuřivě bušily do země, v hlavě mu jako vzdálená vosa bzučely Brutovy myšlenky.

Znovu se pokusil v duchu vykřiknout.

"Co vlastně máš? On má celou armádu! Máš snad ty armádu? Kolik máš divizí?"

Jenže takové myšlenky potřebují energii a zásoba energie, která se vejde do jedné želvy, je poměrně omezená. Když našel na zem spadlý hrozen, vrhl se na něj a hltal, až mu sladká šťáva pokryla celou hlavu, ale nijak zvlášť mu to nepomohlo.

A pak se začalo stmívat. Tady sice nebyly noci tak chladné jako v poušti, ale zdaleka nebyly tak teplé jako dni. V noci bude muset zpomalit, protože mu ochladne krev. Nedokáže rychle přemýšlet. Ani jít.

Už teď cítil, jak mu uniká tělesné teplo. A teplo znamenalo rychlost.

Co nejrychleji vyšplhal na vrcholek mraveniště

"Umřeš! Umřeš!"

- a sklouzl po druhé straně dolů.

Přípravy k inauguraci Nejvyššího patriarchy proroka - začaly mnoho hodin před svítáním. Ze všeho nejdřív, a to nepatřilo k prastarým tradicím, byl diákonem Hrotkem a jeho kolegy prohledán celý chrám. Hledali především skrytá provazová táhla, která by vedla ke skrytým zbraním, a prohledávali nejtemnější stíny, v nichž by mohl čekat nepřátelský lučištník. I když to nebylo v těchto místech zvykem, měl seržant Hrotek hlavu na svém místě. Poslal také četu vojáků do města, aby sebrali obvyklé podezřelé. Kvizice vždycky považovala za nesmyslné sebrat všechny podezřelé. Když jste totiž pak náhodou nějakého podezřelého narychlo potřebovali, věděli jste, kde ho hledat.

Pak nastoupilo několik nižších kněží, kteří oddrmolili modlitby a zaříkávací formulky, jež zahnaly všechny ifríty, džiny a ďábly. Diákon Hrotek je pozoroval mlčky. S nadpřirozenými silami nikdy osobně do styku nepřišel, ale o to lépe věděl, co dokáže udělat dobře mířený šíp nic nečekajícímu lidskému břichu.

Někdo mu poklepal na hrudník. Lapl po dechu a to - jak rychle se skutečný život napojil na řetěz jeho myšlenek - způsobilo, že mu ruka sjela k rukojeti dýky.

"Oh," zabručel vzápětí.

Lu-Tze kývl a usmál se a naznačil svým koštětem, že diákon Hrotek stojí přesně v těch místech, která by

Lu-Tze právě teď toužil zamést.

"Nazdar, ty mrňavá žlutá opice," zabručel diákon Hrotek.

Přikývnutí, úsměv.

"Ty z té huby nevypustíš ani slovo, co?" pokračoval ve stejně přátelském tónu diákon Hrotek.

Úsměv, úsměv.

"Idiote."

Úsměv, úsměv. Pohled.

Urno o kousek ustoupil.

"Takže," začal kdoví pokolikáté, "Jsi si jistý, že si to všechno pamatuješ?"

"Samozřejmě," přikývl Svatkup, který seděl v sedle Pohyblivé želvy.

"Tak mi to ještě jednou zopakuj," požádal ho Urno.

"Rozděláme oheň v topeništi," začal Svatkup. "Pak-když-špička-té-červené-šipky-ukáže-na-XXVI, otevřu-tady-ten-mosazný-kohout. Až-zapíská-bronzová-píšťalka, zatáhnu-za-velkou-páku. Řídím-tak, že-ta-hám-tady-za-ta-lana."

"Správně," přikývl Urno. Ale pořád ještě se mu na tváři zračila nedůvěra. "Je to dokonalý stroj," řekl nakonec.

"A já jsem profesionální voják," nedal se Svatkup vyvést z míry. "Nejsem žádný pověrčivý sedlák."

"Dobrá, dobrá. Takže…, jestli myslíš, že máš naprostou jistotu, že -"

Měli ještě čas přidat Pohyblivé želvě několik posledních vylepšení. Okraje kovových desek byly vybroušeny do zubatých ostří a na kola připevnili ostré bodce. A samozřejmě tady byla navíc trubka k odpouštění přebytečné páry… touhle trubkou si nebyl Urno sice tak docela jistý, ale…

"Je to jenom stroj," prohlásil sebevědomě Svatkup. "Není to žádný problém."

"Tak nám dej hodinu. Měli byste dorazit k chrámu asi ve chvíli, kdy by se nám mohlo podařit otevřít vstupní bránu."

"Dobrá. Rozumím. Tak vzhůru na cestu. Seržant Ferdenec zná cestu."

Urno se ještě jednou podíval na trubku pro odvod přetlakové páry a kousl se do rtu. Nevím přesně, jaký účinek to bude mít na nepřátele, pomyslel si, ale děsí mě to k smrti.

Bruta se probudil, nebo spíš přestal se pokoušet usnout. Lu-Tze zmizel. Asi zase někde zametal.

Toulal se opuštěnými chodbami v budově noviců. Bude to trvat ještě celé hodiny, než bude korunován nový Nejvyšší patriarcha. Nejdříve musí proběhnout řada různých obřadů. Každý, kdo byl skutečně někdo, bude v paláci nebo na okolních náměstích, stejně tak jako tam bude obrovské množství lidí, z nichž není skutečný někdo nikdo. Modlitebny byly prázdné, nekonečné modlitby byly pro nějaký čas přerušeny. Citadela mohla být mrtvá, kdyby se ve vzduchu nevznášela ta podivná, nedefinovatelná jistota, že někde kolem napjatě mlčí desetitisíce lidí. Slunce pronikalo světlíky do nitra Citadely.

Bruta se ještě nikdy necítil opuštěnější. Jeho cesta pouští a divočinou byla v porovnání se současným pobytem v Citadele festivalem humoru. Včera v noci… včera v noci, když mluvil s Lu-Tzem, se mu zdálo všechno tak jasné. Včera v noci byl ochoten postavit se Vorbisovi kdekoliv a kdykoliv. Včera v noci to považoval za dobrou věc. Včera v noci se mu zdálo možné cokoliv. Se včerejšími večery a nocemi je to vždycky stejná potíž. Jsou pokaždé následovány dnešním ránem.

Pomalu se dostal až na úroveň kuchyní a nakonec až do vnějšího světa. V kuchyních zahlédl jen dva kuchaře, kteří připravovali obřadní pokrm z masa, chleba a soli, ale ti si ho vůbec nevšímali.

Sedl si před jedněmi z jatek. Věděl, že tady někde je zadní brána. Kdyby se tudy pokusil odejít, pravděpodobně by ho nikdo nezastavil. Dnes budou všichni pátrat spíš po těch, kdo by se chtěli nepozorovaní a nepozvaní dostat dovnitř.

Mohl by klidně jen tak odejít. Divočina mu teď připadala docela příjemná, když si odmyslel žízeň a hlad. Zdálo se mu, že sv. Paznehtul se svým šílenstvím a muchomůrkami žil docela zbožný a spořádaný život. Není důležité, jestli sami sebe klamete, pokud si to nepřipouštíte a děláte to dobře. V poušti byl prostě život mnohem jednodušší.

Jenže u zadní brány stál půltucet strážných. Tvářili se odmítavě a vypadali nesympaticky. Bruta se vrátil zpět na své místo před jatka a usadil se v rohu. Zachmuřený pohled upíral k zemi.

Jestli byl Om živý, určitě by mu mohl poslat nějaké znamení.

Odpadní mříž u jeho nohou se o několik centimetrů pozvedla a odsunula stranou. Natáhl krk a udiveně nahlížel do temného otvoru.

Z otvoru se vynořila hlava v kápi, oplatila mu udivený pohled a zase zmizela. Pak se ozval pod zemí tichý šepot. Hlava se objevila znovu a vzápětí ji následovalo tělo. Muž se vytáhl na dláždění, stáhl si kápi z hlavy a spiklenecky se na Brutu usmál. Na okamžik si přitiskl v tichém varování prst na rty a pak se na Brutu vrhl s očividně násilnými úmysly.

Bruta se skutálel na zem, a když zahlédl záblesk kovu, zvedl ruce v zoufalém pokusu o obranu. Na ústa se mu přitiskla špinavá ruka. Proti světlu se zableskl temný a velmi rozhodný obrys čepele -

"Počkej!"

"A proč? Řekli jsme přece, že ze všeho nejdřív pozabíjíme všechny kněze!"

"Tohohle ne!"

Bruta se odvážil stočit oči stranou po hlase. I když druhá postava, právě vylézající z otvoru, měla stejně špinavý hábit i tvář jako ta první, štětci podobný účes si zmýlit nemohl.

Pokusil se říci: "Urno?"

"Drž hubu, ty -" sykl mu do ucha druhý muž a přitiskl mu ostří nože k hrdlu.

"Bruto?" zaradoval se Urno. "Ty jsi zůstal naživu?"

Bruta přeletěl významným pohledem od Urna ke svému věznitele a doufal, že tak dostatečně jasně vyjádřil, že to stále ještě není nijak jisté.

"Ten je v pořádku," řekl Urno.

"V pořádku? Vždyť je to kněz!"

"Jenže je na naší straně. Že je to tak, Bruto?" Bruta se pokusil přikývnout a pomyslel si: Já jsem na všech stranách. Bylo by krásné, kdybych alespoň jednou jedinkrát mohl být jen na své straně.

Ruka se mu váhavě odtáhla z úst, ale nůž se mu stále ještě tiskl pod bradu. Brutovy myšlenkové pochody, obvykle klidné a pomalé, se teď řinuly jako rtuť.

"A přece kráčí?" odvážil se.

Stejně váhavě jako předtím ruka teď zmizel i nůž.

"Já mu nevěřím," prohlásil muž. "Měli bychom ho aspoň hodit dolů do díry."

"Bruta je jedním z nás," trval na svém Urno.

"Jasně. To je pravda," souhlasil Bruta. "A vy jste kteří?"

Urno se k němu naklonil.

"Tak co tvoje paměť?"

"Naneštěstí je naprosto v pořádku."

"Dobře. Výborně! Myslím, že nejlepší by bylo, kdyby ses vyhýbal všem nebezpečím, slyšíš? Zvlášť kdyby se něco semlelo. Pamatuj na Želvu. No, nějak už na to dohlídneme, aby se ti nic -"

"Co by se mělo stát?"

Urno poklepal Brutu po rameni a na okamžik mu připomněl Vorbise. Vorbis, který se za celý život uvnitř své hlavy nedotkl jediného člověka, byl velký otlapkávač, když přišlo na jeho ruce.

"Je lepší, když nevíš, co se děje," řekl Urno.

"Ale já opravdu, nevím, co se děje."

"Výborně, tak je to správné."

Mohutný muž zamával nožem k tunelu, který vedl do nitra Citadely.

"Tak jdeme, nebo co?"

Urno se rozběhl za ním, ale pak se najednou zastavil a na okamžik otočil.

"Buď opatrný!" zvolal. "Všichni potřebujeme to, co máš v hlavě!"

Bruta se díval, jak mizí v temnotě.

"Já taky," zamumlal po chvilce.

A zase osaměl.

Pak si ale pomyslel: Okamžik. Já přece nemusím být osamělý. Jsem arcibiskup. Když už nic, tak se mohu dívat. Om odešel a svět už musí brzo skončit, takže se alespoň můžu v klidu dívat, jak se to stane.

S pleskajícími patami sandálů se Bruta vydal k Místu.

Biskupové se pohybují po úhlopříčkách. Proto se častokrát objeví tam, kde je král vůbec nečeká.

"Ty nebetyčný idiote! Tamtudy nechoď!"

Slunce stálo hodně vysoko na obloze. Jestli byly Didactylovy teorie o rychlosti světla správné, tak už vlastně zapadalo, ale v oblasti relativity je velmi důležité hledisko, ze kterého věc sleduje pozorovatel. Z Omova pohledu bylo slunce zlatá koule na planoucím oranžovém nebi.

Pracně vyšplhal po dalším úbočí a upřel pohled na vzdálenou Citadelu. V duchu slyšel zlomyslné hlasy všech malých bohů.

Neměli rádi boha, který neuspěl. To se jim ani trochu nelíbilo. To je vlastně snižovalo a pokořovalo všechny. Připomínalo jim to jejich vlastní smrtelnost. Teď bude uvržen do nejhlubší pouště, kam nikdo nepřijde. Nikdy. Bude tam uvržen na věky věků.

Om se pod svým krunýřem otřásl.

Urno s Ferdencem v uniformách gardistů procházeli se samozřejmými výrazy podzemím Citadely. Kráčeli tou nenápadnou chůzí, která by k nim okamžitě přitáhla pohled každého bystřejšího vojáka a vzápětí jeho pozornost ostrou jako šíp, kdyby tady ovšem vůbec nějaký voják byl. Jenže v podzemí se teď pohybovali jen ti, kteří tam měli ty nejnutnější povinnosti. A obyčejní lidé věděli, že není právě nejlepší zírat upřeně na vojáky, protože ti by mohli na oplátku upřeně zírat na ně.

Svatkup řekl Urnovi, že všechno běží přesně podle toho, jak se dohodli. Urno si na žádnou dohodu nedokázal vzpomenout. Seržant znal cestu do Citadely, to dávalo smysl. A Urno se zase vyznal v hydraulice. Dobrá. Jenže teď procházel temnými tunely a v opasku mu cinkalo nářadí. Mezi tím vším byla jistá logická spojitost, ale tu vytvořil někdo jiný.

Ferdenec zahnul za roh a zastavil se před těžkou mříží, která sahala od země až ke stropu. Byla silně prorezlá. Dříve se patrně otvírala jako dveře, na několika místech bylo vidět zbytky závěsů zarezlých v kameni. Urno nahlédl za mříže. V šeru se tam rýsovaly trubky.

"Heuréka!" prohlásil.

"Takže se budeme koupat, co?" říkal Ferdenec.

"Ty hlavně hlídej."

Urno vytáhl z opasku krátké páčidlo a zasadil ho mezi mříž a kamennou stěnu. Dejte mi čtyřicet centimetrů dobré oceli a zeď, o kterou bych se… mohl… opřít… nohou - mříž se zakývala a pak s tupě kovovým zvukem vypadla ze stěny - a já pohnu celým světem…

Urno vstoupil do dlouhé, temné a vlhké místnosti a hvízdl obdivem.

Nikdo tady nedělal údržbu už alespoň - no, tak dlouho, že za tu dobu stačily železné závěsy docela zrezivět - a tohle všechno stále ještě fungovalo?

Rozhlédl se po olověných a železných sudech větších, než byl on, a po změti trubek o průměru trupu dospělého muže.

Tak tohle byl dech boží.

Bylo pravděpodobné, že poslední muž, který věděl, jak tohle zařízení funguje, byl umučen k smrti už před lety. A nebo možná hned po tom, kdy bylo zařízení hotovo. Zabít tvůrce něčeho významného byl tradiční způsob ochrany vynálezů.

Támhle byly páky a tady, nad temnými šachtami v kamenné podlaze, visely dvě skupiny protizávaží. Ke změně rovnováhy pravděpodobně stačí pouhých pár set litrů vody. Samozřejmě, vodu sem bude třeba napumpovat

"Seržante?"

Ferdenec nahlédl dovnitř. Vypadal nervózně jako ateista za bouře.

"Co je?"

Urno ukázal rukou.

"Támhle ve stěně je velká šachta, vidíte ji? Tam na konci toho dlouhého převodu?"

"Na konci čeho?"

"Na konci řady těch zubatých kol."

"Aha. Jo."

"Kam vede ta šachta?"

"Já nevím. Tím směrem ale leží Mlýn nápravy."

"Aha."

Takže dech boží měl svůj původ nepochybně v lidském potu. Tenhle žertík by se jistě Didactylovi moc líbil, pomyslel si Urno.

Postupně si uvědomoval, že slyší jakýsi zvuk, který tam zněl sice neustále, ale teprve teď začal pronikat jeho soustředěním. Byl slabý, vzdálený a plný ozvěn, ale byl to nepochybně sbor hlasů. Vycházel z trubek.

Podle seržantova výrazu Urno usoudil, že je slyší i on.

Urno přiložil ucho na jednu trubku. Slova se nedala rozeznat, ale vznešený náboženský rytmus byl zcela zřetelný.

"To je bohoslužba, která probíhá v chrámu," řekl nakonec. "Hlasy pravděpodobně rozechvívají vrata a zvuk se šíří trubkami."

Jak se zdálo, tyhle úvahy Ferdence nijak neuklidnily.

"V tomhle žádní bohové prsty nemají," přeložil mu to Urno do srozumitelného jazyka. Pak svou pozornost obrátil zpět k trubkám.

"Jednoduchý systém," mluvil Urno spíše k sobě než k Ferdencovi. "Voda natéká do nádrží na závažích, a posune tak těžiště celé soustavy. Jedna sada závaží klesne a ta druhá se zvedne nahoru tou šachtou. Váha vrat není důležitá. Jak to spodní závaží klesá, tady ty nádrže se převrátí a vyleje se z nich voda. Pravděpodobně to všechno jde velmi hladce. Dokonalá ložiska a na obou stranách přesně vyladěné těžiště. Překrásně vymyšleno."

Urno si všiml Ferdencova výrazu.

"Voda teče sem a tam a vrata nahoře se prostě otevírají," překládal. "Takže nepotřebujeme nic jiného než počkat…, jakéže to má být znamení?"

"Až prorazí hlavní bránu, zatroubí na trubku," řekl Ferdenec a měl radost, že může být užitečný.

"Výborně." Urno si pohledem měřil závaží a nádrže, které měl nad hlavou. Bronzové roury byly zašlé věkem.

"Na druhé straně si myslím, že bychom si měli raději ověřit, co děláme," zabručel Urno. "Odhaduju, že než se vrata začnou hýbat, trvá to vždycky nějakou tu minutu." Zašmátral pod volným rouchem, vytáhl dvě věci, které Ferdencovým očím připadaly nejspíš jako mučicí nástroje. Urno to zřejmě pochopil. Obrátil se k seržantovi a řekl mu pomalu a laskavě: "Tohle je sta-vi-tel-ný klíč."

"Ano?"

"Tím se povolují šrouby a matice."

Ferdenec nejistě přikývl.

"Ano?"

"A tohle olejnička s kvalitním olejem."

"Aha, dobrá."

"Tak a teď mi musíte pomoci. Než se mi podaří odpojit tady to stavidlo, bude to nějakou chvíli trvat, takže si myslím, že bude lepší, když raději začneme hned." Urno se ponořil do skvostu prastaré mechaniky, zatímco obřad nahoře pokračoval.

Kohl-Lik Ať tratím byl pro nové proroky všemi deseti. Byl by i pro konec světa, kdyby věděl, že dostane povolení k prodeji sošek svatých, zlevněných ikon, zatuchlých cukrovinek, zkyslých datlí a nahnilých oliv na špejli přihlížejícím a zúčastněným zástupům.

Na jednu stranu by se to dalo brát i jako jeho poslední vůle.

Nikdy neexistovala Kniha proroka Bruty, ale jakýsi podnikavý písař si v době později nazývané restaurací, udělal několik poznámek, které vycházely z Kohl-Likova komentáře událostí. Zněly zhruba takto:

"I. Stál jsem hned u sochy Jeneradovy, rozumíme, když jsem si všiml, že hned vedle mě je Bruta. Každý se mu vyhýbal, teď když byl biskupem, a ti tam s vámi dovedou pěkně zatočit, když se o takového biskupa jen neopatrně otřete.

II. Já mu povídám má úcta, vaše vznešenosti, a nabídl jsem mu jogurt prakticky zadarmo.

III. On mi odpověděl, že děkuje a nechce.

IV. Já mu řekl, že je to velmi zdravý jogurt, protože je živý.

V. On na to, že to vidí.

VI. Zíral na vrata. Bylo to v době kolem třetího gongu, rozumíme, takže jsme všichni věděli, že budeme čekat ještě celé hodiny. Vypadal tak nějak nedobře, a to ani nesnědl ten jogurt, kterej, přiznám, byl trochu živější, bodejď by ne, v tom vedru. Tedy víte, ten jogurt byl fakt hodně čilej. Mnohem víc než obyčejně. Aby bylo jasno, musel jsem ho každou chvíli praštit lžičkou, aby nevylejzal z… no to nic. Já to jenom chtěl vysvětlit s tím jogurtem. No tak dobrá. Ale nakonec, vy přece taky máte rádi, když má jogurt trochu barvu, ne? Většina lidí to má ráda. Tak tenhle byl zelenej.

VII. On tam jen tak stál a zíral. Tak já mu povídám, máte nějakej problém, Vaše Svatosti? Tomu, co na to odpověděl, jsem nerozuměl. Já na něj, kdo je ten on, ke kterýmu se pořád obracíte? On na to, kdyby tady byl, dal by mi znamení.

VIII. Není ani zdaleka pravda, že v týhle chvíli jsem se dal na útěk. To se na mě prostě mačkaly davy. Já nikdy nebyl přítelem kvizice. Jo, prodával jsem jim věci, ale vždycky jsem jim účtoval zvláštní přirážku!

IX. No, v každým případě se pak prodral řadou strážnejch, kteří drželi dav, postavil se přímo před vrata a nikdo nevěděl, co v takovým případě s biskupem, rozumíme, a já slyšel, jak říká něco jako: nesl jsem tě pouští, věřil jsem v tebe celý život, a proto tě prosím, udělej pro mě tuhle jedinou věc.

X. No nebo něco takovýho. Co takhle trochu jogurtu? Udělám vám cenu. Na špejli."

Om se pomocí čelistí a krčních svalů vytáhl na nízkou zídku porostlou plazivkami. Na druhou stranu prostě a jednoduše spadl. Citadela byla stejně daleko jako kdykoliv předtím.

V Omově vědomí plály Brutovy myšlenky jako naváděcí paprsek. V každém, kdo stráví delší čas s bohy, zůstane troška šílenství a právě to teď toho hocha pohánělo.

"Ještě je moc brzo!" křičel Om. "Potřebuješ přívržence! Nemůžeš být sám! Sám to nikdy nedokážeš! Nejdřív musíš mít následovníky!"

Svatkup se otočil a naposled se podíval na zadní část Pohyblivé želvy. Pod jejím krunýřem se krčilo třicet mužů, jimž se ve tvářích zračily spíše obavy než odhodlání.

Desátník zasalutoval.

"Šipka je na místě, pane."

Mosazná píšťala zaječela.

Svatkup pevně sevřel řídicí lana. Tohle byla válka, jaká má být, pomyslel si. Žádná nejistota. Ještě pár želv, jako je tahle, a už nikdy nikdo nebude bojovat.

"Připravit," zavelel.

Pak silně zatáhl za velkou páku.

Lesklý kov mu v ruce praskl jako proutek.

Dejte někomu dostatečně dlouhou páku a on pohne světem.

Jenže nekvalitní páky - to je problém.

V hlubinách tajného vodovodního a odpadního systému chrámu sevřel Urno velkým klíčem bronzovou trubku a opatrně a s citem se pokusil pootočit šroubením. Vzdorovalo. Maličko se posunul a z úst mu uniklo tiché zasténání, jak zesílil tah.

S tichým a smutným zvukem skřípějícího kovu se trubka konečně pohnula - a praskla.

Vyřinul se z ní proud vody, který zasáhl Urna přímo do tváře. Odhodil klíč a pokusil se puklinu ucpat rukama, ale voda mu stříkala mezi prsty a bublala jedním z kanálků k nádrži v jednom závaží.

"Zastavte to! Zastavte to!" křičel Urno.

"Co se děje?" vyzvídal seržant Ferdenec stojící kus pod ním.

"Zastavte tu vodu!"

"Jak?"

"Praskla trubka!"

"A já myslel, že kvůli tomu jsme sem přišli?"

"Ale nemělo to být hned!"

"Přestaňte křičet, mistře. Všude v podzemí jsou hlídky."

Urno na okamžik trubku pustil, strhl ze sebe své roucho a nacpal mokrou látku do otvoru v trubce. Provizorní zátka vzápětí vyletěla ven a se značnou silou narazila na olověný svod, po kterém sklouzla dolů. Dole ucpala kanálek vedoucí k závaží. Voda za ní okamžitě začala stoupat, ale pak přetekla okraje kanálku a začala se rozlévat po podlaze.

Urno se rychle obrátil k závaží. Zatím se nepohnulo. Trochu se uklidnil. Teď, když se ujistil, že je v rozvodu pořád ještě dost vody, aby se dalo zařízení uvést do pohybu, mohou…

"Vy dva - ani hnout."

Ohlédl se a myšlenky mu zamrzly.

Ve dveřním otvoru nad zbytky zničené mříže stál mohutný muž v černé róbě. Za ním stál strážný s výhrůžně pozdviženým mečem.

"Kdo jste? Co tady děláte?"

Urno váhal jen okamžik.

"Nó, koukněte, máte to tady pěkně zřízený, šéfe. Všecky sedla vymačkaný a všude to strašlivě kape kolem těsnění. Zázrak, že vám to eště vůbec drží pohromadě."

Muž vstoupil do místnosti. Chvilku si nejistě Urna prohlížel a pak obrátil pozornost ke stříkající trubce. Nakonec se pohledem vrátil k Urnovi.

"Ale vy přece nejste -" začal.

Rychle se otočil, když Ferdenec udeřil strážného kusem ulomené trubky. Když se obrátil zpět, zasáhl ho Urnův klíč přímo do žaludku. Urno nebyl nijak silný, ale byl to dlouhý klíč a dobře známé zákony páky vykonaly zbytek. Muž se ohnul v půli a pozpátku padl na jedno ze závaží.

To, co se odehrálo potom, připadalo Urnovi jako scéna ze snu, kde se vám zdá všechno zpomalené. V marném pokusu udržet rovnováhu se diákon Hrotek pokusil opřít o závaží. To mu pod nejistýma rukama povolilo, jak se váha jeho těla připojila k váze vody v nádrži. Snažil se zachytit výš, ale závaží stále klesalo. Nakonec jeho vrchol zmizel pod okrajem šachty. Hrotek se naposledy pokusil zachránit ztracenou rovnováhu, ale tentokrát už sáhl jen do vzduchu a přepadl přes okraj šachty na vrchol klesajícího závaží.

Urno na okamžik zahlédl vyděšenou Hrotkovu tvář a pak už závaží i s diákonem zmizelo v temnotě šachty.

S vhodnou pákou se dá změnit svět. Tahle páka změnila svět diákona Hrotka. Způsobila, že svět pro něho přestal existovat.

Ferdenec stál s pozvednutou trubkou nad ležícím strážným.

"Tohohle znám," prohlásil. "Tomu dám rovnou -"

"Dej s tím pokoj!"

"Ale on -"

Řada ozubených kol v šeru nad jejich hlavou se dala do pohybu. Odněkud sem dolehlo slabé skřípění bronzu o bronz.

"Zmizme odsud," navrhl Urno. "Jenom bohové vědí, co se děje tam nahoře."

Na krunýř nešťastné Pohyblivé želvy se sypalo krupobití ran.

"Sakra! Sakra! Sakra!" řval Svatkup a znovu bušil do kovu před sebou. "Pohni se! To je rozkaz: Pohni se! Nerozumíš normální omniánštině? Pohni se!"

Nehybný stroj tiše vypouštěl páru a seděl na místě.

A Om se zatím pracně vyhrabal vzhůru po úbočí malého pahorku. Tak už se to nakonec opravdu stalo. Byla tady jedna cesta, jak se dostat do Citadely včas.

Šance na úspěch však byla milion ku jedné.

A Bruta stál před obrovskými vraty, nevšímavý k hukotu davu a nejistému šepotu strážných. Kvizice mohla zatknout každého, ale strážní si nebyli jistí, co by se stalo, kdyby zabásli arcibiskupa, a navíc ještě toho, který byl právě teď na výsluní prorokovy přízně.

Pouhé znamení myslel si Bruta a v té chvíli to byla jediná myšlenka v pustině jeho hlavy.

Vrata se zachvěla a pomalu se otevřela ven.

Bruta vykročil kupředu. V té chvíli nebyl plně při smyslech, rozhodně ne v tom slova smyslu, v jakém to chápou normální lidé. Jen malá část jeho já byla stále ještě s to sledovat stav jeho myšlenek a říkat si: možná, že takhle se velcí prorokové cítili pořád.

Tisíce lidí v chrámu se začaly v náhlém zmatku ohlížet. Sbor nižších jásemů přestal zpívat. Bruta procházel střední uličkou, on, jediný, kdo měl ve všem tom náhlém zmatku pevný cíl.

Ve středu chrámu stál Vorbis, přímo pod klenbou kopule. K Brutovi se rozeběhli strážní, ale Vorbis pozvedl ruku v jemném, ale velmi rozhodném gestu.

Teď už Bruta začal vnímat celou scénu. Tady byla Jeneradova hůl, Hluboklesův plášť a Cenovy opánky. A obrovské sochy prvních čtyř proroků, které podpíraly klenbu. Nikdy v životě je neviděl. Zato o nich od nejútlejšího dětství slýchával den co den.

A co znamenaly teď? Neznamenaly vůbec nic. Nic nebude znamenat vůbec nic, jestliže se Vorbis stane prorokem. Nic nemůže znamenat nic, jestliže Nejvyšším patriarchou se stane muž, který ve vnitřním vesmíru své hlavy neslyší nic jiného než své vlastní myšlenky.

Uvědomoval si, že Vorbisovo gesto nezastavilo jen vojáky, kteří se kolem Bruty shlukli jako živá mříž, ale současně naplnilo chrám tichem. A do toho ticha zazněl Vorbisův hlas.

"Ach. Můj Bruto. Marně jsme tě hledali. Takže teď jsi tady už i ty…"

Bruta se zastavil pár metrů před ním. Ten okamžik té… toho… ať už to bylo cokoliv…, co ho popostrčilo vraty do chrámu, náhle vyprchal.

Jediné, co teď vnímal, byl Vorbis.

Usmívající se Vorbis.

Ta část Brutova mozku, která ještě byla schopná činnosti, si myslela: není tady nic, co bys mohl říci. Nikdo tě nebude poslouchat. Nikoho to nezajímá. Vůbec nezáleží na tom, co budeš lidem vykládat o Efebe, o bratru Mordákovi nebo o poušti. Nebude to základní pravda.

Základní pravda. Tak vypadá svět, který zahrnuje Vorbise.

Vorbis řekl: "Není něco v pořádku? Přál sis snad něco říci?"

Černé oči zaplnily svět jako dvě temné propasti.

Brutovo myšlení se vzdalo a do velení se dostalo Brutovo tělo. Přinutilo ho pozvednout a napřáhnout ruku, aniž vnímalo, jak se k němu rychle vrhají stráže.

Viděl, jak mu Vorbis s úsměvem nastavuje tvář.

"Ne," vypravil ze sebe Bruta. "Neudělám to."

A v té chvíli viděl poprvé a naposled Vorbise zuřit. Jistě, občas se diákon rozzlobil, ale ten stav řídil spíš mozkem a dokázal ho podle potřeby zapínat a vypínat. Tohle ale bylo něco jiného, tady se jeho sebekontrola zbortila. I tak ten výraz přeletěl po jeho tváři velmi rychle a vzápětí zmizel.

Když se Bruty chopily ruce strážných, postoupil Vorbis kupředu a poklepal ho po rameni. Na okamžik si pohlíželi z do očí a pak prorok řekl:

"Vymáčkněte z něj život tak, aby mu k smrti zbývala jen nějaká píď, a na ten zbytek cesty ho doprovoďte ohněm."

Jakýsi jásem se pokusil promluvit, ale když viděl Vorbisův výraz, rychle si to rozmyslel.

"A udělejte to hned!"

Svět ticha. Tady nahoře nebylo slyšet jediný zvuk, s výjimkou sykotu vzduchu proudícího mezi pery.

Odsud shora je svět kulatý a lemovaný modrým kruhem oceánu. Je vidět od obzoru k obzoru a slunce je tady blíž.

Ale když se díváte dolů, když začnete rozeznávat jednotlivé tvary…

… tam v řídké trávě na okraji divočiny…

… na malém kopečku…

… se pohybuje ještě menší kopeček, který tam jaksi nepatří…

Jen sykot větru v peří, když orel přitáhl křídla k tělu a začal padat jako kámen dolů. Svět se jako barevný kolotoč roztočil kolem jediného místa, kde se pohyboval ten malý pohyblivý objekt, který se stal středem orlovy pozornosti.

Blíž…

…vystrčit spáry…

…sevřít…

…a teď vzhůru…

Bruta otevřel oči.

Bolest v zádech cítil už jen jako cizí agonii. Už dávno se naučil svou bolest nevnímat.

Teď však ležel na zádech, roztažené nohy a ruce připoutané za kotníky a zápěstí k něčemu, co neviděl. Nad sebou viděl modré nebe. Na jedné straně se tyčilo průčelí chrámu.

Když trochu pootočil hlavu, viděl mlčící zástup. A nahnědlý kov železné želvy. Cítil kouř.

Někdo mu právě přitahoval okovy na rukou. Bruta upřel zmatené oči na inkvizitora. Počkejte, co vlastně chtěli, aby to řekl? Aha, už ví.

"Želva? A přece kráčí?" zamumlal.

Muž si povzdechl.

"Tahle ne, příteli," odpověděl.

Když orel stoupal do výšky, která stačí na rozdrcení krunýře, roztočil se pod Omem svět. Mozek mu obléhala základní želví hrůza pramenící z toho, že ztratil pevnou půdu pod nohama. A navíc Brutovy myšlenky, teď, tak blízko smrti, jasné a čisté...

Ležím tady na zádech, je mi čím dál tím větší horko a už brzo umřu…

Opatrně, opatrně. Soustřeď se, soustřeď. Teď už tě musí každou chvilku pustit…

Om natáhl dlouhý vrásčitý krk a upřel pohled na ptačí tělo těsně nad sebou. Pak podle svého nejlepšího svědomí odhadl to správné místo, vnořil rohovité čelisti do hnědého peří mezi ptačíma nohama a silně, i když opatrně stiskl.

Orel zamrkal. V historii světa žádná želva něco podobného žádnému orlovi neudělala.

V jeho vědomí najednou zazněla jako malé stříbrné zvonky Omova slova.

"Nechtěli bychom si navzájem ublížit, že ne?"

Orel znovu zamrkal.

Orlové nikdy nebyli obdařeni zvláštní představivostí ani prozíravostí, kromě té nezbytné dávky, jež jim umožňovala odhadnout, co se stane, když pustí želvu z výšky na kamení. Náš orel si však poměrně rychle představil, co by se stalo, kdyby teď upustil poměrně těžkou želvu, která v čelistech svírala ten kousek jeho těla, který i on považoval za jeden z nejdůležitějších.

V očích se mu objevily slzy.

Pak se mu do mozku vplížila další stříbrná myšlenka.

"Výborně. Takže ty půjdeš… hm… na ruku mně… a já za to půjdu… na ruku… hm… tobě. Rozumíš? A teď poslouchej, tohle je důležité. Chci, abys udělal tohle…"

Orel vletěl do stoupavého proudu nad rozpálenými skalisky, a když se dostal na jeho vrchol, vyrazil k blýskavému komplexu Citadely.

Něco takového nikdy žádná želva neudělala. Žádná v celém vesmíru. Ale žádná želva také nebyla bohem a neznala jako tahle nepsané motto kvizice: Cuius testiculos habes, habeas cardia et cerebellum.

Když máš v hrsti jejich pozornost, jejich srdce i mozek budou následovat.

Urno s Ferdencem v patách se protlačil zástupem. Tohle bývá to nejlepší a současně nejhorší na občanské válce, alespoň na jejím počátku - že všichni na sobě mají stejné uniformy. Bývá mnohem snazší vybírat si nepřítele podle jiné barvy oblečení, nebo alespoň podle legračního přízvuku. Můžete jim klidně říkat třeba hnědá, žlutá, bílá, rudá (doplňte si sami) huba. To všechny věci ještě zjednodušuje.

Moment, pomyslel si Urno. Tohle vypadá skoro jako filozofie. Škoda, pravděpodobně se nedožiju šance to někomu říci.

Obrovská vrata byla dokořán. Zástup mlčel a zdálo se, že lidé jsou z jakési příčiny napjatí. Urno vystoupil na špičky, aby lépe viděl, a vtom si všiml vojáka, který stál hned vedle něj.

Byl to Svatkup.

"Já myslel -"

"Nefungovalo to," oznámil mu Svatkup trpce.

"A udělali jste -"

"Udělali jsme všechno! Něco se tam zlomilo."

"To musí být tou ocelí, co se tady vyrábí," uvažoval Urno. "Je v ní moc nečistot a -"

"Na tom teď už vůbec nezáleží," potřásl Svatkup hlavou.

Odevzdaný tón jeho hlasu přinutil Urna obrátit oči k místu, kam směřoval nejen Svatkupův pohled, ale i pohled celého davu.

Tam stála jiná kovová želva - realistický model skutečné želvy umístěný na otevřeném roštu; na kterém právě několik inkvizitorů rozdělávalo oheň. A na hřbetě té želvy byl připoután…

"Kdo je to?"

"Bruta."

"Cože?"

"Nevím, co se stalo. Udeřil Vorbise, nebo ho snad neudeřil. Tak nějak. Prostě ho rozzuřil. Vorbis okamžitě přerušil obřady."

Urno se podíval na diákona. Zatím ještě nebyl korunován na Nejvyššího patriarchu. Jeho holá hlava se v ranním slunci leskla mezi jásemy a biskupy, kteří nejistě postávali mezi otevřenými křídly obrovských vrat.

"Tak jdeme na to, ne?" řekl. Urno.

"Jdeme na co?"

"Zaútočíme na ně a osvobodíme ho!"

"Je jich mnohem víc než nás," zavrtěl hlavou Svatkup.

"Asi ano, ale to jich bylo vždycky, ne? Není jich zázrakem víc, než je nás jen proto, že dostali Brutu, že ne?"

Svatkup ho chytil za ruku.

"Uvažuj logicky, ano?" naklonil se k němu naléhavým šeptem. "Ty jsi přece filozof, ne? Podívej se na ten dav!"

Urno si prohlédl lidi kolem sebe.

"No?"

"Nelíbí se jim to." Svatkup se obrátil. "Podívej, Bruta zemře tak jako tak. Jenže když zemře takhle, bude to pro dobrou věc. Lidé nechápou, opravdu nechápou to, co se jim říká o tvaru a uspořádání vesmíru a takové ty věcičky, ale budou si vždycky pamatovat, co dokáže Vorbis udělat člověku. Rozumíš? Můžeme z Brutovy smrti vytvořit pro lidi symbol, copak to nevidíš?"

Urno upíral pohled na vzdálenou Brutovu postavu. Mladík byl nahý, jen kolem boků měl špinavou bederní roušku.

"Tak symbol?" v krku mu náhle vyschlo.

"Musí to být."

Vzpomněl si na to, jak mu Didactylos říkal, že je svět legrační místo. A nepřítomně si pomyslel, že je to pravda. Tady se lidé chystali upéct někoho k smrti, ale podle všech pravidel slušnosti mu ponechali bederní roušku. Jeden se musel smát. Jinak by zešílel.

"Podívej," řekl a obrátil se k Svatkupovi, "teď už vím, že Vorbis je zlo. Spálil mé město. Dobrá, to ale občas dělávají i Tsortané a my jim na oplátku spálíme to jejich. To je prostě válka. Je to jednoduše část historie. On lže a podvádí a snaží se urvat veškerou moc sám pro sebe, ale i to dělá spousta lidí. Jenže na všem tom, co udělal, je nejpodivnější jedna věc. Víš která?"

"Samozřejmě," přikývl Svatkup.

"Nejpodivnější je to, co dělá -"

"Mluvím o tom, co udělal s tebou."

"Cože?"

"On totiž mění ostatní lidi v kopie sebe sama."

Svatkupova ruka se mu sevřela na rameni jako ocelové kleště. "To chceš říct, že já jsem jako on?"
"Kdysi jsi říkal, že ho zabiješ," odpověděl mu Urno. "Teď myslíš stejně jako on…"
"Takže na ně zaútočíme?" zvýšil Svatkup hlas.
"Jsem si jistý, že na naší straně bude tak čtyři sta lidí. Takže já teď dám signál a našich pár stovek zaútočí na ty tisíce ostatních, ano? A on stejně zemře a my zemřeme taky. Jaký v tom bude rozdíl?"
Urnovi po těch slovech zešedla tvář hrůzou.
"To chceš říct, že to vážně nevíš?" řekl.
Nějaký člověk před nimi se k němu zvědavě otočil.
"Ty to nevíš?" opakoval.

Nebe bylo modré. Slunce zatím nebylo dost vysoko na to, aby se mohlo změnit v obvyklou měděnou mísu, na kterou byli Omniánci zvyklí.
Bruta znovu obrátil tvář ke slunci. Bylo zhruba na svou vlastní šířku nad obzorem, i když, pokud byla Didactylova teorie o rychlosti světla správná, pak vlastně zapadalo několik tisíc let v budoucnosti.
Pak mu najednou na tvář padl stín, který vrhala Vorbisova hlava.
"Už je ti horko, Bruto?" zeptal se diákon.
"Teplo."
"Bude ti ještě tepleji."
Na jednom místě došlo v davu k jakémusi zmatku. Vorbis si toho nevšímal.
"Nechceš nic říci?" zeptal se Bruty. "Cožpak se nezmůžeš ani na kletbu? Ani na mizernou kletbu?"
"Ty jsi Oma nikdy neslyšel," odpověděl mu Bruta. "Nikdy jsi nevěřil. Ty jsi jeho hlas nikdy ani nezaslechl. Jediné, co jsi vždycky slyšel, byly ozvěny tvých vlastních myšlenek."
"Skutečně? Ale já jsem Nejvyšší patriarcha a ty budeš upálen za zradu a svatokrádež," ušklíbl se Vorbis. "Tak co na to ten tvůj Om, hm?"
"Nakonec se všem dostane spravedlností," odpověděl mu Bruta. "Jestliže není spravedlnost, není nic."
Už si uvědomoval hlas v hlavě, zatím tak slabý, že se nedala rozlišit slova.
"Spravedlnost?" sykl Vorbis. Ta představa ho, jak se zdálo, popudila. Obrátil se ke shromážděným biskupům. "Slyšeli jste ho? Že jednou přijde spravedlnost? Om už soudil! Skrze mne! Tohle je spravedlnost!"
Ve slunci se objevil malý bod, který mířil k Citadele. A slabý hlásek říkal vlevo, vlevo nahoru, nahoru, vlevo, vpravo nahoru, vlevo, kousek vpravo - Bruta cítil, že kovová hmota pod ním začíná být nepohodlně teplá.
"Už přichází," vypravil ze sebe Bruta.
Vorbis mávl rukou směrem k věži chrámu. "Tohle postavili lidé. My jsme to postavili. A co udělal Om? Om přichází? Ať tedy přijde. Ať nás rozsoudí!"
"On přichází," opakoval Bruta. "Bůh."
Lidé začali zvedat hlavy. Nastal ten okamžik, jediný krátký okamžik, kdy svět zatají dech a bez ohledu na všechny předchozí zkušenosti čeká na zázrak.
- teď nahoru vlevo, a až řeknu tři - jedna, dva TŘI -
"Vorbisi?" zasípal Bruta popraskanými rty.
"Co je?" vyštěkl na něj diákon.
"Za okamžik zemřeš."
Mluvil sotva šeptem, ale jeho slova se odrazila od bronzových vrat a přeletěla celé Místo…
V lidech vyvolala ta slova nejistotu, i když nikdo nedokázal říci proč.
Nad náměstím přeletěl orel tak rychle a tak nízko, že se lidé shýbali. Pták se v poslední chvíli vyhnul věži chrámu a velkým obloukem zamířil k horám. Diváci se uvolnili. Byl to jen orel. Na okamžik, jen na okamžik už se zdálo…
Nikdo z nich si nevšiml malého předmětu, který se řítil z nebe.
Nikdy svou víru nevkládejte v bohy. Zato želvám můžete věřit.
Bruta v duchu slyšel svist vzduchu a hlas…
" -adoprdelesakrapomoctonejásenatotosnadneníne!ne!dohajzlu neee!-"
Dokonce i Vorbis potřeboval krátkou chvilku na to, aby se vzpamatoval. V jednom okamžiku, když uviděl toho orla, tak - ale ne…
Pozvedl paže a vrhl vzhůru k nebesům spokojený úsměv.
"Promiň," řekl Bruta.
Jeden nebo dva lidé, kteří Vorbise pozorovali zblízka, později tvrdili, že se mu v posledním okamžiku na obličeji stačil objevit výraz údivu. Bylo to těsně předtím, než ho do hlavy zasáhla třičtvrtě kilová želva letící rychlostí tří metrů za vteřinu.
Bylo to jako blesk z jasného nebe.
A na přihlížející zástupy to udělalo patřičný dojem. Tak především v tom okamžiku všichni uvěřili z celého srdce.

Bruta vzdáleně vnímal dusot mnoha nohou na schodech chrámu a pak ruce, které se pokoušely uvolnit mu řetězy
Pak hlas:
I. Patří Mně.
Nad chrám se vznesl Velký bůh, rostl a měnil se, jak do něho proudila víra tisíců. Podoby se měnily - byli tam

muži s orlími hlavami, býci, zlaté rohy -, ale ty se rozplývaly a přelévaly jedna v druhou.

Pak z onoho mračna vyletěly čtyři ohnivé koule a rozbily řetězy, kterými byl Bruta spoután.

II. Je Nejvyšším Patriarchou A Prorokem Všech Proroků.

Hlas božího zjevení se s duněním odrážel od vzdálených hor.

III. Slyším Snad Nějaké Námitky? Ne? Dobrá.

Oblak se teď změnil v třepotavou zlatou postavu vysokou jako chrám. Postava se sklonila, až se její obličej ocitl jen metr od Brutovy tváře a sdělila mu šepotem, který otřásal hradbami Citadely:

IV. Žádné Starosti. Tohle Je Jenom Začátek. Ty A Já, Hochu! Lidé Teprve Poznají Co To Opravdu Znamená Pláč A Skřípění Zubů.

Z postavy vyšlehl další blesk a zasáhl chrámová vrata. Ta se s rachotem zavřela a jejich bronzový povrch se začal tavit, takže všechna staletá Přikázání zmizela.

V. Tak Co To Bude, Proroku?

Bruta se nejistě postavil. Urno ho podpíral z jedné a Svatkup z druhé strany.

"Cože?" řekl omámeně.

VI. Tvoje Přikázání?

"Já si myslel, že Přikázání vymýšlíš ty," odpověděl Bruta. "Vůbec si nejsem jistý, jestli by mě nějaké napadlo…"

Svět čekal.

"Co takhle ‚Mysli za sebe'," navrhl Urno, který na to všechno zíral v ochromeném úžasu.

"Ne," zavrtěl hlavou Svatkup. "Zkus něco jako ‚Sociální jednota je klíčem k pokroku'."

"No, že by to lahodilo jazyku, to říct nemůžu," upozornil ho Urno.

"Jestli vám můžu pomoct," ozval se z davu hlas Kohl-Lika Ať tratím, "něco ve prospěch potravinářské výroby a obchodu by lidé jistě uvítali."

"Nezabíjet lidi. Jeden takový už nám stačil," ozval se někdo jiný.

"To by nebyl špatný začátek," přikývl Urno.

Urno i Svatkup se obrátili k Vyvolenému. Ten se jim vyprostil z rukou, zůstal stát sám a maličko se kymácel.

"Ne-e," zavrtěl hlavou. "Ne. Takhle jsem kdysi taky přemýšlel, ale to není k ničemu. Vážně ne."

Teď pomyslel si. Jenom teď. Jediný bod v historii. Ne zítra, nebo příští měsíc, vždycky je to pozdě, jestliže to není teď.

Všichni na něj upírali oči.

"No tak," pobízel ho Svatkup. "Co se ti na tom nelíbí? Proti tomu přece nemůžeš nic mít?"

"To se těžko vysvětluje," odpověděl Bruta, "ale myslím si, že to má něco společného s tím, jak by se měli lidé chovat. Myslím si…, že člověk by měl dělat věci proto, že jsou správné. Ne proto, že to bohové říkají. Příště by třeba mohli říkat něco jiného."

VII. To O Tom Nezabíjení Se Mi Docela Líbí zazněl Omův hlas odněkud z výšky.

VIII. Dobře To Zní. Pospěš Si, Mám Před Sebou Nějaké To Drcení.

"Vidíš?" rozhlédl se Bruta. "To ne. Žádné drcení. Žádná Přikázání, pokud se jimi nebudeš řídit i ty sám."

Om udeřil do střechy chrámu.

IX. Ty Mně Poroučíš? Tady? TEĎ? MNĚ?

"Ne, já tě žádám."

X. To Je Horší, Než Kdybys Přikazoval!

"Všechno zlé je k něčemu dobré a naopak."

Om znovu udeřil do střechy chrámu. Jedna zeď se sesula. Ta část zástupu, která ještě neuprchla z chrámu, teď zdvojnásobila svou snahu i rychlost.

XI. Musí Přijít Trest! Jinak Nebude Žádný Řád!

"Ne."

XII. Já Tě Nepotřebuju! Teď Už Mám Dost Věřících!

"Oni v tebe věří jen skrze mne. A možná že ne na dlouho. Všechno se to stane znovu. Už se to stalo předtím. Děje se to neustále. Proto bohové umírají. Nikdy totiž nevěřili v lidi. Ale ty tu možnost máš. Jediné, co musíš… je věřit."

XIII. Cože? Naslouchat Hloupým Modlitbám? Dohlížet Na Malé Děti? Dělat Déšť?

"Občas. Ne pořád. Můžeme se dohodnout."

XIV. DOHODNOUT! Já Nesmlouvám! Ne S Lidmi!

"Tak to zkus teď," řekl Bruta. "Dokud ještě můžeš. Jinak se jednou budeš muset dohadovat se Svatkupem nebo někým takovým. Nebo s Urnem nebo s člověkem, jako je on."

XV. Mohl Bych Tě Zničit.

"Ano. Jsem ti vydán na milost a nemilost."

XVI. Mohl Bych Tě Rozdrtit Jako Vejce!

"Jistě."

Om se odmlčel. Pak řekl:

XVII. Nemůžeš Používat Slabost Jako Zbraň.

"Je to jediná zbraň, kterou mám."

XVIII. Proč Bych Se Ti Pak Měl Podřizovat?

"Ne podřizovat. Dohodnout se. Poděl se se mnou o mou slabost. Jednoho dne se s někým budeš muset podělit o sílu. Svět se mění."

XIX. Ha! Ty Chceš Něco Jako Ústavní Víru?

"A proč ne? Nic jiného zatím nefungovalo." Om se opřel o chrám a jeho zlost se vytrácela.

Kap. II. v. I. Tak Dobrá. Ale Jen Na Omezený Čas. Po obrovské tváři se rozlil pomalý úsměv. Co Takhle Na Sto Let?

"A po těch sto letech?"

II. Uvidíme.

"Platí."

Prst velikosti stromového kmene se natáhl a dotkl se Bruty.

III. Máš Neuvěřitelný Dar Přesvědčivosti. Budeš Ho Potřebovat. Blíží se Flotila.

"Efebci?" zeptal se Svatkup.

IV. A Tsorťané. A Mžilibabané. A Klačané. Jsou V Ní Lodi Každé Svobodné Země Podél Pobřeží. Chtějí Zničit Omnii Nadobro. Nebo Nazlo.

"Vy Omniánci nemáte mnoho přátel, co?" obrátil se Urno k Svatkupovi.

"No, mně samotnému se moc nelíbíme, a to jsem já my," odpověděl mu Svatkup. Pak zvedl pohled k bohovi.

"Pomůžeš nám?"

V. Vždyť Ty Ve Mě Ani Nevěříš!"

"To je pravda, ale jsem praktický člověk."

VI. A Také Odvážný, Když Si Troufáš Mluvit O Vlastním Ateismu Před Svým Bohem.

"To na celé té věci nic nemění," odpověděl mu Svatkup. "Nemysli si, že mě dostaneš jen proto, že existuješ!"

"Žádnou pomoc," řekl Bruta pevně.

"Cože?" obrátil se k němu Svatkup. "Proti té flotile budeme potřebovat celou armádu!"

"To je pravda. A žádnou nemáme. Takže to musíme udělat jinak."

"Ty ses zbláznil."

Brutův klid byl nekonečný jako poušť.

"To je možné."

"Musíme bojovat."

Svatkup vztekle zaťal pěsti.

"Podívej… poslechni mě… Umíráme pro lži, celá staletí lidé umírají ve jménu lží." Ukázal rukou směrem k bohovi. "Teď musíme umřít za pravdu!"

"Ne. Pro lži ať si lidé klidně umírají. Ale pravda je příliš drahocenná, než aby za ni někdo položil život."

Svatkupovy rty se tiše otevřely a zase zavřely, když marně hledal slova. Nakonec našel několik výrazů, které mu v hlavě zůstaly ještě z úsvitu jeho vzdělání.

"Kdysi jsem slyšel, že nejkrásnější věc na světě je zemřít pro svého boha," zabručel.

"To říkal Vorbis. A ten byl… hloupý. Můžeš položit život za svou zem, národ nebo rodinu, ale pro boha musíš poctivě a plně žít, a to každý den svého dlouhého života."

"A jak dlouho to bude?"

"To uvidíme."

Bruta se podíval na Oma.

"Ty už se nám v téhle podobě vícekrát neukážeš, že?"

Kap. III. v. I. Už Ne. Jednou Je Dost.

"Nezapomeň na poušť."

II. Nezapomenu.

Bruta přistoupil k Vorbisovu tělu a zvedl ho.

"Myslím," řekl, "že se vylodí na pláži u efebské strany Citadely. U útesů to nejde a na kamenitém pobřeží je to příliš obtížné. Tam na ně počkám." Podíval se na Vorbise. "Někdo to udělat musí."

"Nechceš tím snad říct, že tam půjdeš sám?"

"Deset tisíc by je asi zastavit nestačilo. Jeden by mohl."

Začal sestupovat ze schodů. Urno a Svatkup se za ním dívali.

"Zemře," řekl Svatkup. "Nezůstane z něj na pláži ani mastný flek." Obrátil se k Omovi. "Nemůžeš ho zastavit?"

III. Pravděpodobně Ne.

Bruta už byl v polovině Místa nářků.

"Dobrá, teď ho přece neopustíme."

IV. Dobrá.

I Om pozoroval, jak odchází. Pak zůstal sám, jen s tisíci lidí, kteří se tísnili po okrajích obrovského náměstí a pozorovali ho. Přál si, aby ho napadlo něco, co by jim řekl. Proto potřeboval lidi, jako byl Bruta. To je důvod, proč všichni bohové potřebují lidi, jako je Bruta.

"Promiňte?"

Bůh sklopil oči.

V. Ano?

"Hm. Vám bych asi nic neprodal, že ne?"

VI. Jak Se Jmenuješ?

"Kohl-Lik, Bože."

VII. Ano, Už Si Vzpomínám. A Jaké Máš Přání?

Obchodník neklidně přešlapoval z nohy na nohu.

"Nemohl byste, prosím, udělat jen takový malý přikázání? Třeba něco o pojídání jogurtu každou středu? Víte, uprostřed tejdne jsou vždycky nejhorší tržby."

VIII. Ty Stojíš Před Svým Bohem A Hledáš Obchodní Příležitosti?

"Nó," odpověděl Kohl-Lik, "třeba bysme se nějak dohodli. Čiň se, dokuď je železo žhavé, jak říkají inkvizitoři. Haha. Co takhle dvacet procent? Co vy na to? Po odečtení nákladů, to je jasný -"

Velký bůh Om se usmál.

IX. Myslím, Že Bych Ti Přece Jen Mohl Darovat Malé Proroctví, Kohl-Liku, řekl.

"Výborně, skvěle. Já nehledám nic jiného než malou příležitost. Rád bych si vydělal jen na kousek chleba a trochu toho kaviáru."

X. Svou Pozornost Budete Věnovat Želvám. Kohl-Lik naklonil hlavu ke straně.

"To mi nějak nic…" začal. "Ale… náhrdelníky z želvoviny… hmm… a taky spony a hřebeny a dózičky. Želvovina vůbec je -!"

XI. NE!

"Pardón, pardón. Už je mi jasné, co máte na mysli. Sochy želv. Ano. Hned jsem na ně myslel. Překrásný tvar. Poslyšte, jen tak mimochodem, nemohl byste to nějak udělat, aby se ta socha občas pohnula? Moc dobrá věc pro obchod, tyhle pohyblivé sochy. Janeradova socha se o každém Janeradově postu pravidelně pohnula. Říká se, že díky několika malým pístům umístěným v podstavci. Ale mělo to žádoucí efekt."

XII. Pobavil Jsi Mě, Malý Proroku. Prodávej si u klidu své želvy.

"Abych se přiznal," začal Kohl-Lik, "načrtnul jsem si právě několik návrhů. Od těch největších -" Om zmizel. Ozvalo se krátké zahřmění. Kohl-Lik se rychle podíval do svých náčrtků.

"… ale myslím, že si vyberu ty nejmenší," prohlásil víceméně sám k sobě.

Vorbisův stín se rozhlédl kolem sebe.

"Ah. Poušť," řekl. Pod hvězdným nebem se rozprostírala tichá černá poušť. Zdála se být chladná. Neměl ještě v plánu zemřít. Vlastně… nedokázal si ani přesně vzpomenout, jak zemřel.

"Poušť," opakoval a tentokrát v jeho hlase zazněl náznak nejistoty. Něco takového… nejistotu… nezažil celý svůj… život. Ten pocit mu byl neznámý a děsil ho. Cítili se snad obyčejní lidé takhle?

Nakonec se sebral.

To na Smrtě udělalo velký dojem. Něco takového se podařilo jen málokterému člověku. Málokdo si i po smrti uchoval tvar svého původního myšlení.

Smrť ve svém zaměstnání nenacházel žádné zvláštní potěšení. Velmi těžko chápal emoce. Věděl však, že existuje něco jako uspokojení.

"Tak," řekl Vorbis. "Poušť. A na druhé straně pouště?"

POSLEDNÍ SOUD.

Vorbis se pokusil soustředit. Nedokázal to. Cítil, jak jeho jistota mizí. A on si byl jistý vždycky.

Zaváhal jako člověk, který otevřel dveře do známého pokoje a zjistil, že tam není nic jiného než bezedná temná jáma. Vzpomínky tam pořád ještě byly. Měly i ten správný tvar. Háček byl v tom, že si nedokázal vybavit, co to vlastně je. Pak si vzpomínal na jakýsi hlas… No byl tam přece hlas? Jenže všechno, na co si vzpomínal, byl zvuk jeho vlastních myšlenek, který se mu v hlavě honil sem a tam.

Teď musí přejít poušť. Čeho by se tam mohl bát?

Poušť je přece to, v co věříš.

Vorbis nahlédl sám do sebe.

A díval se dál.

Pak klesl na kolena.

VIDÍM, ŽE JSTE ZAMĚSTNÁN, řekl Smrť.

"Neopouštěj mě! Je tady tak strašlivé prázdno!"

Smrť se rozhlédl nekonečnou pouští. Pak luskl prsty a objevil se velký bílý kůň.

JÁ VIDÍM STO TISÍC LIDÍ, řekl a vyhoupl se do sedla.

"Kde? Kde?"

TADY. VŠUDE KOLEM TEBE.

"Já nikoho nevidím!"

Smrť uchopil otěže.

I PŘESTO, řekl. Kůň o pár kroků popošel.

"Já tomu nerozumím!"

Smrť chvilku mlčel. MOŽNÁ JSI UŽ SLYŠEL TO RČENÍ, ŽE PEKLO, TO JSOU OSTATNÍ LIDÉ?

"Slyšel, samozřejmě jsem ho slyšel."

Smrť přikývl. PŘIJDE ČAS, řekl, KDY ZJISTÍŠ, ŽE TO NENÍ PRAVDA.

První člun zaskřípěl na mělčině a první vojáci vyskákali do vody, která jim sahala skoro po ramena.

Nikdo si nebyl jistý, kdo flotile velí. Země podél pobřeží většinou nenáviděly jedna druhou, i když jejich nenávist nepramenila z žádných osobních příčin, ale byla vybudována na historických základech. Na druhé straně, jak moc bylo nějakého velení zapotřebí? Každý věděl, kde leží Omnia. Teď bylo důležité zajistit, aby prostě… neexistovala.

Efebský generál Agregatis se domníval, že velí on, i když neměl největší počet lodí - mstil přece útok na Efebe. Tsortský imperátor Barvarius myslel, že velí on, protože on ve flotile nejvíce lodí měl. A admirál Shikmar-am-Pa z

Mžilibaby si byl jistý, že velí on. Ne proto, že byl admirál; patřil jednoduše k těm lidem, kteří jsou přesvědčeni, že velí všude a všemu. Abychom řekli pravdu, tak jediný, kdo si nemyslel, že velí flotile, byl kapitán Rycloj Ban-Djo, rybář z maličkého kmene nomádů žijícího v bažinách, o jehož existenci okolní národy neměly ani tušení. Jeho malý rákosový člun se náhodou ocitl v dráze flotily a byla spláchnuta s sebou. Protože kapitán stejně jako lidé jeho kmene věřil, že na celém světě existuje jen jedenapadesát lidí, uctíval Velkého mloka, mluvil velmi soukromým jazykem, kterému nikdo jiný nerozuměl, a v životě předtím neviděl kov, trávil většinu času tím, že se rozhlížel sem a tam a na obličeji měl zmatený výraz.

Bylo mu jasné, že dorazili k pobřeží, ale tohle nebylo to správné, bahnité a porostlé rákosem jako to jejich, ale skládalo se ze samých maličkých drsných kousíčků. Vytáhl svůj rákosový člun na písek, sedl si a se zájmem čekal, co budou ti muži s peřím za klobouky a v lesklých šupinatých vestách dělat teď.

Generál Agregatis prohlížel pláž.

"Museli nás vidět už zdaleka," řekl. "Nechápu, proč by nám měli dovolit vybudovat si předmostí?"

Vzduch nad dunami se tetelil horkem. Pak se tam objevil temný bod, vlnil se v rozpáleném vzduchu a pomalu rostl. Na břeh se hrnuli další a další vojáci.

Generál Agregatis si zastínil oči dlaní.

"Stojí tam nějaký chlápek," řekl.

"Mohl by to být špeh," varoval Barvarius.

"Nevím, jak by mohl být špehem ve vlastní zemi," odpověděl mu Agregatis. "A kromě toho, kdyby to byl zvěd, tak by se kolem plížil. S pláštěm a dýkou. Podle toho se to pozná."

Postava se zastavila na úpatí dun. Bylo na ní něco, co přitahovalo pohledy. Agregatis stál proti mnoha nepřátelským armádám a to mu připadalo v pořádku. Jedna jediná čekající postava ne. Přistihl se, že k ní neustále obrací oči.

"Něco nese," řekl nakonec. "Seržante? Běžte a přiveďte toho chlapa sem."

Za několik minut se seržant vrátil.

"Říká, že se s vámi chce setkat uprostřed pláže, pane," hlásil.

"Nepřikázal jsem vám, abyste ho přivedl sem?"

"Nechtěl se mnou jít, pane."

"Máte meč, nebo ne?"

"Jistě, pane. Párkrát jsem ho píchnul, ale on se odmítal pohnout. A nese mrtvé tělo, pane."

"Na bojiště? Tohle není žádné udělej si sám, rozumíte?"

"A… pane?"

"No co je?"

"On říká, že je pravděpodobně Nejvyšší patriarcha, pane. Chce s vámi jednat o mírové smlouvě."

"Vážně? O míru a mírových smlouvách s Omnii víme své. Běžte řekněte... ne. Vezměte si pár mužů a přiveďte ho sem."

Bruta prošel mezi vojáky napříč organizovaným pandemoniem vojenského tábora. Měl bych mít strach, myslel si. V Citadele jsem se bál pořád. Ale teď už ne. Strach mám za sebou a došel jsem až na druhou stranu.

Občas do něj některý z vojáků strčil. Nepřítel si přece nemůže jen tak přijít do vojenského tábora, i kdyby to udělal z vlastní vůle.

Přivedli ho před provizorní stůl, za nímž seděl půltucet mužů v různých vojenských uniformách a jeden drobný mužík olivové pleti, který kuchal rybu a s nadějí ve tváři se usmíval na všechny strany.

"Takže," začal Agregatis, "Nejvyšší patriarcha Omnie, co?"

Bruta spustil Vorbisovo tělo do písku. Muži tělo sledovali pohledy.

"Já ho znám -" řekl najednou Barvarius. "To je Vorbis! Konečně ho někdo zabil, co? A vy - přestal byste se laskavě pokoušet prodat mi tu rybu? Nevíte náhodou, co je to za člověka?" ukázal na Rycloj Ban-Dja.

"Byla to želva," odpověděl Bruta.

"Ano? No, to mě ani nepřekvapuje. Já jim nikdy nevěřil, pořád se tak podezřele plíží kolem. Poslyšte, už jsem vám řekl, že nechci žádnou rybu! K mým lidem nepatří, nemůžete si ho někdo odvolat?"

Agregatis popuzeně mávl rukou. "Kdo tě poslal, chlapče?"

"Nikdo. Přišel jsem sám. Ale dalo by se říct, že jsem vlastně přišel z budoucnosti."

"Ty jsi filozof? A kde máš svou houbu?"

"Přišli jste vést válku s Omnií. To není dobrý nápad."

"Když se na to díváš z hlediska Omnie, tak jistě není."

"Ať se na to díváte z pohledu kohokoliv. Pravděpodobně nás porazíte. Ale rozhodně ne všechny. A co uděláte potom? Necháte tady okupační posádku? Dočasně? Navždycky? A po nějaké době doroste nová generace. To, proč to dnes děláte, už jim nic neřekne. Pro ně budete prostě a jednoduše utlačovatelé. Budou s vámi bojovat. Možná že dokonce zvítězí. A bude další válka. A jednoho krásného dne si lidé řeknou: Proč si to vlastně nevyřídili už tenkrát? Rovnou na pláži? Než to začalo? Dřív, než zemřeli všichni ti lidé. My tu možnost teď máme. Nemáme štěstí?"

Agregatis na něj chvíli zíral. Pak strčil loktem do Barvaria.

"Co to říkal?"

Barvarius, kterému to myslelo o něco lépe než ostatním, řekl: "To mluvíš o kapitulaci?"

"Ano. Jestli se tomu tak říká."

Agregatis vybuchl.

"To nemůžete udělat!"

"Někdo to udělat musí. Vyslechněte mě, prosím. Vorbis je mrtev. Už zaplatil."

"To nestačí. Co vaši vojáci? Pokusili se zničit naše město!"

"Poslouchají vaši vojáci vaše příkazy?"

"Samozřejmě!"

"A zabili by mě, kdybyste jim to přikázal?"

"To bych řekl!"

"Ale já nemám zbraň," odpověděl jednoduše Bruta.

Nastala trapná pomlka, do které bušilo žhavé slunce.

"Když jim to poručím, tak to musí -" začal Agregatis.

"My tady nejsme proto, abychom jednali," vskočil mu najednou do řeči Barvarius. "Vorbisova smrt v základě nic nemění. Jsme tady proto, abychom se ujistili, že Omnia už dál nebude pro nikoho hrozbou."

"Ona už není hrozbou. Pošleme vám materiál a lidi, kteří vám pomohou znovu vybudovat Efebe. Pošleme vám i zlato, budete-li chtít. Zmenšíme armádu. A tak dál. Považujte nás za poražené. Povolíme dokonce, aby si v Omnii vystavěly svatostánky i jiné víry, pokud o to budou stát."

V hlavě se mu najednou ozval hlas, jako když někdo za vámi řekne "odlož tu červenou královnu na toho černého krále" přesně ve chvíli, kdy si myslíte, že hrajete docela sami…

I. Cože?

"To dodá odvahu… i místním obyvatelům," pokračoval Bruta.

II. Jiní Bohové? Tady?

"Podél celého našeho pobřeží umožníme svobodný obchod. Přeji si, aby Omnia zaujala rovnocenné místo mezi ostatními spřátelenými státy."

III. Slyšel Jsem, Jak Se Zmiňuješ O Nějakých Jiných Bozích.

"Omnia patří mezi všemi spřátelenými státy až úplně na dno," řekl Barvarius.

"Ne, tak by to nefungovalo."

IV. Mohli Bychom Se Vrátit K Té Věci Jiných Bohů, Prosím?

"Omluvíte mě na okamžik?" řekl Bruta takticky. "Musím se pomodlit."

Dokonce ani Agregatis nic nenamítal, když Bruta poodešel o kousek dál po pláži. Když odhlédneme od toho, že se sv. Paznehtul modlil ke každému, kdo mu byl ochoten naslouchat - být bláznem, na tom něco bylo. Lidé měli strach vám v čemkoliv bránit, aby celou situaci náhodou ještě nezhoršili.

"Tak co je?" řekl Bruta tiše.

V. Já Si Nějak Nedokážu Vybavit, Že Bychom Spolu Mluvili O Tom, Že V Omnii Povolíme I Jiné Bohy.

"Ale to přece bude působit ve tvůj prospěch," vysvětloval mu Bruta. "Lidé brzo zjistí, že ti ostatní bohové nejsou vůbec k ničemu, ne?" Za zády zkřížil prsty na obou ruku.

VI. To Je Víra, Hochu. Ne Nějaký Podomní Kšeft, Kde Se Musí Ničit Konkurence. Nepodřídíš Svého Boha Tržním Zákonům!

"Promiň, nenapadlo mě, že se budeš bát nějakého jiného -".

VII. Bát? Já? Pár Nastrojených Ženských A Několika Chlapů S Kudrnatými Bradami, Kteří Pózují Jako Na Soutěži Kulturistů?

"Dobrá. Tak to bychom měli."

VIII. Ti By Nevydrželi Ani Prvních Pět Minut! … Cože?

"No teď už bych ale měl jít a pokračovat v diskusi s těmi lidmi."

Jeho oči náhle zachytily jakýsi pohyb v dunách.

"Ale ne," zasténal. "Ti pitomci!"

Obrátil se, rozběhl se k zakotvené flotile, mával rukama a křičel.

"Ne! Poslyšte, tak to není! Je to úplně jinak! Poslouchejte!"

Jenže armádu spatřili už i ti na lodích.

Vypadala impozantně, možná mnohem impozantněji, než opravdu byla. Když se roznese zpráva, že u pobřeží přistála obrovská cizí flotila s vážným úmyslem loupit, plenit a - protože je složena z příslušníků civilizovaných států - pískat a pokřikovat na ženy, mámit je těmi svými podělanými lesklými uniformami, lákat je na podělané zahraniční zboží - co já vím, třeba jim ukážou vyleštěné bronzové zrcadlo -, ženským se to vrazí do hlavy a v tu ránu si pomyslí, že s místními chlapy něco není v pořádku, rozumíte… tak v takové chvíli lidé buď utečou do hor, nebo se chopí nejbližšího pádného předmětu, svěří rodinné stříbro babičce, požádají ji, aby je schovala u sebe v šuplíku, a připraví se k boji.

A v čele armády jel železný vůz. Z roury vepředu s tichým sykotem unikala pára. To znamená, že Urno Pohyblivou želvu opravil.

"Pitomci! Pitomci!" vykřikl Bruta jen tak do celého světa a běžel dál.

Invazní armáda už se rozvinovala do bojových řad a její velitel, ať už to byl kdokoliv, jistě užasl, když viděl, jak na jeho vojsko útočí jediný muž.

Když se Bruta blížil k řadě oštěpů, chytil ho Barvarius.

"Už je mi to jasné," řekl. "Zabavil a zdržel jsi nás svým povídáním a vaši vojáci se zatím dostali do potřebných postavení, co?"

"Ne! Nic takového jsem nechtěl!"

Barvariovi se zúžily oči. To obrovské množství válečných tažení, kterých se v životě zúčastnil, přežil díky tomu, že nebyl hloupý.

"Ne," přikývl nakonec. "Asi jsi to opravdu nechtěl. Ale teď už na tom nezáleží. Poslouchej, můj i malý nevinný

kněže. Někdy válka být musí. Věci zajdou příliš daleko, než aby se daly řešit slovy. Jsou tady… ještě jiné síly. A teď… se vrať ke svým lidem. Možná, že až tohle skončí, zůstaneme oba naživu a pak si promluvíme. Nejdřív boj, potom řeč. Tak to často chodí, hochu. To je historie. A teď se vrať."

Bruta se obrátil k odchodu.

I. Mám Je Zdrtit Bleskem?

"Ne!"

II. Mohu Z Nich Udělat Prach Pod Tvýma Nohama. Jen Řekni Slovo.

"Ne. To je ještě horší než válka."

III. Ale Sám Jsi Řekl, Že Bůh Musí Chránit Svůj Lid -

"Co bychom to byli zač, kdybychom drtili obyčejné, poctivé lidi?"

IV. Takže Žádný Déšť Šípů?

"Ne."

Omniánci se shromáždili mezi dunami. Velký chomáč jich stál kolem železného vozu. Bruta se na ně díval mlhou zoufalství.

"Neříkal jsem vám, že chci jít sám?"

Svatkup, který se opíral o želvu, na něj vrhl pochmurný úsměv.

"A fungovalo to?" zeptal se.

"Řekl bych…, že ne."

"Já jsem to věděl. Je mi líto, žes to musel zjistit sám. Věci mají určitou touhu se stát, víš? Někdy se prostě lidé dostanou do situace, kdy nezbývá nic jiného než přímá konfrontace… a je to."

"Ale kdyby lidé jen trochu chtěli -"

"Jistě. To bys mohl použít jako Přikázání."

Ozval se kovový zvuk a na boku želvy se otevřel poklop. Z otvoru se vynořil Urno s klíčem v ruce.

"Co je to, tahle věc?" zeptal se Bruta.

"Stroj na válčení," usmál se Svatkup. "Želva kráčí, co?"

"Na válčení proti Efebcům?" podivil se Bruta.

Urno se otočil.

"Cože?" užasl.

"Ty jsi postavil tohle… tuhle věc… na boj proti Efebcům?"

"No… ne… to ne… jistě ne," odpověděl Urno překvapeně. "My bojujeme s Efebci?

"My bojujeme proti všem," odpověděl mu Svatkup.

"Ale mě nikdy… já sám jsem přece… nikdy jsem ne -"

Bruta se podíval na kola posázená bodci a pilovitě nabroušené hrany plátů.

"Je to stroj, který se sám pohybuje," řekl Urno. "Teď ho použijeme proti… No, víte já… podívejte, nikdy jsem neměl v úmyslu -"

"Teď ale želvu hrozně potřebujeme," řekl Svatkup.

"Kteří my?"

"A co poleze z té dlouhé trouby vepředu?" zeptal se Bruta.

"Pára," odpověděl Urno posmutněle. "Je to napojeno na bezpečnostní ventil."

"Oh."

"Pára tryská ven horká," pokračoval Urno a zesmutněl ještě víc.

"Oh?"

"Vlastně vařící."

Bruta sklouzl očima od parní trubky k otočným i nožům.

"To je velmi filozofické," řekl.

"Chtěli jsme to použít proti Vorbisovi," vysvětloval Urno.

"Tak to už teď nepůjde. Zato se to použije proti Efebcům. Víš, já jsem si o sobě myslíval, že jsem i hloupý, ale pak jsem potkal filozofy."

Svatkup přerušil nastalé ticho tím, že Brutu poklepal po rameni.

"Ono se to všechno nějak vyvrbí," řekl. "Neprohrajeme. Koneckonců," dodával s úsměvem svým druhům odvahu, "my máme na své straně Boha."

I Bruta se otočil. Pěst mu vyletěla. Nebyl to žádný ukázkový úder, ale dost tvrdý na to, aby Svatkupa otočil kolem dokola. Voják si sevřel rukama bradu.

"Proč jsi mě praštil? Za co? Není to přesně to, co jsi od našeho boha chtěl?"

"Máme přesně takové bohy, jaké si zasloužíme," řekl Bruta, "a já si občas myslím, že my si nezasloužíme vůbec žádné. Hlupáci. Hlupáci. Nejrozumnější člověk, kterého jsem v tomto roce potkal, žije v poušti na vysokém kůlu. Hlupáci. Myslím si, že bych se k němu měl přidat."

I. Proč?

"Bohové a lidé, lidé a bohové," odpověděl Bruta. "Všechno se děje proto, že už se to odehrálo kdysi předtím. Hlupáci."

II. Ale Ty Jsi Vyvolený.

"Vyvol si někoho jiného."

Bruta se vydal na cestu a procházel neuspořádanou armádou. Nikdo se ho nepokusil zadržet. Došel na pěšinu vedoucí k útesům a ani se neotočil, aby se podíval na vojsko, které se připravovalo k boji.

"Nebudeš pozorovat bitvu? Potřeboval bych, aby někdo pozoroval bitvu."
Na kameni seděl Didactylos s rukama složenýma na hlavici své hole.
"Oh, poklona," odpověděl mu Bruta zatrpkle. "Vítejte do Omnie."
"No, dost pomůže, když se k tomu postavíš filozoficky," usmál se Didactylos.
"Ale vždyť tady není žádný důvod k boji!"
"Ale samozřejmě, že je. Čest a pomsta a povinnost a spousta dalších podobných věciček."
"Vážně si to myslíš? Já měl dojem, že filozofové jsou lidé, kteří uvažují logicky!"
Didactylos pokrčil rameny.
"Víš, já to vidím tak, že logika je jen způsob, jak se mýlit ve velkém."
"Myslel jsem si, že s Vorbisovou smrtí všechno skončí."
Didactylos se na okamžik zahleděl do svého vnitřního světa.
"Lidem, jako je Vorbis, trvá dlouho, než opravdu zemřou. V historii po nich zůstává ozvěna."
"Vím, co tím myslíš."
"A jak je na tom Urno s tím svým parním strojem?"
"Myslím, že je z toho dost vyplašený," odpověděl mu Bruta.
Didactylos se kdákavě zasmál a několikrát spokojeně udeřil holí do země.
"Ahá! Učí se! Všechno zlé je k něčemu dobré!"
"No to tedy doufám," řekl Bruta zasmušile.

Po obloze Zeměplochy proletělo něco jako zlatá kometa. Om se vznášel jako orel, nadlehčován osvěžující čerstvostí, silou nové víry. A bude jí nadlehčován tak dlouho, dokud víra vydrží. Víra takhle žhavá, takhle úpěnlivá, nikdy nevydrží dlouho. Lidské mozky ji nejsou s to udržet. Ale dokud vydrží, je nesmírně silná.

Ústřední útes Cori Celesti se zvedal z horského masivu Středu v podobě patnáctikilometrového sloupu, na jehož vrcholu se leskly ochozy a kopule Dunmanifestinu.

Tam žijí zeměplošští bohové.

Tedy alespoň každý bůh, který něco znamená. A je zvláštní, že i když to pro boha, který se tam chce dostat, představuje roky námahy, práce a intrik, v okamžiku, kdy se tam konečně dostane, věnuje se většinou už jen nemírnému pití a drobnému korupčnictví. Mnoho vládních systémů se ostatně chová stejně.

Bohové hrají hry. Bývají to velmi jednoduché hry, protože složité věci bohy velmi rychle znudí. Je zvláštní, že přestože malí bohové se dokážou soustředit na jeden jediný cíl třeba milion let, velcí bohové by mohli pozornost, co se týče rozsahu, závidět i obyčejnému komárovi.

A styl? Kdyby byli bohové Zeměplochy lidmi, považovali by sádrového trpaslíka s muchomůrkou za revoluční pokrok v oblasti umění.

Na konci hlavního sálu byly dvojité vstupní dveře.

Ty se teď otřásly hromovým zabušením.

Jednotliví bohové pozvedli hlavy od toho, čím se právě každý zabýval, pokrčili rameny, a tím celou věc považovali za vyřízenou.

Dveře se vyvrátily dovnitř.

Přes trosky překráčel Om a rozhlížel se jako někdo, kdo musí dokončit jakési pátrání a nemá na to moc času.

"Tak dobrá," prohlásil.

Io, bůh hromu, se pozvedl ze svého trůnu a výhrůžně zamával svým kladivem.

"Který ty jsi?" zeptal se.

Om došel k trůnu, chytil chudáka Ia za tógu pod krkem a udeřil ho čelem do obličeje.

"Auva!"

"Tak poslyš, příteli, nemám čas na to, abych se vybavoval s nějakým zženštilým šaškem, který chodí v prostěradle. Kde jsou bohové Efebe a Tsortu?" Io, který si rukou svíral nos, ukázal rukou kamsi ke středu síně.

"No si zrovna dělat nemusel!" řekl smířlivě.

Om se vydal energickým krokem napříč halou.

Ve středu rozlehlého prostoru bylo něco, co na první pohled vypadalo jako kulatý stůl, na druhý jako model Zeměplochy - želva, sloni, a to všechno jako živé - a na třetí pohled vám to jakýmsi nedefinovatelným způsobem začalo připadat jako skutečná Zeměplocha, kterou vidíte odněkud hodně zdaleka, ale přitom velmi zblízka. Na všech vzdálenostech bylo něco nepostižitelně zvláštního, pozorovatel měl pocit obrovského prostoru, přeneseného na neuvěřitelně malou plochu. I když skutečná Zeměplocha pravděpodobně nebyla pokryta sítí zářících souřadnic, které se vznášely těsně nad povrchem. Nebo snad celé kilometry nad povrchem?

Om něco takového nikdy předtím neviděl, ale věděl, co to je. Vlna a současně krůpěj vody; současně mapa a mapované místo. Kdyby zaostřil pohled na maličký zářící vršek Cori Celesti, bezpochyby by tam spatřil sám sebe, jak se dívá na ještě mnohem menší model… a tak dále a tak dále, až by dohlédl do míst, kde se vesmír stáčí jako skořápka amonita, jako konec tvora, který žil před miliony let a nikdy v žádné bohy nevěřil…

Kolem postávali bohové a upřeně Plochu pozorovali.

Om odstrčil z cesty bohyni hojnosti.

Těsně nad oním miniaturním světem se vznášely kostky, množství drobných figurek z vypalované hlíny. Jeden nemusel být ani za mák vševědoucí, aby věděl, co se tady děje.

"Ten tomu unikl jen o vlas!"

Om se popuzeně otočil.

"Tvář, kterou jednou zahlídnu, nikdy nezapomenu, příteli. Takže si ty svoje ksichty raději odnes, dokud ti ještě nějaké zbývají, ano?"

Pak se obrátil zpět a pozoroval hru.

"Promiňte," ozval se najednou skřehotavý hlas někde ve výši jeho pasu. Sklopil pohled a spatřil velkého mloka.

"Copak?"

"Něco takového tady nedělá. Žádné drcení hrom. Tady ne. To pravidla. Chceš boj - musíš použít své člověk proti jeho člověk."

"A vy jste kdo?"

"P'tang-P'tang, to já."

"Ty jsi bůh?"

"Bez debaty."

"Ano? A kolik máš věřících?"

"Padesát a jedna!"

Mlok se na něj zadíval s výrazem plným naděje a dodal. "Je to moc hodně? Neumím počítám."

Mlok potom ukázal na jednu velmi hrubě vymodelovanou postavičku stojící na pláži pod Omnií a řekl: "Ale ty teď se dívej, já mám figuru, co vsázím!"

Om se podíval na postavu malého rybáře. "Když ten chudák zemře, budeš mít věřících padesát."

"To je víc, nebo míň než padesát a jedna?"

"Mnohem méně."

"Bez debaty?"

"Jistě."

"To mně nikdo neříkal."

Pláž pozorovalo několik tuctů bohů. Om si maně vzpomněl na efebské sochy. Byla tady ta bohyně se špatně vytesanou sovou? Ano.

Om se poškrabal na hlavě. Tohle nebylo božské myšlení. Když jste se ocitli tady nahoře, zdálo se to všechno jednodušší. Vždyť to byla jenom hra. Zapomněli jste, že tam dole to vůbec nebyla hra. Že umírají lidé. Že si navzájem odsekávají kousky těl. Jsme tady jako ti orlové, pomyslel si. Občas ukážeme nějaké té želvě, jak se létá.

A pak ji pustíme.

Řekl celému přítomnému okultnímu světu všeobecně: "Tam dole budou umírat lidé."

Tsortský bůh slunce se ani nenamáhal obrátit hlavu.

"Na to přece jsou," odpověděl. V rukou držel nádobku na kostky, která vypadala jako lidská lebka, která měla v očních jamkách zasazené dva rubíny.

"Ach ano," přikývl Om. "Já na to na okamžik zapomněl." Podíval se na lebku a pak se obrátil k malé bohyni hojnosti.

"A copak to máte za symbol, miláčku? To je roh hojnosti? Mohl bych si ho prohlédnout? Díky."

Om z rohu vysypal nějaké ovoce. Pak strčil do mločího boha.

"Kdybych byl tebou, kámo, rychle bych se poohlédl po něčem dlouhém a těžkém," poradil mu.

"Je jeden míň než padesát a jeden?" podíval se na něj tázavě P'tang-P'tang.

"To je to samé," odpověděl mu pevně Om. Pak si se zájmem změřil týl tsortského boha slunce.

"Ale ty máš tisíc a tisíc," podíval se na něj mločí bůh. "Ty bojuješ za tisíc."

Om si přetřel čelo. Strávil jsem tam dole příliš dlouhý čas, pomyslel si. Nedokážu se zbavit těch přízemních myšlenek.

"Myslím," odpověděl pak, "myslím, že jestli chceš mít tisíce věřících, musíš bojovat i za jediného." Pak poklepal slunečnímu bohu na rameno. "Hej, sluníčko moje!"

Když se bůh ohlédl, přerazil mu Om roh hojnosti o hlavu.

To nebylo obyčejné zahřmění. Zakoktalo se jako stydlivá supernova. Byl to silný přerušovaný zvuk, který hrozil roztrhnout nebe. Všude tryskal k nebi písek a pokrýval nehybné postavy ležící na pláži. Do země udeřil blesk a z hrotů oštěpů a mečů vytryskly modravé plameny.

Svatkup opatrně zvedl hlavu a zadíval se do hřmící černi.

"Co se to, u všech čertů, děje?" zeptal se a strčil loktem do postavy ležící vedle něj. Byl to Agregatis. Chvilku zírali jeden na druhého.

Nebem se převalilo další zadunění. Vlny šplhaly jedna druhé na záda v dychtivé snaze zahryznout se do flotily zakotvené u pobřeží. Jeden lodní trup narážel s děsivou vznešeností do druhého lodního trupu a k basovému partu hromů tak přibýval kontrapunkt skřípějícího dřeva.

Do písku vedle Svatkupovy hlavy dopadl se zaduněním kus lodního ráhna.

"Jestli tady zůstaneme," obrátil se Svatkup ke svému sousedovi, "nevyvázneme živí. Pojďme."

Potáceli se poletující vodní tříští a mračny svištícího písku mezi skupinkami vojáků, z nichž někteří se pokoušeli marně chránit proti strašlivé nepřízni počasí, jiní se modlili. Nakonec narazili na velký, napůl zasypaný předmět.

Zalezli do relativního bezpečí pod ocelovou želvu.

Podobný nápad neměli sami. V temnotě sedělo či polehávalo několik nezřetelných postav. Urno s výrazem beznaděje seděl na své bedýnce s nářadím. Ve vzduchu se vznášela vůně kuchané ryby.

"Bohové se hněvají," řekl Barvarius.

"Pěkně namíchnutí," potvrdil Agregatis.

"No, já taky nejsem zrovna v nejlepším rozmaru," ušklíbl se Svatkup. "Bohové? Pch!"

"Tohle není ten nejlepší čas na projevování neúcty," upozornil Shikmar-am-Pa.

Venku se k zemi snesla hustá sprška hroznového vína.

"Nedovedu si představit vhodnější," odsekl mu Svatkup.

Do vrcholku želvy narazila další část šrapnelu vypadlého z rohu hojnosti, a to takovou silou, že se těžký stroj otřásl.

"Ale proč se na nás hněvají?" nechápal Agregatis. "Vždyť děláme to, co si přejí."

Barvarius se usmál. "Bohové, ano?" řekl. "Nedá se žít ani s nimi, ani bez nich."

V šeru někdo do Svatkupa strčil a podal mu půlčíka ručně balené cigarety. Napůl proti své vůli si Svatkup popotáhl a v narudlé záři zjistil, že mu cigaretu podal jakýsi tsortský voják.

"Výborný tabák," řekl Svatkup. "To, co pěstujeme my, chutná jako velbloudí trus."

Podal cigaretu další nahrbené temné postavě.

DÍKY.

Barvarius odněkud vykouzlil skoro plnou láhev.

"Myslíš, že by někdo považoval za hřích, kdybychom podepřeli pokleslého ducha trochou rozumu?" zeptal se.

"Asi ano," odpověděl Svatkup nepřítomně. Pak si všiml láhve. "Aha, ty myslíš alkohol. To asi taky. Ale mně je to fuk. Až přijdu do pekla já, stejně se nedostanu k ohni, protože bych tam musel lézt přes hlavy kněží. Díky."

"Nech kolovat."

DÍKY.

Želva se zachvěla při dalším zahřmění.

"G'n y'himbe bo?"

Všichni se podívali na kousky syrové ryby a Rycloj Ban-Djův výraz plný naděje.

"Mohl bych vyhrábnout pár uhlíků tuhle z topeniště," řekl po chvilce Urno.

Někdo poklepal Svatkupa po rameni a ten ucítil podivné mravenčení.

DÍKY. MUSÍM JÍT.

Svatkup nepřítomně zaznamenal náhlé silné proudění vzduchu, jako by si vydechl sám vesmír. Ohlédl se právě včas, aby viděl, jak obrovská vlna zvedla jednu z lodí a udeřila s ní do dun.

Do svistu větru zazněl několikahlasý výkřik. Všichni otočili hlavy tím směrem.

"Na tom místě byli schovaní lidé," řekl Agregatis.

Svatkup upustil láhev.

"Pojďte," vykřikl.

A když se zmítaní vichřicí opírali o kusy trámů, umístěné jako páky podle zákonů, které Urno vytahal i z nejzapadlejších koutů svého mozku, když používali vlastní helmice místo rýčů a jako šílení se prokopávali pod lodní vrak, nikdo se neptal, koho to vlastně vyhrabávají nebo jakou mají ti zasypaní na sobě uniformu.

Vítr vířil kotouče mlhy, teplé a nabité magií, a moře zuřivě bušilo do pláže.

Svatkup se opřel do ráhna a pak cítil, jak se těžké dřevo náhle poddává, když se do něho o kus dál opřela další postava. Zvedl hlavu a díval se přímo do očí Brutovi.

"Nic neříkej," varoval ho Bruta.

"To nám dělají bohové?"

"Nic neříkej!"

"Já to musím vědět!"

"Je to pořád lepší, než kdybychom si to dělali my sami, nemyslíš?"

"Vždyť tam jsou dokonce lidé, kterým se nepodařilo ani vystoupit z lodí!"

"Nikdo přece netvrdil, že to bude procházka růžovým sadem!"

Svatkup odtáhl stranou několik spojených prken. Pod nimi ležel muž, jehož kovová a kožená výstroj byla tak poničená a špinavá, že nebyl k poznání. Byl však stále ještě naživu.

"Poslyš," vykřikl Svatkup do svistu větru, "já to nevzdám! Zatím jsi ještě nevyhrál. Nedělám to pro žádného nesmyslného boha, ať už existuje, nebo ne. Dělám to pro všechny lidi! A přestaň se tak pitomě usmívat!"

Kousek od nich do písku dopadl pár obrovských kostek. Chvilku zářily a tiše praskaly a pak se náhle vypařily.

Zakrátko se moře najednou uklidnilo. Mlha se začala trhat, řídnout a nakonec zmizela docela. Ve vzduchu stále ještě zůstával slabý závoj kouřma, ale slunce už bylo vidět, i když zatím jen jako jasný kruh rozptýleného světla.

A znovu nastala chvilka, ve které měli všichni pocit, že vesmír nabírá dech. Pak se objevili bohové. Byli poloprůsvitní, mírně se chvěli a pomalu rozostřovali a zaostřovali. Slunce se odrazilo od přehršle zlatých kudrn, křídel a lyr.

Když promluvili, mluvili sborem, přičemž někteří byli před ostatními a jiní je koktavě doháněli, jak tomu ostatně bývá v každé skupině lidí, kteří se pokoušejí recitovat slova, jež jim někdo předříkal a přikázal opakovat.

Ve skupině byl i Om - s mírně nepřítomným výrazem ve tváři -, který stál těsně za tsortským bohem hromu. Snad jen Bruta si všiml, že bůh hromu má pravou ruku poněkud nepřirozeně ukrytou za zády, jako by, kdyby ovšem něco takového bylo mezi bohy možné, mu ji někdo zkroutil s výhrůžkou, že při sebemenší nepřístojnosti mu ji jednoduše zlomí.

Slova bohů vnímal každý z přítomných ve svém vlastním jazyce a byla mu srozumitelná. Neuspořádaný sbor odhuhlal toto:

I. Toto Není Hra.
II. Teď A Tady Zůstanete Naživu.

A tím to skončilo.

"Bude z tebe skvělý biskup," řekl Bruta.
"Ze mě?" odfrkl pohrdlivě Didactylos. "Já jsem filozof."
"Výborně. Už je načase, abychom si nějakého pořídili."
"A taky Efebec!"
"Ještě líp. Vymyslíš nějaký lepší způsob, jak téhle zemi vládnout. Kněží by to už dělat neměli. Neumějí myslet tak, jak je potřeba. A vojáci taky ne."
"Tak ti děkuju," ušklíbl se Svatkup.
Seděli v zahradě Nejvyššího patriarchy. Vysoko nad hlavou jim kroužil orel a hledal cokoliv, co by nebylo želvou.
"Mně se líbí nápad s tou demokracií. Vždycky musíš mít někoho, komu nikdo nevěří," pokračoval Bruta. "Tak jsou potom všichni spokojení. Popřemýšlej o tom, Svatkupe."
"Jo? A proč?"
"Právě jsem tě jmenoval hlavou kvizice."
"Cože?"
"Chci, aby to skončilo. A chci to skončit rychle a tvrdě."
"Chceš prostě, abych pozabíjel inkvizitory? S potěšením!"
"Ne, to je ten mírnější způsob. Chci co nejméně mrtvých. Ty, kteří si v tom libovali… ty snad. Ale jen ty. A teď…, kde je Urno?"
Samohybná želva byla stále ještě na pláži, kola hluboko zapadlá do písku navátého větrem. Urno byl natolik v rozpacích, že se ji nepokusil ani vyhrabat.
"Naposled jsem ho viděl, když se vrtal v mechanismu chrámových vrat," ozval se Didactylos. "Nejšťastnější je ve chvílích, kdy se může v něčem vrtat."
"Ano. Budeme muset najít něco, čím by se zabavil. Zavlažování, architekturu a podobné věcičky."
"A co budeš dělat ty?" zeptal se Svatkup.
"Já musím okopírovat knihovnu," odpověděl mu Bruta.
"Ale vždyť neumíš číst ani psát?" připomenul mu Didactylos.
"To je pravda. Ale vidím a umím kreslit. Udělám dvě kopie. Jedna zůstane tady."
"Když spálíme Sedmitucha, bude místa na knihy až až," přikývl Svatkup.
"Nic se pálit nebude. Hezky jedno po druhém," zarazil ho Bruta. Pohlédl k okraji pouště, lesklé v ostré záři slunce. Zvláštní. Tam v poušti byl šťastný jako nikdy.
"A proto…" začal.
"Ano?"
Bruta přelétl očima farmy a vesničky kolem Citadely.
"A proto by bylo dobře začít vyřizovat věci hned," řekl. "A každý den."

Rycloj Ban-Djo vesloval domů ve velmi zadumané náladě.
Bylo to pár skvělých dnů. Setkal se s množstvím nových lidí a prodal pěknou dávku ryb. Osobně k němu promluvil P'tang-P'tang se svými nižšími služebníky a vyžádal si od něj slib, že nepovede válku s nějakým místem, o kterém nikdy neslyšel. On, Rycloj Ban-Djo, souhlasil.
Někteří z jeho nových známých mu ukázali úžasný způsob, jak udělat blesk. Jednoduše udeříš tímhle kusem tvrdé věci do kamene a získáš malé kousky blesku, které upadnou na suchý materiál a ten zčervená a rozpálí se jako slunce. Když blesk nakrmíš dřevem, zvětšuje se, a když do něj dáš rybu, tak ryba zčerná. Jenže když jsi dost pozorný, rybu hlídáš a včas ji vytáhneš, nezčerná, ale krásně zhnědne a chutná líp než cokoliv, cos v životě okusil. I když na druhé straně on toho zase v životě tolik neokusil. A taky dostal nějaké nože, které nebyly z kamene, a látku, která nebyla z rákosu, a vzato kol a kolem, život se na Rycloj Ban-Dja a jeho lidi opravdu usmíval.
Nebyl si sice jistý, proč by mělo takové množství lidí chtít udeřit Pache-Muova strýčka velkým kamenem do hlavy, ale rozhodně to urychlilo technologický pokrok.
Nikdo, dokonce ani Bruta si nevšiml, že Lu-Tze zmizel. To, že si jich nikdo nevšimne, ať už za jejich přítomnosti, či nepřítomnosti, to je součástí obchodního image Historických mnichů.
Ve skutečnosti si sbalil své koště a hory - bonsaje - a odebral se tajnými tunely a nevyzpytatelnými cestami do údolí ukrytého ve středu hor Beraní hlavy, kde ho očekával opat. Opat hrál šachy na dlouhém ochozu, ze kterého byl dokonalý výhled do údolí. V zahradách bublaly fontány a otevřenými oblouky stavby prolétaly vlaštovky.
"Všechno proběhlo dobře?" zeptal se opat, aniž zvedl hlavu.
"Výborně, pane," odpověděl Lu-Tze. "Musel jsem však věci trošičku popostrčit."
"Byl bych raději, kdybys takové věci nedělal," odpověděl váhavě opat a posunul kupředu pěšce. "Jednoho dne překročíš povolenou mez."
"To ta dnešní historie," odpověděl Lu-Tze. "Je to hrozně laciná záležitost. Pořád aby ji člověk spravoval, takže už je samá záplata -"
"Ano, ano, já vím -"

"Za našich časů to bývala, pane, jiná historie."

"Věci byly vždycky lepší, než jsou teď. Taková je prapodstata věcí."

"Jistě, pane. Pane?"

Opat pozvedl hlavu s výrazem mírného údivu.

"Ehm… víte, že knihy říkají, že Bruta zemřel a nastalo století strašlivých válek a bojů?"

"Víš, oči mi už zdaleka neslouží tak jako dřív, Lu-Tze."

"No, já jen…, že to teď není tak docela pravda."

"No, pokud to nakonec všechno dobře dopadne…" odpověděl opat.

"Jistě, pane," odpověděl Historický mnich.

"Než se vydáš za dalším úkolem, máš několik týdnů volno. Co si takhle trochu odpočinout?"

"Díky, pane. Myslím, že si zajdu do pralesa a budu nějaký čas pozorovat padající stromy."

"Skvělé cvičení. Skvělé! Ty taky nemyslíš na nic jiného než na svou práci, co?"

Když Lu-Tze odešel, opat se podíval na svého protihráče.

"Skvělý muž, tenhle Lu-Tze. Jste na tahu." Opat pozorně sledoval šachovnici, aby mu neuniklo, podle jakých tajemných a nevyzpytatelných taktik se teď bude pokračovat ve hře. Pak jeho protivník poklepal kostnatým prstem na jednu figurku.

MOHL BYSTE MI JEŠTĚ JEDNOU VYSVĚTLIT, řekl, JAK TAHÁ TADY TA MALÁ FIGURKA VE TVARU KONĚ?

Nakonec Bruta za neobvyklých okolností skutečně zemřel.

Dožil se vysokého věku, ale to v církevních kruzích koneckonců nebylo nic divného. Jak sám říkal, člověk se musí neustále něčím zaměstnávat.

Za úsvitu vstal a přešel k oknu. Miloval východy slunce.

Zničené chrámové dveře nikdy neopravili. Kdybychom pominuli mnoho jiných komplikací, tak už jen proto, že ani Urno nedokázal vymyslet, jak odstranit hromadu pokrouceného kovu, který se zčásti vsákl do mezer dláždění. Tak přes ni jednoduše postavili schody. Po roce či dvou si na ně lidé zvykli a začali tvrdit, že je to pravděpodobně nějaký symbol. Ne symbol něčeho, samozřejmě, ale pořád ještě symbol. Rozhodně.

Ranní slunce se odráželo od měděné kopule knihovny. Bruta si v duchu udělal poznámku, aby zašel zkontrolovat, jak pokročila stavba nového křídla. V posledních letech dostával příliš mnoho stížností na to, že prostory knihovny jsou neustále přeplněny lidmi.

Knihovnu navštěvovali lidé odevšad. Byla to největší nemagická knihovna na světě. Jak se zdálo, žila v ní teď snad polovina efebských filozofů a Omnia tu a tam dodala dva tři vlastní. Přicházeli dokonce i kněží, kteří v ní trávili celé týdny, protože knihovna obsahovala i velkou sbírku knih náboženských. Bylo tam jeden tisíc dvě stě osmdesát tři náboženských knih a každá z nich - tedy podle nich - byla tou jedinou knihou, kterou člověk potřeboval v životě číst. Bylo to svým způsobem krásné, vidět je tady tak pěkně pohromadě. Jak Didactylos s oblibou říkal: jeden se tomu musel smát.

Stalo se to, když Bruta klidně snídal. Poddiákon, jehož povinností bylo předčítat každé ráno Brutovi, co ho ten den čeká, a dohlížet, aby Nejvyšší patriarcha neměl spodky oblečeny přes svrchní kalhoty, se k němu naklonil a velmi nesměle mu poblahopřál.

"Hmmm. Cože?" zeptal se Bruta, zatímco mu ze lžíce stékala řídká ovesná kaše.

"Sto let," opakoval poddiákon. "Od chvíle, kdy jste se vrátil z pouště, pane."

"Skutečně? A já myslel, že to není víc než padesát. To přece jistě nemůže být víc než nějakých šedesát let, chlapče."

"Je to sto let, pane. Dívali jsme se do knih."

"Vážně? Sto let? To skutečně uběhlo celých sto let?" Bruta velmi opatrně odložil lžíci a upřel pohled na čistou bílou stěnu, kterou měl před sebou. Poddiákon se přistihl, jak šilhá přes rameno, aby zjistil, na co se to patriarcha dívá, ale nebylo tam nic, jen holá bělostná stěna.

"Sto let," opakoval znovu Bruta užasle. "Hmm. Dobrý bože. Já zapomněl." Zasmál se. "Já zapomněl. Takže sto let, co? Ale teď a tady -"

Poddiákon se rychle otočil.

"Patriarcho?"

Poddiákon přistoupil blíž a tvář mu zbledla jako křída.

"Pane!"

Pak se otočil a rozběhl se pro pomoc.

Brutovo tělo pomalu, téměř elegantně přepadlo kupředu a zřítilo se na stůl. Mísa se převrhla a kaše začala pomalu stékat na zem.

A pak Bruta vstal, aniž svému ležícímu tělu věnoval sebemenší pozornost.

"Hm. Čekal jsem tě," řekl.

Smrť se přestal opírat o stěnu.

JAKÉ JSI MĚL V ŽIVOTĚ ŠTĚSTÍ!

"Jenže kdybys věděl, kolik práce ještě zbývá…"

ANO. VŽDYCKY ZBÝVÁ.

Bruta následoval vysokou postavu stěnou, a místo aby se ocitl na záchodě, který tady v normálním prostoru byl, zjistil, že stojí…

… na černém písku.

Světlo bylo dokonalé, křišťálově jasné, přestože obloha nad jeho hlavou byla sametově černá a plná hvězd.

"Ach. Tak ona je tady opravdu poušť. Sem se dostanou všichni?" zeptal se Bruta.

KDO VÍ?

"A co je na konci té pouště?"

POSLEDNÍ SOUD.

Bruta o tom chvilku uvažoval.

"Na kterém konci?"

Smrť na něj vrhl strnulý úsměv a ustoupil stranou.

To, o čem si Bruta myslel, že je kámen napůl zasypaný pískem, byla shrbená postava sedícího muže, který si rukama objímal kolena. Zdálo se, že je ochromen strachem.

Bruta se na něj lépe zadíval.

"Vorbis?" naklonil hlavu na stranu. Pak se podíval na Smrtě.

"Ale Vorbis přece zemřel před sto lety!"

ANO. MUSEL BY TU POUŠŤ PŘEJÍT DOCELA SÁM. SÁM JEN SE SEBOU. KDYBY SE ODVÁŽIL.

"Je tady celých sto let?"

MOŽNÁ ŽE NE. ČAS JE TADY JINÝ. JE… MNOHEM OSOBNĚJŠÍ.

"Aha. Chceš říct, že sto let může uběhnout jako pár minut?"

STO LET MŮŽE TAKÉ UBĚHNOUT JAKO VĚČNOST.

Černé panenky v černých očích se prosebně upíraly na Brutu. Ten automaticky, zcela bezmyšlenkovitě vztáhl ruku…, ale pak zaváhal.

BYL TO VRAH, upozornil ho Smrť. A TVŮRCE VRAHŮ. MUČITEL. LHOSTEJNÝ A BEZ VÁŠNĚ. KRUTÝ. OTRLÝ. NEMILOSRDNÝ.

"Ano. Já vím. Je to Vorbis," přikývl Bruta. Vorbis měnil lidi. Občas je měnil v mrtvé. Ale změnil je vždycky. To byl jeho triumf.

Bruta si povzdechl.

"Jenže já jsem já," řekl nakonec.

Vorbis nejistě vstal a vykročil za Brutou, který se vydal na cestu.

Smrť pozoroval, jak se pomalu vzdalují.